

A
L631 1/2

J. Janfons (Brauns)
kopoti caksti

VI
fehjuuns
Politiski apzerejumi
2

247685

A
L 631

LAZARUS ZAVTAJ
KIZYOLUJ

L
3

J. Jansons (Brauns)

Ropoti raksti

Sestais sējums

Politiski apzerejumi

II.

L A
631

Rigā, 1928. g.

Romanditsabedribas „Daile un Darbs“ apgahdibā

LATVIJAS NACIONĀLĀ
BIBLIOTĒKA

0303073522

Dewinšimti peektà gada rewoluzija

1. Janwara deenas.

Rewoluzija jahfufès Kreewijà! Janwara deenàs wejels miljons Kreewijas strahdneeku weenprahtigâ warenumâ ap-leezinaja, ka tee wairs negrib tahlak wergu juhgâ smakt, ka tee newar wairs dšihwot bej brihwakas, labakas kahrtibas. Uš tautas balši zara waldbiba neklausijas un raidija strahdneeku druhsimam wiršū šawus kasakus, ulanus, dragunus. Simteem šahaweenu rihbejušchi un strahdneeku ašinis pluhduščas Peterburgâ, Waršchawâ, Rigâ, Rewelê, Lodžê un zitur. Simteem muhšu brahlu nogalinajušchi zara kalpi, bet lihds ar to saldatu lodes nonahwejuščas pehdejo ustizibu un pašawibu, kahda Kreewijas neapšinigai tautai wehl bija pret zara waldbibu. Tagad meera wairs naw: atklahts karšch jahzees starp zara rasbaineeku bandu un Kreewijas darba kaušchu tautu, pret warmahzibas šlogeem šazehlees proletariats wišos Kreewijas zentros un nomalês. Tautas padewiba un pazectiba tagad beigufès, ta neklausja wairs nekahdeem waldbibas meleem un šolijumeem, ta praša patwaldbibas gahšchanu — un ta to ari panahk! Simteem frituščee upuri šlazinajušchi šawam ašinim muhšu zihnas šarkano karogu, tee mirštot šaweem beedreem uslikušchi peenahkumu tos atreeht un brihwibas zihnu lihds galam west; šwehtâ naidâ tagad šwehlo Kreewijas darba kaušchu tauta. Zara waldbiba ar isbailêm juht, ka tai peenahzis pehdejais brihdis: pats zars no šawa trona aishedšis uš Zarškoje Selo un leekas šemi apšargat no 15 tuhšt. wehl ustizigi palikušcheem šaldateem, Seemas pili tagad efortelejees Maškawas obergorodowojs Trepows un kopâ ar leeknasu Wladimiru šagrahbušchi walšts rihzibu šawàs rokâs. Uš zik ilgi? Patwaldbiba šanehmuse jau nahwes treezeenu. Most ar patwaldbibu! Nahwe warmahšee! Šchee šauzeeni

špeesčas zaur šchtifu rindam, zaur zara pils muhreem. Lau-
tas zihna wairs nerims un newar rint: ar šimtkahrteju šparu
un špehtu nahšs atpašal revoluzijas wišni un šchlahšdami aiš-
škalos šatrunejušcho patwaldibas kahrtibu. Uš to wairs natv
ilgi jagaida, jo Kreemijas proletariata zihnas gatamibu, wina
weenprahtigo waru un ušupurešchanàs špehju taišni peerah-
dija janwara deenas. Un proletariata špehti aug un aug,
wina zihnas lihdsjekki teef ašafi un draudošchafi un wina uš-
wara nahš arween tumaf. Mehš ejam galigai revoluzijai
preti, — šcho pahrllezibu šmelas katreš no janwara deenu
zihnam ...

Apškatifim tagad notikumumu gaitu. Strahdneeku nemeeru
kustiba šahšas ar Peterburgu un no šchejeenes tad re-
woluzionaràs zihnas auka pahrnehma Kreemijas zentru un
robejchu apgabalus — Baltiju, Poliju, Kaukafiju. Peterbur-
gas notikumumu šahšums „Zihnas“ lašitajeem jau buhs šinams
no legaleem laikrafšteem. Streiks wišpirms tifa uššahšts
3. janwari Butilowâ fabrikâ (15 tuhšst. strahdneeki); strahd-
neeku prašibas (8 stundu darba deena, deenas alga ne mašaf
par 1 rubli, aforda darba atzelšchana u. z.) netifa išpilditas.
Nemeera dširšsteles šchahwàs pahri uš žitâm leelafâm fabri-
kâm, kuras weena pehz otras peeweenojàs Butilowa strahd-
neeku prašibâm. 7. janwari generalštreiks pahrnehma it wi-
šas Peterburgas fabrikas un darbnizas; wišur darbi bij ap-
tureti; pilšehtâ wišs išškatijàs pehz šwehtku deenas. Strei-
kotaju škaitš šneedšas pee 180 tuhšstojchu strahdneeku. Ne-
meeru kustibas preeššgalâ wišas šchis deenas stahweja tablu
un plašchi išdaudšinatais preesteris G a p o n s. Wina dšihwes
stahšts ari jau daudšeem buhs šinams: wišch ir šemneeka
dehšs no Maškreemijas, pehz dašchadâm liktena grošibâm tas
bija nahzis pee tahdeem eefkateem, ka garidsneeka kahrtâ tas
daudš waretu gahdat un lihdsset truhžigai, apšpeestai tautai.
Pehz garigàs akadēmijas beigschanas tas tifa par preesteri
Peterburgas zeetuma bašnižâ un eeguwa šlawu kâ dedšigs,

pahrleezinats spredikotajs. Metropolitš Antonijs to bij eetei-
zis Plewem kà ihsti noderigu wihru, kam buhtu eespaids uf
strahdneeku aprindàm. Šafinà ar waldbibu un ar zara eeredau
atwehleteem lihdsfleem (10 tuhšt. rubli) tika nodibinata „Ša-
briku un šawodu strahdneeku šabeedriba“, kur jem polizijas tee-
ščas wadibas preesterim Gaponam tika usdots strahdneekus
atgreest no „politikas“ un noturet toš pašlaušibà un bijasčanà
pret waldbibu. Uš šchis šabeedribas atklaşčanu 17. oktobri
eeradàs pats Peterburgas polizijas preekšneekš Šulons un
tureja šwinigu ušrunu. „Strahdneeku kungi,“ winšch teiza,
„es preezajos, ka waru ar Šums te buht kopà, un iškaku šawu
atfinibu Šuhsu zenteeneem.“ Šulons likàs preesterim Gapo-
nam blašus nošotografetees strahdneeku widù. Nepilnus trihs
mehnešchus wehlaš Šulons, ja tas ween to buhtu gribejis, wa-
reja daudšus no šaweem pašihštameem strahdneekem usmek-
let — lihku kambari, šaschautus un šadragatus no zara kalpu
eerotšcheem...

Naw sinams, waj Gapons šahkumà pats teeschàm ar
pahrleezibu ušnehmàs patwaldbibas agenta lomu, jeb to jau
toreiš wadija ziti plani. Šakts tika ir tas, ka winšch leelà
mehrà eeguwa strahdneeku uštizibu, ka winšch no širds juta
lihds wiawu liktenim un tika pats ašrauts no wiawu zihnas.
Strahdneeku kustibas plašchà štraume wiawu neša šew lihds. No
šahkuma, kà sinams, Peterburgas strahdneeki uštahdija tika
šaimneezikšas prašibas, bet noturetàs šapulžēs wiši nahza pee
gala špreeduma, ka šchis prašibas naw išwedamas beš wišas
walšts šahrtibas pahrgroššchanas. Šapulžēs kopà ar Gaponu
uštahjàs ari aššinige štrahdneeki un rewoluzionaree agita-
tori. Pahris deenas pirms ašinainà 9. janwara tika išplatita
Gapona pašihštamà petizija, kuru trihs šimts tuhštošchu
strahdneeku klaştbuhtnē bija nodomats pašneegt zaram Niko-
lajam uš Seemas pils laukuma.

Pašneegšim ari te šcho wehšturiško dokumentu: „Wald-
neek!“ tà šahkàs petizija. „Mehš, Peterburgas strahdneeki,

muhju jeewas, muhju behrni un muhju beſſpehzigee tehwi un mahtes nahkam pee Lewis, waldneek, meklet taijnibu un patwerumu. Mehſ zeeſham badu un truhkumu, muhſ apſpeeſch un noſloga beſmehrigâ darbâ, muhſ neewâ un apſmej, muhſ neatſiſt par zilwekeem, bet par wergeem, kureem janes ſawa ſuhrâ liktena naſta un jazeeſch klufu! Mehſ ari zeeâm bet arweenu dſikaf gruhſch muhſ nabadſibas, tumſibas un werdſibas atwarâ, muhſ ſchnaudſ warmahziba un patwariba un mehſ ſlahpſtam noſt! Mums natw wairſ ſpehka, waldneek, muhju pazeetibai tagad ir gals! Preeſch mums peenahzis ſchauſmigais brihdis, fur labaki beigtees nahwê, neſâ zeeſt nepaneſamas moſas. Un luhſ, mehſ atſtahjam darbu un iſſkaidrojam muhju darba dewejeem, ka ahtraſi mehſ neſahſſim ſtrahdat, pirms tee neiſpildiſ muhju praſibas. Mehſ nepraſijam daudſ, mehſ wehlejamees tikai to, beſ kâ dſihwe buhtu fatorga un beſmehra moſas. Muhju pirmais praſijums bija, lai muhju darbdeweji kopâ ar mums apſpreeſtu muhju wadjadſibas, bet ir to mums noleedſa. Mums nelahwa runat par muhju wadjadſibam un atrada, ka likums mums ſchahdu teeſibu leedſot.

Par pretlikumiſkam iſrahdijs muhju praſibas: pamaſinat darba laiku lihdiſ 8 ſtundam, noteikt algu par muhju darbu kopâ un ſaſinâ ar mums, paſcheem noſahrtot pahrpratumus ar ſabrikas waldem, paaugſtinat weenkahrſcheem ſtrahdneekem un jeewetem darba algu uſ 1 rubli deenâ, atzelt wirſtundu darbu, ahriſtet muhſ ar peenahzigu uſmanibu un beſ apwainojumeem, eerihſot darbnizas tâ, ka tur buhtu eeſpehjamſ ſtrahdat, bet newiſ nahwigi ſaſlimt no breeſmigâ zaurwehja, leetus un ſneega. Wiſſ taſ — pehſ muhju darbdeweju ſpreeduma — iſrahdiſees par pretlikumiſku, katrs muhju luhgums par noſeegumu un wehleſchanâſ muhju behdu likteni uſlabot par neſaunigu pahrdroſchibu, kaſ apwaino muhju fungus un darba dewejus. Waldneek! Mehſ te eſam wairaf kâ 300.000 un wiſi mehſ eſam zilweki tikai pehſ ſawa

ahrejâ ijjkata, bet pateefibâ mums neuflauj nekahdas zilwe-
ziffas teefibas, mums naw pat brihw runat, domat, fapul-
zetees, apfpreest muhfu wajadsibas, fpert folus preefch muhfu
liktena atweeglinafchanas. Katru no mums, kas usdrofchinas
pazelt fawu balfi strahdneefu fchfiras interefchu labâ met zee-
tumâ un juhsta nometinafchanâ. Par labu firde un lihdsjuhstigu
dwehfeli foda kâ par breefmigu noseegumu!

Gefchehlotees par apfpeestu, wahrdsinatu un ismozitu zil-
wefu — nofihmè Kreewijâ isdarit fmagu noseegumu! Wald-
neef, waj tas faskan ar deewa likumeem, zaur kura fchehla-
stibu tu walddi? Un waj war ilgaf dsihwot sem tahdeem li-
kumeem? Waj naw tab labaf mirt wifai darba laufchu tau-
tai Kreewijâ? Zai tad tifai dsihwo un lihgfmojas kapitalifti
un tchinowneefi. Redji, waldneef, kahds liktenis muhs gaida!
Pee tawas pils muhreem mehš meklejam pehdejo glahbinu.
Neatfatees palihdsjet fawai tautai, wed wiau pee gaismas is
werdsibas, nabadfibas un tumfibas kapa, wehli wiaai paschai
fpreeft par fawu likteni, nofrati no winas plezeem tawu
eerednu nepanefamo juhgu. Noahrddi feenu ftarp Lewi un
Tawu tautu un lai tauta kopâ ar Lewi pahrwalda semi. Tu
efi eezelts, lai fagahdatu tautai labklahjibu, un fcho labklah-
jibu rauj Tawi eeredni ahra no rokâm. Lihds mums nonahf
tifai werdsibas posts un fpaiddi.

Bef dufmibas un bef naida usflaufi wehrigi muhfu luh-
gumu, jo tas runâ kâ par mums, tâ ari par Lewi, waldneef.
Muhfu wahrddi naw nepahrdomata pahrdroschiba, muhs wada
fchurp apfina, ka jaatrod ifeja is nepanefamâ stahwofla. Kree-
wija ir pahraf leela, winas wajadsibas ir pahraf daudjas un
dafchadas: lai pahrwiau waldditu, ir wajadsigs, ka pate tauta
palihdsfas few, jo tifai wina pate pahrfina fawas pateefas wa-
jadsibas. Neatstumj tautas palihdsibu: p a w e h l è t u h l i t
b e j k a w e f c h a n â s f a f a u k t t a u t a s w e e t n e e k u s
i s w i f â m f c h f i r â m u n k a h r t â m. Zai tur kopigi nem
dalibu kapitalifts un strahdneefs, eerednis un mahzitajs, ahrist

un ūkolotajs. Lai wiūi, kas wiūi ari nebuhtu, iūwehlē iū ūawa widus preeūūūstahwjuū. Lai katram pee wehleūchanām buhtu brihwās un pilnās teeūibas, tapehž pamehlē, lai ūaūauzamās tautas ūaeimas ložēli tiūtu iūwehleti uū wiūpahrejaū, weenlihdūigaū, aiūflahtas wehleūchanas pamata. Tas ir muhūu galwenais luhgums, uū ta dibinas it wiūū. Tas ir weenigās dūeedinoūchās ūahles muhūu bružēm; beū ta winās muhūūigi tūchuhloū un wedis muhū drihūai nahwei preti. Bet weenū lihdūekliū neūpehji iūahrstet wiūas wahtis, ir wajadūigi ari ziti un mehū taiūni un klaji, kā tehwaū, iūūakam Lew:

Nepeezeēūchami wajadūigs ūpert ūoluū: 1) pret tautas tumūibu un winās beūteeūibu ūtahwoūli Reewijā, nepeezeēūchami wajadūigs eewest:

1) perūonas brihwibu un neaiūteēfamibu; runās, preūeū, ūapultūchu un tizibas brihwibu;

2) wiūpahreju peeūpeestu (obligatoriūu) tautas iūglihtibu uū walūts reūūina;

3) ministru atbildibu pret tautu un garantiju par to, ka pahrwaldiba noteē pehž liūuma;

4) wiūu weenlihdūibu liūumu preeūūchā;

5) wiūu to atgreeūchanos dūimtenē, kas zeetuūchi par ūawām pahrleezibām.

Nepeezeēūchami wajadūigs ūpert ūoluū: 2) pret tautas tumūibu un winās beūteeūibu ūtahwoūli dūigs atzelt:

1) neteeūchoū nodokluū un winu weetā eewest teeūchu prog-reūiwu eenahūumu nodokli;

2) atzelt ūemes iūpirkūchanas maūūas, eerihūot lehtu kreditu un pamasaū pahrwest ūemi wiūas tautas kopihpaūchumā.

Nepeezeēūchami wajadūigs ūpert ūoluū: 3) pret kapitaūa ūlogu uū darbu, nepeezeēūchami wajadūigs:

1) darba ūauūchu teeūibas apūargat zaur liūumu;

2) eewest pilnigu brihwibu pahrūiūas un raūchotaju (ko-

peejchirama jwariga nojihme Kreewijas revoluzionarâ kustibâ; taijni tahdâ weidâ ta wisdsikaf eefustinjaja kreewu strahdneeku aprindas un ar jawam tragiskam sefam ta usmudinaja un weda pee atfinas lihds tam wehl neapjinigo darba lauschu wairumu. 8 stundu darba deena, peenahziga darba alga, wairaf brihwibas un teefibas, — schee jauzeeni pahrnehma wisus Peterburgas strahdneekus, jaunus un wezus, wihrus un seewas. Un wisi bija dsili pahrlcezinati, ka zaram schis pra-fibas buhs jaispilda, ja Seemas pils preefschâ simttuhkstojschi strahdneeki tās nodos tam taijni rokās...

Zaram un wina tuwineekeem petizijas faturš un strahdneeku nodoms bija pilnigi skaidri finams. Bahris deenas pirms 9. janwara Gapons greejās pee Swjatopolska-Mirška ar wehstuli, ka Peterburgas eedshwotaji un strahdneeki wehlas un teem jaredš zars plkst. 2 pusdeenâ us pils laufuma, lai tam teejschi isteiktu wijas Kreewijas tautas wajadsibas. „Zaram naw ko bihteš,” raksta schini wehstulê Gapons. „Es, kâ Peterburgas strahdneeku preefschstahwis, mani lihdsbeedri — strahdneeki, pat revoluzionaro organizaziju lozekki apšolam un nodroschinam tam, ka wina peršona netiks aisskarta. Lai zars isnahf pee jawas tautas ar wihrischkigu firdi un lai šanem teejschi rokās muhju luhgumu. To no wina praša muhsu teh-wijas labklahjiba, jo zitadi japahrtruhkst wisam šaitem, kah-das lihds schim pastahweja starp kreewu zaru un wisu kreewu tautu. Bej kaweschanaš darat zaram sinamu muhsu petiziju un šafat tam, ka mehš, tuhkstojschu tuhkstojschi strahdneeki, ešam nelokami nonehmuschees šwehtdeen eet us Seemas pili.“

Zars Nikolajs sinaja, ka strahdneeki greeščas pee wina ar meera nodomeem. Bet wiswarenam Kreewijas patwalbneekam bija bail us dascham minutem parahditees tautas preefschâ un usklaufit winas luhgunus; winam bija bail un reišê ar to wina wahjâ prahtinâ schahwās eedomas, ka no wina, kâ Kreewijas zara, pate tauta neša nedrihkst prašit un luhgt. Nikolajs paslehpās Zarškoje Selo wisdrošchakâ faktinâ un

lika atteikt, ka viņš strahdneefus negribot redzēt. Tomēr
 issinots Peterburgā tas nekur netika. Zāra ministriem bija
 tikpat maļ jehgas, ko tagad šahī un darit. Sestdeenā
 (8. janvārī) veļu vakarā uzmeklēja ministru komitejās
 preekšneeku Wittī 11 pašstamātee kreemu rakstneeki un dar-
 bineeki (Maksims Gorkijs, Annenskis, Gēfens, Karejews u. z.)
 un iškaidroja tam, ka strahdneeku nodomi ir zaurzaurim
 meermihligi, ka viņi nahs pilnigi neapbrunoti un ka tapehž
 žarauga nowehrst ašins išeeshanu no polizistu un šaldatu pu-
 ņes. Witte atteiza, ka viņam neeot nekahdas dahas. Tee de-
 wās tahlak pee Swjatopolska-Mirška, bet tas neatradās mah-
 jās un viņa palihgs Ridsjewškis apžirtās uš papehdi apfahrt
 un aišgahja. — Pee bendes darba tagad stahjās no nekreetnās
 išdšihwes šalihkušchais leelknajs Wladimirs, kurš jau sen
 bija kahrojis tautas kuštibu nošlihžinat ašins pluhdos. Wis-
 nejaušātee pretineeki katrai brihwakai pahrgrošibai weenmehr
 bijušči Keisarištee leelknaji, kuri škaidri šina, ka viņu odšchu
 ššimumam naw weetas brihwakas šatweršmes walsti. Tikai
 pee tagadejās patwaldibas šahrtibas tee war eenemt walsti
 wišaugštākos amatus, war paturet šawas muiškas un fabri-
 kas, war no tautas raust miljonus un tos tad iškškeest
 dimanteem un dahrgumeem wišadām šchaubigām aktrišem.
 Wladimirs nolehma, ka tagad peenahžis ištāis brih-
 dis, kur atreebtees nepašlaušigai tautai un šapulzeja šopā wi-
 ņus uštizigos zara meešas šargus — gwardijas pulkus, ula-
 nus, kašakus. No rihta agri tee tika nostahditi uš Peterbur-
 gas eelām ar ištřihteem šobeneem un peelahdetām plintem...

Peterburgas strahdneekiem nebija ne mašakās jaušmas,
 ka zara tuwineeki gatawojas tos nošlepawot. Swehtdeen,
 9. janvārī, no rihta pluhda no wišeem strahdneeku kwartalcem
 un fabriku zentriem uš Seemas pils puši nepahrškatami lau-
 šchu bari, šwehtku drehbēs gehrbušchees un no šwinigām juhš-
 mām pahrnemti. Ap 300 tuhšt. strahdneeku zehlās kahjās,
 zeredami dširdet laimes un labšlahjibas apšolijumus no Kree-

wijas zara. Preesteris Gaponš nahza 15 tuhſſt. Butilowa ſtrahdneeku preeſſchgalâ no Narwas ſaſtawas puſes. Tas neſa rokâs ſtrahdneeku petiziju; kaħds zits garidsneeks tureja augſtu pahſ druhſmu iſzeltu kruſtu; gaħjeenâ bija panemti lihds baſnizu karogi un ſwehtbildes; druhſmas preeſſchgalâ tika neſtas zara un zareenes gihmetnes. Wiſi ſapulzejuſchees tuhſtoſchi dewâs uſ preeſſchu ar garigam dſeeſmâm, kaħ pee Narwas wahrteem teem draħſâs preti kawalerija ar kaileem ſobeneem. Druhſma apjuka, bet ſpeedâs uſ preeſſchu, lihds peepeschi ſaħka riħbet plinſchu ſalwes weena peħz otras. Spai- lêm tika plautas ſtrahdneeku rindas; preeſteris ar kruſtu krita nahwigi eewainots uſ eelas, turpat ari aſinîs guleja krewu baſnizas ſwehtumi un winu neſeji; zara gihmetnes bija no lodêm ſadragatas. Kritisuſcho un eewainoto gubâs mina ſem ſirgu paſaweem treſainee kawaleriſti un ſchaħwa beſ apſtaħſchanâs uſ klištoſcho druhſmu. Pats Gaponš bija pa- kritis pee ſemes, bet, ziħ dſirdams, paſpeħjis iſglaħbtees.

Tik ſchauſchaligi ſkati, kâ pee Narwas wahrteem, notika 9. janwari Peterburgâ pawijam kaħdâs 10 weetâs. It wiſur meerigai, no ſwinigam juħtâm pahruemtai ſtrahdneeku druhſ- mai uſbruka zara kałpi un beſ kaħdas ſcheħlaſtibas noſlepkâ- woja toš ar plinſchu ſchaħweeneem, ar ſchtikeem un ſobeneem. Ariſtoſratifſkee gwardijas ofiſzeeri, kuri zitadi zara pilîs iſpilda lakeju uſdewumu, dabuja tagad peħz firds patikas ar ſaweem ſpodreem ſaħbaſeem iſbradat pa ſtrahdneeku aſinim. Uſ Šli- ſelburgâs trakta ſtrahdneeku gaħjeena preeſſchâ daſchi nomelâs uſ zekeem un luhdsâs, lai ſaldati laiſch toš zauri pee zara, kaħ atſkaneja komanda un ſobenu aſmini draħſâs pa ſtrahdneeku galwâm. Daſcham tika ar ſobena zirteenu galwa pawijam atſchelta no rumpja. Straħdneeku druhſmas wiſur aiſkaweja ar lodêm un ſchtikeem; bet tomeħr daudſeem iſdewâs eekluħt pilſehtas zentrâ un ap plſſt. 3 Newſki proſpekts bija pahrpil- dits no tuhſtoſcheem leelas lauſchu ſtraumes. Te jonoja tai preti ſpiħdoſchee zara kawaleriſti un peħz trompeta ſignala ari

te rihbeja jalwe pehz jalwes. Pee Alekſandra dahrja daſchi bija glahbuſchees kofu jaros, tur wehl raidija lodes pakal, un kà lapas no kofeem bira pahrſchauti zilweki. Afinis pludoja. Bits pahr zitu bija ſakrituſchi wezi un jauni, ſewas un kehni.

Œmiſjums, lahſti un ſwehloſchs naidſ pahrnehma ſtrahdneekuſ. Uf Waſilija ſalas tee paſchi kehraſ pee eerotſcheem: kahdâſ 4 weetâſ no plankâm, dehleem un ziteem preekſchme-teem ſtrahdneeki uf ahtru rofu uſzehla barikades un uſſprauda ſarkano karogu. Telegrafa ſtabi tika iſgahſti un drahtſ pahr-wilkta pahr eelâm, lai kaſaku ſirgi newaretu tiſt uf preekſchu. Tika iſdaufita kahda eerotſchu pahrdotawa un no mahju lo-geem rihbeja ſchahweeni uf uſbruzejeem. Te krita ari weenſ, otrs ſtarp niſnajeem zara kalpeem. Paſchâ pilſehtâ pret ofi-zeereem un ſaldateem bija neaprakſtams ſaſchutumſ. „Braſku ſlepſawas! negehli! Mandſchurijâ juhſ tika behgt protat, bet te juhſ apſaujat newainiguſ zilwekuſ!“ — tahdi ſauzeeni ween bija dſirdami uf eelâm. Publika rahwa ofizeeruſ no ſirgeem ſemê, noplehſa daſcheem epoletes, ſalauſa jobenuſ un ſplahwa teem ſejâ. Deelſnaſſ Wladimirſ ar ſawu ſlepſawu ſchtabu bij apmetees kahdâ keiſariſkâ pili; no tureenes tika ari iſdalitas pawehleſ uf wiſâm puſem. Pahriſ tuhſtoſchu zilweku dſihwibaſ bija nobendetas weenas deenas laikâ un mafarâ winu ſlepſawas wareja riſkot dſihreſ.

Wairak kà 2000 kriuſchi un eewainoti — newiſ Man-dſchurijas kara laukâ, bet uf zara galwas pilſehtas eelâm, newiſ no japanu lodem, bet zaur paſcha zara ſaldatu rofu! Un par ko nobendetas tiſ daudi zilweku dſihwibaſ, par ko iſleetas ſchis aſiau ſtraumes? Par to, ka tauta gribeja nahkt pee zara un to paſemigi luhgt, lai taſ atweeglina winas poſta liſteni. Pilni zeribaſ un palahwibaſ ar ſawâm ſewâm un behrneem, beſ jebkahdeem eerotſcheem, tika ar ſwehtbildem un zara gi-metnem rokaſ, ſtrahdneeki bija demuſchees zelâ un par ſchahdu uſtiſezchanoſ teem atmaſſaja ar tuhſtoſchfahrteju ſlepſawibu.

Do šinaja zars un wina tuwineeki pahraf labi, ka to deenu no strahdneeku pufes winau dsihwibam breesmas nedraud un ka ar failam rofam strahdneeki newar Seemas pils granitu isahrdit, ne ari grib to darit. Te tika pastrahdats ahrprah-tigs šlepkawu darbs, bet lihds ar to ari zars un wina rasbai-neeku banda pašči nostahdija šewi ahrpus wišeem zilwezisfeem lifumeem un flaji parahdija wišeem teem, kas wineem wehl tizeja, ka wini naw nefas zits, ka tikai tautas ašins dšehraji un bendes. Preesteris Gapons, kas nezeretâ kahrtâ isglah-bees no šaldatu lodem, wehl 9. janw. nafti šaraktija usšau-kumu wišeem Kreewijas strahdneekem, kurâ tas šafa: „Mee-rigi mehš greesamees pee zara pehz taišnibas, mehš darijâm to tam eepreešči šinamu, šawu dsihwibu mehš likâm šihlâ, ka tam nefas kauns neušbruks. Un kas notika? Neswehrs — zars, wina eeredai — šagli un laupitaji, tišči ar nodomu gribeja palikt par mušfu neapbrunotu brahlu, šewu un behru šlepkawâm. Zara šaldatu lodes, kas usreis nogalinaja 300 strahdneekus, kas neša zara gimetnes, šadragaja ščhis gimetnes un isnihzinaja lihds ar to mušfu uštizibu ščhim zaram. Tad atreešim, brahli, no tautas nolahdetam zaram un wišam zariškam tšuhšfu dšimumam, winau ministreem un wišeem, kas laupa un ap-špeesč Kreewijas nelaimigo šemi. Nahtwe teem wišeem!“ Tahlaf Gapons raksta, ka winšči zihnâ pret zaru atkauj leetot wišus lihdsjekus — „bumbas un dinamitu! Zelat barikades! Ššpostat zara pilis! Ššnihzinat no tautas eeništto poliziju!“ Gapons atšwabina šaldatus no šwehrafta, ko tee dewušči ne-gehlam zaram, un šwehti wišus tos šaldatus, kas lihdses tau-tai eekarot brihwibu. „Beedri! Nešaudejat duhšču, tizat, ka drihs mehš panahšim brihwibu un taišnibu. Newainigi is-leetâs ašinis ir drošča šihla mušfu ušwarai.“

„Meers un kahrtiba atkal nodibinata Peterburgâ,“ — pehz pabeigtas šlepkawoščanas wareja it lepni pašinot uš Barškoje Selo jaunezeltais generalgubernators Trepows.

Warmahku mihtnê sahka jau weeglafi ufelpot, kad peepeſchi ar katru deenu un katru ſtundu telegrafs ſahka neſt wehſtis, ka zelaſ kahjâs darba lauſchu tauta wiſâs Kreewijas pilſehtâs. Paaudſchu paaudſem Kreewijas patwaldiba bija warejuſi dſir- dit ſemi ar newainigu upuru aſinim, lihds janwara deenas tai draudoſchi uſſauza, ka tagad mehſ ir pilns. Pagalam bija neapſinigâs tautas uſtiziba pret ſawu zaru, pagalam wi- nas werdſiſkâ pazeetiba un bailiba! „Mehſ negribam wairs ilgaſ warmahku juhgu neſt, mehſ zihnamees un frihtam lihds ar ſaweem beedreem — Peterburgas ſtrahdneekem,“ — no ſchi weenotâ ſauzeena nodrebeja wiſa Kreewija. Nezeretâ wa- renumâ un plaſchumâ uſleefmoja tautas naidſ pret aſinim traipito zara waldibu. Birmâs ſtreifu wehſtis nahza no Maſ- kawas, Wilnas, Kaunas; tad pazehlâs ſarkanaſ revoluzio- narais karogs pahr Baltijas pilſehtâm; reiſê ar to Kreewijas reetumu pilſehtâs ſchihdu un polu apſinigais proletariats iſ- neſa zihnu uſ eelaſ; nemeeru kuſtibai peeweenojâs Kreewijas deenwidi (Odeſa, Rijeſa, ſekaterinoſlama); eewilnojâs Kau- kaſija; tifa iſſludinats generalſtreiks Wolgas pilſehtâs. Wiſ- apbrihnojamafais bija taſ, ka wiſpahrejais ſtreiks daſchados Kreewijas apgabalos eefahkâs beſ kahdas ſawſtarpejas ſaſi- naſchanâs un eepreekſchejas norunas; it wiſur peetika tikai ar weenkahrſchu wehſti par waldibas aſinſdarbeem Peter- burgâ, kad ſtrahdneeki jau weenprahtimi meta darbu pee malas un pluhda ahrâ uſ eelâm. Nemeeru kuſtibai peebeedrojâs aiſ brahlibas un weenibas juhtâm tahdi ruhpneezibas zentri, kur ſozialdemokratikâ organifazija wehl maſ paſpehjuſi eefakno- tees (peem. Maſkawâ).

Eſtrahdneeku praſibas pehz 8 ſtundu darba deenas, pehz politifkas brihwibas bija wiſur weenadas un waldibas eered- neem ari uſ to bija weenada atbilde: gubernatoru pawehleſ, kaſaku nagaiſas, ſaldatu lodes. No nahwigâ treezeena ſerta, zara waldiba iſlaida ſawu niſnumu wiſbreeſmigakâ kahrtâ tur, kur pret to wiſdroſchaki un brihwaki uſſtahjâs apſinigais

proletariats: bej Peterburgas wisleelatais upuru ūkails frita uš Waršhamu, Lodžu, Sosnowizu, Rigu. Un flinšchu rihbeeneem zauri it wišur ūkan tautas pehrfona balšs: mehš atreebšim krituščos beedrus, mehš nerimšim aštraš zihnitees, pirms patwaldiba nebušs drupās šadragata!

It wišur zara kalpi ūchahwa uš neapbrunotu drušsmu bej ūahda eemešla; tee gribeja tā proletariatam atšpihtet par wina zihnas gawilem, par wina zehlo, jaušmigo entušiašmu; tee it kà ūzentās wehl pehdejo reiš nešoditi ūamus eerotšchus mehrzet ūtrahdneeku ašinīs. Telpu truškuma dehl mehš newaram te apštatit wišus ūaduršmes gadijumus Polijas pilšehtās, bet klaji un gaišchi mums peenahšas to apleezinat, ka ūtrahdneeku nošchaušchana 13. jantw. R i g ā bija tihšchš, nošeedšigs šlepšamu darbs, par ūuru pat noruħditakeem hendes kalpeem aiš ūchaušmām buhtu janodreb. Deeliškā ušwaras gahjeenā generalštreišk apnehma wišas Rigas ūabrikas un darbnizas; 20—30 tuħštošchu leelas drušsmas pahrpildija Rigas eelas no agra rihta lihds wehlam wašaram. Netika aištiktš pat neweens no ūtrahdneeku kašla ūungeem; neweens mašchinu daiškš netika ūabojats un pee birgelu ihpašchuma neweens ūtrahdneekš nepeeduhrās par naga melnumu; neweenu eereibušchu neredšeja ūchinīs milšigos gahjeenos. Tiš ūtingra, preekšchšimiga ūahrtiba nekad wehl naw redšeta uš Rigas eelām. Škattrš Rigas birgelis wehl tagad apleezinās, ka ja ūtrahdneeki buhtu teešchām išgahjušchi uš waras darbeem, tad wiša Riga buhtu aišgahjuši ugunīs, tad 50 tuħšt. Rigas ūtrahdneeki ar rungām ween apbrunoti buhtu drupās ūašitušchi waldibas eerednu waru. Bet ūtrahdneeki gribeja taišni peerahdit, ka tee meerigā, apšinigā ūahrtā špehj un prot ūamas zihnas prašibas ušstahdit un par ūcho meerigo, preekšchšimigo rihzibu zara kalpi ari nehmas tos apšchaut. Tee eelenza no diwām pušem neapbrunoto drušsmu un tad ūchahwa un ūtrahdaja ar ūchtikeem tiš ilgi, lihds wiši guleja gar semi. Un pee tam ūchis ašinšdarbs notika pehž eepreekšcheja plana, newis

ahrpahrtigā pahrsteidsibā; jau eepreefš wizegubernators Ne-
 kludows bija pamehlejis istihrit šlimnizas: taišni 10 minutes
 eepreefš pirmās salwes bija islipinati wina peeddraudejumi un
 ar šinu bija saldati isstahditi tā, ka tee druhšmu war eeflehgt
 un nogalinat. Tā meetejee zara kalpi zereja wišmaj kahdu
 daku no Rigas apšinigeem proletareefšeeem eedsiht nahwē un
 pahrejos ar šcheem ašinspluhdeem tā šabaidit, ka teem turp-
 maš sustu wišs zihnas špars. Par wolti zer to šchee aplamee
 šlepkawas: zihna starp waldibu un tautu Kreemijā tikuši tif
 warena un draudošča, ka par upureem neweens wairš nebai-
 das, kur weena krituščā meetā stahjas tuhliť dešmiti un šinti
 un kur katra isleeta ašins lahje patwaldibu wed tuwaš winaš
 galam ...

Nahwe patwaldibai! šchis šauzeens kā wehtra eet tagad
 par wišu Kreemijas plaščumu. Un krituščo upuru lihki ar
 šawām šastinguščām rokām rauj lihds šew kapā waldibas lihds-
 šchinejo waru. Nikolajs pats, kad isdširdis wišas wehštis par
 jantwara deenām, pagihbis un tagad beššpehžigi luhkojas ahrā
 pa Zarškoje Selo logeem. Zara residenze — Seemas pils
 pahrwehrsta par polizijas utščastku, kur 23 istabās eefortele-
 jees Trepows. Pat tas šawā glupibā atjehds, ka šchahweenu
 salwes šazel tika wehl leelaku naida negaišu un mehgina us-
 trauktos prahtus apmeerinat ar reebigeem kumedineem. Tas
 aišwed uš Zarškoje Selo weenu wagonu ar fabriku špizeleem
 un meistareem, kureem Nikolajs šchehligi pašludina, ka wišš
 „peedodot strahdneefšeeem wišu noseegumu“, un isšweefš no
 tautai nolauptās naudas kahdu reekščamu krituščo strahd-
 neefu gimenēm. Zif šchehligš ir Kreemijas zars! Wišš
 papreefš leef šawus upurus apščaut, un tad „peedod“ wi-
 neem; wišš beš masakā eemesla leef tuhktoščus strahdneefus
 nogalinat un tad katru dšihwibu atlihdsinat ar 5 rubleem
 naudā! Ščo zara pašludinato „šchehlastibu“ Peterburgas
 strahdneefi šanehma ar to, ka daudsās meetās usšahka atkal par

jaanu streiku, un uš zara wahrdeem un šolijumeem Kreewijas darba laudim tagad ir tika weena atbilde: nahwe patwaldibai!

Revoluzija šahkufēs Kreewijā, bet lai nepeemirstam, ka tas ir wehl tika revoluzijas šahkums, ka pašas gruhatās un karstakās zihnas mums stahw wehl preekšhā. Janwara deenās mehs panahzām leelisfu, nezeretu uswaru: Kreewijas tautas peekehriba un ustiziba zara waldibai tika galigi šatreekta, tautas werdsiškā neapsiniba tagad isklihdinata, tauta stahjufēs isšhkiroschā zihnā pret warmahzibas juhgu. 1848. gadā lihdsigs tautas šahhutums un ustrautums pašpehja Wafar-Ciropas waltis šatrizinat patwaldneezisko šahrtibu, kurai toreis nebija tikdauds špaidu lihdsjeklu, tikdauds šaldatu un šlepkawu eerotšhu pee rokas, kā tagadejai barbariskai Kreewijai. Mums jāsina, ka zariškā rasbaineeku banda ir šmalki šarishkota un apbrunota no galwas lihds šahjām un ka ta, kur minas gals peenahzis, plehšifees wehl ar nageem un šobeem. Šā reebigs krofodils, zara waldiba atwehrufe šawas rijigās šhaumas un ar failām, tukšhām rošām mehs nedrihkstam šhim neswehram wairs šlaht eet. Kreewijas apšinigam proletariatam tagad jaatrod jauni zihnas lihdsjekli, jaišstrahdā jaunās zihnas tattika, jaapbruno šawi zihnitaju pulki. Un mums naw, šo šhaubitees, ka tas ari notiks, zik puhfu un upuru tas ari nepraštu. Un uš to mehs ari waram palaištees, ka zara komandai šaldatu pulki muhšhigi neslaušis, ka nahš isšhkiroschās deenas, kur nemeeru laikā šatreis wairs nešprahgs šaldatu plintes un wismaj daudsi no teem stahšees muhfu pušē. Šo leezina ari janwara notikumi: Peterburgas streiku aplahšmoja degošhās admiralitates ehšas Sewastopolē, kur pašhi matroschi peelaida uguni; Šeepajā reišē ar štrahdneeku zihnām iszehlās dumpis kara ostā, kur flotes šaldati šita nost šawus eenihstos wiršneekus un tika ar waru bija aisturami no peebedrošhanās demonstranteem; Polijā dašhās weetās šaldati atklahti leedšās šhaut uš štrahdneeku druhsmu.

Rigā šleptawu amatu ušnehmās weenigi negehligais unterofi-
zeeru bataljons. Turpmat wehl wairaf pušku tiks peelikts, lai
revoluzionarā propaganda wehl leelafā mehrā isplatitōs pa
šalbatu kafarmēm, wehl wairaf mums te rastos drošču, usti-
zamu beedru, kuri šawai širdsapšiniai klausā wairaf, nekā zara
ofizeeru draudeem un pawehlēn. Un reifē ar to wehl wairaf
tiks nostiprinatās šozialdemokratisķas organizāzijas, wehl ne-
šalihdšinami plaščafās tiks zihnitaju rindās, wehl warenafā
tiks Kreewijas proletariata weenotā, beedrotā zihna. No jan-
wara deenām šahkot, revoluzijas špehti augs nebeidšamā pla-
ščumā un leelumā, kamehr patwaldibas wara ar katru deenu
ees mašumā. No pirmā wišpahrejā ušbrukuma wehl nekrita
patwaldibas walni, bet ilgi tee wairš turetees newar, jo tos
grauj un ahrda no wišām pušēm. Rewoluzija šahkušēs Kreewi-
wijā un ta ees uš preekšču neapturamā ušwaras gahjeenā.

Tautas břihwibas zihna praša no mums tagad wišus
špehtus, muššu ašinis un muššu dšihwibu. Bet drošči un
lihgšmi mehs ejam šhini kaujā, jo ta nes ušwaru un atšwabi-
naščanu wišai wahrššinatai, kalpinatai Kreewijas tautai.
Krahščnai ušaušt revoluzijas rihts. Naw leelafās laimes
dšihwē, naw nekās šwehtaks un augstaks pašaulē, kā štahšt bři-
wibas karotaju rindās, zihnitees un, ja wajadšigs, ari křist sem
šarknā karoga. Ušwara tomehr peeder mums!

„Zihna“, 1905. g., — 10.

2. Angļu-japanu lihgums.

Gevehrojamafee laifrašsti wehl arween nebeidš apškatit
angļu-japanu lihgumu un uššwehrt ta leelo politišķo nošihmi.

„Ruffl. Wed.“ starp zitu rakšta: „Pašludinatais angļu-
japanu lihgums štahjas agrafā 1902. gadā, 30. janwarī no-
šlehgtā lihguma weetā. Šaunais, 30. julijā (12. augustā) pa-
raštitais lihgums zeeščaki šaista ta šlehdšejas pušēs, aptner
daudš plaščafu darbibas lauku un šhini šinā tam ir daudš
leelafa štarptautišķa nošihme, nekā agrafam lihgumam. Wiš-

pirms jaatjihnē tas, ka abas valstis ušnehmujchās par ņawu peenahkumu, atteezotees uš weenas palihdņibas ņneegņchanu otrai ar apbrunoteem ņpehkeem. Uš 1902. gada lihguma pamata Anglija un Japana apnemas weena otrai palihdņet tikai tanē gadijumā, ja weena no winām tiktu eewilktā karā ar diwām wai wairak leelwalņtim. Tadehņ, kad Japana ņahka karu ar Kreewiju, Anglijai uš ņabeedribas lihguma pamata nebij nekahdu teeņibu eejauktees konfliktā. Gluņchi jaunū ņtahwofli rada 30. juliya lihgums. Pehz ta otra punkta, kaut ņahdai leelwalņtij ušbruhkot Anglijai wai Japanai, buhņ dariņchana ar tām abām. Biteem wahrdeem ņakot, ja kreewujapanu karņch buhtu ņahzees pehz ņchā lihguma paņludinaņchanaņ, tad Anglijai buhtu bijis janahk palihgā ņawai beedrenei. Tā kā 30. juliya lihgums tika paraņstits, eekams karņch nebija formeli beidņees, tad tanē bija ari ušnemts ņpezialpunkts, kam wajadņeja apmeerinat Kreewiju tanē ņinā, ka winai naw ko baiditees par Anglijas eejaukņchanos. ņchis (6.) punkts ņkan: „ņihmejotees uš tagadejo karu ņtarp Japanu un Kreewiju, Anglija, tāpat kā lihds ņchim, eewehros ņtingru neitralitati, ja tikai weena wai wairakas leelwalņtis nepeeweenofees pee naidigās rihkoņchanās pret Japanu.“ Tagad, kur meera lihgums ņtarp Kreewiju un Japanu paraņstits, ņchis punkts ņaudē gandrihņ jebkuru noņihmi. Bet ne tikai ar to jaunais lihgums atņņkiras no agrakā. Tam ir plaņchaka apmehra darbibas lauks.

ņamehr 1902. gada lihgums atteezas tikai uš tahlajeem auņtrumeem, jaunais lihgums apnem Uņijas ņauņņemes leelo daļu. Tas iņnahk, wiņus punktus ihņumā ņanemot. Ja ņahda leelwalņtis ar ņawu agreņiwu rihkoņchanos aiņtiks Anglijas waj Japanas intereņes, tad tai buhņ dariņchana ar abeju leelwalņtju ņaweenoteem karaspehkeem. Naw gruhti atminet, ka runajot par leelwalņtim, no kuru ušbruņchanas jabuht aiņņargatām Anglijai un Japanai, jaunais lihgums wiņpirms tura azis Kreewiju. Un, teeņchām, tas no wiņām puņem leek ņchņehņchluņ minas teritorijas paplaņchinaņchanai. Ja Kreewija gribetu iņ-

platit ſavū eespaidu uſ Koreju, wina aiſtiktū Japanas ſpezial-
 intereſes un ar to eekluhtu dariſchanās ar abām ſabeedrotām
 walſtim. Un eespaida iſplatiſhana uſ Mongolijas puſi buhtu
 „Ūinas neatkarības un nedalamības“ neeewehrōſhana, kuras
 ſekas tā tad buhtu Japanas un Anglijas eejaukſhanās.
 Tibetā, Afganiſtanā, Perſijā, Kreewijā riſketu aiſtikt ſpezialās
 intereſes, ka hda Anglijai ir Indijā un „kaimiņos ar Indijas
 robeſhām“, ko lihgums nolizis ſem divu ſabeedrojoſchos
 walſtju kopejas apſardſibas. Bet ne tikai Kreewiju aiſteek jau-
 nais lihgums, tas wehrſts ari pret Wahziju, kam Ūinā ne tikai
 ſwarigas tirdſneezibas intereſes, bet ari teritorijas ihpaſhumi.
 Sadurſmes gadījumā ar Angliju un Japanu, tai buhs jaaiſ-
 ſargā Riotschāu pret abeju leelwalſtju ſaweenteem ſpehkeem.
 Un milſigā angļu flote, ar japanu ſauſſemes armiju ſaweeno-
 jotees, ir tahds milſigs ſpehks, pret kuru pat Wahzijai buhtu
 gruhti zihnitees. Angļu-japanu ſaweeniba turēs ſawās rokās
 Tahlo austrumu liſteni. Pehz „Daily News“ iſteikumeem, 30.
 julija lihgums rada Ūijas austrumos ſawadu Monroe dot-
 trinu, ko apſargat uſnehmuſhās abas ſabeedrojuſhās walſtis.
 Ūhinī ſinā lihgums eefkatams par notikumu, kam loti leels
 ſwars un ko war noſtahdit blaſus trejſabeedribas un frantſchu-
 freewu lihgumeem.

Wewiſchš awiſē „Sin Ot.“ ari ilgafi paſawejas pee
 angļu-japanu lihguma. Atkahrtojis, ko Anglija un Japana uſ
 lihguma preeſchwahrda un tā 8. punkta pamata grib panahkt,
 winſch ari aiſrahda, ka jaunais lihgums, ſalihdſinot ar bijuſcho,
 ir daudz plaſchaks. „30. julijā paraſtitais lihgums uſleek
 abām puſēm par peenahkumu katrā gadījumā eet beedrenei
 tuhlin palihgā kopā karot un kopā ſlehgt meeru. Weenas pu-
 ſes teeſibu aprobeſchojums praſit no otras militarpalihdſibu ir
 tikai tanī noſazījumā, ka uſbrukums netikt iſſaukts no wee-
 nas lihguma ſlehdſejas puſes agreſiwas riſkoſchanās. Bet
 ka hda bijuſe tās otras puſes riſkoſchanās, kas radijuſe waja-
 dſibu ſahkt kara darbibu, — to, redſams, iſſchērs lihguma ſleh-

djeja otra puše, pee kam spreedums atfarasees no ta, kahda atteeziba buhs teem jautajumeem, kas zehlušchees pret lihguma pamata noluhku: Anglijas un Japanas teritorialu teesibu aistahwešchanu tanî apjomâ, ko lihgums aptver un winau spezialintereschu aissargaşchanu ŝhini apjomâ. Tadehl loti interefanti tikt ŝtaidribâ par ŝetofcheem jautajumeem: kahdas teritorialas teesibas Anglija un Japana apnehmušchâs aisstahwet un kahdas spezialintereses winas aissargâs. Lihguma teksts daščâ sinâ dod atbildi uš ŝcheem jautajumeem.

Ar trescho punktu Anglija atsihtst Japanas teesibu ŝpert wisplaiščakos ŝolus Korejas wadibâ, kontrolê un protektoratâ. Un ar zeturto punktu Japana atkal atsihtst Anglijas teesibas apgabalos pee Indijas robesčâm ķertees pee lihdŝekleem, kas iŝrahdiŝees wajadŝigi Indijas ihpaščumu apŝargaşchanai. Tâ tad ar eerotŝchu palihdŝibu Japana ir panahkuše, ka teef atsihts winas politiškais, militarais un ekonomiškais pahriwars Korejâ; bet uš lihguma pamata ar Angliju nodroŝchinajuše gandrihŝ ŝchis teritorijas formelu peeweenošchanu pee ŝawas teritorijas. Tâ tad ŝhini sinâ angļu-japanu lihgums ir Portsmutas lihguma atteezigo punktu tahlak attihŝtiščana. Par to Japana apnehmušes pabalstit Angliju winas zenteenos nodroŝchinat peeeju Indijas robesčâm. Šcho lihguma punktu daudŝi eefkata, kâ uš Kreewiju ŝihmetus draudus. Tomehr japeeŝihmê, ka tas waretu buht tikai tanî gadijumâ, ja Anglija iŝleetotu teesibas, ko winai ŝchis punkts peeščķirs, atbalstotees uš kautkahdeem attaiŝnojumeem, kas rodas no ta, kâ mehŝ rihofojamees Widus-Asijâ. Ja mehŝ ŝche neatŝtahŝim agreŝiwo rihoŝchanos, un Anglija ŝpers no ŝawas pušes ŝolus, tad to nebuht, newarês eefkatit par Anglijas ušbruŝchanu mums no Indijas pušes. Ta tikai buhtu paščaiŝŝargaşchanâs. Lihdŝ ŝchim muhŝu politika Asijâ bija tahda, ka Anglija bija ŝpeesta ķertees pee lihdŝekleem, kam aissargaşchanâs raksturs.

Tagad muhŝu ušdewums pastahw eefšč ta, ka angļu panahktâ rihoŝchanâs brihwiba tikt pehŝ eeŝpehjas masaki pret

mums isleotota. Un weenigais lihdjetkis te ir — atjazitees no agrešivās politikas Widus-Ņijā un weenotees ar Angliju. Loti var buht, ka pee tam mehs kaut ko jaudešim, jo nevar zeret, ka preekšch mums, bes šelām, paliktu pateesais muhsu un muhsu kaiminu špehku šamehrs, par ko nodewa leezibu nupats beigtais karšch. Bet wehl šlittaki buhs, ja mehs ar šawu isturešchanos peespeedišim wai pamudināšim Angliju pilnigi ismantot tos labumus, ko tai peeschkir winaš stahwoflis. No diweem launumeem jaišwehslas masakais. — Ņijas tahlajos austrumos ahrejos eemeslus šarešchigijumeen starp eeinterešetām leelwalstim leelā mehrā nowehršch Bortsmutas lihguma nošazijums un angļu-japanu lihguma punkti. Widus-Ņijā, uš ta pašcha angļu-japanu lihguma pamata, Anglija dabujufe eespehju ar waru nowehršt tamlihdjigus eemeslus. Buhtu loti neeteizami, neewehrot šcho apštahkli un turpinat šenako politiku. Angļu-japanu šabeeatribai, kur weena puše tikko beigufe šmagu šaru un otra aiššargā šawus ihpašchumus starp dabiškām robeschām — newajaga buht agrešiwai. Bet lai ta par tahdu neišwehrstos, mums jaatšakas no šawas politikas un jaweenojas ar Angliju. Katrā šinā weenošchanās ar Angliju naw tik neišdewiga, kā weenošchanās ar Wahziju, uš furu daudji norahda, kā uš eespehjamu pretšwaru jau nodibinatai diwšabeeatribai Ņijā. Teešchām, Wahzija nešpehs pahrgrofit mums par labu pehž šara nodibinajušchos stahwofli tahlajos austrumos; wisleelakais, ko wina warēs panahšt, ir šinamā mehrā, tur nodrošchinat šawas pašchas stahwofli. Bet Widus-Ņijas leetās tahdas weenošchanās isnahkums buhs tas, ka nebeigšees tos nedrošchais stahwoflis, kas tagad manams un kas nahkotnē mums neka laba nejola. Weenošchanās ar Wahziju, jadomā, nebuhš par ihstu pahršwaru angļu-japanu šabeeatribai un lihdj ar to pamudinās šcho pehdejo israhdit šawu ahrejo špehku. Gruhti šchaubitees par to, ka šchahdos nošazijumos mehs wisdrihšaki un wiswairak dabušim zeest."

3. Wahzeefchu agrafà tattita un tagadejee nemeeri.

Sem wirsraffa: „Wahds wahrds par nemeereem pateefibas labà“ jefstdeenas „R i g a s A w i f e s“ numurà eewetots kahds deefgan interesants raffts, no fura te pašneedjam daſčas weetas. Raffta autors ſaka: „Ja wahzeefchi mehgina ſinamu fuftibas ſafaru ar agraro raffturu noleegt, tad wini maldas. Zif ilgi ir atpafal, kad ari wini ſawà preſe atſina, ka muhſu ſaimneezifkà dſihwes ſahrtibà ir launumi un truhkumi, kuri praſa nowehrfchanu? Tas bija ap to laiku, kad ſabrikàm uſplaukſtot, laudis kà upe aiſtezeja uſ pilſehtàm, un uſ ſemèm ſahka peetruhkft ſtrahdneeku. Iſpaſchi wahzu preſe tika daſchadi projekti pahrfpreesti, p. p. maſu ſaimneezibu dibinaſchana uſ muiſchu ſemes, lai maſinatos beſſemes laufchu ſkaiſts. Rafftija un prahtoja, bet dſihwè palika wiſs pa wezam. Rà kroniſku wahjibu tauta zeeſch wezos truhkumus lihdi ſchim brihſcham, bet ar to ſtarpibu, ka agraf bija jazeeſch fluſot, un tagad, kur waldiba pate zaur ſaweem reformu planeem wiſà walſti radijuſe zitadu politiſku gaiſu, zeeteji ſahk brehkft pehz palihdſibas. Wiſi un wiſur brehz: kreewi brehz, poli, wahzeefchi un ziti brehz. Wahzeefchi, kuri muhſu ſemè ſaſtahda ſahrtas ar iſglihtibu un leelako bagatibu, tomehr ſchehlojas par kreewu ſkolàm, par winau tagadejo kreewu buhſchenu Baltijà. Waj tad gan brihnumſ, ka muhſu tauta ari gaida un brehz pehz atſwabinaſchanas no daſchdaſchadàm wezàm netaiſnibàm, ſem kuràm wina ſahpigi zeeſch!“

Tahlaſ autors ſtahſta, ka tautas plaſchais wairums arweenu luhkojotees pehz augſtakàm aprindàm un nemot no tàm ſew paraugu ſawà dſihwè un darbibà. „ſahdu preekſchiſhmi“ — jautà autors — „nu dewa muhſu tautai wahzeefchi ar ſawu rihtofchanos baſnizàs un ar ſawu iſtureſchanos pret waldibu no pagahjuſchà gadu ſimtena aſtondeſmiteem gadeem ſahſot?“

Œhini laikà, kad zaur waldibas reformàm wahzeefcheem daſchas teeſibas tika atnemtàs, wini ſahka ar wiſu ſparu iſlee-

tot šamas neaišstartās teešības bašnizas leetās. Ar patronata teešību viņi nu rihkojās tik ščaurširdīgi, kā ilguš gaduš to nebija darijušči. Kad laudis šahka rahdit pašīvu pretestību mahžitaju eeweščanai, kuruš patroni eeweheleja, beš masakās draudšes gribas eewehroščanas, tad waldoščās wahzu aprindas nekautrejās šaukt bašnizās apbrunotus polizistus, lai tee ar eerotščeem taišitu mahžitajeem zelu zaur draudšji. Laikām neatradis otras semes krištigajā pajaulē, kur tik nejaukā weidā mahžitaji buhtu tikušči eewesti bašnizās. Tauta, redšedama, ka ščejeenes wahzeēšči ir špehjigi deewnamos ar eerotščeem rihkotees, ja zitadi newar zaurwest šawu bašnizas politiku, šahka špreest, ka wahzeēšči bašnizu uškata tikai par eestahdi šawu teešību uštureščanai. Ar tahdu rihkoščanos wahzeēšči šehja muhšu tautas dwehšelē šehflu, no kuras išauguše pa dalai ta kustiiba, kas nekautrejas pat no deewnamu apgahniščanas. — Tahdu pašču posta šehflu daščas wahzu aprindas šehja muhšu tautā zaur šawu ištireščanos pret w a l d i b u, apmehram, no 1882. gada šahkot. Toreiš viņi jau šwanit šwanija, ka šinami wal dibas eeredni ešot neišglihtoti žilweki, kureem nenahkotees ne masakā zeeniščana un kuri neešot nemas špehjigi „muhšu“ darbus apšpreest. Lai rakšturotu šahdu wahzu aprindu ištireščanos ščai šinā, peewedišim šahdus faktus:

Rahdā Widšemes aprinkā pilšehtā nahza augstakš freewu tautības amata wihrs brugu teešā. Brugu teešnešča palihgs, šahds weetejš wahzu muiščneeks, bija to brihdi augstakais eerednis pee teešas galda. Augstais walšts wihrs, eenahžis, šawā laipnibā tam šneedja roku, šweiznadams. Bet barons, rošas uš muguru šakruštojis ar wišu šparu metās pahra šokus atpašal, kā išfargadamees no masakās tuwoščanās — freewu wal dibas wihrām. Šhis brugu teešnešča palihgs nu bija wahzu aprindās deenas waronis. Tee daudšinaja wina šlawu pa wišu šemi. Tas bija wineem patriota ideals. Faktš nepalika beš eepaida uš plaščām aprindām, šaut gan šawadu

eefpaidu tas darija uš latweešcheem, šawadu uš wahzeefcheem. Wehl kaħds fakts.

Wafarâ šwineja tai pašchâ pilšehtâ kaħda Terbatas wahzu studentu korporacija šawu komeršu. Kaħda rihta agrumâ šchinis „šwehtku deenâs“ kaħds kraħsu nešejs dewâs pa logu aprinka teešas lokalâ, kâ gribedams tur noturet rewišiju. Bet pee šchâ darba kreewu waldbibas ehrglis neatrada šcheħlastibas wina azis. Winšch to nehma no teešas galda un iſſweeda pa logu uš eelaš. Šchis „zeribu pilnais jauneklis“ tapa ſlawens wahzu aprindâs pa wišu semi. Mehš raustijâm plezus, bet klusejâm. Te nu nahza polizijas, teešu un ſkolu reforma. Bija raksturigi, ka dašchâs pilšehtâs wahzu draudšes pat ſehru deenkalkpojumiis notureja šchini atgadijumâ un tahdâ garâ, ka pret dašchu ſprediki waldbibai bija jašper nopeetni ſoki. Tai laikâ daudš wahzeefchu jahka ar weenkahršcheem laudim eelaištees ſarunâs, ja tif ſchee ušklaušija, kad wini kengajâs par kreewu eeredneem un jaunajâm waldbibas eestahdêm. „Tee ir neiſglihtoti, nemoraliski, tee wiši — ašjati“ — tâ ſkaneja beš miteſchanâs waldbibas wiħru noķengakšana no ſchejeenes augſtaķu wahzu aprindu peederigeem. Tahdu ſehķlu ſehja ſchis aprindas muħšu tautas dwehjelê: Luħt, tahda bija daudš weetâs ta politiķkâ atmosferâ muħšu semê pagahjušchos 20 gados. Tahdâ gaiſâ ir iſauguše ta paaudše, kurai peeder nemeerneeku pulzinšch. Bet ari plaſchakâs aprindâs tahdu gaiſu eelpojot radâs wiſpirmš kâ inſtinktiwi ta apšina, ka ſchejeenes wahzeefchi zeena waldbibu tad ween par Deewa eestahdi, ja paſcheem ir atdota waldiſchana un tee wišu war darit peħz ſawa prahta. Bet ja waldbibas wiħri ir zittauteeſchi, kuri nerauga wiħru no zepures, tad tee ir meſchoni un ašjati un waldbibas ir warmahzibas un tumšibas organi.

4. Baltijas wahzeefchu petizija.

Rā liktos, ūhejeenes aprindām teeūhām nebuhtu eemeūs ūhehlotees, ka wiau intereūes netiktu peeteefoūūi eewehtrotas, bet — l'appetit vient en mangeant (ehūtgriba rodas tikai ihsti pee ehūhanas) — un „Rig. Tageblatt“ ūawā ūwehtdeenās numurā ūkubina ūhejeenes wahzeefchus uū jaunas kopejas petizija s eefneegūhanu. „Muhūu ūemes preeūūstahwji (t. i. weetejee muiūūneeziabas marūhali) jau katrā ūinā darbojas wiūeem ūpehūeem ūemes intereūū labā,“ — ūaka „Rig. Tageblatt“ — „un buhtu nepateiziba teem par to neūneegt pretim neaprobeūhotu atūinibu.“ Ari balteeūhu metropole Riga eefneeguūe ūawu petiziju, bet tas wehl eūot par maū, jo wajagot kopeji riūkotees no ūemes (t. i. muiūūneeziabas) un pilūehtu puūes un kopejus ūolus ūpert ūchinī ūinā wiūās trijās Baltijas gubernās. Waj nebuhtu noderigaū ūaūleetees wiūeem kopa un luhgt, lai atdod atpaūal teeūibas, ka hda s jau reiū peedereja, ziū tahlu tās wiūpahri eefpehjam s atjaunot? Waj naw daudū zeenigaū noūtahtees uū pa gah tnes pamateem un uūūtahtees kopeji par wiūu ūho teeūibu atdabuūhanu, nekā atūewiūūūi riūkotees ūinamos jautajumos?“ Tagad preeūū tam — ūaka „Rig. Tagebl.“ — laiks waretu buht ihsti noderigs. ūūrahdiūees, ka wahzu aprindas eūot weenigais meera un ūahrtibas atbalūts un tapehū tās nu ari warot nahūt ar ūaweem luhgumeem ilajā. Wiau petizija, protams, neeewehroūhot weenpuūigi wahzu nazionalās intereūes ween, bet ūtahweūhot ūaūkanā ar wiūu weetejo gubernu wajadūibām.

Tad, ka hda s nu buhtu ūhis „wiūpahrejās wajadūibas“? Wiūpirms pehū „Rig. Tageblatt“ projekta — buhtu jauūūwer prinziūs, ka weetejās administrazijas un teeūas amatos nahūtu atkal tahdi, ka s dūimuiūūi un auguūūi Baltijas gubernās (Einheimische) un ka s prot weetejās walodas, pee kam ūchahdi eeredni buhtu eezeūami amatos ūamehrā pehū katras tautibas „iūglihtibas un turibas“. Tad

atdabutu atkal wairaf švaru wa h z u elements, kuršch tagad gandrīhš esot pilnīgi īsšlehgtš (?!) no walšts deenesta šchejeenes gubernās. Pat latweešchi un igauņi daudš ahtraf dabujot eerednu weetas (?), kaut ari semafas, bet dašchi no teem eeteefot kanzlejās un tā warot atstahst eefaidu uš šatweem preefšchneefceem, furi atzelti šchurp no Gefšchkreewijas un natw eepafinufšcees ar weetejeem apstahfkeem."

To mehš nu gan dširdam pirmoreif, ka „no weetejās administrazijas un teefas amateem wahzu elements esot tiklab kā pilnīgi īsšlehgtš“, it šewiŃchi kur wehl šchowaŃar ween kašdi 50 šchejeenes muiŃchneežibas preefšchstahwoji tifa ušnemti weetejās polizijas deenestā. Mums „Rig. Tageblatt“ šchehloŃchanās pilnīgi neŃaprotama un mums ta jatulko tā, ka pehž wahzu aprindu domām — w i Ń a Ń eerednu weetas teefā, administrazijā un polizijā eenemamas weenigi un tifa no wineem, kā tas jau bij wehl gaduš 20 atpaŃal. Mehš šchaubamees, waj wiŃa nodomatā petizija paŃpehš šchos „Ńelta laikus“ atŃaukt atpaŃal, furi paŃraŃ labi wehl atminā latweeŃchu un igauņu eemihŃneefceem. Un zif naiwi Ńkan „Rig. Tagebl.“ paŃazina, ka kašdam kanzlejas Ńkrihwerim, kašdam „Kalinam waj OŃolinam“ wairaf eefpaida uš weetejo apstahfku gaitu, neŃā muiŃchneežibu marŃhaleem — MeijendorŃam un Lihwenam. Turpat tatŃchu „Rig. Tagbl.“ Ńaka, ka weetejā „Landesvertretung“ puhlotees wiŃeem Ńpehkeem, Ńawu aprindu intereŃes Ńar-gajot un glabajot, un Ńas teem iŃdewees panahkt, to mehš wiŃi jau it labi Ńinam. Lai palaŃamees tifa wiŃados „Düna Btg.“ paregojumos un wehŃtijumos, furi weenmehr nahf „von wohl-informierter Seite“.

Tā tad wiŃpirmš šchejeenes wahzu elementam — pehž „Rig. Tagebl.“ domām — buhtu ja dabu Ńawās rofās wiŃas augŃtaŃo eerednu weetas, un tad, warbuht, wehl wajadŃetu eewest wa h z u w a l o d u wiŃas weetejās administrazijas, teefas un ŃŃolu eestahdēs, — tā Ńchi pate awiŃe aplinŃus iŃŃafas. Št ŃewiŃchi Ńkolās wiŃur wajadŃetu atkal dširdet wahzu walo-

das ſkanas, ſahkot no uniwersitates un beidjot ar pagaſta ſkolām. Turjewas uniwersitatē un Rīgas politehnikā daſchos preeſchmetos lai lajot wahzu profefori un daſchas fakultates lai pilnigi buhtu wahzu elementa rokās. Bej tam krona widejās ſkolās tahdu kulturās walodu, kà wahzu, wajagot daudj leelakâ mehrâ eemehrot un, peemehram, wiſpahreju wehſturi un geografiju paſneegt tikai wahziſki, jo zaur to ari freierou tautibas ſkolneeki tikai daudj ko mantofchot. Bej tam ari paſchās ſemakās ſkolās, fur mahzibu deretu paſneegt mahtes walodâ, tomehr wahzu waloda buhtu lihdfâs freewu walodai eemedama ſkolu programâ. Zaur to wahzu aprindâm buhtu leelaks eefpaids uſ tautas iſglihtibas eestahdēm un audſinaſchanu tad waretu wadit tahdâ garâ, ka jaunâ paaudje buhtu daudj maſaf peeejama wiſadâm radikalâm muſinſchanâm, nekâ tagad.“

Ja tad nu wahzu aprindâm atdotu wiņu ſinâ weetejo adminſtraziju, teeſu un ſkolu, tad ari wairaf tee ſawâ „petizijâ“ neka negribetu luhgt. Un teeſchâm: ſag', Liebchen, was willſt du noch mehr?“ Weetejās „paſchwaldibas“ jautajumâ jau ſchowafar ſpreeduſchi un lehmuſchi triju Baltijas gubernu muiſchneeziibu preeſchſtahwji un, kas uſ ziteem weetejeem apſtahkfeem ſihmejas, tad tur jau lai tik wiſs paleef pa wezam. Un tagad tikai wajagot ſchahdu „petiziju“ ſneegt eefſchâ, jo weetejam wahzu elementam wajagot atkal nahft pee ſwara, ſamehrâ ar Baltijas prowintſchu agrako ſtahwofli un wiņu wezâm „teeſibâm“, no furâm Baltijas wahzeeſchi brihwprahrtigi nebuht neefot atſazijuſchees.“

Tik tahlu „Rig. Tagebl.“ ar ſawu petizijas projektu. Ze buhtu leeki wehl wairaf wahrduſ tehret, jo teeſchâm reti fur tik ſpilgti un klaji parahdijufees Baltijas wahzeeſchu ihſredſigâ, ſchaurſirdigâ politika, ka taiſni ſchahdâ „petizijâ“. Wet par to mehſ ari waram droſchi buht, ka ar ſawu „petiziju“ tee wairſ nogrimuſcho pagahtni un ſawu agrako neaprobeſchoto waru un godibu atpaſaf neatſauks. „Privilegien ſind zu meh-

ren, nicht zu mindern" (privilegijas ir wairojamas, newis masinamas), — šche balteeschu barwešča Schirena wahrdi tika jau gadus 35 atpakaļ ustabditi par Baltijas wahžeeschu dewisi, bet šchim jauzeenam nebij un nebuhs lemts peepilditees. Mahkotne nepeeder widuslaiķu preekščrozibām un zeriba uš wīnu atjaunošchanu ir glušchi weltiga . . .

„Deenas Lapa“, 1905. g., — 220.

5. Pportsmutas meera lihguma ratifikazija.

Kā šinams, kreewu-japanu meera lihgums galigi apstiprinats un pašča lihguma teksts, kas pastahw no peežpadšmit galweneem un diweem papildu punkteem, ofiziali pašludinats. Lihguma šaturs maš ko išščiras no ta, kas lihds šchim bija šinams no neofizialeem awoteem. Tapehz neturam par wajašģu to atfahrto, jo wairak tadehl, ka muhsu laikrakstā jau aprahdits, kahda nošhme Pportsmutas lihgumam preekšč abām pušēm no politiška, ekonomiška un finantšču stahwoška. Šnteresanti tika apluhkot, ko kreewu eewehrojamakee laikraksti šaka, runajot par meera lihguma ratifikaziju.

„Rasča Šhiņa“ starp zitu raksta: „Šau preekšč tagad notikušchās formalās ratifikazijas un pat preekšč pašča lihguma šlehģchanas — notikuše wina pateesja ratifikazija; meera lihgumu, kas ar tahdām leelām mošām dšima Disterbejā, angļu-japanu weenošchanās jau bija apstiprinajuše, eekams tas wehl nebija pašaulē. Kahds ir išteizees, ka kreewu-japanu kara raksturiskā šihme bijuše ta, ka Kreewijai tanī wajašģejis wišu improwišet: improwišet armiju, improwišet floti un, beidsot, pat improwišet Wittes peršonā diplomatiju. Št ka karšč nebuhtu šahzees pehz diwdešmit peežu gadu apbrunota meera starpbrihšča, kas eekatams, ka pastahwiga šagatawošchanās uš karu, bet it ka pehz pilniga un negaidita treezeena. Šchai šinā Pportsmutas diplomatija eekatama ka wiša kara papildinajums un nobeigums. Ar improwišetu diplomatiju daščureiš noteek tas pats, kas ir profesionalās diplomatijas parasts

littenis: wina domà, ka wirja notikumus, bet pateesibà notifumi wirja wina. Damehr japaneem tika dikteti meera nofajijumi, schis meers jau bija nolemts, un meera lihgumu galwe-nais faturs noteikts no markisa Lansdouna un wikonta Gajafchi. Anglu-japanu weenoschanos abas puses bija parafstijufchas jau preefsch tam, kad bija isstrahdats Portsmutas lihgums; tomehr uf scho weenoschanos jaskatas, ka uf Ports-mutas lihguma papildinajumu, kura noluhks apstiprinat un nodroschinat to stahwofli Asijas austrumos, kas nodibinajàs ka krewu-japanu kara jefas. Uj jautajumu, pret ko ihsti wehrsts anglu-japanu lihgums; jaatbild, ka tas wehrsts ne pret Krewiju, bet pret rewanfcha mehginajumeem no Krewijas puses. Ja fabeedrotam walstim buhtu eekarofchanas noluhki — Japanai, atteezotees uf muhsu teritorijam tahlajos austrumos, Anglijai, atteezotees uf semem ap Indiju, tad to wis-isdewigaki buhtu bijis tuhlin panahkt, krewu-japanu karu turpinot. Un Anglijai ar Japanu kopà jawu mehrku fasneggchanai tas buhtu bijis loti weegli isdarams. Ta tad anglu-japanu — lihgums grib tikai aijstahwet tagadejo stahwofli Asijas austrumos. Bet lihds ar to tas ari ir garantija mums pascheem, jo aissargà muhs no kahr dinafchanas mestees kolo-niju politikà, waj tas buhtu Mandfchurijà, waj Korejâ, Persijâ waj Afganistanâ!“ Lamlihdjigi ari issakas „Sin. Otetfch“: „Jau agraki, 13. septembri, bailodamàs, ka nahkotnè ir eespeh-jami farefchigijumi rewanfchu weidà no Krewijas puses, Ja-pana noslehdsja loti fwarigu lihgumu ar Angliju, uf kura pamata schi pehdejà wefelus 10 gadus it ka garantès Japanas interesès meera lihguma daschu punktu eewehrofchanu: Japa-nas politikàs, militaràs un ekonomiskàs teesibas Korejâ un Sinas neatfaribas un neaiffkaramibas nodroschinaschanu.

Kà finams, pehz anglu-japanu lihguma, peeteef kaut ar weenas leelwalsts (domata Krewija) agresiwu istureschanos pret Japanu, lai israhditos eespehjama aktiwa palihdsiba winai no Anglijas puses. Ar scho weenoschanos Japana jau agraki

nodroščinajuse few lihguma eewehroščanu ar Kreewiju. Sinams, gluschi dabiski, ka Kreewija mešlè sinamu atbalsku un garantijas fawai pašchaisšardsibai, faut ari tamlihdšigas heedroščanàs zelâ ar Wahziju waj Franziju. Bet ta weetâ isdomati tahdi foki, furu nederibu neween peerahdijuse tumâ pagahadne, bet kas ari pašchi par fewi war buht par diploma-tisfku konfliktu un politisfku farestchigijumu eemesleem, proti — diwu pahrwaldneezibu dibinaščana tahlajos austrumos. Ar pahrwaldneezibâm, sinams, domâ konzentret špefku ais mili-tari-politischeem noluhkeem. Redjams, seemele pahrwaldnee-zibâ (Mandschurijâ) nodomats nostiprinat freewu šaussemes karašpefku, austrumu pahrwaldneezibâ (Amuras apgabalâ) — juhraš špefku. Atteezotees us juhraš špefku, Napana war šahkt tikai usbudinatees, bet projekta isweščana, sihmejotees us šaussemes špefku war buht par eemešlu teescheem konfliktteem. Loti gruhti buhs atturetees no kahrđinaščanas pamašam paleelinat dšelsšzela šargu škaitu no 15 zilweku us kilometra, ko atwehl lihguma 3. punkta papildinajums; paleelinot „apšardšibu“, buhs japaleelina ari munizija, prowiantš, — un ta pahrwaldneeziba, par ko te runats, war pahrwehštees par fautko kara nometnei lihđigu. Laikâm, šakarâ ar to ari stahw projekts par „militarnometau“ organiseščanu no Mandschurijas armijas apakšchareiwjeem un ofizeereem. Wiš tas šazels Japanâ jawnu nepatifeščanu, usmudinàs winaš aisdomibu un padaris loti steidšigu winaš weenoščanos ar Āinu pret Kreewiju. Tadehl ir ko hailotees, waj mehš no jauna ne-atrodamees šagatawoščanàs periodâ us jaunâm šaduršmëm ar dšelteno pašauli: jaunee projekti ir pehž motiveem, ir pehž nodomatàs isweščanas loti atgahđina to, kas nupat tikšaudi mašfaja.“

Runajot par meera lihguma notifuscho ratifikaziju, „Rusji“ isšakas: „Apšweizinos meera galigo atjaunoščanu, apšweizinos to, ka Kreewijai nu ir eespehja peegreest wišus šawus špehšus eesšchejàs dšihwes pamatigai pahrgrošifčanai, lihđf ar

to nedar atturetees no ruhgtām juhtām un ūmīgām domām. Gala rehķins noslehgts. Põrtsmutas lihguma peezpadšmit punkti iņņihzinajušķi weķelu paaudšķu ilgo, isturigo darbu, demuščķi ūmagu treezeenu kreewu tautas nazionalai lepnibai, laupijuščķi winai uš ilgeem gadeem zeribas par gaiščām un tuvām perspektivām. Tagad mums naw wairs ķo zeret un ūpnot, bet jadseedina dķilās, ūmagās, no kara dabutās wahtis, jastrahdā beķ atpuhščānās tikai pee ta, lai atdabutu to politisko stahwoķli, kahds mums bija tikai preeķķ diwi gadeem. Ruhgtas kauna un apwainojuma juhtas rodas katra domataja kreewu zilweķa dwehķelē, kad winšč pahlaišč ūkatus pahr peķdejo deķmit gadu notifumeem, kas muhs noweda pee Wukdenas un ūjūsimas un to ūķām — Põrtsmutas lihguma. Un no ūķim juhtām nebuhtu nekahdas iķeķas, ja mums nebuhtu zeribas uš Kreewijas gaiščķu nahķotni, kam janahķ, kad tauta pate nems dalibu pee paschwaldibas, kad buhs nogrimuščķas pagahtnes juhrā wiķas tās ūabeedriķķās dķihmes parahdibas, kas tagad ūpeķķ ūķelt tahdas katastrofas...

Warbuht, Põrtsmutas lihgums ir „weķās“ Kreewijas peķdejais wehšturiķķais aķts...”

„Deenas Lapa“, 1905. g., — 224.

6. Programa waj persona?

Walķts domes wehleščānām tuwojõtees, „Rigas Awises“ un Rigas latweesķķu beedribas aprindu wiķri juht, ka teem ari kas ūķams un darams, lai tee nesaudetu peķdejo ūwaru plaščakās tautas aprindās. Tikai naw teem neķa ķo teikt, naw teem nekahdas programās, kas zik nezik jel aptwertu tautas plaščķako aprindu wajadķibas, un tapeķķ teem ari zits neķas wairs neatleķ, kā ūleķpt ūawu beķūpeķķibu ūem ūauzeena: „Mums waja dķigās perķonās un ne programās („Rig. Aw.“ 226. num.). Latweesķķeem newajagõ nekahdu „partiju“, nekahdu „programu“, jo wineem jau eķot ūawa „tautiskā“ leeta un ūawi „tautiski“ wiķri, furu riķķibai

wajagot tītai klauſit. „Kur partijas organizācijas pehž ſchķiru intereſēm,“ ſaka „Rīgas Ņwiſe“, „tur tauta teef ſaploſita daudz dalās, kuras weena otru eenihst un apkaro. Tahdos apstahķlos mehds jo leelā mehrā pamairotees ſchķiru plaiſma, un ſemafās ſchķiras juhtas apſpeestas un pee malas ſtumtas. Tur pehdejās nekad nejuhtas apmeerinatas un laimigas. Bet zitadi ir, kad wiſi pulzejas ſem t a u t i ſ ķ à karoga; kad t a u t i ſ ķ à ideja tuwina un ſaweeno daſchadas ſchķiras. Tad plaiſma ſtarp tām maſinajas, un wiru ſtarpā nodibinajas ſiltas draudſibas un ſawſtarpejas uſtizibas juhtas.“

Schahdu gudribu „Rīgas Ņwiſes“ waditajs ſludina jau gadu gadeem, un mehſ uſſkatam par leeku darbu tam wehl mehginat iſſkaidrot, ziſ aplami ir wiſi nupat peewestee teizeeni. Naw tatſchu wehl otra tiſ aķla zilwefa, kas neredsetu un neſapraſtu, ka ſen, ſen jau ſtarp latweeſchēem paſtahw daſchadas ſchķiras, ka katrai no tām ſawas intereſes un ka it nekahdas „tautifķas“ fraſes neſpehj aiſpildit plaiſu ſtarp daſchadām ſabeedriſķām ſchķirām. Negribot japaſmihn, kad dſird „Rīgas Ņwiſi“ tiſ ſaldi runajam par „ſawſtarpejas uſtizibas“ un „ſiltas draudſibas“ juhtām pehž wiſeem peedsihwojumeem, kahdi tai bijuſchi pehdejos gados.

Katrai ſchķirai ir ſawas intereſes, ſawi zenteeni, ſawa programma. Bet „Rīgas Ņwiſes“ aprindas baidas ihsti klaji iſteikt, kurā puſē tee noſtahjuſchees, un tapehž ari baidas par kahdām programām runat. „Kas atteezas uſ latweeſchu wajadſibām,“ rakſta tahlak „Rīgas Ņwiſe“, „tad tās taſ jau wiſeem latweeſchēem ſen paſihſtamas. Te naw nekahdu apſlehtu pateeſibu waj gudribu, kuras wehl wajadsetu atklaht. Deetas, pehž kurām latweeſchi weenprahtigi zentuſchees gadu deſmiteem, naw tagad wehl ſewiſchķi jaiſgudro. Par to, kas latweeſchēem wajadſigs un derigs, wineem naw jameklē padoms pee kahdeem Maſkawas kongreſeem. Bet gan pee ſawu aiſſtahwju iſredſes teem jameklē wihri, kas zaur ſawu darbibu peerahdijuſchi, ka prot aiſſtahwet latweeſchu leetu, un newis wihri, kas

tif prot iffazit no galwas ismahžitās programās. Mums vajadzīgas personas un ne programās."

Do gan ihsti wehl zere „Rīgas Awise“ apmahnit, kad ta šaka, ka wiau aprindās meklejami „wihri, kas protot aistahwet latweešču leetu"? It kà šcho wihru „darbiba“ nebuhtu jau tahlu un plašči šinama tautas aprindām. Waj Rīgas latweešču beedribas wihri teeščām domā, ka buhtu jau peemiršts šchopawafar no wineem eefneegtais un parafstītais luhgums, ka „dehl tautas mafas nefagatawoščanas uš politišku darbibu wispahrim un uš politiškām zelfčanām šewišķi, projektets tautas weetneefu išredšēšanu wislabaki waretu uštizet semstes šapulžem“, un tā ka Baltijā wehl semstu naw, tad peetiftu ar tahdām uštizibas wihru konferenzem, uš furām gubernators atšauktu daščus wihrus no latweešču widus. (St. F. Grošwalda iškaidrojumu „Deenas Lapas“ 121. numurā.) Un tagad, fur tautas preekščstahwiba tomehr prinzipā no waldibas atšihsta, šchee wihri grib atkal nahkt un wilkt lomu tanis aprindās, furām tee pašči luhdja preekščstahwibu nedot wiau „neattihštibas“ un „nefagatawoščanas“ dehl! Tee ir pehdejos gados wišur un weenmehr riškojušchees pret tautas plaščako aprindu prašibām, bet tagad tee gribetu, lai wiau „darbus“ aismiršt un teem atkal dahwā galiyi šaudeto uštizibu. Tee atšauzas, ka tee stahwejušči un stahw sem „tautiška“ šaroga un aišfargā „latweešču leetu“, it kà šen jau nebuhtu redšams, ka šchee wihri tagad ar wišeem šarogeem atrodas Baltijas wahzeešču leheri un wišeem špehkeem weizina wiau leetu. Dai atminamees tikai „Düna Zeitung'u“... Tahdu pat atšinibu išpelnijufēs tagad no wahžu laikraksta „Rig. R.“ latweešču beedriba, par furas „apdomigo rižibu“ un „wešeligo prahtu“ ta nesina kà nopreezatees. Tur jau teeščām naw wairs šo šlapstitees aiš wišadām „tautiškām“ mafkām, tur šcheem wihreem nahktos apleezinat, ka teem ir gan šawa „programa“, bet ka ta šakriht šopā ar Baltijas wahzeešču prašibām. Tur wairs nelihdš nefahda išwairišanās un meh-

taščhanās ar frašēm, jo taišni tagadejās walštis domneeku weh-
leščhanās winas galigi nobihdiš wahžu puše.

„Programu un newiš peršonas!“ tahda ir latweešču
plaščako aprindu dewiše. Un ka šchahdai programai jabuht jo
plaščai un jaaptwer wišpahrejās un Baltijas weetejās waja-
dsibas, par to wairš nauw nekahdu šchaubu.

„Deenas Lapa“, 1905. g., — 229.

7. Brihwiba!

Brihwem wahrdeem mehš šchodeen gribam runat uš lat-
weešču tautu. Behž bešgaligās werdsibas un tumšibas nakts
Šreewijā kraščhni ušaušt šahrtaiš brihwibas rihts. Kas ņe-
naš šchita tikai jaušs, burwigs ņapnis — tas tagad peepildi-
jees par dšihwu patešibu; kas ņenaš bija tikai nedaudš žih-
nitaju un waronu ideals — tas tagad tizis par wišas tautas
leetu. Tauta eeguwuši ņchinis deenās ņawas pirmās pilšonu
teešibas: no wergeem un apaščhneekem Šreewijas daščhodo
tautu ložekli teek tagad par brihwem pilšoneem!

Ta ir leela ušwara, ko Šreewijas proletariats ņchinis dee-
nās eeguwis ar nemitigu, paščhaisleedsigu žihnu. Šen, ņen
jau wežā birokratiškā ņahrtiba bij pahrdšihwojuše ņawus lai-
kus, ņen, ņen jau wajašseja krišt warmahžibas un nebrihwibas
ņpaideem — bet tas notika tikai tagad, kad wiša tauta ņtahjās
ņlajā žihnā pret ņaweem apšpeedejeem. Rā pehršona wehtra
pahrnehma wišu Šreewiju tautas brihwibas žihna, nekad
wehl nepeeredšetam Šreewijas dšelšželu ņtreikam peeweenojās
wišpahrejš ņtrahdneeku ņtreiks Šreewijas pilšehtās, ņimttuh-
štošheem darba laušchu dewās ahrā uš eelu žihnā par ņawām
teešibām. Tauta ir ušwarejuše — to tagad apleezina 17. ok-
tobri iņlaidstais ofižialais manifests. Bet mehš ņinam, ka ņcho
brihwibu tauta ir pirkuše ar ņawām ašinim, ka želšch lihds ņche-
jeenei wed muhš garām neņkaitameem waronu ņapeem. Ar
ašarām ažiš lai godinam ņchodeen ņawu krituščho žihnitaju pee-
minau — muhščam tee dšihwoš, kaut ņmiltis tos ņlahj! Lai

usleekam us wiau kapu kopinàm newihstoschus wainagus — un lai ejam pretim dsihwei . . .

Ofizialâ manifestâ mehš lašam, ka tautai tiks peeschirtas pirmàs, neatnemamàs pilsoniskàs teesibas: „peršonas neaišškaramiba, apšinas, wahrda, šapultšchu un beedrošchanàs brihwiba.“ Tahlaš tur teiktš, ka „neapturot jau nolemtàs walšts domes wehlešchanas, jau tagad aizinat pee lihššdalibas domê pehz eepšehjas ari tàs eedšihwotaju šchširas, šuras šchim-brihššam pilnigi iššlehgtas no wehlešchanu teesibàm, pee kam tad wehlešchanu teesibas tiks tahlaš attihštitas us wišpahreju wehlešchanu prinžipa pamata“. Un treššchahrt teef pašludinats, ka nahškamai tautas preekššstahwoju šaeimai buhš lifum-deweja wara, ka „turpmaš newar stahtees špehšâ beš walšts domes peekrišchanas neweens lifums“ un ka tautas preekššstahwoji warès teekšam pahrraudšit administratiwo eestahšchu rihžibu.

Tas naw maš, šo mehš te šanemam kâ šew peekrihtoschas teesibas. Bet wišpirms mehš prašam, lai šchis teesibas teekšam teef nodrošchinatas un lai tas notiktu tuhlin, beš kah-das wilžinašchanàs un kaweschanàs. Ar te šolitàm reformàm ween nekahdâ šinâ wehl nepeeteef, lai Kreewijâ nodibinats brihwiba un labklahjiba. Wehl bešgala daudš darba preekššchâ un tautas brihwibas un labklahjibas nodibinašchanu mehš nekahdâ šinâ newaram un nedrihšštam atstahš birokratijas rokàs. Mehš warešim tad tikai buht drošchi par tautas likteni, kad par to lems un gahdàs no wišas tautas brihwi eemehleti preekššstahwoji us wišpahreju, weenlihššfigu, teekšchu un aiššlahšu wehlešchanu pamata, beš dšimuma, tautibas un tizibas iššchšribas — ziteem wahrdeem, kad buhš šašaukta „š a t w e r š m e š š a p u l ž e“.

Šchai šatweršmes šapulzei japahrgroša wiša lihššchinejâ Kreewijas šahrtiba; tai janodrošchina wišas pilsoniskàs brihwibas, no šuràm peem. manifestâ naw mineta štreika brihwiba; tai jaiššludina plašchàs weetejàs pašchwaldibas teesibas

wifeem walfts apgabaleem, pilsehtàm un draudseem; tai jaat-laiſch tagad stahwoſchais fara spehks un jadod eefpehja wiſai tautai apbrunotees un aiſſtahwet ſawas teeſibas; tai jaiſnih-zina wiſas tagadejàs primilegijas un preeſchrozibas, kahdas peefchirtas daschàm fahrtàm; tai japahrgroſa lihdsſchinejàs teeſu eeſtahdes, kuru weetâ nahk no tautas wehlami teeſneſchi; tai jaatdala baſniza no walfts un ſkola no baſnizas; tai ja-eewed Kreewijâ miſpahreja beſmaſſas tautas iſglihtiba ar obli-gatoriſku pirmskolu apmekleſchanu; tai jaatzel wiſi neteeſchee nodokli un jaewed pakahpeniſks eenahkumu un mantojumu nodoklis; tai jaewed 8 ſtundu darba deena, janodroſchina ſtrahdneeku liktenis pret ſlimibàm, darba neſpehju un wezumu; tai jaiſdod plaſchi likumi ſtrahdneeku aiſſardſibas labâ; tai jaſper wiſnepeezeeſchamatee ſoli agrarâ jautajuma noſahrto-ſchanai un Kreewijas ſemneeku ſtahwoſka pazelſchanai; tai janodroſchina katrai Kreewijas tautibai neapſpeetas teeſibas uſ winas walodas lectoſchanu un kulturàs attihſtibu.

Šhis reformas naw iſwedamas weenâ deenâ, bet pee wina iſweſchanas jaſtahjas klaht beſ jebkahdas kaweſchanàs. Tapeh3 wiſai tautai tagad japraſa „ſatwerſmes ſapulzes“ ſa-ſaukſchana, fara un paſtiprinatàs apſardſibas atzelſchana un wiſu politiſko zeetumneeku atſwabinaſchana. Tikai tad, kad tas buhs notizis, rimſees nemeera wiſni un Kreewijâ teeſchàm eeſtahſees eefſchejais meers. Tapeh3 buhſim nomodâ par ſa-wàm teeſibàm un nerimstoſchi turpinaſim ſawu zihnu, lihds buhs iſweſtas dſihwê wiſas muhju praſibas.

Neaiſmirſtamus gawilu brihſchus pahrdſihwo tagad wiſa tauta. Swehtas ſchalkas eet zaur wiſu ſirdim un wiſa Kreewija nodimd no warenàs brihwibas apſinas. Tad lai atſkan wehl un wehl reiſ no miljonu krukſtim:

Lai dſihwo brihwâ tauta brihwâ Kreewijâ!

8. Mufju tuwafce uf dewumi.

Gawiku trofjñi lai neaismirftam fawus zihnas peenahkumus, ufwaras karogeem plimwotees, lai nelaischam wehl no rofàm ahrâ fawus eerotfchus. Jau wafar mehš teizàm, ka mums japräfa, lai waldbibas manifestâ jau atfihstàs pilfonifkàs teefibas teefchàm teef nodrofchinatas un lai tas notiftu tuhlin, bef kahdas wilzinafchanàs un kawefchanàs. Schodeen par to gribam runat dafchus wahrduš tuwaf.

18. oktobra tautas fapulzêš Rigâ tika no tuhftotfchu tuhftotfcheem fapulzeteem weenbalfigi peenemta resoluzija, ka aht-raki newar nodibinatees walfti meers un fahrtiba, lihdsj — ftarp zitu — naw atzelta pa ftiprinatâ apar d jiba un kara ftahwoflis. Ja manifestâ ir folita un fludinata „perfonas neaifkaramiba“, tad bef kahdas kawefchanàs jakriht projàm wiſeem iſnehmuma lifumeem, kuri taiſni wiſbihtamaſ apdraud pilſonu dſihwibu un wiau zilweziſkàs teefibas. Wiſeem jau ſinams, kahdu poſtu un nelaimi pah Rurfemi neſis kara ſtahwoflis, ka tur ſem brihwprahtigo muiſchneeku poliziſtu komandas, kaſaku un dragunu ſirgu pakawi mihdijufchi ſem kahjàm zilweku zeenibu un perſonas neaifkaramibu. Wehl uſ behrnu behrneem ſtahtſis par wiſeem ſchauſmu darbeem, kahdi peem. ſchowafar notifuſchi Buſaiſchos un Kalna muiſchâ. Tur aſinis ſaſtingſt dſihflâs, ja dſirdam, ka kahds firſts Lihwens, dragunu pawadibâ, uſbruzis meeri-gàm ſemneeku mahjàm, ar waru aiſſteepis uſ fawu muiſchu newainigus zilwekuš un liziš toš ar nagaiſàm pehrt pa pliku meeku lihdsj aſinim, lihdsj neſamanai!! Wehl tagad warès atrast aſinu traipekkuš Kalna muiſchas ſchkuhni un pagrabâ, kur iſdariti wiſſchauſmigakee waras darbi, kur zilweki ſpihdſinati un ſchauſti, lihdsj tee ſahpêš lozižàs pee fawu mozitaju kahjàm...

Tagad, žif dſirdams, ſchis nezilwekš noſudis iſ ſchi apgabala, bet kaš mums war galwot, ka ſem tagadejâ kara ſtahwofla Rurfemê tas atkal kur neparahdas no jauna, jeb kahds

zits wahzu muischneeks atkal nefahf itaigat pa firsta Dhwena aſinainam pehdàm? Lai atminamees ween, kà „Düna Btg.“ kahds fon Schilings gribeja pats ſawàm rokàm par katru noſchautu Biſtramu ſteept pee karatawàm „duzi Kalninu waj Dſolinu“. Schi ahrprahtigà zilweka wehleſchanàs nepeepil-dijàs, bet mums jabuht droſchàm garantijàm rokâ, ka turpmaſ nedrihſt notift ne maſakàs warmahzibas un pahreſtibas no adminiſtrazijas un polizijas puſes, lai tà buhtu kahda buhdama. Katra pilſona perſonai jabuht neaiſtiktai un neaiſſahrtai un wina perſoniſkà brihwiba war tift eerobesçota tikaſi uſ neatkariigas teeſas ſpreedumu. Tà tad: uſ wahzu muischneezibas gauſcho luhgumu tika Kurſemê iſſludinats kara ſtahwollis un Widſemê eewesta paſtiprinata apſardſiba — uſ latweeſchu apſinigo darba lauſchu praſijumu ſcheem iſnehmuma liſumeem jateef atzelteem!

Tahlaſ tautas ſapultſchu reſoluzijâ teifts, ka wiſeem poliſitiſkeem noſeedſneekkeem, t. i. wiſeem, kaſ zee-tuſchi ſawas poliſitiſkàs pahrleezibas dehl, jateef atſwabinateem. Das ir pilnigi ſaprotams par ſewi, ka tagad, kur atklahti iſſludinata „apſinas, wahrda, ſapultſchu un beedroſchanàs brihwiba“, newar wairſ zeeumâ turet laudis, kaſ taiſni par ſcho teeſibu eeguſchãnu zihnijuſchees. Lai eedomajamees tif, ka wehl tagad, kur pa pilſehtu eelàm ar karogeem un dſeeſmàm pluhſt nepahrſkatamas lauſchu rindas un gawilê par ſaſneegto brihwibu, tautas droſchakee zenſoni un aiſſtahwji ſpeeſch ſamu karſto galwu pret zeeumumu reſtêm un ſmoſ dſelſchos! Graſz Witte gan atklahti iſteizees, ka „politiſku noſeegumu amneſtija (çoda dſeſchãna) ſtahw waldibas jaunâ prog-ramâ, kà ari ahrfahrteju pawehlu un liſumu atzelſchana, bet ka to iſweſchana praſa ſinamu laiſu“. Schõ jautajumu nahſamàs deenàs apſpreediſhot miniſtru padomê. Schim ſolijumam uſ „ſinamu laiſu“ un „apſpreeſchãnu miniſtru padomê“ mehſ waram tizet tikaſi tad, kad teeſchàm atdariſees poliſitiſto

zeetumu smagās durvis, un no apfinīgās tautas rindām izrautee zihnitaji atradišees šāvu beedru widū.

Tahlaš tautas šapulšču rezoluzijās tika ušwehrtš, ka „no eelām jaatšauz šasaki un šaldati, jaišfludina jaunās pilšehtas domes wehlešchanas uš wispahrejas, teeščas un aišflahtas balšošchanas pamata, jagarantē štreiku brihwiba, jaewed 8 štundu darba laiks un jaišfludina walšts šatweršmes šapulzes wehlešchanas“. Par wišeem šcheem šwarigeem jautajumeem mehš wehl rakštišim turpmak, bet tagad tikai wehl, un wehlreis lai šakam, ka walšti newar ahtraš nodibinatees meers un labflahjiba un ka par tautas likteni mehš newaram ahtraš buht drošči, šamehr nebuhs šasaukta „šatweršmes šapulze“, šura šastahdišees no tautas brihwi eewehleteem preeššštahwjeem uš wispahreju, weenlihdšigu, teešču un aišflahtu wehlešchanu pamata, beš dšimuma, tautibas un tizibas iššškiribas. Muhsu zihna nedrihkst rint, pirms šatweršmes šapulze teešchām nebuhs šanahkusi šopā.

Šchodeen wehl tikai pahris wahrdu par muhsu weetejām waja dšibām. Ša wišai walšts šahrtibai tagad pahrgrosotees, newar wairs palikt špehkā wišas atlikušchās widus laiku priwilegijas un preeššchrozibas Baltijas guberņās, — tas tagad tik gaišči un škaidri kā šaules štars! Beš šahdas šamešchanās jastahjas šlaht pee dšikām, šwarigām reformām wišā weetejā dšihwē. Šapehž jaišnihzina wahžu muišchneeku nodibinatās preeššchrozibas, jaatzel tagadejais landtags un janodibina ihšta weeteja pašchwaldiba (gubernā, aprinkī, pilšehtā un draudšēs) uš wispahrejas, teeščas un aišflahtas balšošchanas pamata. Šapat janofahrto agrarais jautajums: jaatzel šemneeku teešibu neweenlihdšiba, jaišnihzina šatra teešibu iššškiriba štarp muišču un mahžu šemi un jaišdala weenlihdšigi wispahrejās nastas uš muišču un pagastu, janomehršch pahraš augšti rentes špaidi, jaatweeg-

lina kalpu stahwoellis un jaluhto zauri wiši lihdsiſchinejee femneeku lifumi. Tapat reformejamas muhſu tagadejās ſko-
laš, teeſaš un administrazijas eeſtahdes.

Bet ko uš tam teiſš wahzu muiſchineeki un privilegeto ſahrtu preekſſtahwji? Mums taš meenalga, ko wini teiſuſchi un teiſš. Mehš uſſweram te, ka pret wahzu tautibaš peederigeem, ka tahdeem, mums newar buht un ari naw bijis nekahds naidš, jo mehš aptarojam tagadejo ſahrtibu un pahrdſihwojuſchāš eeſtahdes, bet newiš atſewiſchkaš perſonaš. Mehš iſſakam ſawu wiſdſifaſo wehleſchanoš, lai tagad mitetoš wiši waraš darbi, tiſlab ſpaidi no weenaš puſeš, ka atreebiba no otras puſeš. Mums jabuht brihweem piſhoneem brihwā ſemē! Mehš nezeram, ka Baltijas muiſchneeziſiba buhš tiſ augſtir-
diga ka frantſchu ariſtokratija 1789. gada leelā rewoluzijā, kad naſti no 4. uš 5. auguſtu frantſchu muiſchneeziſibaš preekſſ-
ſtahwji paſchi labprahtigi atſazijāš no ſawām netaiſnām preekſchrozibām un paſchi meta uš ſahrtu feodalo privilegiju wiſtokuš. Bet mehš dodam padomu, lai Baltijas muiſchneeziſiba to dara wiſmaš aiſ praktiſkā aprehina, jo, ziſ ſtulbi tee ari nebuhtu, taš teem jaatſiſht, ka tagad wairš newar paſtahmet ſchiš widuš laiſu atleekāš, kuraš brihwibaš ſtraume aiſſkaloš projām. No tautāš labklaſhibāš koſa janolauſch noſt ſakaltuſchee privilegiju ſari, lai patš koſš waretu kraſchnei ſelt, ſeedet un augluš neſt.

Rahkotne peeder brihwai tautai!

„Deenaš Lapa“, 1905. g., — 231.

9. Tautāš brihwiba un balteeſchu gaudāš.

Ar leelu intereſi wareja wakar panemt roſā „Düna Ztg.“ un palāſiteeš, ſahdu walodu tagad iſhti runā ſchiš wiſniſnakaiš weetejo reakzionaru organš. „Mehš ari eſam no ſirdš preezigi par dabutām teeſibām, mehš ari eſam ſahpigi ſaju-
tuſchi agrāſāš ſahrtibaš ſpaiduš, lai tagad negawiletu par jauno laiſmetu.“ Rabaga „Düna Ztg.“! neiſflauſāš wināš

„gawiles“ pehz zihruka rihta djeefmas, bet gan pehz peeſeeta ſehſchu ſuna ruhſſchanas. Wini, t. i. Baltijas wahzeefſchi eſot zaurzaurim eiroppeefſchi ſawâs domâs un ſajuhtâs, wineem weenmehſ bijis wiſleelafais ihgnums pret „birokratiſku patwaribu“. Ak, ja! nu tee uſreiſ ir „eiroppeefſchi“, ſchee Baltijas muiſſchneeki un birgeki, kuri lihds ſchim ar wiſleelako lepnumu dehwējâs ſewi par „patwaldibas mameluſeem“ (ſultana wergi un meefas fargi), nu tee uſreiſ eenihſt birokratijas patwaribu, kuri lihds ſchim, ar putâm uſ luhpâm, brehza pehz kara ſtahwoſka eemeſchanas, pehz ſchtifeem un ſaratawâm! Un ne tiſ ween Baltijas gubernâs, bet ari wiſâ Dreewijâ ſchejeenes muiſſchneeki bij wiſnejaufakee patwaldibas kalpi, jo wini wiſur eenehna tautas brihwibas bendetaju amatus, wini lihda eekſchâ ſchandarmu ofizeeru ſilos mundeeros un polizijas eerednu ſahbaſos...

„Düna Btg.“ gawilê, bet ſobi tai pee tam ſlab. Ta ſata: „ſchee radifalee un ſozialdemokratiſſchee elementi nebuhs meerâ ar ſaſneegteem panahkumeem. Winu programâ ſtahw pawiſam zitas praſibas: patwaldibai, ſahdâ formâ ta ari nebuhtu, tee peeſaka ſaru un iſaizina uſ zihnu wiſu tagadejo ſabeedriſko ſahrtibu. Newajaga nogrint iluſijâs un newajaga wehrtet ſcho elementu ſwaru par ſemu.“ Ur ſcheem elementeem zihna nebuſſſchot weegla — to nojehds it labi „Düna Btg.“. Tapehz „mums wiſeem“ — nahwes bailês ſauz ſchejeenes wahzeefſchu ergans, — „kaſ mehſ ſtahwam uſ monarchijas un tagadejâs ſabeedriſkâs ſahrtibas pamateem, jaſadodas weenprahtigi ſopâ un impoſantâ warenumâ (in impoſanter Stärke) nekaut uſnahſt nekahdâm ſchaubâm, ka mehſ eſam zeeſchi nonehmuiſſchees ect reformu un newis aſinainas rewoluzijas zeku!“ Nu tad „ſadodatees ſopâ“, muiſſchneeki un birgeki, jo to jums neweens newar un negrib leegt, bet tad eſat tagad tiſai paſchi ween ſopâ, beſ dragunu un kaſaku eſkadroneem! Mehſ gribam redſet, ziſ „impoſants“ tad nu buhs juhſu ſpehſs, kad juhſ ſawu waru wairſ newareſat atbaſtit uſ pliniſchu reſgakeem un ſhti-

keem. Un ka juhs „lojali“ esat un gribat buht muhschigi muhscham, tas jau nemas nebij fewischki jaapleezina. Kà tatschu jaka Heine par wahzu junkureem: Die in dem Herzen getragen die Treu, Und auf dem Hintern den Wappen...

Bet tad, sobus greefdama, „Düna Ztg“ fahf runat par tagadejeem brihwibas zihnitateem un besspehzigâ niknumâ mehgina tos apwainot. „Tagad radufes paaudse, kas nekah-dai autoritatei wairs neklausa, kas no paschas agras jaunibas nefa neatfihst, kâ tikai sawu mihlo „es“ un sawas pascha eegribas. No zehlas aisgrahbtibas, ar kahdu labatee Kreewijas dehli zihnijufchees par brihwibu un teefibam, scheem laudim naw ne wehsts.“

Tad zeeschat jel kluwu, juhs isbijufchee warmahki un plehseni, tad wismas nodurat sawas galwas, ja juhs dsika no schehlofchanâ, fagrausti, negribat stahwet pee to upuru kapeem, kas kritufchi zaur juhju waru un juhju wainu. Tautas brihwibu proletariats pirzis ar sawam afinim un ari juhs, waj wismas juhju behrni, baudis schis brihwibas selta auglus.

Ar dsiku reebumu wareja nomest pee malas wakarejo „Düna Ztg.“ numuru un wareja ari pilnigi saprast, ka Rigas strahdneeki wakar scho laifkrastu mina pa dubleem. Dai turp-mak tas nenoteek un lai isnahf netrauzeti wisi laifkrasti, kahdus usfkatus tee ari neaisstahwetu! Mums wairs „Düna Ztg.“ faitet newar — denunzeschanu laikmeta wairs naw! Tagad „Düna Ztg.“ ir kâ gistiga tshuhsta, kam islausti wisi gifts sobi un kas war tikai speegt un schnahft, bet ne wairs dselt...

„Deenas Lapa“, 1905. g., — 232.

10. Tikai drojmi!

Wehl zihna naw pabeigta, wehl tautas pilsoniskas teefibas naw iskarotas un nodroschinatas. Mums rotâ ir scho reformu solijumi, bet tee ir tikai mehmi burti us papira strehmeles un newis dsihwê eewestas neatnemamas teefibas. Mums ir teikti jauki wahrdi par „personas neaisfkaramibu, apsinas,

wahrda, şapultŝchu un beedroŝchanàs brihwibu, bet mums naw nekahdu garantiju, ka ŝchee wahrdi nepaleek tuffŝas ŝknaas, kamehr paŝchi dŝihwes fakti runàs teem pilnigi pretim.

Şr teeŝa, ka telegramas mums apŝtiprina birokratijas ŝatrizinato ŝtahwofli Peterburgâ. Deelknaşş Aleŝandrs Michailowitŝŝs, tirdŝneeziffkàs kugneezibas wirŝpawehlneekŝ, atzeltŝ no amata, to atŝtahjot ŝeiŝara Majeŝtates ŝwitâ. Atlaiŝtŝ uŝ paŝcha luhgumu no ŝw. ŝinoda wirŝprofurora amata Pobedonoŝzewŝ, to atŝtahjot „walŝtŝ padomes lozekla, walŝtŝ ŝekretara un ŝenatora goda amatoŝ“. Atlaiŝtŝ generalŝ Glawowŝ no tautas apgaiŝmoŝchanas miniŝtra amata. Atzeltŝ no amata ŝijewas generalgubernatorŝ Kleigelŝŝ. Eŝot eeŝneedŝiŝ atluhgumos no amata generalŝ Trepowŝ, bet wehl neŝtahw melnŝ uŝ balta, ka wina „luhgumŝ“ iŝpilditŝ. Un kaŝ war mums galwot, ka ŝreewijas launais garŝ Pobedonoŝzewŝ kaŝdu deenu neparahdas uŝ walŝtŝ ŝtatuwes un neŝahk ar ŝaweem kaulaineem pirŝteem ŝneegtees atkal pehş tautas brihwam teeŝbam? Waj waram buht droŝchi, ka kaŝdâ rihtâ par tautas apgaiŝmoŝchanas miniŝtri neteek eezeltŝ atkal kaŝds zitŝ „generalŝ“, kuŝŝch baudijis tikai junuru ŝkolas „iŝglihtibu“ un kuŝŝch prot gan, warbuht, kaŝdu kawalerijas pulku komandet, newiŝ wadit tautas apgaiŝmibas leetu? Lagadejais ŝijewas generalgubernatorŝ un agrakais Peterburgas wirŝpolizijmeiŝtarŝ Kleigelŝŝ eeguwa ŝlawu zaurto, ka eeweda nagaiŝu leetoŝchanu pret ŝtudentu un ŝrahadneeku demonŝtrazijam Peterburgâ, bet waj nu teeŝcham nagaiŝa tikŝ nolikta muŝejâ ŝtarp zitam breeŝmu laiŝu atminam? Wehl 18. oktobri generalŝ Trepowŝ wareja iŝlipinat uŝ Peterburgas eelam paŝinojumus, ka „kaŝrtibas trauzeŝchanas mehginajumi tikŝ apŝpeeŝti wiŝŝtingraŝeem lihdeŝkeem“. Ka ŝaŝkan ŝchi pawehle ar 17. oktobra wahrdeem un kam lai Peterburgas eedŝihwotaji wairak tiş — Trepowa preekŝchraŝteem waj maniŝtam? Lagad wiŝwarenais polizijas pah-

waldneeks Trepows eefneedjis „atluhgumos“, bet ja nu wijsch tomehr paleef fawâ weetâ un netrauzeti ari turpmaġ isleeto Kreewijâ fawu neaprobefchoto waru? Pat ja tas buhtu aifgahjis, kâ lai mehſ to tizam, ka wiaw neſaufſ atfal kaġdâ kriticġkâ brihdi atpaġal, kâ tas jau bij Peterburgâ peġz 9. janwara notifumeem. Tad generalſ Trepows jau bij atzeltſ no Maſſawas wirſpolizijmeiſtera amata un ſehdâſ jau wagonâ, lai zelotu uſ taġleem auſtrumeem, bet tad nahġa jauna pa-wehle un Trepowa roġâſ nahġa wiſplaſġġakâſ pilnwaras Kree-wijâ. Un pahraġ labi tauta fina, ko ta wiſoſ ſġhiniſ mehne-ſġhoſ peedſihwojuſe...

Tad weenreiſ par wiſâm leetâm: tautas zihna eet ne par perſonu mainu, bet par paſġas walſtſ kaġrtibaſ groſibu. Tas natw no ſwara, waj weenſ, waj otrſ nederigſ miniſtrſ nahġ un aiſeet, bet gan tas, ka tautai winas pilſoniſ-kâſ teeſibaſ teeġ tâ nodroſġhinataſ, ka tâſ neġahda wara tai wairſ newar nemt un laupit. Par fawâm brihwibâm tauta ſtaġw un friht, lai nahġ, kaſ nahġdamſ! Bet to kaġtrſ ſap-ratiſ, ka fawu teeſibu paplaſġġinaſġġhanu waj eeſġaurinaſġġhanu tauta neġad newar uſtizet winas niġnaſeem eenaidneeġeem, kaġda ir tagadeġâ birokratiġa. Mehſ neſinam, kaġduſ apoſ-lijumuoſ ſewiſġġkâ ſarunâ graſſ Witte dewiſ Peterburgaſ ſtrahdneeġu organifaġiju preeġſġſtaġwjeem, bet ja ari ſġġee ſo-lijumi buhtu rakſtiti uſ weġſeġu papira, mehſ teem tizet ne-waram. Mehſ wareſim tiġai tad meerigi juſteeſ un dſihmot Kreewijâ, kaġ teeſġâm buġſ iſdelbeta birokratiġas patwariba ar wiſâm ſaġnêm, kaġ teeſġâm buġſ liġti „neſatriġinami pa-mati“ pilſoniſkai brihwibai Kreewijâ. Un tas notikſ tiġai tad, kaġ paſġai tautai peederêſ wiſplaſġġakâſ paſġnolemſġġhanâſ un riġzibaſ teeſibaſ, kaġ buġſ atlaiſtſ liġdſġġġineġaiſ kara ſpeġkſ un pati tauta warêſ ar eerotſġġeem roġâ aiſſtaġwet ſa-waſ teeſibaſ, kaġ wiſi eeredni walſti tiġſ eezelti zaur paſġu tautu un buġſ atbildigi pret ſaweem wehletajeem, kâ ari tee-ſaſ preeġſġâ (t. i. kaġ kaġtram pilſonim buġſ teeſiba ſuġdſet

par fatru walfts eeredni pee wispahrejàm teefàm, newis mef-
le jot taišnibu pee wina „natſchalſtwas“, kà tas lihds ſchim ir
bijis). Bet to nodroſchinat, kà tas ſimt un tuhſtoſchahrt jau
teifts un wehl jateiz, war tifai „f a t w e r ſ m e s ſ a p u l z e“,
t. i. uſ wispahrejas, lihdsigas, teefchas un aiſklahtas wehle-
ſchanas pamateem brihwi iſwehleti tautas preeſſchſtahwi. Za-
pehž muhſu zihnaſ karogu mehſ nedrihſtani ne uſ weenu
brihtianu iſlaiſt no rofàm.

Dai dſirdam un uſmanam, ka jau „hangas brahſch nai-
digà pretwara“. Zeef paſludinata preſes brihwiba, bet nahſ
jau atkal zirkulari, ka lihds jaunai preſes likumu iſdoſchanai
„wiſas zenjuras eeſtahdes un perſonas paleef ſpehſkà!“ Zeef
wehſtita amneſtija (politiſku „noſeegumu“ dſehſchana), bet
kad tauta eet klautwet pee zeetumu durwim, fur wahrgſt wiau
zihnitaji, tad rihb atkal plinſchu ſalwes un zilweku lihſi kriht
gubàm (peem. Sewaſtopolè zeetuma tuwumà noſchauti un
eewainoti ap 50). Zeef ſludinata „perſonas neaiſſkaramiba“,
bet gubernatori draudè wehl ar wiſenergifſtafem preeſſchraſ-
ſteem un iſpilda toſ. Un jau leen ahrà no ſawàm alàm wiſi
Dreemijas tumſchee ſpehſi, kuri brihwibas pehrkonim nodahr-
dot, tur bij nolihduſchi un noſlehpufchees. Bihtamà „melnà
ſotna“, kura brihwibas karogeem klaji pazefotees, bij pee ſe-
mes ſaplaſuſe, ſahſ zelt jau uſ augſchu ſawu reebigo galwu.
Noteef „patriotiſkas“ manifeſtažijas, pee kam, kà peem. Ddeſà,
teef „ſchauts, grauts un laupits“ un eewainoto ſtarpà atro-
das „pahrghehrti poliziſti“. Zeef ſatrazinats un ſakuhdits ne-
apſinigo lautianu publiſ pret ſchihdeem, pee kam „patrioti“ un
waſanſi laupa un dedſina, iſpoſta eedſihwotaju namuſ, ſit noſt
newainigu ſchihdu ſeewas un behrnus...

Naw uſwaras beſ upureem, naw brihwibas beſ gruhàm
un ilgàm zihnam. Bet to mehſ ſinam, ka uſ preeſſchu mumſ
jaeet un ka nekahda paſaules wara muhſ atpaſaſ atſpeeſt ne-
war. Tauta ir ſpehrufe ſawu kahju uſ brihwibas klinſchu
kraſta un atpaſaſ atgruhſt wilnos to nekahdi newar tumſas

špehki. Mums solitās brihwibas pašcheem janem un jaisleeto, mums janodroščina tās šew un jaeet tahlaf uš preešču. Tifai tagad nepagurt, tifai tagad nelaut nošlihbet tautas brihwibas karogam. Tapehž nelokamu isturibu zihnâ, nesalauščamu šparu — kâ Dantons reis šauza leelâ františču revoluzijâ — „drošmi, drošmi un weenmehr drošmi!“

„Deenas Lapa“, 1905. g., — 233.

11. Mehš esam špehks!

Uš Rigas Sozialdemokratiskās Federatīvās Komitejas lehmumu generalstreiks tika isbeigts šchoriht, un kâ uš burwja mahjeenu atdsihwo atkal wiša ruhpneneziskâ un weikaliskâ dsihwe Rigâ. Wel atkal duhmu mahfukus fabriku škursteni, šahš klaudset maščinu rati un riteni, atveras weikalu durwis, pa eelâm wiršas atkal wesumneeku rindas. Wehl nodimâ šhodeen wareno brihwibas šwehtku atškanas, — jo katrai šwehtku lihgfimibai reis peenahš ari darbdeenas rihts, — bet muhščam nesudis šchinis šwehtkos zildinata ušwara. Rigas proletareešči šhodeen ušwelk atkal šawu darba ušwalku, winu stiprâs rokas greešč atkal šabeedriškâs dsihwes ratu — bet pee šawa darba tee atgreesčas kâ ušwaretaji! Tee muhščam nejutifees wairs kâ nospeesti wergi, bet kâ brihwi un drošči zihnitaji par labâku, laimigâku nahkotni: „teem azîs šwehtâ uguns mirdi, teem rošas pašaul's šwars!“ Wehl stahw gruhti un ilgi zihnini preeščâ, wehl brahsis eenaida wehtras — bet tās muhščam wairs newar laust apšinigâ proletariata organifetowaru un wina waronigo zihnas šparu. No ušwaras uš ušwaru tahlaf ees Dreewijas proletariats šawâ neapturamâ zihnas gaitâ...

Weltas ir juhšu puhles, isbijuščee warmahšas, wolti juhš warat šobus greešt, jo ar šawâm giftigâm šeealâm juhš nedabusat eekost proletariata pazeltâ rošâ! To lai jums mahzawakarejâ deena Rigâ. Kamehr wakar Rigas strahdneeku bari pulzejâs, ar šwehtâm juhtâm firdi, pee janwara deenâs kri-

tufcho waronu kapeem, kamehr wehl smiltis dimdeja pahr peh-
 dejâs zihnâs kritufcho upuru fahrteem — uf Mastawas preefsch-
 pilfchetas netihram eelam pluhda atkal strahdneeku afinis, fawu
 lihdszilweku dsihwibu un godu aifstahwot. Sestdeen un fweht-
 deen Rigâ wadjadseja notift „fch i h d u fi fch a n a i“, pee kam
 buhtu tikufchas iflaupitas schihdu tirgotawas, buhtu tikufchi
 pastrahdati fwehriſti flepawu darbi un tâ ar afins pluhdeem
 buhtu apflazits tautas ſpoſchais brihwibas karogs. Las
 fcheem negehkeem nesdewâs! „Melna jotna“ tifa
 wakar iſputinata — no latweefchu, schihdu un freemu apſini-
 geem ſtrahdneefchem tifa paſchâ ſahkumâ apſpeesti wiſi waras
 darbu un poſtiſchanas mehginajumi. Daſchi kritufchi pee tam
 waronu nahmê, bet tee glahbuſchi zaur to fawu brihwibas ka-
 roga godu... Ruhſchiga flawa teem!

Par wakarejeem notifumeem mums wehl daudj nahſſees
 rakſtit. Lagad mehſ tifa greeſchamees pee wiſas Rigas ſa-
 beedribas un it ſewiſchki pee teem, kam par to atbildiba ja-
 nodod, ar ſchahdeem jautajumeem: Was iſti bij tee, kas riſ-
 ſoja un wadija Rigâ ſcho „melno jotna“? Was apgahdaja
 wiſus ſchos wafankus un ſaules brachus, kureem pat godiga
 naſcha naw kabatâ, ar Brauninga ſiſtemas revolwereem? Was
 veedſirdija tos lihdi neſajehgai, kaut gan wiſi dſchreenu wei-
 tali bija flehgti? Was ſamakſaja wiſeem ſcheem ſpeegeem un
 pahrgehrteem „ſahrtibneefchem“, kuri uſnehmâs wadonu lo-
 mas ſchini raſbaineeku bandâ? Was faſtahdija un iſdalija
 ſchos ſchauſmigos, nejehdjigos uſſaukumus: „ſitat ſchihdus,
 neſchelojat winus! ſitat noſt huntawneekus! ſit ſchos
 nolahdetos — duhſchu atſpirdſinaſim un Deewam pateiſſim!“
 u. t. t.*)?

*) Mums te jaatſihmê, ka ſeſtdeen, kad ſchahdi uſſaukumi tifa
 daliti pa Mastawas preefſchpilfchetas fakteem, „Rig. Rundſchau“ ſahds
 „kriſtits“ (Ein Chriſt) rakſtija jau, lai ſchihdu tautibas peederigee met
 pee malas politiſko agitaziju, jo zitadi — tâ ſchis „kriſtitais“ ſaka —
 warot notift. ka „tee, kas nemeeru ſehj, wehtru plaufchot! — Mums
 laſaka, ka ſchis paregojums ir deefgan ſawads. Red.

Šchis negehlibas bes kahdas šaudšechanas tiks zeltas deenas gaišmā un tad lai reds un spreesch pate tauta, ar zif reebigeem lihdsjekleem pret to mehgina karot winas pretineeki. Mums ir drošchi sinams, ka šestdeenas rihtā, kad par šchahdeem šchauhchaligeem nodomeem wehl nekur nerunaja, kad Maškawas preekšchpilšehtas jaglu un wasanku netihrās šlehptumēs wehl tikko dalija eerotšchus un „patriotiskos“ usšaufumus, Rigas biršchas šahlē jau daschi wahzu leelburšchужи un kapiitalisti ar neapšlehptu preeku eepreekšch isleelijās, ka „nu eeschot šchihdu kaušchana wakā un ka nu strahdneeku kustiba buhšchot pagalam!“ Mehš rihtā šaušchim pee pilna mahrda daschus wahzu „kungus“, kuri pašchi atklahti šolijuschees eet ar rewolwereem šchihdus šchaut. Tad tik tahlu jau juhs esat nonahkuschchi, juhs zilwezes iswirtumi! Šuhšu neaprobeshotai warai sushdot, juhs meklejat tagad palihgus starp pehdejeem šabeedribas atkritumeem, juhs brahlojatees tagad ar pehdejeem wasankeem un atklahtu mahju deendereem, juhs dsirdat tos un spreeschat teem naudu un eerotšchus šaujās! Waj juhs warat wehl šemafu grimt? . . .

Bet walti juhs šlahpat pehž newainigu upuru ašinim, walti juhs zerejat ijjaukt strahdneeku šchēiras uswaru, lai winas gawilēs jauktos eekschā mireju waidi un waras darbu trošfnis! It wišur wakar uspirkto „huliganu“ bandām greeša drošchi krukhtis pretim apšinigo strahdneeku patruļas un dewa teem tahdu atšparu, ka tee wairs nekad nedomās „šchihdu šichanas“ Rigā usšahkt. Šchini aisstahwešchanās zihnā ir kritušchi daschi drošchirdigi, pašchaisleedsigi zihnitaji, Rigas apšinigais proletariats ar lepnumu pazel šawu waronu lihkus, pahrklahj tos ar šehru karogu un eet tahlak šawu gaitu. Šchee upuri ir taišni wisdrošchakā kihla, ka muhšu uswaru mums wairs nekās nespehji nemt. Naw pašaulē tahdas waras, kas waretu isdeldet strahdneeku šchēiras apšiau un kas waretu apturet winas zihnu par šawām teesibām. „Kas brihwam negaišam teiks: stahwi!“ To nespehji neweens un tapehž wiši

usbrukumi, no fureenes tee ari nenahktu un ar kahdeem neghligem lihdsjekleem tee ari netiktu farihkoti, fajchihdis pret strahdneeku beedroto waru kà stikls pret akmeau klinti!

„Deenas Lapa“, 1905. g., — 234.

12. Atflahts wahrds G. Armitsteda fungam.

Pağahjušho šwehtdeen Rigas pilšoni fanehma deesgan negaiditu šiau, kà Rigâ tomehr wehl pastahw kahda pilšehtas dome un ari kahds pilšehtas galwa. Šhur un tur uš eelu šuhreem G. Armitsteda un N. Karlberga fungi bij islipinajušchi šawu „manifestu“, kuru Rigas eedšihwotaji tuhliť uš weetas plehša nost un šamina dublos. Un zitadu ušnemšhanu šchis papira gabals teeschâm ari nebija pelnijis. Tur nahza šmeekli un zehlas dušmas, kad Armitsteda kga šinojumâ bij lašams, kà „Rigas pilšehtas pahrwalde, kà ween špehdama, ešot ruhpejušes par wišu Rigas eedšihwotaju labklahjibu“. Mehš šinam, kà wina to darijuše un dara: preekšch polizijas uštureschanas ta isdod gadâ pahri par 300 tuhkt. rublu, kamehr preekšch pilšehtas pirmskolâm ta knapi war atlizinat 98 tuhkt. rublu, preekšch pilšehtas dahrseem un pušu dobem tai isnahť ap 40 tuhkt. rublu, kamehr pilšehtas šlimnizâ truhkt pat nepeezeeschamee traufi u. t. t. Mehš šinam, kahda kahrtiba walda pilšehtas šlimnizâ un zif prašti isturas ahrsti pret strahdneeku kahrtas šlimneekem, mehš šinam, kà pilšehtas walde pabalsta školu leetu un kà pilšehtas waldes lozeklis Š. Bötichers tapehž ween išehda no weetas Bikeru draudšes školotaju Jaunšemi, kà wina škola teeschâm bij nostahdita preekšchšihmigi. Mehš šinam, zif mihli un gahdigi pilšehtas walde ušnehma eeforteletos kafakus, un mehš šinam wehl daudš ko zitu.

Raw Kreewijâ neweenas pilšehtas, kur tagadejâs zihnas laifmetâ kahda pilšehtas walde buhtu riškojušes tiť behdigi un šmeekli, kà muhšu wešturiškâ Rigâ. Kad patlaban waja-dšeja išchfirtees, waj Kreewija paliks birokratijas warâ jeb

šanems šavas pirmās pilsoniskās teesības, tad Rīgas pilšehtas dome šahfa ari prahtot par nepeezeeshamām pahrgrosibām un G. Armitsteda kgs bij nahzis pee flehdseena, ka šhini kritiskā laikmetā no wisleelakā šwara buhtu — jaunās eelu istahrtnes, uš kūrām drihtstetu buht ari latwiški usraksti! Kad zitās Kree-wijas pilšehtās domes wišeem špehkeem pabalstija tautas pra-sības (peem. Maskawā, Pijewā, Charkowā, Saratowā, Ka-sanā u. z.) un rihtojās kopeji ar strahdneeku organisazijām, tad Rīgas pilšehtas walde luhdja tikai pehz — pastiprinatas kasaku un šaldatu apšardšības. Kad wišus 300 tuhštoshus Rīgas eedšihwotajus pahrnehma gawilu wehtra par tautas eeguhtām teesibām, tad pilšehtas walde uš kahdu laiku pami-šam nosjuda no šfatuwes un pilšehtas tehwi bij nolihdušči šawā kaktā un perinaja jaunus planus. Wišas šhis deenas Rīga it labi istika beš pilšehtas waldes, kura nefur nebij at-rodama. Pilšehtas domes durwis bij noslehgatas ar trijām at-šlehgām un pats pilšehtas galwa, G. Armitsteda kgs, bij no-šlehpēs ais šaldatu mugurām. Te japeesihmē, ka wišu laiku strahdneeku delegati brihwi un netrauzeti wareja isrunatees ar weetejās administrazijas preekšchtahwi, Widsemes guberna-toru, kura peenemamās telpās nebij pat neweens polizifts re-djams, bet kad tee greešās pee Rīgas pilšehtas galwas, tad pil-šehtas waldes istabās teem no wišeem stuhreem gluhneja pretim šhtiki un plinšchu stobri. Kad strahdneeku delegati tam gri-beja nodot no 100 tuhšt. Rīgas eedšihwotajeem isteiktās pra-sības, tad šhis pats pilšehtas galwa baidijās teem isnahkt pre-tim un lika pašnot, ka wišch warot šawā turumā peelaist tikai 3 ustizības wihrus. Strahdneeku delegati usgreesa G. Armitsteda kgm muguru, kūršch palika weens pats šehšham šaldatu patruku pašpahrnē.

Un tagad šhis pats behdigais waronis usdrošchinās pee Rīgas pilšoneem greestees ar kahdu usšaukumu! Šhis no-šchelojamais birgelis, kūršch pat šuni no pagultes newaretu iswahkt ahriā, eedomajees usaizinat Rīgas strahdneekus, lai

tee stahjotees atkal pee darba! Kad strahdneefu organizazijas weenprahtigi bij nolehmuščas generalstreifu pagaidām beigt, tad ari G. Armitsteda kungs jem „Federatīvās komitejas“ šinojumeem gribeja pabahst apaššā šawu parakstu, nemas neapšinotees, zif šmeekligā lomā wiņšch pee tam parahdijās.

G. Armitsteda kungs ar šaweem domu beedreem gribetu fatrā šinā peelabinatees Rigas eedšihwotajeem un deewojās, ka tee esot jau isstrahdajušchi progresiwu eenahkuma nodokļa „projektu“ un ka turpmā, warbuht, Rigas eedšihwotajeem „elementarškolu apmeklešana un ahrstešana“ buhšhot par wolti. Ko ihsti Zuhš zerat peemahnit, Armitsteda kungs, un waj Zuhš teeshām domajat, ka jel kahds no Rigas eedšihwotajeem to Zums tizēs? Nekad Zuhš neeewedijāt šchahdu nodokli, nekad Zuhš neruhpejatees par elementarškolu pawairošana un ahrstneezibas lihdsjeklu pašneegšana tautai, bet kad „Düna Zeitung“as“ wihri no Zums prašis pilšehtas naudas lihdsjeklus preešch „algotas, stipras birgelu gwardes“ (kura, kā paredšams, buhs tāpat organizeta kā „melnā šotra“), tad gan Zuhš to došat beš kahdas kaweshanās. Armitsteda kungs, mehš Zuhš redšam un šaprotam zaurzaurim...

Zahdu wihru rokās atrodas tagad Rigas pašchwaldiba, kuri ar pilšehtas eenahkumeem un ar wišu pilšehtas šaimnezibu rihkojas glušchi pehz šawa prahta. Šlgat tas wairs tā newar eet, ka neleela wahzu kapitalistu un leeltirgonu šaujina šagrahbuše šawās rokās wišas pilšehtas pahrwaldibu. Un par to naw ko šchaubitees, ka drihšakā laikā wišs grošisees zitadi un pilšehtas pahrwaldiba tiks uštizeta no wišeem eedšihwotajeem zaur weenlihdsigu, wispahreju, teeshu un aišflaktu balšošanuu eewehleteem pilšehtas preešchštahwjeem. Nu tad ardeewu, Armitsteda kungs, ar wišu juhšu godibu!

13. „Düna Zeit.“ turpmafee plani.

Warenäs brihwibas deenas — kà „Düna Ztg.“ pate atsihst — bij pilnigi fatreeufščas wahzu birgelus un fazehluščas starp teem bailu drebukus. „Kur palika tikdauds flawetâ kopibas apšina?“ issauz „Düna Ztg.“, „kur palika peenahfuma juhtas, ka netaisnibai (!) wihrišchi jastahjas pretim? Bee leelas dakas no muhšu lihdsipilšoneem ta nebij atrodama. Tee ir klanijušchees un leefušchees, tee bes kahda protesta tikai noškatijušchees, kà teef trauzets winu mahjas meers un ka brihwibai (!) teef darits pahri no teem, kas brihwibas wahrdus leeto.“ Bet esot bijušchi tahdi, kas „klusumâ strahdajušchi, kuru darbiba neesot weltiga bijuse un kuru issehtâ sehkla usdihgšhot“ (mums „Düna Ztg.“ wahrdi isleekas loti mihklaini un šawadi. Red.). Tapehž lai wahzu birgeki — šauz „Düna Ztg.“ — apšinas labak šawu peenahfumu, kà ka turpma, kad atkahrtotos nupat pahrdsihwotâs deenas, tee šinatu zitadi usstahtees, nekâ tagad (besser unsern Mann stehen als jetzt). Tas tad ari jasin un jaeewehro tagad wišeem apšinigeem latweešchu tautibas elementeem, jo „Düna Ztg.“ wahrdi škan draudošchi deesgan. Tad tahlak „Düna Ztg.“ ar bungu trofšni pašludina, ka šchonedel wehl nodibinašchotees „leela“ politiška „partija“; ta jastahwešhot no wišadu tautibu peederigeem un stahšchotees us 17. oktobra manifesta pamatu, kuru ta gribot tahlak „išbuhwet“. Ko ta sem šchis „išbuhwes“ šaprot, wehl naw šinams, bet kà pirmo prašibu ta usstahda, lai „Rigas pilšehtas walde bes kahdas kaweschanâs un taupišchanâs dod šchurp naudas lihdselkus, ka buhtu eespehjamš nodibinat stipru algotu birgelu gwardi (Bürgerwehr).“ Te japeesihmê, ka pašchaj „Düna Ztg.“ bij jaatsihst, ka pa generalstreika laiku pilšehtâ waldijuse wehl nekad nepeeredšeta drošchiba un kahrtiba, ka polizijai tanis deenâs neenahža pat neweens šinajums par šahdâm laupišchanâm un usbrukumeem, un tomehr „Düna Ztg.“ stahj tagad pilšehtas waldei naudu wiršû, lai waretu organijet kahdu apbrunotu birgelu bandu. Mehš šinam us šo

tas isheet, un mehš waram pateikt, kà šaukšees šči jaundibinatà wahzu „partija“. Ēa buhš ščejeenes wahzeesču — „m e l n à š o t n a . . .“

„Deenas Ēapa“, 1905. g., — 235.

14. Šo griš wahzu „birgeku gwardes“?

Pehž tam, kàd „melnàs šotnas“ plani Maškamas preekšči-pilšehtà neišdewàs, weetejee wahzu laifraksti wišà šparà šahš fludinat wahzu „birgeku gwardes“ nodibinaššanas wajadšibu. Ēee to nošauž tif newainigi par „paščajiššardšibu“ (Selbstšchutz), tee isleef wišu ščo leetu par tif jauku un derigu, ka it newikuš jašahš ušmanitees, kà jau katreis, kàd ščejeenes wahzeesči šahš bahštit wišadas weiflas frašes. Mums ir jateef škaidribà par to, kapehž wahzu birgeki tagad tif steidšigi apbrunojas un kahdu karu tee šagatawojas wešt? Ak ja, wini jau neka šauna negriboš, wini nepawišam nedomašot eejauftees kahdos politiškos waj šabeedriškos jautajumos, winau weenigais ušdewums buhščot štahtees pretim „šlepkawibu un laupiščanu“ mehginajumeem. Ēe japeešihmè, ka pašči wahzeesči atšihst, ka nekad Rigà naw waldujuše tif preekščišihmiga kahr-tiba, kà taišni pa generalštreiķa laiķu, ka nemaš newar atšihmet neweenu laupiščanas wai šlepkawibas gadijumu, un tomehr, tomehr taišni tagad tee pehrš tuhšštoščeem rewolwerus un plintes. Mehš prašam, šo tee ihsti taišas apšhaut un apšlahpet? Ša, bet ešot traužets winau mahjas meers, ešot winau deenestneezes šauktas projàm uš Grihšinkalna mihtinu, un pret šchahdu eespeeščanos primatos dšihwoškos ešot jaušštahjas „ar wišu energiju“. Ēa tad: ja turpmak kahds peeswanis pee birgeku dšihwoška un nodos winau deenestneezèm kahdu ušaižinajumu, tad pašči birgeki gahšisees tam kà nešmehri wiršù un šchans to uš weetas nošt! To tee šauž par — „neeejauščanos politiškos un šabeedriškos jautajumos“. Ēahlak wahzu laifraksti deewojas, ka winau „paščajiššardšibas“ šatweeniba demonstrantus apšchaudit negriboš, jo to wareščot išdarit weetejà

polizija. Bet kas mums to var galvot, ka taiņni no ņawu dņihwoņku logeem birgeli neņahņ greeņt ņawu revolweru ņtobrus pret neapbrunotu demonstrantu fruhņim? Wini tatņņu ņatru demonstraziju war uņņkatit par ņawas mahņas meera trauzejumu, ja jau, peemehram, „Düna Btg.“ pahris gadus atpakaņ gribeja pilnigi noleegt weņumneeņeem no rihta braukt pa wahzu birgelu lepnajeem ņwartaleem, jo ratu rihbona warot winus uņtraukt no ņalda meedņina! Un ja nu ņahdreis wahzu birgeli pee puņdeenas iņtrauzēs demonstrantu dņeeņmas uņ eelas, winņņ tad uņņkatis par ņawu peenahņumu ņņreet pehņ revolwera un ņņhant barâ eēņņâ. ņasina, ka no muņņu wahzeeņņeem mehņ wiņu to waram ņagaidit. Diwas deenas atpakaņ „Rig. Rundņchau“ nagus ween kodija un atņahņtija ņaweem laņitajeem, ņâ ņautņo „nedņirdetu“, ņa pee pilņņhtas reaņņkolas atjahjuņņi draguni un — aņ breeņmas! — naw ņitufņņi ar plinņņu reņgateem un naw ņņahwuņņi puņaugu ņkolneeku barâ! ņahdâs reiņēs, laiņâm, grib turpmaņ rihņotees ņņi wahzu „birgelu gwarde“ un ņa ta no aņinu iņleeņņanas nebaidas, to mehņ ņinam deefgan labi.

ņâ tad uņ ihņtu pilņonu ņaru gatawojas ņņejeenes wahzeeņņi. Brihwibas gawilu nedela wiņus atkaufeja un wiņeem paliks peeminâ ņâ wislaimigakee brihņņi muņņņâ, bet ņņejeenes wahzeeņņi neņina ņâ lamatees un lahņdetees par ņņo „ņauno“ nedeku, par ņtrahdneeku ņabeedroto waru, ņuru wahzu laiņraņņti zitadi neņauņ ņâ par „Böbel“. ņee ņuhņņtas tagad par ņawu glehwulibu, ņa tee tiņ loti ņabijuņņees un pabahņuņņi ņawas galwas ņem ņpilwena, ņur teem tatņņu wajadņejis energiņi rihņotees. ņâ ņinams, teem gulejuņņi ņņaujami eerotņņi leelâ krahjumâ Strehlneeku dahņņâ un, ņâ dņird, ari brunneeziņas namâ, bet — paņņeem par leelu ņņehlumumu — tee toņ naw iņņlectojuņņi. Buhtu jadomâ, ņa tanis deenâs, ņad bij ņariņņota „ņņihdu ņiņņana“ Maņkawas preeņņņpilņhtâs, ņatram apbrunotam pilņonim buhtu peenahņums bijis ņteigtees aiņņargat newainigus breeņmonu upurus, bet taiņni tad muņņu

wahzu birgeli sehdeja mahjās un ar leelu interesi gaidija, kah-
das finas nahks no Maskawas un Jaroslawas eelām. Pro-
tams, pilsehtas walde un lihds ar to wişi wahzeeschi nelikās
ne finam, ka tur teef pastrahdati schaufmigi waras darbi, un
tifai tad, kad „melnā šotna“ bij šatreekta, tee šahka leekulot
sehhlumu un „Düna Žtg.“ asprahtigi isdomaja, ka peedsirditee
un apbrunotee „huligani ešot godigi strahdneeki, kuri, no
štreika nospeesti, šahjotees tagad šozialdemokrateem pretim!
Un kad „melnā šotna“ bij kauju šaudejuše, tad wahzu laif-
raksti ar wisleelako steigu škubinaja uš wahzu „partijas“ un
pašchajšardšibas dibinašchānu, kurā ari Fr. Weinbergs ware-
šchot nemt dšihwu dalibu. Klaušatees, kungi, to jums war jau
eepreekšč pateikt, ka, ja juhs šahkšat usbrukt ar rewolwereem,
juhs neišbehgami eedšihwofitees kreetnā pehrenā. Latweešču
štrahdneeki ir augštširdigi; tee neušbruks jums nekad, tee attu-
rešeš no šatreem waras darbeem; beš tam wini ari pašrak
labi fina, žif juhs gsehwi un beššpehžigi, bet ja juhs wehl ar-
weenu negribesat atmest šawas „melnās šotnās“ planuš, tad
tas war beigtees preekšč jums wišai behdigi. Latweešču
štrahdneeki pratis kā wihri šawas un šawu lihdszilweku dših-
wibas un šawas pilsoniškās teešibas aištahwet, ja wajadsigs,
pat ar eerotšcheem rokās. To nemat wehrā!

„Deenas Lapa“, 1905. g., — 238.

15. Ko tahlak darit?

Leelā břihwibas lawine šahkuše weltees un brahššchedami
gahščas tagad štipratee birokratijas kalni. Daščas deenas
atpašal Leelknajs Wladimirs Alekšandro-
witščs atlaišts no gwardijas un Peterburgas kara apga-
bala wirškomandeera amata. Kas pašihst Kreewijas walšts
dšihwi, tas finās, ka pehdejos gadu dešmitos Leelknajam Wla-
dimiram bij noteižošchais wahrds it wišos šwarigakos walšts
jautajumos. Tad aigahjis ari reiš generalš Trepows,
kuršč šawā kulakā tureja wišus groščus, kas lai noščnaugtu

Āreemijas brieħwibas zihau. Šhis wiħrs, uš kura firdsap-
 jinas guš tikdaudš afinainu upuru, beidsot, tatšĉu atšweests no
 ņawas waras, un Āreemijas tautas war jau brieħwaki ušelpot.
 Āritušči ari finantšĉu ministrs *R o f o w z e w s* un zeku
 ministrs *C h i l k o w s*, kuri gan israhdijs par noderigeem tik
 ņwarigos walšts amatos, bet zitadi, warbuht, nebij ušņkatami
 par tik bištameem tautas naidneekem. Āreemijas birokrati-
 jas zentrs tā pušliħdš tomeħr iħahrdits un, ņaut gan tumšĉu
 ņpeħku *Peterburgā* weħl ņpokojas daudš, tomeħr azumirli meħs
 waram zeret, ņa grafa *Wittes* wirseens paturēs wirstroku.
 Sinams jau ari, ņa *Witte* reformu darbiba negribēs eet pahrať
 taħlu un peekahpšees tikai tik taħlu, zik to prašis kreemu „libe-
 rala“ leelruhpneeku un leelgruntneeku partija, bet tikpat
 drošči meħs ņinam, ņa Āreemijas apšinigais proletariats ne-
 metis agrat meeru, liħdš tas buħš iħihnijs wiņas ņawas
 prašibas.

Weens no ņwarigakeem ņolijumeem, ņahdu *Witte* tagad
 dod, ir tas, ņa daudši liħdšĆinejee gubernatori tiks at-
 ņweesti no amateem un ņa wiņu weetas eenems wišpahribai pa-
 ņištami ņemstu un pilšehtu darbineeki. Tas buhtu leels ņolis uš
 preekšĉu, jo wiņa warena birokratijas maščina tikai stutejas
 uš ņĉahdeem weetejeem gubernatoreem un polizijmeistereem,
 kuri wišur meħginajušči apšpeest tautas brieħwibas Ćustiĉu.
 Weħl peħdejās deenās daudši no teem Āreemijas pilšehtās (Ćā
 peem., *Lwerā*, *Odeņā*, *Saratowā*, *Woroneščā*, *Ārkutščā* u. z.)
 aptraipijušči ņemi ar wišĉaufmigakeem nošegumeem, teešči
 waj neteešči ņarihkojot „melnās ņotnas“ breešmu gaħjeenu
 pahr ziltweku liħkeem. Tagad ņĉim warmahzibām jabeidsas,
 tagad reiš jaapstahjas ašinu isleesĉanai! Warena tautas brieħ-
 wibas straume ņawos pluhdos aišņkalos projām wišus ziltwezes
 atkritumus, wiņas wiņu pastrahdatās negeħlibas; un atšpirgš
 un pazelšees liħdš ņĉim ņem Ćahjām miħditā tauta...

Ķad nu jajautā, Ķo apšinigam proletariatam tagad darit
Baltijas gubernās? Wišpirms mums jaĆakraħj un jaĆawahĶ

Kopâ wiſi ſawi ſpehki, mums, tà ſakot — jaewahk pa brihwibas gamiku deenàm notifikuſcho bagatigo rafchu, mums jaisbuhwè tahlaf ſawa organifaſija. Mums jadibina ar ſteigu ſawas arodneeziſkàs beedribas, mums jaſapulzè wiſi apfinigee proletareeſchi zeeſchi kopâ ſem partijas karoga un mums ſchi partija jauszel uſ daudſ ſtipraſeem un plaſchakeem pamateem. Tad mehſ redſeſim tahlaf, kaſ mums daramz un ko mehſ ſpehjam iſdarit. Katrà ſinâ weena no muhſu tuwakàm praſibàm buhſ ta, lai tiktu atlaiſti daſchi weetejee neſreetnaſee eeredni un lai tagadejà pilſehtaſ dome wiſâ ſawâ ſaſtahwâ atkaſpjas no amateem, jo ta iſrahdijuſèſ par gluſchi neſpehzigu un nederigu ſtahwet pilſehtaſ domes preekſchgalâ. Scheem wihreem mehſ neſahdâ ſinâ newaram uſtizet pilſehtaſ labklaſhhibas likteni un muhſu iſwehleteem preekſchſtahwjeem jaſtahjas winu weetà.

Tautas brihwibas wiſni pluhſt tagad pahr wiſu Baltiju un ar ſkalu troſſni atſitas wiſtahlafâſ Baltijas nomalèſ. Wiſoſ pagastoſ teek ſaſaukti mihtini, kur pahrrunâ wiſpahrejo Kreemijas ſtahwoſli, pahrſpreeſch weetejàſ wajadſibas un peenem galigas reſoluzijas. Pa leelakai dalai tàſ atteezaſ un atteeſees uſ „waſtſ domeſ“ jautajumu, kuraſ lihdfſchinejee notikumi neſahdâ ſinâ neapmeerina tautas praſibas, kur tapehſ no pagastu delegatu wehleſchanàm, pehſ lihdfſchinejeem noteikumeem, buhtu j a a t ſ a ſ un janogaida kaſhdas pehſ 17. oktobra manifeſta buhſ jaunâſ „waſtſ domeſ“ pilnwaras un tautas wehleſchanu teeſibas. Tad katrà ſinâ mums jaſteras pee weetejàſ p a g a ſ t u paſchwaldibas reformeſchanas un jauſſtahda par prinzipu, ka atbildigos amatus pagasta leetâſ war uſtizet tikai tahdeem wihreem, kaſ iſwehleti no wiſeem pagasta lozeſkeem, tiklab wihreeſcheem, kâ ſeeweetèm, uſ wiſpahrejaſ, weenlihdfjigas, teeſchaſ un aiſklahtaſ wehleſchanas prinzipa. Beſ kaweſchanâſ mums ari jaſahk pahrdomat, kâ pahrgroſiſ muhſu ſ k o l u leetu, jo tur naw neſahdu ſchaubu, ka lihdfſchinejee zirkulari un preekſchraſti tiſſ atſihtu par nede-

rigeem un ka tauta atdabūs atpafal šawu školu. Šaunà taut-školu programa jau ištahdata no Rigaš latweešchu beedribu šaweenibas un buhs jau tifuse peecetama Widsemes un Kursemes lauku pagastu preekštahweem. Bes tam mums jagahdà par to, ka teekam atšwabinati no kafaku un dragunu šotnàm, kuras wehl arween jahdelè pa muhsu zeleem un šehtàm, un tapehž japrafa, lai kafakus un dragunus aiššauž projàm. Un ja Peterburgas eedšihwotaji tif zeešchi un neatlaidigi uštahjas par to, lai atzel Trepowu, tad ne masal stingri japrafa mums, lai tiktu a t s t a h d i n a t i no šawàm weetàm tahdi weeteji e e r e d n i (komišari, aprinkà polizijas eeredni u. t. t.), kuri apraipijušchi šewi ar wišadàm neleetibàm un netaišnibàm un kuri wišas žilwezifkàs teefibas minušchi sem šahjàm. Protams, mehš par wineem teefu nespreedišim un šcho špreedumu neišpildišim, bet mehš stahdišim preekščà nešchaubamus faktus un prašim, lai šchahdu pilšonu rokàs neteek atstahsta lihdsšchinejà wara par latweešchu un igauņu semneekem. Tahdu wihru mehš šafkaitišim deesgan daudž, jo taišni šchowafar komišaru un aprinku polizistu weetas tika eenemtas no weetejeem wahžu muišchneekem, kuri ar kantschuku rokà široja afahrt pa semneeku nowadeem un išeetoja wišus lihdsfekus, lai laustu latweešchu „štuhrgalwibu“. Tagad kantschuku rihžibai jabeidšas uš muhschigeem laikeem un kantschuku waroneem beš šahdas kawefchanàs janofuhd no škatuwes.

Par agrarà jautajuma un semneeku teefibu nošahrtošchanu mums nahštees runat turpmal jo plašchi. Tagad mums jauššwer ar wisleelako stingribu wehl šchahds prinzi: p s : r e k a h d u s w a r a s d a r b u s, n e k a h d a s d e d š i = n a š c h a n a s u n p o š t i š c h a n a s uš laukeem! Mums jabuht augštirdigeem un jašaplešch wiši wezee reškini, mums pašcheem jagahdà par to, ka rudens naktis wairs neušleesmo ugunšgrehku atšpihdums un nerihb wairs rewolweru šchahweeni. Tas mums jadara jau tapehž ween, lai muhsu eenaidneekem ištistu no rokàm wiau lihdsšchinejo eeroži, ka

latweeschu semneeki neesot zitadi fawaldami, ka tikai ar kasaku un polizistu palihdfibu, jo zitadi tee apdraudot wahzeeschu mantu un dsihwibu. Mehš tiksim tagad pee fawàm teesibàm zaur klaju, redsamu zihau, newis zaur atšewiščeem, šlepeneem usbrukumeem. No laukeem tomehr nahš sinas, ka weenâ waj otrâ weetâ usklihtot šchaubigu tehwinu bandas, kuras dehwejoj šewi par „sozialisteem“, isšpeesčot naudas summas un par to eedodot kautkhdus faburšitus papira gabalus ar wiltotu ščtempeku šihmèm. Mums klaji te jaapleezina, ka „Latweeschu sozjaldemokratifkai strahdneeku partijainawit nekās kopejs ar sagleem un laupitajeem, kuri minas wahrdu nekreetnâ kahrtâ isleeto preeščh wišadeem neglihteem noluhšeem. Šchahdas leetas paštrahdâ dasčrejš wišadi neleeščh un dasčrejš atkal tihščh uspirkti un šakuhditi negehli. Tapehz apšinigeem beedreem šchahdi tumščh elementi jašawalda un ja zitadi naw eespehjas, jašpreešč par teem barga teefa. Mums jagahdâ wišeem špehšeem par to, ka muhšu zihnas karogam newar usrahdit neweenu traipekli. Mehš zihnamees par zilwezifkàm teesibàm un brihwibàm un tās mehš neleedsam pat muhšu pretineešeem, jo uswara tikpat peeder mums!

„Deenas Lapa“, 1905. g., — 239.

16. No ihsti grib Rigas wahzu birgeki?

Behz 17. oktobra pahrgrosibàm walšts dsihwê, pehz warenâ Rigas generalstreika, muhšu birgelu aprindas kâ iswandits škudru puhjnīs newar un newar wairs apmeerinatees. Tee tagad šauz un brehz, ka winu meers tizis trauzets, tee praša pehz eerotščeem un pašchi brunojas, it kâ te pilšehtâ kuhstu gaidama kahda „Bartolomeja nakšts“, kâ tas bij 1572. gadâ Parišē, kad basnizu šwaneem atškanot, apbrunojuščeēs fatoli usbruka nakšts meegâ dušoščeem „hugenoteem“ un tos apšawa. Mums jajantâ: us ko ihsti tagad išeet šchi wahzu birgelu rihtoščanās? Paščhai „Düna Btg.“ jaleezina, ka no

Riġas apjinigo strahdneeku puſes naw ſagaidami nekahdi maras darbi, ka tee taiſni paſchi ruhpejas par fahrtibu un droſchibu pilſehtâ, bet wahzu birgeki tomehr negrib liſtees meerâ. Dee ſawâ laiċâ dibinaja tahdu ſawadu „Selbstschutz“ un pirka plintes un reволверус, tad teem bija atkal ſawa „Bürgerwehr“ ar leeliſku eerotſchu kraħjunu un nu wajaga atkal jaunu eestahdi „Nachbarhilfe“, fur katram birgelim jaſkreen ar eeroſcheem palihgâ, tiſlihdj kâ wina ſaiminſch ſauz. Te nu ja-peeſihmè: kad Maſkawas preeſchpilſehtâ uſpirkti un ſadſirditi „huſigani“ ſchahwa un ſita ſchihdus noſt, kad ſatrazinati nezilweki rahwa ahrâ no tramwaja studentus un turpat uſ weetâs ar akmeneem un rungâm ſaſchſaidija teem galwas ſauſus, — tad, ja tad wahzu „Bürgerwehr“ neka nekaka, ko wina iſhti tanî laiċâ darijuſe, un „Düna Btg.“ wehl nekawejas peeſihmet, ka, laiċâm, paſchi „ſtrahdneeki“ ſazelotees pret ſozialdemokra-tijas wadonibu! Ia gan, „Düna Btg.“, to tagad ſina wiſa Riġa, kaſ tee bij par „ſtrahdneekem“ un kaſ bij ſcho ſchauſchaligo ſlaktinu iſſtee riħkotaji...

Par Maſkawas preeſchpilſehtas aſinaineem notifumeem „Düna Btg.“ nemin wairs it neweena wahrđina un tai nenahċ ari ne prahtâ teikt, ka pret ſchahdu breeſmu darbu atfahrtoſchjanos jaufftahjas wiſeem, kam ween kruħtis zilweka gods un apſina. „Düna Btg.“ ſchis breeſmas atrod pawiſâm zitâ weetâ: „Düna Btg.“ pahrdofchana pa numuram teekot boi-ſoteta, pa generalſtreika laiċu iſſehđinati daſchi wahzu ħungi no fuhrmaneem, „Romas pagrabâ“ birgeki iſtrauzeti no ſchmo-reſchanas un winu deenaſtneezeſ panemtas un aiſweſtas lihdj uſ Griħſinkalna miħtinu! Schahdas „breeſmas“ warot atfahrtootees un tapeħz ar wiſleelako ſteigu wajagot dibinat ap-brunotas „birgeku gwardes pulkuſ“. Tahdâ jau eſot eerakſti-juſchees daſchi ſinti, bet wajagot „werwet“ tiħdaudj, ka ſanaħ-ſot wiſmaſ uſ daſcheem tuħſtoſcheem! Iai eestahjotees te it wiſi: muiſchneeki, literati un „ſtrahdneeki“ (ſchis uſaizinajumſ laiċâm tatſchu ari ſihmejas uſ Maſkawas preeſchpilſehtas

„waroneem“, kuri — kà mums šiao — šavus dahrgos Brauninga revolverus pa kabakem tagad apdserot un atdodot par pušstopu šķnabja. Red). „Bezais birgelu gars wehl esot dšihws!“ jauz „Düna Btg.“. Za gan...

Bet šchi „šaweenotà“, tuhštostšhem leelà „birgelu armija“ wehl isleekas par masu „Düna Zeitung'ai“. Za bes tam wehl šiao wakarejâ numurâ, ka Rigas pilšehtas waldei, ar daudšu wahzu birgelu parakšteem, eefneegts peeprasijums, lai „uš pilšehtas rehķina teef dibinats šewišķšs stiprs polizijas pulks (Polizeitruppe), kuršķ nestahmetu sem Rigas polizijmeistara teefšas wadibas, bet gan sem kahda pilšehtas (t. i. no wahzu birgeleem) eezelta komandēera (Chef). Šchim „polizijas pulkam“ jauzel ihpašķas kasarmes, jadod eerotšķi un šewišķšas nosihmes.“ Tad tik tahlu mehš jau ešam, ka Rigas pilšehtas waldei wehl nepeeteef, ja preeķšķ polizijas un kasaku ušturešķanas Rigâ no pilšehtas eenehmumeem teef išdoti ap 400 tuhšt. rublu! Tad nu wehl wajadsēs milšu summas no pilšehtas lihdsēkleem dot projâm preeķšķ kahdas wahzu birgelu „polizijas armijas“ ušturešķanas, kura, warbuht tiks šastahdita no „tšcherķeseem“ un Maškawas preeķšķ-pilšehtas „waroneem“ sem kahda Bukaišķu firšta Lihwena komandas? Mehš gribam redset, waj Rigas pilšehtas dome, kura šewi jau apkrahwufe ar tahdu kaunu un išmeeklu, ušdrošķinašees šķo wahzu birgelu peeprasijumu išpildit. Ir šawas robesķas wahzu birgelu niķeem un eedomâm: mehš waram teem tikai wehl reij pateikt, ka wiau šķaubigee plani Rigâ neišdosees. Ar to lai teem peeteef.

„Deenas Lapa“, 1905. g., — 241.

17. Špaidi un brihwais wahrds.

Par to, kas tahlaf darams leelajâ atšwabinašķanas žihnâ, „Sin. Dtetšķ.“ raksta: „Uš ahtršķahweju plinšķu un mašķinleelgabalu šķahweeneem, uš dedšinašķanâm, laupišķa-

nàm un fpeptawibàm — uf rihkoſchanos ar uguni un ſobenu mehſ atbildesim ar wiſuſtizamafo un wiſdroſchafo eerozi — pateefibas wahrdu. Atſwabinaſchanàs zihnas leelais, nepahrwaramais ſpehks ir tas, ka wina iſteiz dſihwes pateefibu, wiſu Kreemijas tautu pateefas un nenowehrſchamas wajadsibas. Brihwiba un teefibu fahrtiba — tuwafee panahſtumi, pehz ka zenſchas atſwabinaſchanas zihna — wajadsigas wiſeem: pilſehtâ un uf laukeem, bagateem un nabageem, domatajeem un nedomatajeem, akleem un redſigeem — wiſeem, ſinams, iſnemot tos, kas uſtura muhſu dſihwê waldoſchos waras darbus un ſpaidus un kas paſchi no teem dſihwo. Wezàs fahrtibas waſchâs nihſt un wiſt wiſs dſihwais, brihwibâ wiſs dſihwais uſſeedès. Atſwabinaſchanàs zihnas reſultati ir labi un nepeezeefchami wajadſigi wiſeem, un uf to dibinas winas galiga uſwara. Bet eefams teef pee reſultateem, janoteef atſwabinaſchanàs zihnas prozeſam: jaiſdara weſela rinda ſareſchgitu atſwabinaſchanàs zihnas darbu, kas dſili ſatrigina ſabeedribu. Pee ſchi atſwabinaſchanàs zihnas prozeſa lihdi pehdejam laifam peedalijàs tika ſabeedribas maſakâ daſa — tika tàs ſabeedriſkàs grupas, ko leetu gaita noſtahdija kuſtibas preeſchpulkos. Tagad ſemiſchku un weſelu grupu atſwabinaſchanàs zihnitaju ſkaiſs ir loti leels. Tàs kuſtibas ſpehks, kas iſnihzina wezo un rada jaunu fahrtibu, tagad jau ir tik leels, ka waldbiba, kas apſargâ wezo fahrtibu, faktiſki neſpehj nodroſchinat meeru neutrileem, no kuſtibas nepahrnemteem elementeem. Uf ta dibinas atſwabinaſchanàs zihnas tahtakâ attihſtiba.

Kamehr meers wehl eefpehjams, wiſleelakàs eedſihwotaju grupas buhs wehl paſtahwoſchai fahrtibai par atbalſtu. Lai ari ſchim grupàm pahrgroſibas panahſtumi buhtu neſin ziſ ſwarigi, tàs tomehr, kamehr eefpehjams, nowehrſiſees no peedalifchanàs pee pahrgroſibas prozeſa. Bet peenahks brihdis, kad ſahnus palikt wairs nebuhs eefpehjams; par, waj pret atſwabinaſchanàs zihnu, bet peedalifchanàs pee kuſtibas

buhš nepeezeeshama. Tagad pret atšwabinašchanās zihnas kustiibu tautas masa wehl naw. Tikai ar aklibu fisteer war ihsto „melno šotnu“ šaukt par tautu. Pee tikko isleetām ašinim, pee laupišchanām un ugunsgrēhkeem, pee wišeem launeem darbeem, kas notikušči sem pretatšwabinašchanās zihnas karoga — tauta naw mainiga. To dara polizija un winas wezee beedri, šlep-kawas, šagki, laupitaji un melnais publis, kas weenmehrgataws brukt wiršū, kam ween wajadsigs. Bet mums šew naw jašlehpj, ka pretatšwabinašchanās zihnas kustiiba tautā ir e e š p e h j a m a. Tagad zihnā tiks eewilftas wisplašchafās tautas aprindas, kas lihds šchim mas pee tās peedalijās. Galu galā atšwabinašchanās zihnas kustibai jauswar, jo tanī ir dšihmes patešiba, ta isteiz dšihmes wajadsibas. Bet atšwabinašchanās prozešs ir tik šmags un šarešchigits, tautas masa tik tumšča, ka nogreeshanās no parastā zela ir eespehjana, gandrihš neišbehgama. Tahdā brihdi teikts wahrds dabū šewiščki leelu nošihmi. Ugunsgrēhkam atšpihdot un humbām šprahgstot, laudis ahtri atšjimst no jauna. Tahdos brihšchos teikts wahrds palihds drošči un tikpat ahtri, kā duntšča duhreens. Propagandai tagad japeegreesh wišs špehšs wišeem, kas zihnas par šreewijas nahkotni: šemštem, šaweenibām, partijām un wišadām zitām organizacijām. Tautas masa jaišplata miljoneem lapinu un broščuru. Katrām šabeedrišfam telpām japahrwehščas par tautas auditoriju. Škaidrai runai jastahjas pusisteikto „nelegalas“ literaturas wahrdu weetā un rotazijas mašchinai neezigās, šlepenās drukatawas weetā. Katra šabeedriška grupa, šinans, šludinās šawas idejas, išškaidros atšwabinašchanās zihnas wajadsibu pehz šaween eeskateem. Bet lai ari daščadas šabeedriškas grupas nešin kā išškirtoš propagandas, wispahreju ideju išplatišchanas šinā, winām jabuht šolidarām agitazijā. Wišeem jaatminas, ka tagad drihšt zihnitees pret wispahreju eenaidneeku. Masa, kas lihds šchim palikuse neitrāla, jaišplata ne tikai wispahrejas idejas un išredšes, bet ari katras deenas

praktiskee flehdseni. Un wisšwarigakee no teem ir šefoščee: 1) palikt šahnus no kustiabas tagad faktiski naw eespehjamš, 2) šatrinajumi buhs jo dšilaki un meera masaš, jo wairak atbalsta tautâ atradiš wežâš kahrtibas šargi. Tâ ka tas ir pateefiba, tâ ka šhos flehdsenenus katru deenu apstiprinâš azis krihtošči dšihwes fakti, tad tee newarêš palikt beš koti leela eespaida. Tikai šchahdâ šinâ mehš šaprotam weenošchanos, tikai šchahdâ šinâ mehš aizinam uš kopeju zihnu pret wispahreju eenaidneeku. Mehš atgahdinam, ka no wišeem brihscheem, kad wajadsigs kopejeem špehkeem dot treezeenu wispahrejam eenaidneekam, brihdis, ko mehš tagad pahrdšihwojam — ir weens no wisšwarigakeem, gandrihs iščhkihrejs. Waj mums ir eespehjamš west plašču propagandu un agitaziju? Manifests pašludinajis wahrda un šapultšču brihwibu, to dšihwê išwest — ir muhšu peenahkums. Šchâi dahrgi pirktai teešibai mehgina un mehginâš ušbrukt. Bet mehš ešam deesgan štupri, lai tâš aištahwetu. Un jo pilnigaki mehš tuhlin išwedšim dšihwê muhšu teešibas, jo gruhtaki reakzijai buhs ar mums zihnitees, jo gruhtaki tumšibas warai buhs dšehšt brihwu domu gaišmu.

Wispllašchakâ runata un drukata wahrda propaganda šchinî brihdî no šwara ne tikai kâ lihdsjeklis, bet ari kâ mehrkis, kâ teešibas išweščana dšihwê.

„Deenas Lapa“, 1905. g., — 241.

18. Baltijas jautajums.

Ar wisnopeetnašo šuju „Düna Btg.“ atstahsta tagad kashdâ „Nat. Zeit.“ numurâ eeweetotâš bahbu tenkas, kuras tai pašinotâš iš Terbatas (Šurjewas) „no uštizamas pušes“ (laikam no kashda „Düna Btg.“ korespondenta un išbijušča wahžu profesora). Šchis wihrs, Terbatâ šehdot, šmaliki iššinajis, ka „polu rewoluzijas partijas wadoni nešen atpašal weenojušchees ar Latweešču rewoluzionarâš kustiabas wadoneem un uštahdijušči par šawu mehrki: P o l i -

jas, Beetas un Baltijas prowintſchu atdaliſchanu no Kreewijas walſts faſta hwa!!“ Eſot jau iſwehleti uſtizibas wihri, it ſewiſchki poſu un latweeſchu adwokati, furi ar daſchadeem politiſkeem uſbewumeem paſtahwigi atrodotees zela. Un „Düna Btg.“ nemas ſchos trafos melus apſtiprinat un peebilſt: „Ka no poſu rewoluzionareem ſteepjas pawedeeni uſ latweeſchu kuſtibu, tas jau ir ſen ſinams un beſ tam wairakkahrt klaji iſteikts tautas ſapulzês (peem., Kurſemê)“. Mehſ nu neſinam, wai minetais wahzu „uſtizibas wihrs“ rakſta ſawus ſinajumus no Terbatas pſichiatriſkàs klinikas, jeb tas ir ka hds, pehz Roſchko aiſbrauſchanas, beſ pelnas palizis ſpeegs. Tikai tamlihdſigi ſubjektu war tahdas leetas rakſtit un tikai tahda awiſe, ka „Düna Btg.“ war tam tizet. „Latweeſchu ſozialdemokr. ſtrahdneeku partijas“ praſibas ir tahlu un plaſchi paſiſtamas wiſà Baltijà tur neſtahw ne wahrdina par „Baltijas prowintſchu atdaliſchanos“ no Kreewijas. Mehſ to atſiſtam par newehlamu un nepraktiſku ſoli, par aplamu politiſku fantajiju, un tapehz jau mehſ, kopà ar ziteem Kreewijas progresiweem elementeem, uſſtahjamees par „fatwerſmes ſapulzes“ ſaſauſchšanu, kura iſſtrahdas likumus preekſch wiſas Kreewijas (ſaprotams, ari preekſch Baltijas). Tà tad no ka hda s atdaliſchanàs naw nerunas. Baltijas jautajumà mehſ praſam tikai plaſchu weeteju paſchwaldibu lihdiſchinejã, nekur nederigà muiſchneeku „landtaga“ weeta. Eſchi „Baltijas weetneeku ſaeima“ eewehlama no wiſeem Baltijas gubernu eedſihwotajeem uſ wiſpahrejas, weenlihdſigas, teeſchas un aiſſahtas wehleſchanas pamateem. Eſchi weetejã ſaeima apſpree-dis un iſſchirs wiſas weetejàs wajadſibas un weetejos jautajumus, ziſ tahlu tee nebuhtu iſſchirti zaur wiſpahrejem walſts likumeem. Wiſleelako ſwaru mehſ tomehr peegreeſcham zentralai walſts fatwerſmes ſapulzei, newis weetejai Baltijas ſaeimai. Tahds ir pahrs wahrdos iſteikts muhſu ſtahwoklis. Mehſ waretum par „Düna Btg.“ ſpoku ſtahſteem

tāpat pašmeetees, tā šavā laifā par winas šinojumu, ka latweešchu sozjaldemokrati braukajot pa Kuršemi apfahrt „automobileem“ un šavā starpā tīkai „franziski“ šarunajotees! Bet te šchāi glupai pašakāi ir šaws nejauki šauns noluhšs, te ir wistrakāfā denunziāzija, lai Baltijas gubernas noliktu tahdā pat kara stahwokli, šahdā atrodas tagad Polija. Un šchis tenkas tagad nahk no to pašchu wihru pušes, kas 30 gadus atpakaļ, Šchirrena un Boeka laikos, pilnigi nopeetni šahroja tikt sem Wahzijas pašpahrnes, sem Wilhelma un Wifmarka glahbina, un kas toreij wēfelas grahmatas jau šarastija: „Die Zukunft der Ostseeprovinzen unter Deutschlands Herrschaft“ (Baltijas prowintšchu nahkotne sem Wahzijas waldibas). Šchis domas šchejeenes junkureem nekād naw isgahjuščas no prahta un, tā šinams, prahws pulzinšch no šchejeenes diščziltigeem baroneem jau aišzelojušchi uš šawu ihsto „faterlandi“. „Düna Ztg.“ tā aplinkus peesihmē ka „Wahzijas waldibas aprindās, beš Polijas jautajuma, wišnopeetnako wehribu peegreeschot ari latweešchu kustibas jautajumam“. Tā, tā! Waj barons Meijendorfs un firšts Lihwens, kuri lihds šchim weenmehr braukaja uš Peterburgu, nešahšs tagad zekot uš Berlini?

„Deenas Lapa“, 1905. g., — 245.

19. Nopeetus jautajums.

Mums šchoriht eefneegts šchahds šwarigs pašinojums: „Zik mas wehl nodrošchinatas 17. oktobra manifestā šolitās pilsoniškās teesibas, zik atkariga wehl ir wišas šabeedribas labšlahjiba un daudš tuhšstoschu zilweku dšihwibas no augstaku administrāzijas eeredau patwaribas un weetejo apstahklu tihščas waj netihščas istehlošchanas nepareišā gaišmā, to lai leezina šekošcha Widšemes gubernatora telegrama eefšchleetu ministrim, kas mums no pilnigi drošcha

amota peesuhitita is Peterburgas. Telegrama sanemta Peterburga zeturtdeenas rihda, 3. novembrī, un šan šahdi:

„Rigā pagaidām ahrejs apklusums. Revoluzionarā partija šamu darbību pahrzehluse us lauku aprinšeem. Rigas aprināki mairakos pagastos notureti mihtini ar revoluzionaru agentu peedalīšanas, kuros nospreests neatših wīšas pastahwoschās waldbibas eestahdes, tiklab administratīvās, kā teesu eestahdes. Molemts atzelt wīšus semneeku pašchwaldbibas eestahschu amata wihrus, kas ari ar waru (!) ispidits. Teef dibinatas fewišchās pašchwaldbibas komitejas. Tahdi gadijumi notifuschī Zehsu aprināki, kur bes tam turpinas šlepkawibas un laupīšanas. Walmeeras, Walkas un Jurjewas aprinākos šahfufes tahda pat kustiba. Tā kā revoluzionarās partijas mehrkis ir nodibinat weeteju patstahwigu waldbību (!), tad war šagaidit klaju apbrunotu šazelščanos (!). Latweeschu un igauņu laikrausti (?) aishahda us panahkumeem, šahdus šafneegufe Somija un Polija (!). Es atrodu, ka štahwoškis loti bihštams, it fewišchī garnisona truhkuma dehl, kuršč, neluhkojot us maneem luhgumeem, neteef pastiprinats. Nepeezeeschami wajadsigs: bes katweščhanās garnisonu pastiprinat ar ditweem pulkeem, isfludinat Widšemes gubernu kara štahwoškī un eezelt par pagaidu generalgubernatoru garnisona preeščneeku generalleitnantu Poppenu, 45. diwīšijas preeščneeku, gudru un energīfu zilweku. Bes tam wajadsigs Rigas ostā turet uštizamu kara fugi, kur eeweetot walšts banku un primatu banku mairak miljonu leelās wehrtibas šummas. Widšemes gubernas kara špehšs peeder pee Peterburgas un Wilnas kara apgabala; te buhtu japeesihmē, lai taz tiftu padots tīkai generalgubernatoram. Es šperu wīšadus šokus ar isškaidrojumeem un štingribu, bet nezeru, ka man isdošees eedšihwotajus west pee pareiseem eestateem. Weenigā peefahpīchanās, kas waretu tift isdarita, buhtu — isdodot

u k a s u p a r k a r a s t a h w o k l i, u s d o t m a n t o i s s l u d i n a t p a f c h â k r i t i s k â b r i h d i.

G u b e r n a t o r s S w e g i n z o w s."

Mehs ešam pahrleezinati, ka Wišsemes gubernators pah-
raš labi apšinas, ka kara stahwoklis ir nepeezeešchami šaištis
ar šaduršmēm un darbu apstahšchanos wišās fabrikās un ruhp-
neezibas eestahdēs un apšihmē preefšch wišās weetejās šadsih-
wes (šewiškēki preefšch Rišas ruhpneezibas un tirdšneezibas)
galigu postu; tāpat mehs ešam pahrleezinati, ka Wišsemes
gubernators patš netiž tam, ko winšch telegramā šino. Tad
tam wajadsetu buht weetejo apstahšklu pilnigam nepasinejam,
lai apgalwotu, ka latweešchu tautas, waj weetejo revoluzionaro
partiju mehrkis buhtu: Baltijas atdališchana no
Rreewijas un weetejas patštahwigas waldibas nobibina-
šchanu zaur brunotu šazelšchanos. Bet šchi telegrama teef
mums šaprotama, ja to wedam šakarā ar Wišsemes muišch-
neezibas maršchala, barona Meijendorfa, brauzeenu uš
Peterburgu 30. oktobrī un ar „Düna Btg.“ informazijas rak-
štu (Nr. 244) par „pošu un latweešchu revoluzionaro partiju
weenošchanos“. Kā it wišur Rreewijā reašzionaree elementi,
tā ari pee mums Baltijas wahzeeshu primilegetās aprindas
pehdejo lihdsekli šawas gruhstošchās waras ušturedšchanai redš
brihwibas kustišas noslihzinašchanā ašinu pluhdos, un preefšch
šchahda šlawena darba išwešchanas te teefchām newareja išt-
raudšitees noderigatu wišru, kā generalgubernatoru š. P o p -
p e n u, kuruš buhs ašks eerozis šcho aprindu rošās. Kā teef
jau šoki šperti, lai iželtu šaduršmes un lai zaur to ušdabutu
eemešlu kara stahwokla eewešchana, to mums apštiprina W i -
š s e m e s g u b e r n a t o r a w e h l a š a p a w e h l e Š u r j e w a š
(un laišam ari zitu) aprinku preefšchneefšem, lai „t a u t a š
š a p u l z e s u š l a u k e e m n o l e e d š“ un lai „a p z e e t i n a
r u n a t a j u š“, kas nenowešchami buhs šameenots ar ša-
duršmēm. Mehs nebaidamees no nešahda kara stahwokla,
jo brihwibas kustišu nešpehš apturet nešahdi špaidi un waras

lihdseki, bet mešs ufskatam tomehr par šavu peenahkumu Baltijas (it šewiškēi Rigaš) eedšihwotajus darit usmanigus uš preekščā stahwoščām breefmām un nodot tapehž šchos faktus atklahtibas teešai.

Rigā, 7. nomembri 1905. g.

Latw. Soz.-Dem. Strahdn. Partijas un „Bunda“ Rigaš Federatīvā Komiteja.

Mešs šcho dokumentu pašneedsam nepahrgrositā weidā, jo jautajums par kara stahwoška eeweščānu ir teeščām pahraf nopeetns. Lai atgahdajamees tikai, ka pehž kara stahwoška eeweščānas eezeltam generalgubernatoram ir teešiba: aisleegt wišadas ša pulzes, wišadas tirdšneezibas un ruhpneezibas eestahdes šlehggt uš nenoteiktu waj wišu laiku, kamehr pastahw kara stahwoškis, laikrakštus uš wišu kara stahwoška laiku apturet, mahzibu eestahdes šlehggt uš wišu kara stahwoška laiku, atnemt brihwas rižibas teešibas waj apšihlat nekustamus un kustamus ihpaščumus, ja tos leeto nošeedšigeem noluhkeem, til-lab krona, kà ari pilšchtu un šahrtu eestahšchu wehlamos eerednus pagaidām atzelt no amateem, dašču nošee gumu isteešāščānu atnemt wišpahrejām teešām un nodot tos kara teešai, kà ari kara teešas špreedumus galigi apstiprinat. Lahdas ir šwarigatās generalgubernatora pilnwaras, bet te nu wehl nahk klaht, ka wina rokās gul ari iščķirščāna par pilšonu dšihwibu waj nahwi: winam ir padots kara špehķis un tas war uš „neatklātā šahrtā“ šanahkuščām laučhu druhsjām šchant beš eepreekščejas brihdinaščānas...

Mešs šinam, ka kara stahwoškis tautas brihwibas kustibu nekad un nekur naw špehķis apšlahpet, jo to mums peerahda muhšu blašus guberna Durseme, kur, neluhkojot uš wišu kara stahwoški, brihwibas kustiba met tik plaščus un štiprus wlnus. Bet mešs šinam ari, ka tara stahwoškis Widjemē is-

zels nopeetnus fatrizinajumus un fareſchgijumus wiſâ ruhpneeziſkâ un tirdſneezikâ dſihwê, praſis daudſ zilweku dſihmibu upurus, — un tapehſ mehſ ſagaidam no Wiſſemeſ gubernatora wiſdrihſakâ laiſkâ iſſkaidrojumu, waj tahda ſatura telegrama teeſchâm ſuhſita eekſchleetu miniſtrim un ka h d â ſaſarâ ta ſtahwar Wiſſemeſ muiſchneezihaſ marſchal, baronu Meijendorfu?

„Deenaſ Lapa“, 1905. g., — 246.

20. Wahzu birgelu gwardes leetâ.

Reiſ dabujam dſirdet prahtigu wahrdu ari no wahzeeſchu puſeſ ſchejeeneſ birgelu paſchaiſſardſibas rihzibas leetâ, kuras „Rig. Rundſchau“ otrdeenâſ numurâ iſteiz ka h d s Dr. S. Miſrahdiſis iſhumâ, ka paſchaiſſardſibas pulkſ (Nachbarhülfe) teef dibinatſ ar noluhku gahdat par atklahtu meeru un ka h r t i b u, un lai uſſtahtoſ pret teroru, S. kungſ waizâ:

„Bet ko lai mehſ ſem terora ſaprotam? Iſſkaidrojumſ, ko eſ tiku dſirdėjis, ſkaneja tâ, ka pehdejâſ deenâſ Rigâſ eedſihwotaji tiuſchi trauzeti no eebruzejeem, kaſ gahjuſchi pa dſihwofkeem, peeſpeeſdami ka lpones eet uſ mihtineem, un patwarigi ſlehguſchi weikaluſ. Turpreti behdigos notikumus Maſkawas preekſchpilſchtâ, kaſ tiſ gaiſchi leezina par teroriſkeem breeſmu un warâſ darbeem, tiſkai kâ garâm ejot peemineja, maſakaiſ ne tanî ſinâ, lai aprahditu tâſ negehlibâſ, kaſ dau dſeem maſjaja dſihwibu un mantu. Wiſpahr nebij iſredſamſ, ka beedribâſ dibinaſchana buhtu iſraudſita tamlihdſigu darbu nowehrſchanaſ noluhkâ, bet tadehl, ka tikuſchâſ aiſweſtaſ kalpones waj aiſſlehgti weikali. Saprotamſ, ir loti nepatiſkami, kad teef patwarigi aiſweſtaſ kalpones waj aiſſlehgti weikali un war jau gaditeeſ, ka idejaſ iſweſchanâ daiſchreiſ neetur wajadſigo mehru. Bet ko noſihmê teroraſ, to gan kaſtrâſ pehdejâſ nebelâſ buhſ redſejis iſ awiſchu ſinojumeem, kaſ deenu pehſ deenaſ teef paſneegti par wiſâſ Kreewijaſ malâſ noti-

kuſſam ſlepkawibam, laupičhanam un dedſinaſchanam. Šhee breeſmu darbi, kà ari mehginajums ſhe ſchahdu teroru ſarikhot (pagahjuſcho ſwehtdeenu un pirmdeenu), buhs gan katru pahrlėezinajuſchi, kaſ ihſti ir terors, un pret ſcho teroru katram prahtigam zilwekam wajaga ſazeltees un karot.

Bet pee weikalu ſlehgſchanas un kalponu aiſweſchanas, žif man ſinams, naw tikuſchi iſleetoti nekahdi teroriski lihdselki; gan tizis peedraudets, ja daſchi naw gribejuſchi ſcheem praſijumeem padotees. Tatſchu nekad naw tizis laupits waj poſtits un pat neweens Rigas eedſihwotajs pee tam naw tizis peekauts. Tee laudis, kaſ iſſludinaja generalſtreiku, it labi ſinaja, ka tee, kaſ ar winu zenteeneem neſimpatife, labprahtigi nepaſlauſis winu rihkojumeem, un tapehž teem wajadſeja ķertees pee nepatihkamà lihdselka — draudeem, bet taſ nebuht wehl naw terors. Sozialistu partija, kaſ lihds ſchim rihkojās ſlepeni, tagad kà labi organiſejees ſpehſs ir ſtahjuſes dſihwē un ir japeenam, ka ta ar lihds ſchim ſaſneegto neapmeerinaſees. Beenemſin, ka wina gribetu atkal ſarikhot generalſtreiku, tad winai ir tatſchu tikai diwai žeki kà to iſweſt. Waj nu winai wajaga ar ſahrtibu miſletajam partijam (Nachbarhülfe) aprunatees, waj wina tahdu ſtreiku atſihſt waj ari, pretejā gadijumā jaķeras pee draudu lihdselkeem. Behdejā gadijumā nu organiſetai ſabeedribai (birģelu ſargeem) wajadſes uſſtahtees pret ſtreika rihkotajeem, taſ ir: winai wajadſes uſnemtees to lomu, ko lihds ſchim, ſtarp žitu, iſpildija polizija. Karſtgalwji atradiſees abās puſēs un tadehſ jobihſtas, ka tikpat weeni, kà otri ķerſees pahrlėezinati pee ſaweem eerotſcheem un tā war notikt brahlu aſins iſleeſchana, kuru newarēs wiſ ar to atwainot, ka „es eſmu aiſſtahwejis ſawas teeſibas“ un ar to ſirdſapſinu apmeerinat. — Ja, ſawſtarpeja palihdſiba (Nachbarhülfe) ir wajadſiga, kà to peerahdija pehdejee notikumī, bet tikai ſem ta noteikuma, ka Rigas pilſonu dſihwiba un mantiba apſargajama. Mehginajums uſſtahdit tik ſchaurſirdigu programu, kà to partijas di-

binataji peenehmufchi, war tīfai fajelt launu iſſmeeſlu, waſ
 gadijumâ brahlu aſins iſleefchanu. To mehſ nedrihſtam
 aiſmirſt! Tāpat ari to ne, ka weenigi pateizoteeſ
 ſozialdemokratu zenteeneem mehſ eſam
 eegumuſchi pilſoniſko brihwibu, kaſ mums dob
 eeſpehju domat par paſchaiſſargaſchanâſ partijâſ dibinaſchanu.
 Un ta buhtu leela netaiſniba, wiſmaſ taſ buhtu nekreetniſ
 waraſ lihdsjeklîſ, ko mehſ gribetum ſtahdit preti ſaim-
 neeziſſkai zihnai."

„Deenaſ Lapa“, 1905. g., — 245.

21. Atbilde Riġas birſchâſ komitejai.

„Teem ſtrahdneefteem, kaſ grib ſtrahdat!“ jem ſchahda
 wirſrakſta Riġas birſchâſ komiteja iſplata ſemiſchi drukatus
 uſſaukumus, kuroſ ta loti nelatwiſkâ walodâ iſſtahſta, ko ſche-
 jeeneſ tirgotaju ſapulze eſot „iſdibinajuſe“. Proti: ſchejee-
 neſ fabriġam un Riġas-Orlaſ dſelſſzeſlam lihds nahkoſcham
 pawafarim wehl wajagot wairak kâ 7 milj. pudu oglu, kaſ
 tagad jaewed, kamehr kugneeziba Riġâ naw „mitejuſeſ“.
 Œchi pate ſapulze taſlaſ „iſdibinajuſe“, ka daudſo ſtreiku
 dehl Anglijaſ oglu nolittawu ihpaſchneeki atteikuſcheeſ no
 agrak noſlehgteem lihgumeem un negalwo, ka ogles peenahſ
 iſtâ laikâ. Bet ja nu Riġas fabriġas un dſelſſzeſki paleef beſ
 oglêm, tad jaapſtahjaſ ruhpnreezibai un tirdſneezibai un Riġai
 uſnahſſchot badſ. Tapehſ ſtreikeem wajagot reiſ beigteeſ, un
 Riġas birſchâſ komiteja ſauktin ſauz, lai darbigajee ſtrahdneeki
 aiſſtahw „ſahrtibu“ un lihds ar to paſchi ſemi un ſawaſ gi-
 menez (un Riġas birſchâſ komiteju, protamſ, ari. Red.).

Œchiſ jautajums ir teeſcham ſwarigſ un pelna, ka to no-
 peetni pahrdomâ. Gribam tapehſ ari iſteikt jawu ſpreedumu,
 pee kam turam par wajadſigu uſſwehrt, ka „Deenaſ Lapaſ“
 redakſija te iſſaka tīfai ſawaſ domâſ, newiſ ſtrahdneeku par-
 tijâſ galigoſ lehmmumuſ. Wiſpirmiſ mums ſchheet, ka Riġas
 birſchâſ komiteja jawuſ uſſaukumus war patawit preeſch ſe-

wis, newis ar teem greeſtees pee ſtrahdneeku aprindàm, fur ta nebauda itneſahdu uſtizibu un fur ſchahdi uſſaukumi wis-pahrejo faſchutumu pret Rigas birſchas komiteju war tikai wehl pawairot. Lai reiſ tatſchu Rigas kapitaliſti un birgeki atradinas no domàm, ka tee uſ Rigas ſtrahdneekem war runat kà uſ peederigeem apakſchneekem un neſaprahtigeem behrneem, furus tee waretu uſdroſchinatees pamahzit un norah! Laiſni otradi: ſtrahdneekem peeder wahrdſ ſchinîs jautajumos un Rigas birſchas komitejai jaſlauſas uſteem. Un Rigas apſinige ſtrahdneeki pateiks: ari mehſ newehlamees neſahdus ſatrizinajumus un pahrtraufumus Rigas ruhpreezifkà un tirdſneezifkà dſihwê, ari mehſ labpraht gribetum iſtikt beſ upuru pilneem ſtreikeem, — bet tapehž nedomajat, ka mehſ ſawas teeſibas pahrdofim par lehtſchu wirumu, ka mehſ atſazifimees no zihnas par ſawa ſtahwoſka uſlaboſchanu. Waj Rigà ſahſkees atkal ſtreiku kuſtiba, taſ pa wiſleelafai dakai atkarajas no Rigas fabrikanteem paſcheem. Ja Rigas fabrikanti atſazifees no ſawas pahrmehrigàs peknaſ kahres, no ſawas eepuhtigàs ſtuhrgalmibas, ja tee eemahzifees zeenit un atſiht ſtrahdneekus kà ſew lihdsigu waru, tad warès ari iſtikt beſ pahrmehrigi beſcheem ſtreikeem, kuri atnes ſmagus ſaudejumus tiklab kapitaliſteem, kà ſtrahdneekem. Lai fabrikanti tatſchu peeſahpjoſ, fur ſtrahdneeki teem zel preeſchà pilnigi dibinatas un dſihwê iſwedamas praſibas, tad ſtreiki ari netiks ſahſti. Un ka Rigas fabrikàs darba apſtahſki daudſejadà ſinà wehl labojami, to atſis Rigas kapitaliſti paſchi: ir eeſpehjamſ darba laifu ſaihſinat (peem. ſchimbrihſham wiſmaſ uſ 9 ſtundàm), ir eeſpehjamſ algu paaugſtinat, ir eeſpehjamſ labaki eerihſot fabriku eeſchejo ſahrtibu (gahdat par ehdamàm telpàm, wentilaziju, aiſſarga lihdsſekleem u. t. t.), nodibinat ſkolas un bibliotekas pee fabrikàm u. z. To wiſu war iſdarit beſ ſtreiku zihnas zaur ſopeju apſpreechanos un weenoſchanos ar ſtrahdneeku uwehleteem delegeem. It ſewiſchki weegli taſ buhſ

eespehjamš tagad, kur Rīgā nodibinās strahdneeku arod-
 neezīfās beedribas (kā finams, Rīgas dšels-
 ruhpnēezikas strahdneeki tahdu jau nodibinajušči, tā-
 pat ari koku un koka materialu ruhpnēezibā un tel-
 stīlruhpnēezibā, kurām wīsdrihsakā laikā šēkos zitas
 ruhpnēezibas nosares), kas buhs wīšu aroda strahdneeku gri-
 bas īsteizejas un īspīlbitajas. Tās buhs warens beedrots
 špēhš un Rīgas fabrikanteem ar tām buhs nopeetni jarehki-
 nas šamā turpmakā rihzibā. Bet taišni šchis arodneezīfās
 beedribas ari nowehršis pahrsteigtu, neapdomatu streiku ī-
 zelšchanos: turpmat — pehž muhšu domām — streiki buhs
 daudš šmagati un nopeetnaki īzihnami un tiks peeteikti tikai
 tad, kad eepreešchejas pahrrunas newedis ne pee kahdas we-
 nošchanās. Wehs gribam zeret, ka domu starpibas starp fab-
 rikas waldēm un strahdneekēm warēs pa wisleelakai daikai ī-
 lihdsinat meerigakā zelā: buhs janodibinās šewiškām
 „šchihreju teešām“ (Tarīskomīssion), kuras, kā peem.
 Anglijā, weenlihdsigi fastahdas no fabrikas preeštahwjeem un
 strahdneeku ustizibas wihreem un kuras tad kopejā šehdē škata
 zauri un īšpreešch strahdneeku zeltās prašibas. Šchahdas
 „šchihreju teešas“ Rīgā ir pilnīgi eespehjamās un ar wiau
 eeweschānu streiki, protams, eetu stipri mašumā! To lai tagad
 Rīgas fabrikanti apdomā un — par wīšām leetām — lai tee
 nemehgina atguht atpakaļ strahdneeku eekarotos panahkumus
 un lai tee pašchi neišaizina strahdneekus zaur nekreetneem
 draudeem (kā peem. nesen atpakaļ Šelsera fabrikā). Tad,
 protams, streiku īzelšchanās naw nowehršchama.

Bej tam, lai Rīgas fabrikanti eekal šew prahtā, ka strahd-
 neeku zihnas karogos rakstīts netikween „maīse“, bet ari
 „brīhwiba“! Un šchi „brīhwiba“ Rīgas apsinigeem strahd-
 neekēm ir augstaka un šwehtaka par wīšu pašaulē un winas
 dehl tee nešušchi un nešis wehl wisleelakos upurus. To it
 šewiškī Rīgas fabrikanti lai eegaumē tagad, kur no šchejeenes
 reakzionaree wahzeeschu elementi strahdā ar wīšādām intrigām

un wišadeem lihdsjēkeem, lai eewestu Wišjemes gubernā „k a r a j t a h w o k l i“, kuruš kà Damokla šķēhps karajas tagad pār wišu galwām. Rīgas proletariātam pār kara stahwokli nāv ko bihtees, jo wina spēhku un waru nešpehji šalaušt nekahdi draudi un špaidi, bet gan nopeetni pār to jabaidas Rīgas ruhpnēezibas un tirdsneezibas preekšstahweem. — „Federationā Komitejas“ pašinojumā stahweja teiktš, ka kara stahwoklis ir nepeezeešchami šaistits ar šaduršmēm un d a r b u a p š t a h š c h a n o s wišās šabrikās un ruhpnēezibas eestahdēs un apšihmē preekš Rīgas ruhpnēezibas un tirdsneezibas galigu postu. Šchimbrihšcham politiškš generalstreiks nebij wišmaj tuwakā laikā paredšams, bet ja kahdā rihdā teef iššludinats „kara stahwoklis“, tad generalstreiks nāv wairs apturams un nāv ari nošakams, kahdu weidu tās peenems. Lihdi šchim strahdneeku organizijas wišos kritiškos gadījumos wareja apšargat Rīgas pilšonu (protams, ari šabrikantu) dšihwibu un ihpašchumu, bet ja teef eewests kara stahwoklis un noteef ašinu pluhdi, tad strahdneeku partija wairs teefchām newar ušnemtees nekahdas garantijas. Tad, protams, nāv wairs ko domat no ruhpnēezibas un tirdsneezibas normalas gaitas Rīgā. Ja Rīgas ruhpnēeem un tirgotājeem ir zik nezik praktiškš aprehšins, tad w i n u p a š c h u (newis strahdneeku) l a b ā teem jāšper wiši šoli, lai draudošchās breešmas nowehrstu. Lai Rīgas birščas komiteja nenodarbojas ar wišadu neweišlu uššaukumu šazerešchānu, bet lai beš šamešchānās wišdrihšakā laikā ta telegrafē un šuhda deputazijas pee ministru komitejas preekšchneeka, grafa Wittes, ka kara stahwokla eewešchāna Rīgā šameenota ar wišnopeetnafeem šarešchigijumeem, lai ta protestē wišeem spēhkeem pret melu šinām, ka „latweešchi gribot nodibinat patšahwigu wal dibu un ka latweešchu laikraksti ušstahda pār paraugu Šomiju un Šoliju“! Ja Rīgas birščas aprindas to nedara, ja tās warbuht wehl šlušumā pabalsta šchejeenes muišchneeku un bir-

geku neschelligos planus, tad, ja tad — tās paščas rof se-
wim kapu! Tad buhs wišs par wehlu!

To lai fina wiši, kam tas jašina, ka Rīgas apsinigais
proletariats neatkahrpēes ne pehdu no šawām eekarotām tee-
fībām, ka tas greesis kruhtis pretim wišām breefmām un šawā
zihnā tad wairs neruhpēes par to, waj peenahf kahdi angļu
iwaitoni ar oglēm Rīgas ostā, waj nē. Lai fina un eewehro
Rīgas fabrikanti un birščas komitejas wihri, ka Rīgas strahd-
neeki naw nospeesti wergi, bet brihwi wihri, kas pahrať labi
apšinas šawus peenahfumus un usdewumus...

„Deenas Lapa“, 1905. g., — 248.

22. Rā muhfu reakzionaree laifraksti fabrizē šawas melu finas.

Kahdu nedelu atpakaľ „Rīgas Awišē“ wareja lafit
šahdu šchawfmu šinojumu, ka 1. now. Stufmanu stazijā ne-
pafihstamu zilweku bars usbruzis Leepkalnes mahzitajam
Stollam, 60 gadus wezam firmgalwim. Winašč tizis neschel-
ligi fifts, pee kam „weens no breefmoneem tā eekehra pirfstus
mahzitaja gihmī, ka israhwa leelafus meefas gabalus(!)“. Mah-
zitaju peespeedušči palift turpat stazijā un peedraudejušči
tam ar nahwi. — Lagad nu „Balt. Wehstn.“ raksta no Stuf-
maneem, ka šchi fina ir pilnigi no gaisa grahbta un ka „t a h d s
g a d i j u m s St u f m a n u s t a z i j ā n a w n o t i z i s“. Te
japeesihmē, ka šcho šinu pehž „Rīg. Aw.“ tuhliť trauzās
atstahstit wiši wahzu laifraksti, kaut gan tee it labi šinaja, ka
tas wišs ir tihšchi meli. Bet nu Fr. Weinbergis jau ween-
reis neispilda šchejeenes wahzu muiščneeku jaktš funa lomū,
kuru tee džen eekščā tahdos dumbrajos un dubļos, kur teem
pašcheem wis labpraht netihf brift eekščā. Fr. Weinbergis to
dara ar mihlu prahtu un wina isnestās un apšeekalotās „pih-
les“ wahzu laifraksti tuhliť leef šawās šlejās. — Bet ka
„D ü n a B t g.“ melu šinu isdomaščanā un denunzeščanā
war pilnigi šazenstees ar „Rīgas Awiši“, tas nebuhš wehl
ihpaščhi jašaka. Rā masu peemehru peewedišim „Düna Btgs.“

aishwārejo korespondenzi no Mengeles (Widsemē). Tur kahds aprinka preekšneeka palihgs f. B. stahsta par „usbrukumeem“ pret wiau un kahdu wirsmeschfungu f. G. Bet turpat ari ijsnahē, ka šchahdi usbrukumi bijušchi warbuht tikai „nodomati“, jo us wineem šchahwis neweens naw, bet — peebilst „Düna Btgas“ korespondents — ja f. G. buhtu gahjis nakti zaur kahdu sinamu meschu, tad droščhi ween us to buhtu šchahwuschhi! Ja šchahduš špoku stahstus f. B. ēgs pirms gulet eeschanas atstahstītu šawai madamai waj ja atkal wirsmeschfungu f. G. pee groša glahšes ar teem leelitos starp ziteem wahzu „gehgereem“, tad šcho newainigo preeku neweens teem negribetu leegt. Bet ja tee par to stahsta jau „D. Btg'ai“, tad mehš sinam, ka reisā tee ari sino „peenahzigam eestahdem“ un ka tad galu galā wiši šchee „fakti“ eenahšs wehl kahdā „polizijas departamenta sinojumā“. Ešam jau šchahdas leetas lašijušchi šchowafar (peem. par barona Meijendorfa šchuhneem), bet par to zitreif...

„Deenas Lapa“, 1905. g., — 248.

23. Wairaf šaldatus!

Wišu šchejeenes privilegeto wahzu aprindu weenigais padoms un glahbina šauzeens ir un paleek wehl jo projām: „wairaf kašafus! wairaf šaldatus!“ Pehz teem tagad atkal šauz un brehz „Düna Btg'ā“ kahds muišchneeku admokats. Tā liktos, ka Kursemē tatščhu ispilditas wišas wahzu muišchneeku mehleschanās: „Deewsemite“ peedsihtha pilna ar kašafeem un draguneem, muišchās šawesti tšcherkesi un baschibosuki, wiša polizija atrodas wahzu baronu rokās, išfludinats kara stahwoklis un daschos apgabalos pastrahdati tahdi šwehru darbi, kahdi notifa tikai „30 gadu“ karā. Bet wiša šchi breešmīgā wara naw špehjuše šadragat tautas brihwibas zihnu, kura, wišeeem naidneekem par špihti, gahjuše weenmehr plaščhumā. Un tomehr Baltijas muišchneeki newar un newar šapraft, ka ar šaldatu šchtikeem newar nogalinat tautas pra-

ūibas peh3 plaſchakām teeſibām, peh3 labaka, laimigaka ſtah-
 wofka. Rā ſinams, daudſos Kurſemes pagastos ſaimneeki at-
 teiſuſchees maſſat rentes waj iſpiriſchanas naudas, kamehr
 Baltijas agrarais jautajums naw iſſchirts jaunibodamu lih-
 gumu zekā un kamehr beſparteiſſkas „ſchihreju teeſas“ naw
 noſazijuſchas iſmaſſas naudu augſtumu. Kurſch katrs zits
 zilweks buhtu ſahzis pahrdomat, waj ſaimneekem uſſpeestās
 maſſas naw pahraſ ſmagas un waj tagadejos kritiſkos laikos
 tee maſ ſpeh3 tās ari pildit, it ſewiſchki, kur gahjeju algas, ſa-
 mehrā ar agrafeem laiſeem, tikuſchas diwreiſ tik augſtas. Bet
 par to Baltijas baroneem naw dakas: lai iſput ſaimneekſ
 no mahjām, lai iſpoſta wiſu wina dſihwi, kad tikai muiſcha
 dabū ſawu naudu rofā! Eurotees pee tagad paſtahwoſcheem
 liſumeem, neweens newar muiſchas ihpaſchneekam aiſleegt ſa-
 wus „parahdneekus“ iſſuhdſet, wina mahjas liſt uſ pahrd-
 ſchanu un ar teeſas priſtawu palihdſibu ſemneekus iſdſiht no
 wina eeſtrahdatā ſemes ſtuhriſcha. Scho lihdsjekli ari karſti
 eeteiz „Düna 3tg.“ un dod pee tam padomu, ſtarp iſſuhdſa-
 meem un iſſweeſchameem ſaimneekem un rentneekem iſmeklet
 „galwenos agitatorus“ un „barmeeſchus“, gcn tad pahrejee ſa-
 jutichot ſcho „mahzibu“. Newaram teikt, ka eeteiktaiſ lih-
 dsjeklis buhtu wiſai humans, bet ja nu Baltijas muiſchneeki
 zitadi juſt un domat neprot, lai tad wina iſmehginas. Bet
 ar to teem atkal nepeeteef. „Wiſlabakais lihdsjeklis tomehr
 ir kara ſpehks“ (das beſte Mittel iſt Militär). Wajagot ſal-
 datuſ „eefortelet“ to ſemneeku mahjās, kuri negribot muiſchai
 maſſat, un ſaldati lai mitinotees uſ ſemneeku rehſina tik
 ilgi, lihds tee nahſichot pee „ſapraſchanas“. Tā tad, ja ſem-
 neeki ſawas truhzibas dehl neſpeh3 iſpildit muiſchas nomakſas,
 tad wina mahjas tuhlin pahrwehrſchamas pār kaſarmēm un
 ſemneekem janowelk pehdejais krefls no muguras! Ja wiſ
 cetu peh3 Baltijas muiſchneeku eegribas, tad ſen jau Kurſeme
 un Wiſdeme buhtu pahrwehrſtas par Mandſchurijas kara
 lauſu un muſu ſeedoſchā dſimtene buhtu tikai drupu kaudſe.

Bet mehš atkal nešchaubami esam pahrleezinati, ka muhju dsimteni šagaida jauka nahkotne. Tiks nodrošinatas tautas brihwibas, tiks atzeltas netaisnās muišču privileģijas un preekščrozibas, tiks isdalitas pareišā šamehrā nodokļu nastas, tiks pazelts darba kaušču stahwoklis materialā un kulturelā šinā, — un tikai atminā wehl paliks agrakais „kara stahwoklis“ ar peeredsetām „junkuru“ un „kafaku“ nezilwežibām. Un muhju muiščneeku organs „Dūna Žtg.“, kura beš kara stahwokla un ašinsišleesčanām nemas nepar cedomatees šabeedriško dsihwi, warēs tad uš šawa rehšina eewešt dasčus kafaku kumelus šawās redakzijas blakus telpās. Ša, teesčām kauns, ka no ščo redakziju logeem war štatit neašmirstamā „humanitates“ žilbinataja Šerdera peeminekli, nemiš kaħda gorodowoja budžu...

„Deenas Lapa“, 1905. g., — 251.

24. Kas wainigs?

Katrs tagad noredš, ka lihdsšchinejā Baltijas wahzeesču politika galigi išbankrotejuše un ka wina warai neglahbjami tagad peenahkuščas beigās. Kad brauzeji kaħdreiš eestuhrē mukladā, tad, žik weenprahtigi un draudšigi tee ari nebuhtu, pašču starpā nenowehršchami izželas baħrščanās. Šo preekču tagad peedšihwo ari Baltijas wahzeesči, ka no wina pašču widus atškan škarbi pahrmetumi par lihdsšchinejo aklo riħzibu. „St. Peterburg Žtg.“ kaħds balteetis, rakštot par tagadejo brihwibas kustibu Kreewijā, išfaka šchahdus wahrbus: „Waj mehš bijām šagatawojušchees uš ščo jauno stahwokli? Deemšchehl, mums jaatbild ar „ne“! Kad gadu atpakaļ „Peterb. Žtg.“ ašrahdija uš jauna laikmeta tuwošchanos, tad pret to Baltijas wahžu prešē pazehlās tikai protests. Brihwibas kustibas nošihme netika šaprasta, un par šemu tika nowehrtetas šchis kustibas žeribas uš ušwaru. Kad tika peesčhirtas apšinas un školas brihwibas, tad balteesči ar šawu pateizibu greešās neištā weetā. Pret kreemu liberašeem teem nebij uštizi-

bas — par radikaleem, protams, newareja jau runa buht — un weenigà dewise bij ta, ka patwaldiba ir muhsu weenigais atbalsts. Deemschehl bij daudj tahdu, kas tam tizeja. Tee aismirsa, ka pee jehdseena „patwaldiba“ neschkirami wehl jaistita flahht „pareistiziba“ un pahrkreewoschanas „tautiskums“ (самодержавие, православие, народность) Tee nemaš neapdomaja, kahdu postu ņhi trijadiba nodarijuše muhsu semē. Tee pat lepojās uš ņawu politisko „gudribu“ un ņhini garā ņastahditus lehmumus tee liņa zaur preši issinot kà „walsts-wihru ņaprahribas aktus“. Ar ņewiņchām gandarijuma juhtām tee atņihmeja, ka „Graschdanins“ winus par to ušteiza.

Winu loma tagad ir pagalam. Bet naw apņlauschams ņho wihru gara stahwoklis, jo ar kahdām juhtām tee lai tagad leekas uš meera dušu? Tee ir panahkuschhi to, ka Baltijas mahzeeņchi wispahrim wiņa walsti teeš usņlatiti kà birokratiņkās patwaldibas weenigee peefriteji, kà warmahzibas un patwaribas kalpigee rihki, kà katras brihwibas kustiabas eenaidneeki. Wineem usfraujama atbildiba par to, ka pat pateesi liberali domataji kreewi ņtatas uš mums ar ihguumu un mums ween negrib uslaut patstahwibas teefibas, kamehr wiņam zitām ņweņchām tautibām walsti tee ar meeru eerahdit wisplaschako brihwibu.

Wini ari pa wisleelakai dakai wainigi pee tam, ka muhsu atteezibas pret ziteem Baltijas prowintņchu lihdscedņsimteem ir tiš neapmeerinoschās. Kà gan revoluzionareem elementeem buhtu isdewees tahdā mehrā eenest nemeeru kustibu wiņa semē, ja ņhee paņchi wihri zaur ņawu stuhrgalwigi atpakaņrahpuligo rihzibu nebuhtu mehrenos brihwprahtigos latweeņchu un igawu elementus atbaidijuņchi atpakaņ un eedņinuschi galejo kreiso partiju rokās?“

Katrs, kas paņihst Baltijas apstahkhus, warēs leezinat, ka te pahraf maš pahrmests un isteikts, bet „Düna Btg.“ jau pee ņchahdeem wahrdeem usņchaujās kà odses dņelta, jo kà gan wa-

rot ar tik maļ zeenibas runat par Widsemes muischneezibas galweneem wadoneem (t. i. par baronu Meijendorfu) un tos tik nepelniti apwainot! „Düna Btg.“ kriht pihščlos ščo wihru preeščhâ un atrod, ka tee stahwot pahrať augstu, lai pat no Baltijas wahzeeschu pufes waretu usdroščinatees teem is-teikt pahrmetus: Waj wini neefot peefopušči „liberalu“ politiku, — šauz „Düna Btg.“, — kad tee Aleksandra III. un Nikolaja II. wal dibas laikmetâ efot usstahjuščees par tizi-bas brihwibu un par mahtes walodas leetosčhanu školâs? Ša gan, Baltijas muischneeziba weenmehr peepratuše aisstahwet šawu luteranu mahzitaju interešes un šneeguše luhgumus pehž luhgumeem par atweramâm muischneezibas ginnašijâm wahzu walodâ, bet par „liberalu politiku“ to neweenam nenahšs prahtâ nošaukt. Waj ta ir „tizibas brihwibas“ aisstahwe-ščhana, kad weetejâ muischneeziba wehl ar šahjâm un rofâm turas par šawâm patronata teefibâm, waj ta ir školâs lee-tas weizinaščhana, kad weetejâ muischneeziba nenes gandrihš nekahdas nastas lauķu školu ušturedžanai? Un tad wiši ščee Meijendorfa un Šihwena brauzeeni uš Peterburgu — tos šatreiš wišmasať interešeja bašnizas un školâs jautajumi, bet gan tahdas realas leetas, šâ: atlihdšiba par kro-geščhanas teefibâm, paštprinatas apšar-dšibas un šara stahwoķķa eeweščhana, wišu nowezojuščo privilegiju un preeščšrozibu ušturedžana. Luħš, šo wahzu muischneeziba šauz par „liberalu politiku“. Bet ta efot šastahdijuše wišadus „projek-tus“ un „preeščšlikumus“ un eefneeguše tos Peterburgâ. Mehš šinam ari it labi, šahdi bij ščee projekti un ša tee weenigi iš-gahja uš muischneezibas waras štuteščhanu. Ar leelu patošu šauz „Düna Btg.“: „Waj tad efot tukšča lapa Widsemes muischneezibas išstrahdatee agraree likumi? Winas landtagâ eefuštinatee reformu plani? Winas darboščhanâs tautškolu leetâ?“ Uš to mums jaatbild, ša ta naw wiš tukšča, bet pil-nigi šakešhita lapa muħšu dšimtenes mehšturê, šura taišni jaiš-

plehšč un jaemet krahju. Gešč tam jau taiņni pastahw tagadejo reformu darbs, ka jaisihra un jaismehšč wiņi tee gruwekli un ņlogi, wiņas ņhīs widus laiku merdšibas atleekas, kas gulstas uņ muņņu dšintenes lablāhju, jo tikai tad tauta warēs atšpirgt un ušelpt břihi. „Düna Btg.“ domā, ka kreewu ņabeedribas progresiwee elementi tapehž ween ņajuhtot tik dšilu nizināchanu pret Baltijas wahzeēšēem, ka tee wiņus par maņ paņihstot! Waž „Düna Btg.“ nebuhtu tik laipna un nemehginatu wahžu muiščneezibas „waronus“ klaji ņtahdit atklāhtibai preēščā wiņā augumā, ar rewolwereem un aņnai-nām kantiņhuām rokās, kā, peem., Buķaišču firštu Bihweni, Kalmuiščas břihwprahtigo polizištu Rutkowi, ņ. Brümeru, ņ. Bredriči u. z.? Teeščām, kreewu preše wehl pahraf maņ paņihst muņņu „liberalos“ wahžu muiščneekus...

Tas „Düna Zeitung'ai“ ar neiščakamu ņehlumu jaat-ņihjt, ka tagadejā muiščneezibas wara ņlihtst purwā eēščā un ka neweena glāhbeja roka tai neņneedšas palihgā. Bate ta to gribejuše un ņanem tagad ņawu wehštures peēšpreesto algu.

„Deenas Lapa“, 1905. g., — 257.

25. Pağastu delegatu kongrešs.

Seitdeen, pulkst. 1 pehž puņdeenas Latweēšču ņabeedribas telpās bija janoteē pağastu delegatu kongrešam. Kad ņabrau-kuščēe delegati ņanahza kopā uņ ņapulzi, polizija ņahjās zekā un mehginaja nelaišt neweenu ņabeedribā eēščā. Bet, neņka-totees uņ ņahhdu polizijas eejaukščanos, delegati tomehr ņanahza un ap pulkst. 2-eem teatra ņahle bija pahrpildita. Pa to starpu Riğas aprinā pağastu wezaku un ņkrihweru ņapulzē iņwehletais birojs, uņ kura iniziatiwu kongrešs tika ņajaukts, bija nogahjis pee gubernatora peepraņit ņhai leetā iščaidro-jumu. Gaidot uņ biroja atgreesčanos no gubernatora, ņapul-zejuščēes, pee deenas kahrtibas neņtahjotees, pahrrunaja par tagadejo wiņpahrejo politiško ņahwokli Kreewijā, ihpašči kā tas parahdijās Maščkawas ņemstu un pilšehtu darbineeku kon-

grefâ. Tika raksturota Wittes darbiba un ņemstu ņahwoņlis pret to, norahdija ari uņ wiņpahrejeem ņaimneeziņkeem un politiņkeem apņahņkeem, ņas wiņi runâ par labu atņwabinaņĆanas ziĶnai.

Ķa to laiku bija no gubernatora atgreesuņĆees biroja lozēki, ņas tuhliin patehloja par adminiņtraizijas riĶtoņĆanos, atteezotees uņ ņĶo kongreŶu. Wajadsigâ laikâ bija tizis eefneegts formalais paŶinojums, ņa 19. nowembrî tiks ņaŶaukts pagastu delegatu kongreŶs. Polizija wiņpirms mehĶinajuŶe noleegt, ņa ņĶahds paŶinojums ņanemts, bet ņad tas neiŶdewees, tad aiŶrahdijuŶe, ņa gubernators neatĶaujot kongreŶam notikt. Un gubernators, wiŶwiŶadi iŶgroŶidamees, gan teiĶdams, ņa tahdam kongreŶam wajadsigâ ņewiŶĶĶa atlauja un ar paŶinojumu ween nepeeteefot, gan, ņa newarot peelaiŶt kurŶemneeĶeem RiĶâ ņapulzetees, galu galâ aiŶleedsis kongreŶu noturet. ŶapulzejuŶĆees iŶĶa proteŶtu par ņĶahdu gubernatora riĶtoņĆanos un ņahjas pee darba. Bet polizisti tomehr bija eeraduŶĆees ņahlē. Ŷapulze ņtingri peepraŶa, lai tee uņ pehdâm paŶuhd, ņas ari noteef, un kongreŶa ņahrtigee darbi ņahĶas. Ŷiwehl ņapulzes wadonus un par pirmo deenas ņahrtibas punktu peenam „atteezibu pret politiŶko ņahwoņli“.

Teef norahdits, ņa rewoluzija eet uņ preeĶĶĶu, ta pahreĶmuŶe ari wezâs waldbibas wiŶdroŶĶako ņtuti — armiju. Ari mums jaeet tahlak, ņa lihdi ņĶim ĶahjuŶĶi. AĶraĶi wiŶs gribeŶs panahkt ar luhgumeem un deputazijâm un tomehr neĶas naw tizis ņaŶneegts. Tagad tahdi luhdŶeji un Ķaiditaji atŶtunti pee malas un uŶņtahjees jauns ņpeĶts — proletariats, ar kuru kopâ ejot tikai ņas panahĶams. Tahlak raksturo, uŶ ņahdeem pamateem lihdiŶĶinejâ waldbiba turejuŶēs. Nauda teef aiŶnenta no ahrŶemēm, par ņo ĶamaĶŶâ milŶigi prozenti. Lai ņĶos procentus ņamaĶŶatu, japeefopi iŶweedu tirdŶneeziiba. Ŷreewija zeeŶĶ badu, bet labiba pluhŶt uŶ ahrŶemēm... WiŶpahri Ŷreewijas walŶts ir weikala leeta preeĶĶĶ ahrŶemju banĶeereem. Ŷamehr tauta maĶŶâ nodewas, tee naudu aiŶdod par

milšigeem prozenteem. Bet lai bankeeri meklē zitus īsfuhzamos. Tadehļ tagadejās fahrtības gahššanas jautajums ir ari jaimneezifks . . .

Pehz ihšam debatēm par wišpahrejo politifko ūtahwofli, peenehma ūšahdu rezoluziju: „Tā ka lihdsšchinejā birokratifkā waldiba ir tikai apšpeedeja un ari pehz 17. oktobra manifesta joprojam tikai apšpreeš tautas teešibas, uštur paštiprinatu opšardsibu un fara ūtahwofli, aišleedš ūapulzes, ūšauj un areštē meerigus zilwekus, uštura wahzu muišhneeku waru, pretojas weetejās dšihwes atjaunoššanai un ar katru deenu rihtojas warmahzigaki, — tad ūapulzejušhees latweešču pašhwaldbibas aištahwi atšihst, ka no tagadejās waldibas newar gaidit nekahdu politifkas brihwibas eeweššanu un ka latweešču ūemneekem jaatjauno ūawa pašhwaldbiba pašheem ar ūawu ūpehku, ejot roku rokās ar Kreemijas rewoluzionaro tautu, un jazihnas par walsts ūatweršmes ūafaukššanu.“ Otrs deenas fahrtības punktš bija: Lihdsšchinejo pašhwaldbibas eeštahšču truhkumi. Te nu aprahda, ka pašhwaldbiba mums pateefi nemas naw bijuše; wišpirms jau wehleššanas teešibas ir nepilnigas, tad eewešletee pašhwaldbibas preešhštahwi ir bijušhi glušhi atfarigi no birokratijas, kas rewidejuše neween pagasta amatu wihru darbus, bet ari domas. Tadehļ wezās pagastu waldes tuhlin jaatzel un jaišdara jaunās wehleššanas, ūtingri eewehrojot demokratiškus prinzipus. Rezoluziju peenem ūšahdu: „Eewehrojot to, ka lihdsšchinejās pagasta waldes un teešas ir eewešletas tikai no meenas eedšihwotaju dašas un tapehz newar aištahwet eedšihwotaju wajadsibas, otrfahrt tapehz, ka tās lihdsšhim bijušhas alls ūpaaidu eerozis patwaldibas rokās un daudšfahrt tāpat demoralifetas kā patwaldiba un nebauda eedšihwotaju uštizibu kā pagasta un atbildigi eeredni, — tad ūapulzejušhees latweešču pašhwaldbibas eeštahšču aištahwi atšihst, ka lihds-

šchinejās pagasta valdes nam spēhīgās izzihnit tagadejo zihau pret birokratiško valdību un nodibinat atjaunotu dšihwi, kapeh3 wezās eestahdes beš kawešhanās atzelaņas un wixu weetā janodibina jauna pašwaldība uš ūtingri demokratiškeem pamateem."

Beidsot wadonis pašino, ka gubernators leef preešchā widsēmneekem, beš kursesneekem un inflanteescheem, šapulzetees pee wina pili. Šapulze weenbalšigi atraida šchahdu preešchliwumu.

Otrā deenā kongrejs šahās pulšt. 9. Wispirms pahrrunaja nahkošchās pašwaldības projektū.

Par to nu daudš tifa runats un wišadi špreests, bet ne pee šahda gala šlehdseena newareja tikt. Dašchi ari raudšija atkal eeteikt nazionalas autonomijas dibinašchānu. Bet šchahdas domas tifa atšpehtotas un aprahdits, ka uš nazionaleem pamateem nešas naw panahšts, ka jagahdā tifa par weetejo pašchwaldību wišeem eedšihwotajeem un ka kamehr Šreewijā naw demokratiškas waldības, par pašchwaldību newar buht ne runas. Atšina, ka šchinī kongrešā šchis jautajums naw iščchiramš un ka galwenaš ir pahrrunat, kas tuhlin darams. Atleefot resoluzijas peenemšchānu par šcho jautajumu turpmak, tad ari šahš pahrrunat par pahrejas laikmetu. Še nu tifa išteiktas daudšejadas domas un wišadi preešchliwumi par to, ka šchinī pahrejas laikā nodibinat pašchwaldību. No garām debatēm fastahdija un peenehma šchahdu resoluziju.

Latweešchu pašchwaldības aišstahwju šapulze atšihšt, ka katra pagastā, kur tas wehl naw notizis, jafafauz pilnas pagasta šapulzes, peedalotees wišeem pilngadigeem (no 20 g. šahšot) pagasta eedšihwotajeem, kuri pagastā nodarbojas, ka wihreescheem, tā šeeweetēm. Pilnām šapulžēm: 1) jaleef preešchā lihdišchinejām pagasta waldēm atteiktees un ja winaš to nedara, jaatzel; 2) peh3 tam šchim šapulžēm ja-

eewehl pagasta rihzibas komiteja, kuras lozeklu skaitu, wismaf peezi, noteiz pilna šapulze, šamehrā ar pagasta eedšihwotaju skaitu; 3) pilna šapulze pahrwehl pagasta teefu, kurai ušdod špreest pehz labafās širdsapšinas, neturotees pehz wezeem lifumeem un administrazijas pawehlēm; 4) pilna šapulze isdod ispidamus noteikumus šabedribai un instrufzijas, kā rihkoteles pagasta komitejai un pagasta teefai; 5) nahkamā pilna šapulze war rihzibas komiteju un teefu pahrwehlet; 6) eewehlet delegatus wispahrejai latweefšhu pašchwaldibas delegatu šapulzei.

Rihzibas komiteja 1) nedrihst stahwet nekahdā šakarā ar waldibu un tās eeredneem (kā ari ar wezām pagasta waldēm), nedrihst ispidit winu pawehles, ihpašči šihmejotees uš šalbatu, kafaku, dragunu un polizijas eerednu weššanu un uštureššanu; 2) neatšihst pašes; 3) šanem no bijušās pagasta waldes pagasta naudas un ihpaščumus (bij. pag. waldēm jaleek preekščā wisdrihsakā laikā isnemt šawus kapitalus no bankām, ihpašči wahzu bankām); 4) isdala pagasta nodoklus pehz eedšihwotaju eenašumeem un eewahz tos; 5) algo školotajus un rakstwedi, kā ari komitejas lozeklus; 6) apgahdā nabagus; 7) ušrauga školu, kurā jaeewed mahzibas pehz jaunās programās; 8) ruhpejas, lai weeteji mešči netiktu ispostiti, iszirsti no muiščneekem; 9) gahdā, lai krogi, monopola bodes, bruhšči un degwihna dedšinatawas, kuru flehščšanu pilnas šapulzes nolehmuščas, teeschām tiktu aifšlehgti (pee kam pašchwaldibas aifstahwu šapulze atšihst, ka wiši lauku krogi beš kaweschšanās flehščšami un peelaujami tikai ar ikreifeju pagasta pilnu šapulščhu špreedumu!); 10) jafafauz pilnas šapulzes, japeenem šinojumi un preekščlikumi no pagasta eedšihwotajeem; pilna šapulze jafafauz, ja 20 pagasta eedšihwotaji to peeprafa un ušdod apšpreeschamos preekščmetus; 11) rihzibas komitejai jagahdā par to, ka šalpu stahwoflis muiščās un šemneeku mahjās tiktu ušlabots, pee kam muiščneeki un šaimneeki ispiditu wifās šalpu dibinatās prašibas;

12) ja muišņneeki atļaiſtu kalpus un atſtahtu muišņas neapſtrahdataš, tad kalpeem ir jaenam tahtu muišņu ſeme, ta jaapſtrahdā un jaſahtwalda, pee tam rihzibas komitejai ſchee zenteeni jaſabalſta, jaſwada un jaſagahdā par ſehklu; 13) ja adminiſtrazija uſbruht pagasta lozekleem, peem., toš areſtē, tad rihzibas komitejai ir rofu rokāš ar wišu pagasta ſabeedribu tahti uſbrukumi jaatraida un areſteteē jaatſwabina; 14) ka mehr muišņas nepeedalāš pee pagastu naſtām un nodokleem, tā ka nodokli jaſaſtā tikai ſemneēkeem, tad nemakſat muišņneēkeem renteš, nedš zituš nodokluš, kā riterſchafteš, deſetinu un krediteš naudaš, baſnizaš nodewaš, ſeeziaruš u. z.; neatſiht muišņneeku ſahrtāš preeſchrozibaš, kā ſwejaš un medibu teeſibaš; renteš ſafari ſtarp ſemneēkeem un ſaimneēkeem noſahrtajami ar rihzibas komitejaš widutajibu; 15) rihzibas komitejai jaſagahdā par pagastu paſchaiſſardſibu, it ihpaſchi pret adminiſtraziju un huliganeem (ſagkeem, laupitajeem u. t. t.), kaſehz wiſām rihzibas komitejam jaſtahtjaš ſafarā neween jaſwā ſtarpā, bet ari ar paſchwaldibaš aiſſtahtwju ſapulzē eewehleto zentralbiroju Riġā. Šchi biroja uſdewuš ir ſaſinateeš ar pagastu rihzibas komitejam, ſekot ſemneeku kuſtibai ſreewija un, ja atſiht par wajadſigu, ſtahteeš ſafarā ar kreewu ſemneeku ſaweenibu, kā ari iſſtrahdat ſihkaki rihzibas programu pagastu paſchwaldibai, gahtat par tautāš aiſſardſibaš lihdekleem un ſaſaukt wajadſibaš brihdī pagastu delegatu ſapulzeš; 16) rihzibas komiteja ir tikai pagaidu eeſtahtde, kuraš mehrkiš apmeerinat pagastu wiſſteidſamaſāš wajadſibaš lihdi tam laiſtam, ka mehr ſanahtš ſreewijaš walſtiš ſatwerſmeš ſapulze. Kad taš buht ſaſneegti, zentralbirožš ſaſaukt Riġā latweeſchu pagastu ſatwerſmeš ſapulzi, kura iſſtrahdāš ga l i g u p a ſ c h w a l d i b a š p r o j e k t u un iſſchkiš ſemeš jahtajumu, ſaſkanā ar kalpu ſchkiš pateeſām wajadſibām. Beht tam iſtredeš weetejaš paſchwaldibaš eeſtahtchu wehleſchanaš uš peenemta projekta pamateem un rihzibas komitejaš nodoš wiſāš dariſchanaš jauneewehletām eeſtahtdēm. Bilnām pagasta ſa-

pulzēm jateek šafauttām un rihzibas komitejām eewehletām wehlfais, lihds 10. dezembrim.

Peesihme: Paščwaldibas aistahwu šapulze ištai-
droja buht solidara ar tautškolotaju šameenibu un tās biroja
darbibu.

Peesihme pee šhis rezoluzijas ištaidrojama ar to, ka kon-
gresā eeradās weens no tautškolotaju zentralbiroja ložķeem
un pašinoja, ka Šuršemēs generalgubernators pawehlejis
dašķeem tautškolotajeem triju deenu laikā atstah Šursemi.

Atteezotees uš nahšotnes paščwaldibas jautajumu,
atfina, ka Šreewijā janodibina demokratiška
waldiba ar plaščām weetejām paščwaldibām, ar pašč-
nolemššanas tešibām katrai tautibai, šawu kulturelo waja-
dsibu apmeerinaščanai, neatdalotees weetejām paščwaldibām
no walšts... Lai to išwestu, tad ir wajasdīga tuhlieteja
šatweršmes šapulzes šafauščana. Gewehrojot to,
ka katrai tautibai un tamlihdšigi ari latweešķeem ir beš wiš-
pahrejām wajasdibām ari šawas ihpatnejas kulturelas waja-
dsibas (waloda, mahšļa u. t. t.), tad latweešķu pagaštu pašč-
waldibas aistahwu kongrešs ir pahrleezinats, ka weetejās pašč-
waldibas nodibinaščanas daris ešpaidu ari šhis kulturelās
wajasdibas un tapehž katra tautiba un tamlihdš ari latweešķi
šameenošees pehž ešpehjas weenā paščwaldibas weenibā.

Weigās šapulzes wadons pašinoja, ka gubernators winu
aizinot pee šewis. Kongrešs nolemj, ka naw jaet un guber-
nators pilnigi jaignorē.

Pehž atwadisčanās runām pagaštu delegati, škaitā ap-
tuhštotu, kongresā jaunus špehtus šmehlusķees, brihtwibas
dšeesmām atškanot, atstahja šahli, lai dotos uš mahju un stah-
tos pee darba uš kongresā nolemteem pamateem.

26. Ko ešam panahkušči?

Uļ Rīgas jozialdemokratisko strahdneeku organizāciju Federatīvās Komitejas lehmumu wakar generalstreiks tikā iſfludinats p a g a i d ā m par nobeigtu un ſhodeen Rīgā ſtraujo atkal no jauna aisturetā ruhpnēezifkā un tirdſnēezifkā dſihwe un ſkan darbdeenās troſknis. Sawus eerotſchus blakus ſew noleefot un paraſto iſdeenifchko darbu uſnemot, mums jādod ſew atbilde: ko ešam panahkušči pahrlaiſtās zihnās deenās?

Mehs ešam ſpīhdoſchi un wareni atſitufchi uſbrufumu pret tautas iſzihnitām pilſoniſkām teeſibām. Wiſdſemes gubernā iſfludinamais „kara ſtahwoſlis“ draudeja tautai nemt 17. oktobrī ofiziali atſihtās „runas“, preſes, ſapultſchu un beedroſchanās brihwibas“ — mehs peerahdijām un no jauna apleezinajām zihnā, ka mehs ſawas teeſibas nekad, nekad neatdoſim. Naw neweenās kapſehtas Rīgā, kur neatraſtos muhſu waronu kapi, kas gahjuſchi nahwē par tautas brihwibu.

Un tagad muhſu pretineeki wareja redſet un pahrlēezinatees, ka ſimttuhſtoſchi Rīgas ſtrahdneeki ir tāpat gatawi ſawas teeſibas aiſſtahwet un par winām ſawu dſihwibu atdot. „Kara ſtahwoſlis“ draudeja ſadragat proletariata atſwabinaſchanās zihau un iſahrdit ſtrahdneeku organizāciju ſtiprumu, — bet tuhlit paſchā pirmā deenā ſaſchkihda ſchis aplamais un weltigais uſbrufuma mehginajums. „Kara ſtahwoſlis“ dod eezeltam generalgubernatoram pilnwaras liſt apzeetinat, iſſuhſtit un kara teejai nodot „nemeerigos elementus“, bet tas ar wiſām ſawām pilnwarām neka neſpehj iſdarit pret wiſas tautas beedroto waru. Naw eeprehjams zeetumos ſaſlodſit ſimttuhſtoſchus ſtrahdneekus un naw eeprehjams noſchaut wiſu tautu, pat ja ſchahds generalgubernators gribetu ar leelgabaleem rihkotees. Ziſdaudſ ſajehdſja ari Wiſdſemes gubernas adminiſtrazija un tapehž iſfludinamais „kara ſtahwoſlis“ palika „uſ papira“ jeb — taiſnibu ſafot — netika pat ne uſ papira wirſū, jo lihds pat ſchim laiſkam wehl nekahdas „kara ſtahwoſļa“ pa-

wehles naw lašamas, un neweens generalgubernators naw Rīgā parahdijees. Neweenā Kreemijas gubernā un pilsehtā „kara stahwoſka“ eewešhana naw tā tikufe ijaukta, kà taišni pee mums Rīgā zaur strahdneeku leeliško generalstreiku. „Kara stahwoſka“ breešmas ir jau faktiški tikuščas nowehrstas zaur proletariata špoščo zihnas gahjeenu. Wiši „kara stahwoſka“ draudi un bargee likunu paragraši ir pahrwehrsti par tukšām škanām, kurām neweens zilweks nepeegreesch nekahdu mehribu. Par „kara stahwoſki“ wairs naw it nefa ko bihtees un tas ir tagad glušchi weenalga — waj winu nemas neeewed, jeb pehž kahdām pahrs nedelām ofiziali atzek.

Un tad wehl Rīgas proletariatum bij lemts peeredset tahdu ušwaras škatu, ka wiši tee, kas nešen atpaſal šaukt šauza pehž „kara stahwoſka“, tagad pašchi bij špeesti luhgtees, lai karastahwoſki steigšhus atzek! Wehl wišem buhs atminā Widšemes gubernatora *Sweginzowa* pašihštamā telegrama, Widšemes muišchneezibas maršhala *Meijendorfa* brauzeens uš *Peterburgu* un „*Düna Btg.*“ leelige draudi, — un tagad! Pats gubernators ar škubu telegrafē, lai wina pašcha luhgto kara stahwoſki atzek, aij wina nahk ar tahdu pat telegramu barons *Meijendorfs* un wišpehdigi ari tā šauktais Rīgas pilsehtas galwa *Armitšteds*. War gan teikt, ka mehš tagad dšihwojam negaiditu pahršteigumu laikā. Rīgas proletariats it nefa neluhdša un nesuhlija it nekur nekahdas deputazijas, vet tikai protešteja, un šchim protestam bij tahds špehks un wara, ka wina pretineeki bij špeesti tuhliit peekahptees un pat luhgšhus luhgt, lai no teem nem prom atšuhtitās „kara stahwoſka“ pilnwaras. Gubernas administrazija, Widšemes muišchneeziba un Rīgas ruhpnееki un šabrikanti šaprata it labi, ka kara stahwoſka eewešhana taišni gahjis winus pašhus tikai breešmās. Tee gribeja likt ugunspagali pee tautas brihwibas ehkas, bet tad tee redseja, ka leesmu wišnos tee pašchi ees bojā, un steidšās tapehž pašchi pirmee ijdsehtst jau peeliktā degla šwehli.

Riģas apšņinagais proletariats ir panahzīs to, ko tas zaur generalstreiku zentās šaņņeegt: wiņš ir isņihzinajis „kara stahwokka“ waru un wiņš ir wehl stipraki nozeetinajis šawas iskarotās brihwibas uļ laiku laiķeem. Riģas generalstreiks tika šahķts un beigts ihstā laikā un tapehķ ari šķi ušwara isbewās tik špihdošķi.

Mehs šinam, ka stahw atkal jaunās zihņas preeķšā. Wehl wezā birokratišķā šahrtiba natw galigi šatreekta, wehl natw isklaideti wiņi tumšķee špehķi, wehl nahķs wišadu warmahzibu ušbrufumi, — bet to mehs šinam zeešķi un drošķi, ka nahķotnes ušwara peeder tautai. Wehl brahšis bargās wehtras, wehl šwaidis tautas brihwibas kugi niņni wiņai, bet tas stuhrēs drošķi uļ preeķšķu un pahķ to mirdsēs wiņa zela waditajās šwaisņes — Kreewijas apšņinagā proletariata šķķiras kopapšina, wiņa beedrotais špars un nešalausķamā zihņas drošme, wiņa šķaidri un gaišķi nošpraustee sošialdemokratišķee gala mehrķi. Riģas apšņinagais proletariats eeshmē šawā karogā kā špošķu ušwaru šawu nobeigto generalstreiku un, kopā ar wišas Kreewijas proletariatu, eet drošķi nahķotnei pretim.

„Deenas Lapa“, 1905. g., — 262.

27. Tagadejais kritiķkais brihdis Widsemē.

Weetejee wahzu laikraksti pašņeedš šinas par latweešķu draudsķu mahžitaju atzelšķanu no tautas. Seltinas basņizā notika demonstrazija pret weetejās draudsēs mahžitaju Plamšķu. Behdejais bijis peešpeešts no šawas muišķas aišbehg. Rimuldas mahžitajš Škribanowitšķs tizis atzelts no tautas šapulzēs, kura notikuše Babasķos. Ari Škribanowitšķa mahžitajam peenahzās pagahjušķo peeķtdeen atstahķ šawu muišķu. Siguldas mahžitajš Braunšķweigs, Suntasķu mahžitajš Grawe un Roķņešes Šillners tāpat tikušķi tautas šapulzēs isšludinati, kā no šawa amata atzelti.

Saitawas un Lubanes mahzitajš Rade ari bijis peespeests atstaht ſawu draubſi un muiſchu un behgt prom. Zelâ tizis uſ winu un wina gimeni ſahdâ meſchinâ ſchauts. Lautas ſapulzê, kura notika Lubanê 12. nowembri, nolehma, ſa mahzitajš Rade atzelams, baſniza ſlehdsama un keſtera mahja iſleetojama preekſch ſkolas lihdsſeem. Paſneegt ſkolâ tizibas mahzibas ſapulze noleedsa. Mahzitaja Rades behgſchanas deenâ eeradâs wina muiſchâ ſahdi 60 apbrunoti wihri un iſkratija wiſu mahzitaja namu, mekledami pehz noſlehpteem eerotſcheem. Lomehr tahdu tur nebija. Utrada tikai ſahdu plinti un dunzi. Otrâ deenâ eeradâs mahzitaja muiſchâ atkal ſahdi 40 apbrunoti wihri un iſdarija tagad daudſ ſihſaku mekleschanu pehz noſlehpteem eerotſcheem. Tika iſwanditi wiſi labibas apzirkni, pat ſahpoſtu muzas tika iſmekletas. Utrada wehl tikai diwas plintes un weemu nagaiſu. Ari Terbatas Marijas baſnizâ notika demonſtrazija pret weetejo mahzitaju Willigerode. Demonſtranti to gribejuſchi eebaht maiſâ un tuwojuſchees ar pazeltu maiſu jau kanzelei, bet ſeeweetes nehmuſchâs mahzitaju aiſſtahwet.

Kad mahzitajš redſeja, ſa uſbruzeji nem pahſſwaru un eenehmuſchi jau kanzeles trepes, atbihdidami ſeeweetes noſt, tad mahzitajš pahrlchza pahr kanzeli un aiſſehga.

Par ſemneeku uſbrufumeem muiſchâm un to nodedſinaſchanâm eet wiſwiſadas baumas. Tâ ſa pa telegrafu un paſtu neſahdas droſchakas ſinas naw eepſehjams eewahkt, tad wehſtis par ſemneeku nemeereem jauſnem ar apdomu. Tâ „Düna Btg.“ teef ſinots no Weſteenas, ſa tur nodedſinata muiſchas ehka. Tur eeweetotee kaſaki tikujchi preekſch tam uſ Kalſnawu aiſſaukti. Nemeerneeki, ſcho apſtahlki iſleetodami, eeradâs wafarâ muiſchâ un nodedſinaja to 23. nowembri, ſa ta pate awiſe ſiao, Brauleenâ un winaſ apſahrtne gahjuſchas baumas, ſa ſtarp kaſakeem un rewoluzionareem ſemneekkeem notikuſe Beſwainê kauja, pee ſam leelâſ ſſaits kaſaku tika nogalinati un eewainoti.

Pehz tam efot redseti daschi revoluzionari, furi jahjuschi us kasaku firgeem apfahrt. Zeek sinots, ka ari Befwaines muijscha nodedsinata. „Düna Btg.“ jino wehl, ka nakti no 21. us 22. nowembri — notizis usbrukums us kahdu dragunu patruulu, kas jahjuse zaur kahdu Mengeles meschu. Zelsch bija ar telefona drahtim aissprostots. Pawisam us draguneem tifa 30 reises isschauts.

Nakti us iwehtdeenu, 27. nowembri, wairaf fimtu zilweku usbruka S f f c h k i l e s m e s c h k u n g a m a h j a i. Wißi logi un flehgi tifa faschauti. Aprinka preekschneefa goda palihgs S r f c h i k s, kas preeksch 14 deenam tifa j a f c h a u t s, tagad, pehz „Rig. Rundschau“ sinam, atstahjis ar saweem 10 draguneem L e e p m u i s c h u, atsihdams, ka schi apfardsiba preeksch minetas muijschas neefot peeteekofchi stipra.

„Deenas Lapa“, 1905. g., — 263.

28. Kara stahwoklis un generalstreiks.

Weenu zilweku Rigâ tomehr besgala bij eelihgsmojuse kara stahwokla eeweschana — bet schie preeki drihs ween tikusch ne-
jauki faruhgtinati. Schis wihrs, ka tas weegli usminams, ir „Rigas Uwijs“ redaktors un isdewejs F r. W e i n -
b e r g i s. Winsh fauz, ka kara stahwokli wajadschis eewest, ja ziti eewesli nebuhtu bijusch atrodami, jau pag. zeturtdeenas „Deenas Lapas“ numura dehl ween. „Newis brihwibas ap-
speeschana eewests tagadejais kara stahwoklis“ — raksta Wein-
bergis, — „bet taißni b r i h w i b a s a t j a u n o f c h a n a i (!), kura tagad laupita zaur sozialissteem-revoluzionareem. Zau pate sina ween, ka kara stahwoklis isfludinats, padarija, ka wißi m e e r i g i laudis sche uselpoja.“ „Bet tad,“ — it fatreefts issauzas Fr. Weinbergs — „notifumi nehmuschi dihwainu wir-
jeenu. Kara stahwokla praktiska isweeschana nemas nenotika; to pat formali neisfludinaja; ta weetâ sahkas generalstreiks! Tâ tas gahja 4 deenas. Pēc eelas stuhreem wißur bija peefistas revoluzionaras proklamazijas, un newis waldbibas fludina-

jumi. No polizijas un karaspēkta maļ kas bij redsams. Re-
woluzija valdija beš zihnas! Bet leelakais pahrsteigums bija
festdeen. Kahds pee eelas stuhreem peefists issinojums, ka gu-
bernators Sweginzoms, Widsemes muischneeku preekshneeziba
un Rigas pilsehtas galwa telegrafiski luhgušchi kara stahwofla
atzelshanu! . . ."

Nabaga Fr. Weinbergs! Rā suns uš kaulu, tā winšch bij
preezajees uš kara stahwofla „praktisko“ eeweshanu, un tagad
— atkal nefa! Wina peederigeem teeshchām buhtu uš to jaluh-
fojas, ka tas aij leelcem firdsehsteem tagad uš wezuma deenām
nedabū treefu . . .

Weetejos wa hzu laikrakstus pahrlašot, mums šchoreiš
jaatsihmē tas fakts, ka tee par strahdneeku zihnu issakas ar
pilnigu zeenibu, beš apwainojumeem un faktu šagrosijumeem.
Pat zittahrt strahdneekseem tif naidigā „Düna Štg.“ general-
streika aprakstā uššwer, zif špihdošchi atkal no jauna peerahdi-
jušes strahdneeku organizaju dišziplina. Wišur waldbi-
juše „preekshihmiga šahrtiba; nefur netifa redšeti peedseh-
rušchi, nefur nenotifa nekahdi waras darbi.“ To pašchu ween-
balšigi apleezina ari ziti wahzu laikraksti. — Weigās mums
jaatsihmē „Düna Štg.“ pašinojums, ka Widsemes muischneezi-
bas maršchals Meijendorfsš neefot špehris it nekahdus
šofus behl kara stahwofla eeweshanas un ka Widsemes muisch-
neeziba ar šcho rihkojumu nestahw nekahdā šakarā.

Weigās mums wehl japeeshimē, ka „Baltijas Wehst-
nešis“ peepešchi tā šatruhzees un wakarejo numuru šastah-
bijis tā, it kā kad mehš wehl dšihwotum zensora Ruperta lai-
kos. Tā, peem., par generalstreiku „Balt. Wehstn.“ raksta:
„Generalstreiks tomehr darija breesmigu (!) eespaidu uš
strahdneekseem un tapehž wakar pašludinaja wina heigas.“
Waj titai uš pašchu „Balt. Wehstn.“ šinas par gaidamo kara
stahwofli nam atstahjušchas „breesmigu eespaidu“?

29. Kara ūtahwoŭkis Widsemē.

Uj kara ūtahwoŭka iūūludinaūchanu Widsemē tauta atbil-
dejuūe ar brunoūchanos, lai ūawas eekarotās teeūibas aiūūtah-
wetu un iūzihnitu ūawas tahlakās praūibas. Widsemes muiūch-
neeku un mahūitaju nepaneūamais juhgū gaduūimteneem gule-
jis uū latweeūchu un igauu ūemneekuem; nekad tee naw uū-
klaūūjuūchi un iūpildijuūchi jel maūako tautas praūibu, bet ar
wiūbreeūmigakeem lihdsleeku mehginajuūchi uūturet ūawu pri-
wilegeto waru. Pat lihds paūchām pehdejām deenām wehl tee
rihkojās ar ūaweem „goda polizisteem“, ar ūaweem draguneem
un tūcherkeūeem, wehl tee wehūzinajuūchi ūawas nagaikas un leh-
juūchi tautas aūinis. Un tagad tee metas b e h g t no ūawām
lepnām pilim, lai — kà to tauta ūaprata — nahktu atpaūal
ar jauneem kara ūpehka pulkeem. Nekur tee ne wahrda ne-
mineja, ka tautas iūūūrahdatās praūibas ir iūpildamas, bet
zentās tikai aiūūtikū projam droūchā weetā. Ar rewolwereem un
plintēm bij pilnas minu eūipaūchās, brunoti dragunu un tūcher-
keūu pulki aulekūchoja preekūchā un aiū teem, ūleptawigi ūchah-
weeni apūihmeja minu behgūchanas teūas. Tā iūūūaidrojams
tautas ūaūchutums, tautas weenprahtigā, waronigā uūūūahcha-
nās un wiūi pehdejee rewoluzionaree notikumi, ūahduū wehl
naw peeredjejuūe neweena „ūemneeku kara“ wehūture...

Tuwakās ūinas par wiūeem Widsemes notikumeem wehl
truhkt. Wiūā ihūumā atūahūtam tikai ūihnas gaitu gar Da u-
g a w a s p e e k r a ū t i. Tiklihds, ka ūina par kara ūtahwoŭka
eeweūchanu un Rigas generalūtreiku aiūūneedūa Rofneūi, ūeūdee-
nas wakarā, 26. nowembri, tika ūaūaukta tautas ūapulze wee-
nigi no peeauguūcheem, apbrunoteem wiūhreeūcheem. Tika iū-
daliti eerotūchi un nodibinats tautas milizijas pulks. Tani
paūchā wakarā Rofneūes ūtaūijā eeradās mahūitajs S t o l l s
(no Deepūalnes Weūteenas) ar ūaweem pawadoneem, ar 5 we-
ūumeem un 7 jahtneeekuem. Tā kà dselūszelūch negahja, tad
tee apmetās Rofneūes mahūitaja muiūchā, no kuras mahūitajs
ūilners jau agrā bij aiūlaidees. Nakti mahūitaja muiūcha tika

aplenfta no militſchu pulka, kura delegati nopraſija, lai „kungi“ atdod eerotſchus. Gelenktee gribeja atpirktees ar leelafu nau- das ſummu, kura, protams, tika atraidita, bet eerotſchus atdot leedſās. Naſti mahzjata dſihwojamā ehka tika a p ſ c h a u = dita, pee kam ari eeflehgtee behgli atbilbeja ar ſchahweenu ſalwem. Ehkai tika iſſchauti wiſi logi. Otrā rihtā apſchando- tees tika eewainots mahz. Stolla dehls un wehl kahds otrs, pehz kam tee atſina par labako padotees un atdot eerotſchus. Militſchi eeguwa kahdas 7 Mauſera piſtoles, daschas Mauſera plintes, Brauninga rewolwerus, patronas un pulweri leelā daudſumā, beſ tam leelu krahjumu duramu un zehrtamu eerotſchu. Behgli tika apzeetinati; neweens no wineem ne- tika aiſſfahrts.

Swehtdeen Kofneſē tika ſanemts paſinojums, ka *S k r i h- w e r ē* draguni un tſcherkeſi, ſem paſihſtamā ſ. Peterſena un wina ſkrihwera Maſſimowitſcha komandas, uſbrufuſchi ar eero- tſcheem ſemneefeem. Kofneſes militſchi dewās uſ tureeni bee- dreem palihgā. Tur nonahkuſchi, tee dabuja ſinat, ka wiſi agrafee warmahſas ar dragunu un tſcherkeſju bareem eeflehgu- ſchees *S k r i h w e r e s* pils. Pils te ſtipri apzeetinata un gruhti peeejama. Militſchi nolehma ſwehtdeenas wakarā wehl pili neſchturmet, bet apſchaudit no tahleenes (ſewiſchki iſleetojot Mauſera plintes. Tanī pat brihdī tika ſanemta ſina, ka no Jaunjelgawas zelotees pahri, muiſchneefeem palihgā, ſaldatu nodala. Weena dala no militſcheem tika iſſuhtita ſaldatu pee- nahſchānu aiſſawet. No kraſta tika iſſchautas wairakas ſal- wes gaiſā; ar to peetika, lai ofizeers no zeltuwes atgreestoſ atpakal ar wiſeem ſaldateem. *S k r i h w e r e s* pils tika apſchaudita kahdu puſtundu; draguni dewa pretim plinſchu ſalwes. Naſti pils un wiſi zeli, kas uſ pili weda, tika ſtipri apſargati no apbrunotām patrolām.

Birmdeen, 28. nowembri, peenahza ſina, ka draguni eenehmuſchi militſchu wakarejās poſizijas. Pehz kahdas ſtun- das draguni atwillkās atpakal un tagad iſrahdijs, — ka

muiſchneeku bars pa to laiku no Škrihweres pils aismuzis! Tautas druſma tuhli eenehna atſtahto pili, iſkratija to un atraſtoš eerotſchuš konſiſzeja. Pils telpāš tika atraſti divi ſadurſtiti un noſchauti pulzina beedri, kuruš agrat ſcherkeſi bija apzeetinajuſchi un moſidami nopratinajuſchi, lai iſſtahſtiti tautas milizijaš rihzibaš planuš. Apzeetinatee, jadomā, laikam naw gribejuſchi par nodewejeem palikt — un tadehl tee tapuſchi nogalinati. Behz tam, kad pils bij pamatigi iſmekleta, ta tika nodedſinata. Tā kà dſelſſzeļſch un telegraſš atradāš tautas milizijaš rofāš, tad pehdejee dewāš ar brauzeenu behgleem uſ Rembati paſaļ. Pa to laiku rembateeſchi, ſaweenajuſcheeš ar leelmahrdeeeſcheem, nogreeſa behgleem zeku uſ Rigu un atſita pee Zeelmahrdeš froga dragunu uſbrukumu. Krituſchu un eewainotu ir abāš puſeš, tomehr wairumš ir dragunu puſe. Behz tam muiſchneeki un draguni atkahpāš preeſchſihmigā kahrtibā Zeelmahrdeš pili — un uſmilka baltu karogu.

Zeelmahrdeš militſchu delegatš noſlehdſa ar muiſchneekeem loti peekahpigu lihgumu: taš muiſchneekeem dewa teeſibaš ſem loti iſdewigeem apſtahlkeem kapitulet. Tee atdewa tikai ſawas Maufera piſtoleš, bet zituš eerotſchuš un muniziju tee patureja. Draguneem leelmahrdeeeſchi atnehma tikai maſu daku patronu un atſtahja teem wiſaš plinteš.

Geraduſcheeš Rokneſeš, Škrihwereš un ziti militſchi pret ſchahdu muiſchneeku un dragunu kapitulaziju ſtingri proteſteja. Tee uſſtahdija ſchahduš noteikumuš:

- 1) pilnigu muiſchneeku, kà ari dragunu atbrunoſchanu;
- 2) iſdot mineteem militſcheem brihwprahtigo Mengeleš priſtawu fon Peterſenu, Škrihwereš ſpeegu Maſſimowitſchu un ſcherkeſuš.

Muiſchneeki no ſahkuma ſchahdaš praſibaš negribeja peenemt, bet beidſot peekahpāš. Tani paſchā laikā tika pilnigi atbrunoti turpat atrodoſcheeš draguni. Nā fon Peterſenu, Maſſimowitſchu un ſcherkeſuš, tā ari atbrunotoš dragunuš

fokneesejchi un ftrihwereejchi aishweda jawâ wangneezibâ. — Weetejee militjchi tanî pašchâ naktî apzeetinaja zitûs apfahrtejos muiſchneefus (Herm. Vihbkwjki, fon. Sein-fogelu (no Mengeles), baronu Maidelu, Alfredu f. Löwis of Menaru, Alekſandru f. Löwis of Menaru, Th. Begeſaku, Kurtu Mechmershauſenu, f. Siverſu u. z.).

Kad apzeetinasos muiſchneefus weda projam broſchâ weetâ, tad militjchus wiſâs pilſehtâs ſanehma ar neapraftamâm gawilem. Uſbudinajums un ſaſchutumſ pret wangibâ kruitſcheem warmahfeem un plehſoneem bij tautâ glufchi newaldams, tomehr weetejo organifaziju wadoneem iſdewâs iſſargat, ka tauta turpat uſ weetas neſpreestu ahtru un bargu teefu. Tika aishradits uſ to, ka klajâ zihnâ mehſ neweenu eenaidneefu newaram ſaudſet, bet ka pehz uſwaras mumſ jabuht augſtfirdigeem pret muhſu wangineefem. Latweeſchu apſinigais proletariats naw tahdi breeſmoni un meſchoni, kâ wiau pahrawaretee pretineefi, tee negrib ſpilhſinat un mojit, kâ to gan weenmehr darijuſchi ſchee muiſchneezijſkee polizifti un tſcherkeſi. Mehſ nezihnamees pret atſewiſchſam perſonâm, bet pret wiſâs muiſchneezibas neganto waru un to mehſ panahſſim zitadâ zelâ, nekâ weenu waj otru uſ weetas noteeſajot. Muhſu pašchu pretineefi buhſ ſpeeſti pašchi praſit un luhgt, lai, wiau dſihwibuglahbjot, Widſemes muiſchneeziba iſpilda tautas praſibas.

Tas tagad ir notizis. Schodeen Widſemes muiſchneezibas konwents Rigâ ſanehma no wiſeem ſawango-teem muiſchneefem paraſtitu luhgumu, lai pati Widſemes muiſchneeziba gahdâ par kara ſtahwoſſa atzelſchanu, tiſſlab Widſemê, kâ Kurſemê, lai aifſauz wiſus ſaldatus no muiſchâm un lai nekahdâ ſinâ wairs nejuhſta karaſpehſu uſ lau-

feem, lai muišchneeziba atšakas no wižam šawam preekščrozibam un usņemas pehz pareiša šamehra nešt wispahrejo tautas wajadsibu nastu (peem., pee nodokļu maksāšanas, školū uštūrešanas, nešpehjneeku apgahdašanas u. z.). Tad pat prasibas tika Widšemes muišchneezibai šchodeen nodotas no Latw. šozialdemokratiškās štrahdeneeku partijas komitejas. Starp tam wehl bija minets, ka teešibu atwehrt reibinoschu dšehreenu eestahdes war isdot tika weetejās pagastu šabeedribas, ka tāpat mešchu ziršanai wajadsiga katrreijeja atkauja no pagasta šabeedribas, lihds nebuhs isdoti wispahreji mešchu aišfardšibas likumi, ka pagaidam, lihds nebuhs nokahrtots likumdošanas zelā agrarais jautajums, apturamas wišas rentes, kredites un riteršastes naudas. Tad teek peeprasits, lai wiši muišchneeki ištahjas beš kawešanas no polizijas deenesta. Šā beigu prasiba tika uštahdita Baltijas pašchwaldiba uš stingri demokratiškeem wehlešanū pamateem.

Patlaban, kur šchis rindinas teek rakstitas, iščchiras Widšemes muišchneezibas liktens. Tagad atkarajas weenigi no winaš pašas, waj ta pehdejā štundā wehl peekahpšees pret tautas gribu, jeb wehl pilnigi apstulbota, gribēs uštūret šawu galigi šabrukušcho waru un ees tad neglahbjami šawam postam pretim. La atrodas tagad bešdibena malā un tiklihds ta šper nepareišu šoli, ta gahšas tad atwarā...

„Deenas Lapa“, 1905., — 264.

30. Widšemes muišchneeziba tagadejā kritiškā brihdī.

Šoknešes pils un winā šchimbrišcham no tautas milizijas apžeetinatee — Widšemes muišchneeki un wiau paw-

doni — runà ſkaſu, dramatiſku walodu. No jaunàs pils lo-
geem apzeetinateem laikam redſamas wezàs wehſturiſtàs
ſokneſes pils drupas uſ ſtahwà Daugawas kraſta. Scheit Bal-
tijas eefarotaji — wahzeefchi zehla weenu no pirmajem zee-
toſſchneem. Wiſi pagahjuſchee 700 gadi ſhini brihdi, kà leekas,
atdſihwojuſchees un pehdejais zehleens norit tanì paſchà weetâ,
ſur pirmais. Scheit ſchinì weetâ fameſglojàs wiſa ta plaſchâ
dſilâ kuſtiba, kaſ pehdejo gadu tif ſpehji jonoja pa Baltiju.
Naw ſinams, kaſdi wehl weefuli brahſis pa muhſu ſemi, bet
lai ar kaſ nahktu, tautâ paliks uſwaretâja. Taſ
ir nenoleedſams dabas likums. Wiſi tee lehmumi, furus 24.
nowembrì peenehma Wiſjemes muiſchneezibas konvents, —
tee ir tikai gahjeens aif wehſtures dſelſu rateem. Nepeezeefcha-
miba atſiht tautu par otro — ſarajoſcho puſi — ſpeeda muiſch-
neezibu peenemt 24. nowembrì lehmumu par provinzes
padoimi. Dihdi ſchim muiſchneeziba ſkatijàs uſ latweefchu
atſwabinaſchanas kuſtibu kà uſ wergu dumpi, kaſ ap-
ſpeefchams, neſkatotees uſ lihdsſeekem un iſleeto wergu aſianu
daudſumu: bet galu galâ tomehr jo wairaf, jo labaf. Wiſi
goda priſtawi un wiau wadibâ no kaſakeem un draguneem iſ-
daritee warmahzibas darbi, waj ta bija zihua par ſawâm inte-
reſem, kà to ſaprot ziwiliſetàs tautas? Nè — un to ari
pate muiſchneeziba ſaprot. Bet leeta, luhk, ta, ka muiſchneeki
bija maſleet pahrehſinajuſchees. Wini domaja, ka rewoluzija
tif ahtri neiſaugſ; ka rewoluzijas dihgus warès aſinìs noſlih-
zinat un gan pehz tam ar peekahpigeem elementeem „ſmuki“
iſlihg. Bet Kreewijas rewoluzija auga ahtri un leeliſki, kà
wehtras negaiſſ. Meerigi eedſihwotaji nepaſpehja nedſ laukâ
iſſkreet un peewehrt ſlehguſ, kad breeſmiga kruſa kapaja jau
ſemi, un melnâ debeſſ ſiſſchnoja tihri baltàs leejmàs. Ja —
taſ teeſcham nahza negaiditi ahtri un wareni. Bet pahriſteigtee
birgeli un muiſchneeki, waj ſinat, zif gadu ſimtenus jau tauta
krahja ſawu duſmu uguni? Waj ſinat, zif ſimteem ſemneeku
un ſtrahdneeku paaudſchu nobeidſa ſawu ruhktu dſihwes gaitu

fà iſſuhkti, iſdſihtu wergi, kaſ neſinaja, kaſ ir brihwibas gaiſchums, kaſ ir ehrtibas ſpoſchums un pahrtizibas ſiltums. Ja, taiſni tikpat gadu un paauſchu, ziſ juhs jau dſihwojat pahrpilniba, ſinat, kaſ ehrtums, bagatiba un iſbaudijat wiſus zilweka m ſaſneedsamus preekus. Tagad tauta peepraſa ſawu teefu. Un juhs to winai neleegſat. Tauta peenems to jauno zihnas weidu, ſahdu tai tagad leef Wiſſemes muiſchneeziſa preeſcha. Bet ta uſſahks winu tikai ſem weenlihdſigeem noſazijumeem. *Prowinzes padome* taps eewehleta, ja ſchi wehleſchana notiks pee wiſpahrejas, weenlihdſigas, teefchas un aiſſlahtas balſoſchanas ſahrtibas. Gluſchi par welti iſſatàs „Düna Btg.“ ſawâ wafarejâ peeihmê par Wiſſemes muiſchneeziſas lehmumu, ſa wiſpahrejas un teefchas wehleſchanas ſahrtibas ſabruhwetais dſehreens — nebuſſhot pehz garſchas daudſeem *latweeſcheem*, nerunajot, ſinams, par wahzeeſcheem, kureem wiſeem tas ir wehrmeles. Naw ſinams, ziſ „Düna Btg.“ ſaprot ſem wahrda daudſ. Warbuht, preeſch winas — *Weinbergs*, *Kreizbergs*, *Needra* un ſahds puſduziſ *Rigas* latweeſchu beedribas runas wihru ari ir daudſ. Mehſ ſcho ſkaitu apſihmejam ar nulli. Ja ar *prowinzes padome* iſwedamâm weetejâm reformâm zer panahkt ſemes apmeerinaſchanos, tad ſchis zeribas tikai peepildiſees, ja latweeſchu elementi eewehlès minetâ padome ſawus aiſſtahwjuſ uſ plaſchi demokratiſkeem pamateem. Sinams, *prowinzes padome* war atneſt wehlamo apmeerinaſchanu tikai nahkotnê. Preeſch tam, lai apſtahtos wiſas dedſinaſchanas, lai turpmaſ netiktu apdraudeta eedſihwotaju dſihwiba un manta, lai nepluhſtu ſtraumêm zilweku aſinis, wiſpirms ja iſwed tauta no kara ſtahwoſka, ja aiſſauz tuhlin wiſſ kara ſpehks prom. So karſch ir, fà weenmehr, neiſbehgami ſaiſtits ar aſins iſleeſchanu un poſtu. Muſhu wafarejâ numurâ tika jau uſ teem ſoleem aiſrahdits, kuruſ weetejai muiſchneeziſai jaſper, lai nodibinatoſ meers ſemê.

Wafardeenas „Düna Btg'as“ numurâ nodrukats ſchahds

pašinojums: „Muischneezibas konvents šhodeen šavâ šehdê atkal isteizâs pret kara stahwoŭka eewefšhanu un nolehma špert tuhŭlitejus šolus pee ministru presidenta grafa Wittes dehŭl kara štahwoŭka un paštprinatas apšar= dšibas atzelšhanas, tâ ka šchahdi lihdselki nespehji tagadejo stahwoŭki labot un ka šchi stahwoŭka ušlabošchana šagaidama tikai zaur tuhŭlitejas prowinzes padomes šašaušchānu, kurâ jašanahŭl no wišeem eedšihwo= tajeem išwehleteem preešchštahwojeem.“

„Deenas Lapa“, 1905., — 265.

31. Wišjemes muischneeŭu behgšchana.

„Ar rewolwereem un plintem bij pilnas muischneeŭu ešipāšas, brunoti draguni un tšcherkeši aulešchjoja preešchâ un aiš teem, šlepšawigi šchahweeni apšihmeja winu behgšchanas teŭas.“ Tâ „Deenas Lapa“ rakštija pahrs deenas atpaŭkal. Tagad wišâ ihšumâ par Daugawas peekraštes notikumeem dašchas tuwaŭas šinas. Zil breešmigi apštulboti bijušchi dašchi nišnaŭee warmāŭas, to leezina tas, ka pehž kara stahwoŭka pašinošchanas un wišpahreja tautas uštraukuma šen jau no tautas par šlepšawu apšihmetais prištawa ŭ. Šeniga rakštivedis Maŭkšimowitšs wehl eestatija par wajadšigu paņemŭt lihds šwehrišfus tšcherkešus un ar teem laištees ahra uš Štrihwewereem. Te tam ešot wajadšejis šawahŭt šawas mantas un palihdšet aprakt nošchauto prištawu šenigu. Pehdejâ ušde= mumâ tam turejušchi par šawu ušdewumu lihdsšbraukŭt ari dašchi muischneeziški študenti (peem., ŭahds Maidels u. z.). Šestdeen, zeku uš kapšehtu noštahdot ar draguneem un muišchas šargeem, ižehlušes mešchâ apšchāušchānās, pee kam eewainots šemneekš Dšehrwits. Tas pakritis un šahpēs waidejis, kad — pehž azuleezineeka išteikumeem — tam peejahjis klahŭt Maššimowitšs, pahrleezees pahri un ar šahšanisŭku preeŭu to no ga= lina jis. Šestdeen paštahwigi jadelejušchi muišchas tuwumâ peedširditi draguni, kuri wahšušchi Maššimowitšcha leetas, un

bej jebfahda eemeſla no ſchahwuſchi uſ dſelſſzela fleedem fahdu maſgadeju ſkolenu.

Un ſchahdi ſchauſmigi flepkawas un tſcherkeſi atradàs muiſchneezifto gimenu barâ, ehda un guleja ar teem kopâ, kad wiſſ behglu bars bij ſalaſijees ſkrihweru pili. Nebijis wairs peeteekoſchi daudj pahrtikas, ar ko mitinat dragunus, un tapehž teem ſwehtdeen bij jadodas zelâ. Pili atraduſchees diwi ſaguhſtiti apſinigi beedri no ſkrihweres, kuri, kâ leefàs; bij krituſchi muiſchneeku „goda“ priſtawa ſ. Peterſena rokàs. Tee bij noſlehgti ſewiſchkàs telpàs, bet, kad behglu bars ſataiſijàs jau uſ braukſchanu, Maſſimowitſchſ kopâ ar weenu tſcherkeſju uſlauſa durwis un pats ar ſawàm rokàm noga-linaja weenu un ſaſchahwa un ſaduhra otu, kuru wehlaſ, pili eenemot, atrada wehl puſdſihwu. Pils tiſa pahrmekleta no tautas militſcheem un pehž tam uguns leesmas aprija flepkawu perekli. Sepnâ pils pahrwehrtàs par gruwefleem; no pils mantàm un leetàm nefas netika glahbts...

Swehtdeen, plſſt. 4 pehž puſdeenas notikàs iſſchkiroſchais zihninſch pee Deelwahrdes un — muiſchneeku behgli ar wiſeem atlikuſcheem draguneem un ſargeem bij ſpeesti padotees! Iſejas teem wairs nebij nekahdas: atfahptees atpakaſ uſ ſkrihwere tee wairs newareja, pa kreifai rokai Daugawas aukſtee wilni, no labàs puſes muiſchneeku pulkam bij aiſſteidſees preekſchâ dſelſſzela brauzeens ar brunoteem militſcheem (no ſkrihwereem un Rokneſes), preekſchâ wiſas grawas, ehkas un zitas poſizijas eenemtas no weeteju militſchu pulkeem. Kautiaſch iſſchkihràs pee Deelwahrdes Uhbeku frogu; ſtiprâ muhra ehkâ bij nozeetinajuſchees ſemneeki ar labeem ſchaujameem riſheem. Draguni apſchaudiya pirnee frogu no tableenes. Tad tee mehginaja wehl iſlauſtees pehdejo reiſi zauri, bet no froga logeem un jumta zaurumeem tiſa ſanemti ar breeſmigu uguni. Krita ſirgi, gahſàs ſemê draguni, to ſtarpâ ari winu wadons poruſſſchiks ſon Sterns. Kahds dragunu bars paſpehja iſrautees un ſitàs par dſelſſzeku pahri

meschâ eefschâ; kâ jinams, zaur purweem un meschu beesmeem kahdi 30 ar ofizeeri Schmitu nonahfuschi Siguldâ. Kautinâ nehmuſchi dalibu pawifam 108 draguni, pašchus muiſchneefus un winu deenderus neeſkaitot. Kauja bij ſaudeta, behglu bars atwilkâs atpaſal un pehz tam ſahkâs ſarunas. Wiſeem ſawangoteem tifa atnemti eerotſchi un tad toſ ar wiſu weſumu rindu ſadſina Veelwahrdes muiſchâ. Breeſmigâs bailes pahrnehma agrakoſ warmakoſ: ſon Peterſens un Maſſimowitſchs gribejuſchi leſt ahrâ no pils logeem un ſolijuſchi leelaſ naudaſ ſummaſ, lai toſ pahrgehrbtuſ iſlailtu ſargu rindâm zauri. Nekâs nelihdſeja — un drihſ pehz tam ſahkâs tautâſ teeſa par ſaweem iſſuhzejeem un apſpeedejeem. Veelwahrdes muiſcha un pils waſarâ tifa pilnigi pahrpludinataſ no ſauſchu druſhmâm. Uhrâ uſ werandaſ tautâſ preeſchâ ſtahweja ſawangoto bars ar ſawu gimenu peederigeem un deendereem. Tikai ar leelâm puhlêm iſdewâs ſaniſknoto ſauſchu baru atturet, lai taſ turpat uſ weetâſ neſpreeſtu un neiſpilditu nahweſ ſodu. Tifa nolemts ſawangoto ſeewaſ un behrnus atſtaht Veelwahrde, bet wihrreeſchus wiſuſ aiſgahdat uſ R o ſ n e ſ i. Birndeem pehz puſdeenâſ ſchiſ lehmumuſ tifa ari iſweſts galâ. Tagad ſahkâs ſawangoto bailu deenâſ Roſneſeſ pili, tur tee tifa tureti un nodaliti pa atſewiſchkeem ſambareem. Sargi apgahjuſcheeſ loti ſaudſigi, bet breeſmaſ teem draudejuſchâſ taiſni no paſchu lihdsatweſteem tſcherkejeem. Tſcherkeſi, ſobeem ſlabot, luhguſchi, lai toſ laiſch wakâ, un peedahwajuſcheeſ, ka tee ar meeru wiſuſ ſawangotoſ dſihwuſ ſakropſlot un ſaploſit. Nahds no teem kritis jau Maſſimowitſcham pee rihtleſ, bet tizis wehl ihſtâ laiſkâ no ſarga atrautſ noſt. ſon Peterſens — kâ paſchi behgli atſtahſta — mehginajiſ patſ nonahweteeſ, bet eenemtaiſ morſijiſ neiſrahdiſeeſ par peeteekoſchi ſtipru. Kâ ihſti noriſinajuſcheeſ Roſneſeſ notikumi, kahdi lehmumi peenemti tureeneſ tautâſ ſapulzêſ, par to mumuſ ſchodeem truhtſt tuwakâſ jinâſ. Zik dſirdamaſ, tad jau paſchâ ſahkumâ tauta bij nolehmuſi atlaiſt wakâ muiſchneeku ſeewaſ un behrnus, kâ

ari wiinu deenderus, ja pret teem naw usrahdami nekahdi ſmagaki noſeegumi. Tapat ari tizis atſihts par pareiſu buht ſaudſigeem un augſtſirdigeem pret ſatreekteem pretineekeem, kuru breeſmigà wara tagad ſalaufſta un kuri tikufchi pilnigi beſſpehzigigi pret tautas brunoto zihau. Tad, kà leefas, turejuſchees pee prinzipa, ka par katru muiſchas ihpaſchneeku wiſlabaki warès ſpreest un teeſu turet weetejo pagafu eedſihwotaji paſchi. Zeturtdéen ſawangoto behglu bars iſdalits un iſraidits uſ daſhadàm puſèm, tà, peem., ſon Tranſehe uſ Wez-Bebreem, baſnizlungs Stolls ar ſawu dehlu uſ Deepſalni-Weſteenu u. t. t. Tad tika atlaiſti wakà un dots brihwus zelſch lihds Rigai ſawangoto ſeewàm un behrneem, kà ari wiinu deendereem, daſchadeem pruhſchu „gehgereem“ un „ferſtereem“, kuri tuhlit laiſchas projàm uſ Wahziju. Atſwabinati no wangibas ari daſchi ſehni un jaunfungi (Maidels, Löwis of Menari, Glafenaps, Adolſijs u. z.), kureem beſ ſkanâ wahrda nekahdas muiſchas nepeeder un kuri gan kà ſtudenti, gan beſ kahdas nodarboſchanàs bij eefuhluſchees aplenktàs muiſchàs. Naw ſkaidri ſinams ſon Peterſena, Maſſimowitſcha un trihs tſcherleſu liktenis. Wakà atlaiſtais dragunu porutſchiks Sterns ſtahſtija, ka tas zeturtdéen redſejis wiinu lihkus uſ Behrſes upes ledus gabaleem...

Peektdeen, plſt. 7 no rihta, ſchajpus ſkrihweres muiſchai, Latweeſchu ſozialdemokratifkàs ſtrahdneeku partijas zentralkomitejas iſſuhtitee delegati ſaſtahpa ſchahdu atlaiſto wangi-neeku karawani. Tee usrahdija atſwabinaſchanas ſihmes no Rofneſes un ſkrihweres organiſazijàm, kuras uſ tautas ſapultſchu nolehmmumu — atlaiđuſchas tos brihwâ. Weens no delegateem brauza lihds, atpakal uſ Deelwahrði, kur patlaban atradàs ari ſ. Siwerſa ſeewa un behrni (pats ſkrihweru ihpaſchneeks landrats Siwerſs jau kahdu nedelu atpakal aiſbrauzis Rigâ). Veelwahrde puſdeenas laiſà weetejàs beedribas ſahlè tika notureta tautas ſapulze. Tika pahrrunats wiſpahrejais Kreewijas ſtahwoklis, tika doti ſolijumi ari turpmaf

ar eerotšheem rokâ aistahwet tautas izihnito brihwibu. Ari Leelwahrdes tautas šapulžē atšina, ka Roknešē un Štrihwerē wakâ atlaisņem behgleem natw leekami šķēhršči zelâ, jo tee sem tagadeņem apstahkeem tautai wairs newar kaitet. Šapulzetee demâs gahjeenâ uš Leelwahrdes muišchu, kur pee pils teem nahža pretim Widsemes muišchneežibas šuhtitais delegats barons Rosens (no Leel-Straupes) un barons Wolfs. Te klaji wišas tautas preekščâ tas iškaidroja, ka uš „Latw. šozialdemokratiskâs štrahdneeku partijâs“ zentralkomitejâs peeprašijumu, Widsemes muišchneežibas konvents zeturtdeen nolehmis: 1) špert wišus šokus, lai beš kaweščanâs tiftu atzelts kara stahwoflis un pastiprinata apšardšiba; 2) Widsemes muišchneeki nošolas, ka wiau muiščâs turpmâš netiks wairs tureti šaldati un ka tee daris wišu, kas ween wiau špehâ stahw, lai nowehrstu karašpehka šuhtišchanu uš lauku apgabaleem; 3) Widsemes muišchneeki apšolas, ka wiau žilts peederigee tuhliit ištahjas no brihwprahtiga polizijas deenesta. Beš tam barons Rosens runaja wehl daščus wahrduš, ka Widsemes muišchneežibai jamehgina ar tautu šaprastees kopejâ darbâ. — Tad stahjâs preekščâ zentralkomitejas delegats un ušwehra, ka tagad mehš nenahkam wis kâ apatšchneeki ar kailâm galwâm pee muišchu werandas, bet gan kâ brihwi, apšinigi pilšoni, ka tagad weenigi tautas rokâs ir winaš liktena noteikščana, un ka ta šawas teesibas nekad nepeelaidis aišškahrt. Mehš ešam ušklausijušči klaji dotos šolijumus un tagad mehš gaidâm, ka tee tiks išwesti dšihwē, jo wiau neišpildišchana nestu tikai muišchneežibai postu un breesmas. — Beigâs barons Rosens pašinoja, ka tas no šawas pušes seedo 500 rbl. preekšč pehdejâs lauku žihnâs kriteuščo un eewainoto pabalsta, pee tam ušwerot, ka ta no wina pušes ir tikai labprahtiga artawa, jo ne ar kahdâm naudas šumâm natw šamakšajami notikušchee šaudejumi. Tad wehl nahža dašči peerahdijumi, ka uš muišč-

neezibas paščas luhgumu aptureta saldatu suhtišana uš zihnas apgabaleem un muišču ihpaščneeki isleetos wišus lihdsēks, lai saldatu pulks kaħdu deenu neparahditos pee apmahrščhna. (Te japeemin, ka zihnas laikā ūhini apgabalā pilnigi briħwi palika barons Ģitinhofs (Ģumprawas muiščā) un Wolfs (Deelmahrde), jo tee nebij nekad turejuščhi dragauns un ari zitadi bij atšinuščhi tautas prašibas. Tee ari tagad paleek netrauzeti ūwās muiščās. Beħz tam behgleem pašludinaja, ka tee war dotees uš Rigu ar wišām ūwām mantām un ešpaščhām, bet ka teem atnemtos eerotščhus, protams, patur pate tauta. Beektdeenas wakarā ūhis wagineeku bars nonahza Rigā. — Ūwā ūinā ir pat tragiska wiša ūhi behģščhana, ūhi muiščneezibas waras ūbrukščhana, bet ta leezina tikai no jauna, ka weħsture ūpreešč taišnu teefu...

„Deenas Lapa“, 1905. g., — 266.

32. ūčerkeši un baroni.

Kā mums ūino, tad Baltijas baroneem tagad leelas raišes, kā tiķ wālā no ūweem lutekleem-ūčerkešeem. Te jaatmiu tikai, ar kaħdām gawilēm un zeribām Baltijas baroni pahrweda mahjās ūhos Kaukašijas ašinsūauns, kuri tagad pašcheem grašas košt leelos. Swehtdeen wakarā Rigas-Dwiņškas wofšalē ūtaigaja, azis holidami, kaħdi 7 ihsti ūweħriķi ūčerkeši, kuruš baroni ūhtot tagad atpaķal. Tee ūtaħsta, ka rudenī kaħds barons pats aišbraužis uš Wladikaufasu, zaur tureenes polizijmeištaru gaħdibu iķmeklejis 12 ihsti ūirdiguš ekšemplarus un tad wedis tos uš Baltiju. Teem bijis eefolits, ka tee wiš palikščot kopā, bet Kuršemē barons f. d. K e c k e išdalijis tos pa daščadām muiščām (Durbē, Ūaun-Ūahtē u. z.). Teem bijis teikts, ka teem wajadseģhot tikai muišču ūargat, bet tad tos baroni nolikučhi par ūweem meešas ūargeem. Ūri nau-das nedewučhi tiķdauds, kā ūlijučhi, un tagad ūhtot tos pro-žām. Kaħds barons negribejis nemaš zela nandu maķšat, uš-

demis nepareisu adreši un slapstijees pa Rīgu, lihdj tomehr tšherkēši to dabujušči rokâ un isplehšuschi naudu. Wofsalē tšherkēši sobus ween greeša un miknojās, ka tee naw pašpehjušči peenahzigi „atmaksat“ šaweem augštdsimteem pa wehlnēekeem. — Tahdas pat nelaimes ešot ari Widsemes baroneem, kuri newarot no kašla dabut projām šawus „meesās šargus“. Uš Widsemi tšherkēšus atwahkis pašihstamais tautas bende Mašimowitšs, kurš 4 nodemis Kopašču baronam Wofšam un 4 wadajis šew lihdj uš Škrihwereem. Tagad šche kēšču šuni palikušči bej „darba“ un negrib nepawišam peelantees, ka tos pa dšelszēlu šuhta projām. — Šcheem tšherkēseem un winu wadonim Mašimowitšam ari Widsemes muišchneeki war pa labai dašai pateiktees par wišu nelaimi un postu, kašds teem tagad usbruzis. Šr teeshām jabrihnas, ka tahdam radijumam kâ Mašimowitšam, bij tahds eespaids un šwars Widsemes muišchneezibâ, kura tam ušdewa ari dragunu apgahdibu. Kofnešē pats Mašimowitšs nodemis tihrus blanšetus ar pristawa f. Šeninga paraštu, kuruš tas warejis tad pehž šawas patikas ispiłdit. Un kâ winšch šłodsija zētumos, kašwa un bendeja semneekus, kamehr pats f. Šenings — kâ tas „Düna Zeitung“ rakstis — „špehleja wijoli un šihmeja glesnikas“ un uš wišbargašo ispiłdija šawu amatu peenahšumus.

„Deenas Lapa“, 1905., — 269.

33. Baltijas generalgubernatora eezelšhana.

Weetejee wahzu laikraksti neslehpj šawu preeku, ka ispiłdita šchejeenes privilegeto aprindu šen lolotâ wehleschanās un ka par trihs Baltijas gubernām eezelts atkal generalgubernators. Balteeshču muišchneeki un birgeši lihšmo zeribās, ka tagad atkal wini buhs weenigee kungi un rihkotaji wišâ weetejâ šabihwē, kâ tas bij gadus 100 un 50 atpakał. „Nordl. Btg.“ raksta: „Šau wahrda ššanas „Baltijas gubernu generalgubernators“ ween modina eekš mums krahšnas pa-

gahtnes atminas, jo ūchahds waldbibas ūolis ir wiūai muhsu dūimtenei un minas eedsihwotajeem droūcha nahkotnes ūihla." Baltijas muiūchneeku galwenais organs „Dūna Btg." gan ūaweebj ūchehlu ūeju, ūa laiūi tagad eūot „breesmigi druhmi" un ūa tapehū ta newarot „ūfani gawilet", bet tomehr generalgubernatora eezelūhana nosihmeūot preeūū balteesūhu aprindām „gandarijumu" un „ūeisariūkās uūtizibas peerahdijumu".

Uū diwām leetām tagad ūtipri zer un palaujas wahzu muiūchneeki un birgeki: 1) ūa winu ūuhdoūchās waras aiūūar- gaūchanas labad waldbiba tagad Baltijas gubernas peedūis pilnas ar ūara ūpehūeem un 2) ūa pee Baltijas generalgubernatora nodibinamā „p a d o m ē" wineem peekritis galwenā loma un ūa tee pehū ūawa prahta warēs tad iūwest wiūas weetejās „r e f o r m a s". It ūewiūūki preeūs teem neapraūstams, ūa — pehū jaunatām ūinām — uū Baltijas gubernām wirūas ūchurp weūels armijas korpuūs (ūastahwoūūs no 2 diwiūijām ar 8 ūahjneeku pulkeem, 2 jahtneeku pulkeem un artilerijas brigadi ar maūūinu leelgabaleem). Beū ūchahda ūaraūpehūa jauneezeltais gubernators nemaū newarot „weiksmigi" rihkotees; beū tam wiūū, ūa ūara ūpehūa wirū- komandeers ūchinī apgabalā, buhūūot pilnigi „neaprobeūots" un nestahweūūot wairū nekahdā ūaiūtoūchā atūaribā no Wiņas ūara eezirkna komandecera, generala Grefes. Tā tad Baltijas gubernas tagad ūagaida Mandūurijas liktenis — un wahzu muiūchneeki un birgeki tikai roūas berūe aiū preekeem! Teem nepeeteek ar wiūu nelaimi un poūtu, ūo Baltijas eedsihwotajeem jau neūuūe ūchejeenes muiūchneeku negantā rihūoūchanās, winu „goda" polizisti ar ūawām dragunu un ūaūaku bandām, tee grib wehl atpaūal atūaukt „poūu" un „ūweedru ūaru" laiūmetu, ūad Wiūsemē gandrihū wiūi zilweūu miteūki bij nodedūinati un ūad neapraūti lihūi mehūtajās gar zelmalām... „Dūna Btg." ūauz pehū „ūingras waras", jo drihū eūot janahū brihdim, ūur lauku eedsihwotaji buhūūot ūpeesti pahrlēezinatees, ūa „lihdsūchinejais zelūū wedot wiūus

nelaimē"! Tā tad — peh3 winaš domām — weenigais zefšch uš tautas „laimi un labklahjibu“ wed zaur ſchitiku rindām, leelgabalū stobreem un lihku gubām...

Mehs ešam dšili pahrleezinati, ka Baltijas gubernāš ar ſpaidu lihdfekkeem, ar kara ſpehka waru nekad netiks nodibinats „meers un ſahrtiba“, kà to domà Baltijas muiſchneežiba un Peterburgaš adminiſtrazija. Wartuhkſtoſchutu hſtoſcheem nogalinat latweeſchu ſemneekuš un ſtrahdneekuš, war wiſu Baltiju pahrwehrſt par ſapſehtas poſtaſchu, bet — meera tomehr nebuhš, ja tautai gribēš ar waru atnemt winaš iſzihnitāš brihwibas. Ja 17. oktobra maniſeſts buhtu teeſchām tiziš iſpilditiš dihwē, ja Latweeſchu ſozialdemokratu ſtrahdneeku partijaš agitazijaš un organizažijaš darbibaī nebuhthu likti nekahdi ſchkehrſchli zelā, ja buhtu uſflauſitas tautas praſibas, — tad teeſchām buhtu nodibinažeeš meers, beſ kahdeem ſatrizinajumeem, waraš darbeem un poſtiſchanām. Bet mehš ſinam ari, ka kara ſtahwoſkla ſpaidu tika wehl paaſinati, ka wehl trafaki rihojāš kaſaki un draguni ſem muiſchneeziſko „goda“ poližiſtu komandaš, ka notika aſinaini uſbrufumi tautas ſapulžem Kurſemē un Wiſemē, ka nahža wehſtiš par kara ſtahwoſkla iſſludinaſchanu Wiſemē, — un tad katastrofa wairš nebij nowehrſchama. Bet waj Baltijaš muiſchneeki teeſchām domā, ka winau pilis tad warēš pazelteeš no drupām un gruwekkeem, ja pahr Baltijaš gubernām eeš kà mehra ſehrga pahri weſeli armiju korpuſi. Tur newajaga praweetim buht, lai paredſetu, ka tad iſzefſeeš tahda ſemeš trihze kura aprakš uš wiſeem laiſkeem muiſchneežibaš waru un godibu...

Tikai dšilas un plaſchāš reformaš war glahbt Baltijaš gubernu likteni, kuraš iſwedamaš un nodibinamaš beſ kahdaš wilžinaſchanāš un kaweſchanāš. Šr jaatſiſht tautas lehmumi par kara ſtahwoſkla atzefſchanu, par weetejo paſchwaldibu nodibinaſchanu, par muiſchneežibaš priwilegiju atzefſchanu, par

wispahribas nastu isdališānu weenlihdšigā šamehrā, jo to pē-
 prāša wiša t a u t a un par šāim prasībām stahw wešels mi l-
 j o n s latweešā un igānuu semneeku un strahdneeku. Ir
 wēlti domāt, ka papreešā warot nodibinat „ahreju” meeru
 un ka tad — kà „Dūna Btg.” šaka — par leelu šwehtibu buh-
 šot eezeltais Baltijas generalgubernators ar šaweem „pa-
 domneekem” (šeine Notabeln). Ko tee tad ari negribetu da-
 rit un kahdas „reformas” tee ari nešolitu iswest, winu lehmumi
 paliks šmiltis rakstīti, kuruš zihnas weštra turpat aisputinās.
 „Dūna Btg.” wakardeenās numurā runā par „tunišām de-
 bešim” un „draudošāem mahšoneem”. Mehš uš debēšim un
 mahšoneem nekātamees, mehš luhkojamees drošāi un bešbai-
 ligi nahšotnei pretim, kahdas breešmas un postu ta ari nešola.
 Mehš šinam, ka Baltijas apšinigais proletariats pratīs šawu
 brihwibu ajšstahwet un, ja wajaššigs, kritīs ari par to. Un
 uš waronu šapeem warmahši nekād naw warejušāi no jauna
 ušzelt šawas waras pilīs...

„Deenas Lapa”, 1905. g., — 270.

34. Zeešāi un drošāi!

Otrdeenās rihtā apklusā atkal wišās Rigas šabrikas un
 darbnizas, noštahjās atkal uš laiku Rigas ruhšneeziba un
 tirdšneeziba un aptureta tika rasšigā darba dšihwe, — jo pah-
 wišu Rigu ššaneja atkal warenais strahdneeku zihnas šauzeens:
 g e n e r a l s t r e i k s ! Rigas apšinigais proletariats išfludi-
 naja otrdeen generalštreiku, lai šopā ar strahdneeku šāškiru
 wišā Kreewijā protestetu pret waldibas nepanešamām
 patwarībām un špaideem un, lai šawu eekaroto brihwibu no
 jauna apleezinot, greestu krukšis pretim wišeem ušbrukumeem.
 Šškatrs šina, ka birokratija tagad ar nageem un šobeem gri-
 betu atnemt atpašal proletariata išzišnitas teesibas, kahdas ta
 bij špeesta atšiht 17. oktobra manifestā. Teek konšizeti un ais-
 leegti wiši brihwakee un drošāakee laikraksti, teek išlihdinatās
 un apššauditas tautas šapulzes, teek išdoti bargi šoda šifumi

pret streikotajeem, teef fahjãm mihditas pasta un telegrafa eerednu prasibas un ar waru atnemtas dselszefneeku beedroshanas teefibas, fahkas atkal kratishanas un aresti (Peterburgã apzeetinata wiša strahdneeku deputatu padome), no wifãm pušem pret tautu rehgojas saldatu fhtiki un mafchinu leelgabalu stobri. Tahdas tagad isskatas 17. oktobri solitãs „brihwibas“ un winu „nefatrizinamee pamati“, kã tas manifestu wahrdeem toreis tik fwini tika apleezinats. Grib atfaukt atpakaļ Plehmes breesmu laikus, — bet tad nu Kreewijas apsinigais proletariats faka: „Iz fawas robeschas patwaribãm un warmahzibãm — brihwã un apsinigã tauta nepeeklaus fawas teefibas few nemt!“ Un uf 4 revoluzionaru organiziju (Peterburgas strahdneeku deputatu padomes, Kreewijas sozjaldemokratiskãs strahdneeku partijas, Sozjalistu-revoluzionaru partijas un „Bunda“) lehmumu zeturtdeen, 8. dezembri, tika issfludinats wispahrejs Kreewijas generalstreiks. Latweeshu apsinigais proletariats ir weenmehr stahwejis Kreewijas brihwibas zihnas pirmãs rindãs un nekad, nekad, nekad naw aismirfis fawus revoluzionaros peenahkumus, zif smagus upurus tee ari daschfahrt neprafitu. Behz 9. janwara Peterburgã, Rigas proletariats tãpat flazinaja ar fawãm ašinim tautas brihwibas karogu, oktobra deenãs tas tãpat, kopã ar wišas Kreewijas strahdneeku fchkiru, zihnijãs uf Rigas eelãm, — tagad, kur 17. oktobri atsihtãs teefibas tautai grib laupit, tas ari newareja palift fahnus un meerigi un weenaldfigi noluhfotees, kã isschfiršees zihna Peterburgã un Maskawã. Neweena sozjaldemokratiska organizacija naw tik zeešchi apleezinajusi fawu peederibu pee wišas Kreewijas zihnitaju pulka, kã taišni „Latweeshu sozjaldemokratiskã strahdneeku partija,“ un tapehz winas gods un apšina tagad prasija, ka ta no wispahrejãs zihnas neatrautos fahnus. So wairaf wehl tapehz, ka wispahrejã Kreewijas generalstreikã usstahditãs prasibas (pilsonisko brihwibu nodroshinafchana, kara stahwofka un isnehmumu

lifumu atzefšana, 8 stundu darbdeenas eewefšana, fatwerfmes šapulzes šafaufšana) ir latveefču apsinigā proletariata šensenee zihnas šauzeeni, par kureem tas tif daudsfreif gahjis zihnā un nahwē. Partijas beedri it labi apsinajas, ka tagad iśludinatais generalstreiks Kreewijā wehl naw pehdejais revoluzijas wilnis, ka iścħirofšais zihnas brihdis wehl stahw preefšhā tuwā nahkotnē. To ari šajuta un šinaja Rigas apsinigee strahdneeki pahraf labi, zif neifdewigi ir fšoreif zihnas apstahfki, kur pee strahdneeku dšihwoflu durwim klawwē kriše — darba truhkums un bads, kur uš fatra eelas stuhra gluhn pretim kara špefka nahmes rihti.

Bet tomehr wispahrejās zihnas peenahkumus tee stahdija augstaf par šawu peršonifto labklahjibu un wišas Kreewijas brihwibas zihna teem bij dahrgafa un šwehtafa par pašču likteni. Šgi un nopeetni tifa apšwehrtš un pahrliftš fšis jautajums lihds pirmdeenas wafarā, 12. dezembri, „Latw. šoz.-dem. strahdneeku partijas pulzinu preefšstahwji ar 203 pret 130 balšim peefrita „Federatiwās Komitejas“ lehmumam, ka no otrdeenas šahkot Rigā tee iśludinats generalstreiks. Druhmas un nopeetnas bij wišu šejas pehz balšofšanas rezultata, bet wišu širdis pušsteja strauji un wišu azis mirdseja špojchi, kad beedri, kas pehz šameem eefkateem balšoja pret generalstreiku, tuhliit pašludinaja, ka wini pilnigi peefšejas beedru wairakuma lehmumam. Tif neifšahrdama ir partijas dišziplinas apšina, tif zeešchi stahw Rigas strahdneeki, ka weens wihrs, zihnas brihdī. To lai eewehro wiši fšejeenes birgefi, kas tā jau šahfa preezatees uš streika neifšofšanos un kas gribeja jau šahft airgatees par neweenprahtibu strahdneeku starpā.

Azumirfli mehš wehl newaram pahreddset, šahduš panahkumus fšis generalstreiks mums nešis un šahduš upurus tas no mums prašis. Bet ušwaret war weenigi tee, kas prot upurus nest: „Kas dšihwibu baidas šihlām list, pee ihštās

dsihwibas newar tas tift!" Un to mehs jau tagad redsam un sinam drofchi: ſchis generalstreiks lika muhsu pretineekeem no jauna ſajust muhsu zihnas gatawibu, tas nowehrſa ſchelschanoſ Rigas daſchado tautibu ſtrahdneeku ſtarpâ un ſakaufeja toſ mehl zeeſchafi kopâ. Beerahdijis ſawu nepahrraujamo ſolidaritati ar wiſas Kreemijas ſtrahdneeku ſchſiru un wiſpahrejo brihwibas zihnu, Rigas proletariats draudoſchi un wareni noſtahjas, ar neſatreektu ſpehku, ſawâs poſizijâs un gatawojas atfiſt katru uſbrukumu. Par ſawu brihwibu tas pratis zihnitees un pratis ari, ja tas buhs lemts, par ſawu brihwibu mirt!

Gan reti kad buhs pliwinajees ſarfanais karogs ſtrahdneeku ſapulzês tif ſtalti un zehli, kâ taiſni ſchini generalſtreikâ. gan reti buhs ſkanejuſe ar tahdu zihnas pahrlceezibu un dedſibu ſtrahdneeku ſtraujâ zihnas dſeeſma:

„Genaida negaiſi pahri mums krahjas,
Lumſibas ſpehki muhs ſpaيدا un mahz. —

— — — — —
— — — — —
Tomehr mehs pazelam lepni un brihwi
Karogu zihnâ par ſtrahdneeku dsihwi!"

„Deenas Lapa“, 1905. g., — 274.

35. Tirdſineeku un meefneeku ſtreiks.

Wehl tanî paſchâ deenâ (12. dezembri), kad tirdſineeki un meefneeki iſſajija boikotu pret pilſehtas lopu kautuwi un galas apluhſochanu, tika ari uſſahkts ſtreiks. Tirdſineekeem un meefneekeem lihds minetai deenai mehl nebij iſdewees ſagahdat paſcheem ſawu galas kontroli un pilſehtas weterinari leedſâs ſcho kontroli tahlaſ iſdarit. Daſchi weterinari gan bija uſ meeru to uſnemtees, ja wiinu preekſchneeks Rangro teem dotu atkaju. Behdejais aſſrahdija, ka nedrihſtot ſtrahdat pretim pilſehtas walbei. Galas pahrdeweji uſ turgus tâ tad tika ſpeeſti turgochanos apturet, kam peebedrojâs ari wiſu zitu pro-

duktu pahrdeveji un meefneeki ſfahrnos, tãpat eebrauzeji — lauzineeki. Turgus kuſtiba pilnigi apſtahjãs. Pirms pilſehtãs waldei bij telefoniski peepraſits, waj ta negrib peefahptees, bet atbilde bija atraidoſĉa.

Kad nu wahzu „birgelu“ madamaſ, kehĉĉãs un tĉĉi-nawneeku dentsĉiki, kuri bij nahkuſĉi eepirĉtees, bareem ween gahja tuſĉã atpaĉal, tad zehlãs ĉahjãs wiſa polizija un adminiſtrazija un mekleja peĉz tirdſineeku un meefneeku biroja lozeĉkeem. Daſĉi baroja lozeĉki, iſdſirdejuſĉi, ĉa Wiſc-mes gubernatoram ir wehleſĉanãs ar wineem iſrunatees, aiſ-gahja weeni paſĉi beſ polizijas kontwoja. „Kadeĉl juĉs ſtrei-kojat?“ gubernators uſſauzis. „Pilſehtãs walde neiſpilda muĉſu dibinatãs praſibas.“ — „Kadeĉl juĉs ſtreiku uſſahĉãt beſ manãs ſinaſ?“ Kaĉds no delegateem iſſĉaidro, ĉa gãn eſot pirmo reiſ pee wina greeſuſĉees ari gaſã ſtempela un ſautumes nodokla leetãs, bet wiſĉ atbildejis, ĉa newarot neĉo darit, ja pilſehta nodokli nepamaſinot. Tad ari wiſĉ ap-ſolijees, ĉa wiſdriĉſãkã laiĉã gahdaſĉot par praſibu noĉahrto-ſĉanu, bet ſawu wahrdu neeſot turejis. „Newaru it wiſu paturet galwã, uſraſtat man ſawas praſibas uſ papira.“ De-legati wiſam tãs ari grib uſraſtit uſ papira. „Nẽ, tagad neĉahdaſ praſibas neewehroſĉu, ĉameĉr ſtreiĉkojat.“ Peĉz tam, ĉad gubernators wehl loti ſirĉnigos wahrdoſ iſſĉaidrojis, ĉa, ja riĉt plĉſt. 8 nebuĉs uſſahĉta tirgoſĉanãs, taſ delega-tuſ liĉs — p a ĉ a ĉ r t w a j n o ſ ĉ a u t, ĉa ari wiſuſ pahrejoſ tirdſineekuſ liĉs i ſ p e ĉ r t no ĉaĉateem, delegati wiſſĉehligi teef atlaiſti.

ĉĉi intimã ſaruna notika otrã ſtreiĉa deenã. Treĉĉdeenas riĉtã ari eeradãs Daugawas malã weſela ſotna ĉaĉaku ſargat toſ, kuri grib tirgotees, pret „buntawneekẽem“. Wini jahj pa wiſu tirgu un mekle welti tiklab peĉz weeneem, ĉa otreem. Otrdeen, 13. dezembri, Riĉãs Latweeſĉu ĉabeedribã tika noturets miĉtinĉĉ. Tagad nu bij jaifĉĉiſãs, waj ſem ſĉahdeem apſtaoĉkeem, ĉur meefneeku un tirdſineeku dſiĉwibas

atrodas breesmās, ir pavījam eespehjams streiku turpinat. Sapulzes vadonis lika nobalsot atšewišķi tirdsineekeem, lauzineekeem un meesneekeem. Wineem no weenas pušes, ja tee lirgojas, ir eespehjams kasaku apšardsibā labi nopelnit, no otras pušes, ja tee streiko, teem draud wišadi bargi šodi. Nepazehlās tomehr neweena roka pret streika beigššanu. Tikai atleezotees uš streika taktiku, dašči lauzineeki wehlejšs, lai wineem atkauj eewesto prezi pahrdot leelumā. Sapulze to atraidija, bet gan atšahwa eewesto prezi, ja tee negrib to west atpakal, nolitt šahdā šaldetawā. Kad zeturtdeen tirdsineeki un meesneeki pulzejās uš šawu mihtinu, tad Rigas Latweešču Saheedriba gan nebij wairs aplehgereta, bet bija aissehgeleta. Tee pahrzehlās uš Rigas Latweešču beedribas namu. Te tika nošpreests streiku turpinat uš nenofažitu laiku. Polizija, dabujuši par šcho mihtinu šinat, telefoništi peeprafija, lai šapulze peesuhdot šawas resoluzijas. Nolemts tika, ka tirdsineeki un meesneeki uššahš katrā laikā tirgošanos, ja 1) pilšehta ispilda wiau dibinatos prašijumus, waj ari, ja 2) pilšehta waj administracija ušņemas gašas kontroli sem wiau nošazijumeem; waj ari, ja 3) ušņemas „Federatīvā Komiteja“. Ja nenoteek ne weens, ne otrs, tad tirdsineeki špeesti streiku turpinat, jo gašu beš apluhkoššanas pahrdot tee atšihst par neespehjamu. Tika eemehleata ari delegazija no meesneeku meistareem, kuri lai pašino polizijai peeprafito resoluziju. No polizijas eedrošhinata, delegazija wehl reiji bija greesušes pee gubernatora un peeprafijuje, lai tas norihko gašas kontroli, waj ari atkauj wineem pašcheem par tahdu gašdat. Gubernators šchoreiš atbildejis wehl ihfaki un wehl noteiktaki. Ja rihtā plkst. 8 netiks uššahkta tirgoššanās, tad katrs tirdsineeks waj meesneeks tiks nošodits ar trihsšimint rubleem un uš trim mehnešcheem zeetumā. Ššahrnus un gašas pahrdotawas tas liks ušlaušt draguneem! Sem šchahdeem apstahkleeem tirdsineekeem un meesneekeem atleek tikai weens zekš — streiku turpinat. Bet waj to uš ilgaku laiku

špehs īsturet Rīgas eedšihwotaji? Mums, Kreewijā, mīš eespehjamš. Mehš īsteekam beš pasta, telegrafa, mehš īsteekam beš dšelfšzeka un daudseem ziteem kulturas lihdsjekem. Waj tad laudis newaretu īstift ari beš pahrtikas lihdsjekem? Pilšehtas walde un weetejā administrāzija, kā redšams, ir pilnīgi pahrleezinata, kā tas pilnīgi ween eespehjamš.

Tahds leetas stahwoklis bij lihds jēstdeenai. Par to laiku ar polizijas widutajibu bija eewaditas šarunas ar pilšehtas waldi, kā pilšehtas walde prinzipā weenojušēs prašijumus eewehrot, bet šihkai tos buhšhot īšpreest nahkamāš šehdēs un eesneegt apstiprinašānāi domneeku šapulzei, kuru šašaukšhot šho trešchdeen. Beš tam wehl pilšehtas walde aīšrahda, kā jauno takši prakšē warešhot eewest tikai pehž tam, kad ta buhšhot apstiprinata no ministrijas, lihds kam warot paeet wairāš nekā mehnešis. Ziktahl šāis jautajums atteezotees uš winaš kompetenzi, tad wina to īščkiršhot jau lihds nahkošāi zeturtdeenai. Pilšehtas waldeš lozēki nu meešneeku un tirdšineeku delegateem dema wahrdu, kā tee zentīšees jautajumu nošahrtot tā, kā lai wīši buhtu apmēerinati. Gemehrojot šāhdu šolijumu un ari to, kā pilšehtas eedšihwotajeem tirdšineeku un meešneeku streikš loti šāhpīgi šajuhtams, tirdšineeku un meešneeku delegatu šapulze šwehtdeen nolehma, šāhtot ar 19. dezembri tirgošānos atkal uššāht, kā ari pagaidam atzēlt boifotu pret pilšehtas lopu kautumi un gašas apluhfošānu.

Wišpahribas labā jawehlas, lai pilšehtas walde ari boto wahrdu īšpilditu un nepeeturetos pee birokratijas takšikas: šolit un nekā neturet. Tas nowestu atkal pee jauneem streikeem, no kureem gan nezeēš pilšehtas walde, bet Rīgas eedšihwotaji. Pilšehtas tehwi tahdos gadījumos pahrtēek no tās gašas, ko pilšehtas kautuwē kauj šaldati, turpretim pilšehtas eedšihwotaju interešēs ir, lai pil-

feh̄tas̄ kautuves̄ un galas̄ apluh̄koſchanas̄
jautajums̄ tiftu galigi iſſch̄kirts̄.

„Deenas̄ Lapa“, 1905. g. — 276.

36. Waj ir eespehjama ſaprašchanas̄?

„Rig. Rundsch.“ nodrukā Ergelartes̄ muisch̄as̄ ihpaſch̄neeka
R̄lota rakſtu, kurſch̄ meh̄gina atbildet uſ jautajumu, waj
ſtarp apfinigo latweeſchū tautas̄ wairumu un balteeſchū pri-
wilegetām aprindām eespehjama ſah̄da tuwinaſchanas̄? Rakſts̄
ſkan ſch̄ah̄di: „Rad ſchini gadā pee mums̄, Baltijas̄ gubernās,
iſlauſās uſ ahru reволuzionarā kuſtiba, ta pah̄rſteidſa muh̄s̄
(t. i. Baltijas̄ wah̄zeeſchus̄) pilnigi neſagatawotus̄. Deemſchehl,
meh̄s̄ pah̄raf̄ maſ finajām un ſapratām tautas̄ kuſtibas̄ rak-
ſturu un neuſſſſatijām to par weſelas̄ tautas̄ ſazelſchanos̄, bet
par atſewiſch̄ku, pa leelakai daļai ſweſchū elementu trauzeju-
meem (Ausſch̄reitungen). Nemeera garš ſchejeenes̄ eedſihwo-
taju ſtarpā gah̄ja daudz̄ plaſch̄af̄ un tah̄laf̄ nekā mums̄ pat
domās̄ nah̄za. Te bij runa par t a i ſ n i g u un n o p e e t n u
ſazelſchanos̄ pret neeespehjameem likumeem, pret wiau pat-
warigo leetoſchanu, pret ſpaideem, ſem kureem jau gadeem ilgi
wah̄rdſinata wiſa walſts̄. Stah̄woſka nepaſihſchanaſ̄ dehl iſlee-
totee lih̄dſekli, kà peem. ſaldatu eeforteſchana muisch̄as̄ u. t. t.,
tiſkai uſbudinaja wehl wairaf̄ tautu un neatneſa neweenam la-
buma. Tā nah̄zās, ka gandrih̄s̄ weenā laiſā, tiſklab̄ Gekſch̄free-
wijā, kà Baltijas̄ gubernās, reволuzija iſlauſās uſ ahru ar
elementaru waru, pawadita no wiſeem breeſmu notikumeem,
pee kam pa leelai daļai tiſka iſnihzinata Baltijas̄ prowintſchū
turiba. Waj tam wajadſeja tā notift? Un ja — nē, tad ſa-
peh̄z̄ tas̄ tā nah̄zees̄? Atbilde ſkan: tapeh̄z̄, ka meh̄s̄ ſaw-
ſtarpeji neſaprotamees̄, tapeh̄z̄ ka ſtarp mums̄ un latweeſchū
tautu paſtah̄w neuſtiziba, kura muh̄s̄ arweenu wairaf̄ atſwe-
ſchinaja tautai. Scho ſawſtarpejo neſaprašchanos̄ un neuſtizibu
war un wajaga iſſkauf̄t. Intereſes̄, ſah̄das̄ mums̄ ar latwee-
ſcheem iſkopjamas̄, ir tah̄da rakſtura, ka uſ ſaimneezi-

ī k e e m pamateem ūchahda ūaprašchanaš ir panahkama preekūch
 tahlafas nahkotnes. Kas muhs ūchimbrihūcham ūchir, ir zekūch,
 kahdu ūsachmuūe latwoju tauta, lai ūawas praūibas iūwestu
 dūihwē. Mehš, ūchejeenes wahzeekūchi, neūam pee revoluzijas
 peedabujami; mehš uūūkatam ūchejeenes ūozialistu revoluziju
 pret walūti par tahdu zihnu, kur mums japaleek ahrpuūē. —
 Eš eūmu zeeūchi pahreeczinats, ka nahkotnē Baltijas guber-
 nāš indeeūchu kaūtu iūūchiribas (t. i. kahrtu preekūchrozibas.
 Red.) iūjudiš ūū wiūeem laikeem un ka mehš, tāpat ka Somijas
 abejāš tautibas, ūastapūimees kopejoš meera darboš. Bet tad
 mehš nestahweūim weeni pahri pahr otreem un otri sem teem,
 bet gan blaūus weens otram; mehš mahziūimees weens otru
 ūapraūt un ūauūūim tad ūeedoūchu ūemi par muhūu kopejo dūim-
 teni. — S a i m n e e z i ū ū ū s praūibas, kahdas latweeūchu par-
 tija uūūtahdijufe Riġā, ir tahdas, ka te ir pilnigi ween eekpeh-
 jama weenoūchanaš. Ko latweeūchi praūa no walūts: perūonaš
 neaiūūkaramibu, walodas un apūinas brihwibu, plaūchu weetejo
 paūchwaldibu, — wiūš tas ūakriht kopā ar muhūu paūchu weh-
 lejumem un to mehš drihtūtam wiūeem ūpehkeem pabalūti.
 Kā Wiūūemes muiūchneeziūa noūtahjas pret ūchim praūibām, tas
 iūredūams no ūchahdeem teizeeneem winaš rakūtā, kaš 26. nom.
 ūchogad eekneegūš waldbibai. Starp revoluzionaro elementu
 praūibām naw maūsumš pilnigi dibinatu wehlejumu, kuru neiū-
 pildibūchana pat no lojalakeem (wiūspadewigakeem) eemihūnee-
 keem jau gadu deūmiteem teek ūmagi ūajusta. Latweeūchu pra-
 ūiba, lai kara ūtahwoūliš tiktu atzelūš, tikufe tāpat uūūtahdita
 no Riġaš pilūehtāš galwaš un Wiūūemes muiūchneeziūaš, pee
 kam pehdejā to motiweja ūchahdi: „No kara ūtahwoūka, kuru
 nupat nolehmuūe waldbiba, naw ūagaidams, ka tas waretu iū-
 dūeedet ūemes eekūchejāš kaiteš.“ Muiūchneeziūa tahlaū luhguūe,
 lai ūaldati teek aiūūaukti no muiūchām, paūinojuūe gubernatoram,
 ka ta newehlaš, lai goda polizistu amatuš eenemtu weetejee
 muiūchneeki. Tagad wiūi Wiūūemes aprinku preekūchneekem
 peekūaititee „goda“ palihgi atkahrpuūcheek jau no amata. Eūee

foli no muischneezibas pušes šperti tani pahrlēezibā, ka aktīva pretimstahšchanās revoluzijai ir weenigi paščas walsts leeta. — „Dai nemaldas,“ — šaka autors raksta beigās, — „Lai netiz, ka revoluzija atšlahbt un eet uš leju. Revoluzija ir pilnās leefmās un te wisleelafā mehrā wajadsigs meers un apdomiba, lai netiktu wehl dšlafi tani eerauti eefšhā. Katra neapdomigi karsta (leidenšchaftliche) peedališchanās šhiniš notikumos weenā waj otrā finā nošihmē: eflu leet uguni — un kas to dara, tas faitē tīfai šawai dšimtenei.“

Tā raksta wihrs iš balteešhu aprindām, kas redš un šaprot tagadejā stahwofla nopeetnibu. Wiņšh un wiņa domu beedri beigās nahkušhi tomehr pee atšinas, ka apšinigās latweešhu tautas zihna ir „taišniga un nopeetna šazelšchanās“ pret patwaribas špaideem, bet tee neleedš ari, ka wiņi šhini atšwabinašchanās zihnā tomehr peedalitees negrib un nešpehj. Bet wiņi ar meeru atšihšt latweešhu šozialdemokratifkās strahdneeku partijas uštahditās „šaimneezifkās“ prašibas uš laufeem, jo tā ešot eefšehjama „weenošchanās“. Tas nošihmetu tikdaudš, ka tee wairs negribetu ar waru atjaunot pehdejā brihwibas zihnā išnihžinatās muišhu preekšhrozibas un buhtu ar meeru peedalitees pee wispahrejām nastām preekšh pagasta šabeedribas wajadsibām. Tee atšihšt, ka wezee kundšibas un waras laiki naw wairs atšauzami atpašal, ka priwilegeteem muišhu ihpašhneefeem tagad japaleef par weenfahršheem leelgruntneefeem un japeemehrojas jauneem šabeedriškeem apstahškeem. Ar to tad buhtu nowehrsti postigi šatrizinajumi un upuru pilnās šaduršmes, kas nenowehršhami iželtoš, ja muišhneeki no jauna gribetu šawu waru atdabut atpašal un mehginatu tautu nošpeest sem agrakā kalpibas juhgā.

Waj tahdu muišhneeku buhš daudš, kas tāpat domā un špreešh, kā Šlota šgs? Mehš šinam, ka šamehrā peefahpiga ir Šgaunijaš muišhneeziba (kā to leezina Šgaunijas pehdejā landtaga lehmumi) un ka pehž pehdejās zihnas notiku-

meem un Rofnefes wangneezibas ari daschi Widjemes muischneefti ar gruhtu firdi atfinufchi, ka pret wifas tautas gribu tee neka nespehj ifdarit. Bet, ka leekas, pamifam zitadās domās ir Rurjemes junfuri, kuru redses apwahrknis tahlaft nesneedfas ka lihds winu ziltsihmēm ispuſchfoteem firgu ftalleem un medibu ſuau buhdām. Tee itnekā naw aismirfuſchi un itnekā naw peemahzijuſchees flahft, jau glufchi weenfahrſchi tapehz, ka winu isglihtibas ftahwoflis beſ gala ſems un toteſu jo augftaka winu ſmeeffigā eepuhtiba. Tee teifs weenmehr to, ko teem ſaka preefſchā „Düna Btg.“. Un tanu waſarejā numurā waj gamilē, ka Maſkawā weſelu nedeku ſchauts ar leelgabaleem un ka tur wifas polizijas eezirknu ſehtas un pagrabi peeſtrauti ar zilweku lihſkeem... Tatſchu reiſ nu waldbiba — tā preezajas „Düna Btg.“ — ar ſameem neſchehligeem ſpaideem „ſtingrinajuſe pilſoniſkās ſabeedribas mugurfaulu“, kurſch lihds tam bijis ſaleekts no „peſimiſma un maſduhſchibas“. Balteeſchu junkureem azis ween jau ſwehro aif preeka, ka tagad wareſchot „ſuhtit kara pulkus uſ Baltijas gubernām“ un te „energiſkeem lihdsſekeem nodibinat fahrtibu“. Par wifam leetām wajagot „apſpeeft tagadejo anarſhiju“ un tad „balteeſchi“ te iſwediſchot wajadſigās „reformas“ zauri. Pee tam newarot buht nerunas par ſahdeem kompromiſeem ſtarp ſcheem „balteeſcheem“ un „radikalidemokratiſkeem elementeem“, jo ſtarp „birgelifko walſts un ſabeedribas fahrtibu“ un ſozialdemokratu zenteeneem neefot itnefas kopejs. Neefot eefpehjams nerunat par kopeju darbibu pee Baltijas gubernu politiſkās eegroſibas iſbuhwes. Baltijas wahzeefchi to tifai warot ifdarit un teem tad warot peeſleetees „prahtigee elemente“ ſtarp laweeſcheem un igauneem...

Lai „Düna Btg.“ brauz ſawu zeku tahlaft! Winai un winas peeſritejeem neweens apſinigs tautas teeſibu aiſſtahwis nekad naw gribejis roku ſneegt uſ kopeju darbu. Lai tee riſkojas ween „energiſti“ tahlaft un lai tad aprok ſem drupām

šavas pehdejās waras atleekas un šamu šabedriško eespaidu Baltijas gubernās. „Düna Zeitung“ lihgfmo ween, ka rewoluzija Kreemijā esot apšpeesta, ka šaldati esot šatrazinati pret latweešču strahdneekem un semneekem, ka Wahzija grašas šuhtit kara kugus uš Baltijas ostām, un ka no Peterburgas nahks jauni kara pulki šchurp... Mums šchēet, ka balteēšču junkuri te stipri ween pahšpekulejušchēs un ka jau pehž neilga laika tee pašči peerešsēs, waj teešchām Kreemijā brihwibas kustiiba jau „ušwareta“, kà to tee tagad gribetu tizet. Latweešču apšinigà tautas dala nekad naw rehšinajuse šawâ zihnâ uš kahdeem ahrejeem faktoreem un apšahklu šagadišchanos, ta palahwufēs weenigi un tikai uš paščas tautas špehkeem un paščas tautas waronibu. Tauta drihšak ees bojâ, nekà atlaidišees no 17. oktobrî jau atšihâm pilšoniškâm teešibâm, beš kurâm ta newar ne dšihwot, ne elspot, kà ari no teem šabedriškeem prinzipeem, kahdus ta pehdejâ laikâ išstrahdajuse preekšch weetejās šadsihwes nokahrtošchanas. Tee wilas wiši, kas šawas gaidas un eegribas šaišta pee kasafu piškeem un mašchinu leelgabalu stobreem. War šchaut wešelu gadu no meetas, war wišas Baltijas gubernas peebehrt ar šchrapneleem un lodēm, bet ar waru atdabut atpafak wezo šahrtibu, kahdâ ta bij pirms 17. oktobra, un wišu tautu atšpeest kalpibas juhgâ, to nešpehj nekahda pašaules wara...

„Deenas Lapa“, 1905. g., — 277.

Rewisionisms un marksisms Wahzijâ.

Divas strahwas tagad jawstarpeji aši apkarojas starptau-
tiskâ sozjaldemokratijâ: marksisms un rewisioni-
nisms. Weeni no wineem par jawu wadošho prinzipu uš-
škata „Komunistu manifestâ“ isteiktâs un wehlaši wehstures
gaitâ tif šposchi pahrbauditâs teses par tagadejâs raschošhanas
fahrtibas attihstibas wirseenu, kâ tas ari isliktis partiju prog-
gramâ. „Tagadejâs šabeedribas šaimneeziskâ attihstiba neno-
wehršhami wed pee šihfruhpneezišas niškšhanas
— wišus labumus no teknikas attihstibas, darba raschiguma
un šabeedriško bagatibu wairošhanas, peešawinas neleela
šapitalistu un leelgruntneeku šaujina, ša-
mehr proletariats un niškštošhâs widus šchiras (amatneeki un
šemneeki) nahš tikai arweenu wehl leelakâ atkaribâ no šapitala.
... Arweenu leelakš top proletareešhu škails, arweenu klajaka
un plašchaka teek šchiruzihna (šarp šuršchuasiju un pro-
letariatu), šuru wehl pawairo ruhpneeziškâs krišes un augo-
šchais darba truhšums. ... Lihds ar to šaimneeziskâs attihsti-
bas gaita, arweenu wairak šonzentrejot raschošhanas
un ismainas lihdselkus, tuwina eepšehjamibu no šapitalistiškâs
raschošhanas fahrtibas pahreet uš šozjalistiško, šur raschojami
lihdselki teek pahrwehrsti par šabeedrišku šopihpašchumu...“
„Šchi nešchaubamâ atšina, ša taišni šchahdâ wiršeenâ weenmehr
eet un ees uš preešchhu wiša muhšu šaimneeziskâ un šabeedriškâ
attihstiba, ir proletariatam demuše rokâ wišwarenašo eerozi
wina pašchatswabinašhanas žihnai, ša ir wina miglains nah-
šotnes šapnuš pahrwehršuše par šonkretu, wehšturiskâ teescha-
mibâ reis šašneedšamu mehri. Ša ir miljonuš un atkal mil-
jonuš eerošinajuše, šopojuše un wadijuše no ušwaras uš uš-
waru!

Revisiõnisti nõpehji nefo pretim stahdit Markša analisei par tagadejo raschõschanas kahrtibu un winâ eemihõschem (imamenteem) attihstibas s̄peh̄teem. Baschi tee naw isstrahdajusch̄i nefahdu noslehgtu tautšaimneezis̄ku sistemu, tee ir ismehginajusch̄i tikai Markša usskatus „rewidet“, atrast tur kluhdas un pretrunas un lihds̄ ar to aissahget ari pihlarus, uskureem pazelas sinatnis̄kais sozialis̄ms. Tã s̄ewis̄ch̄i B e r n s t e i n s̄ kahdus 10 gadus atpakal ispuhlejãs peerahdit, ka kapitala konzentracija neejot tahdi us̄ preek̄schu, kã to Markšs̄ sludinajis̄, ka s̄ihk̄šaimneezibas wisgarãm nebuht nenihk̄stot un s̄ihk̄ihpash̄neeki nenõs̄lihdot proletariatã. Ziteem wahrdeem: ka plaisa starp mantigeem un nemantigeem nebuht nepaleelinas, ka s̄ch̄iru zihna nepaas̄inas un ka preek̄sch̄ plaschãm darba lauschu s̄ch̄irãm ds̄ihwes nedrosch̄iba, truhkums un posts pat wehl eet masumã! S̄chee pahrdrosch̄ee apgalwojumi neistureja sinatnis̄ku kritiku (Bernsteina statistis̄kee skaitki israhdijs̄ par nepareiseem un nepilnigeem), revisiõnism̄s saudeja zihnu un wina teoretis̄kee eerõsch̄i tika šalausti, kamehr markšism̄s tika atkal no jauna s̄pihõsch̄i apstiprinats zaur wiseem fakteem un šalihds̄inajumeem is̄ kapitalistu jaunakãs attihstibas wehstures. Revisiõnistu usbrufums tika atšists, bet Bernsteins ar šaweem domu beedreem no ta laika newar rintees un weenmehr wehl zenš̄as ar daschadãm kritis̄kãm pees̄ihmẽm un eerunãm šaurbt un šatrizinat Markša sistemu, kaut gan katreis̄ tee atduhrusch̄ees kã pret granita klinti...

Nes̄pehdami apgahst Markša usstahditõs šabeedris̄kos attihstibas likumus, ne ari noleegt proletariata zihnas gala mehrki (kolektiwism̄s), revisiõnisti tagad zees̄chi atšperas us̄ to, ka wis̄mas s̄chi kustiba neet til tees̄chi un štrauji us̄ preek̄schu, bet wiršas turpretim wis̄ai gauši un šawã zelã met wis̄adus lihsumus. P̄ee tam šabeedris̄kas attihstibas prozejs̄ noris̄inaschõtees lehnã, meerigã ewoluzijas gaitã, no weenas sozialis̄as reformas us̄ otru pahrejot, — bes̄ peh̄sch̄nu pahrgros̄ibu lehzeeneem, bes̄ kahdãm revoluzionarãm katastrofam! Un ja tas

reij tà, tad apjinigam proletariatam fawa zihna neefot ja-
wehrfch uf zereto gala mehrki nefinamâ tahtlumâ, neefot jano-
dodas revoluzionarâm utopijâm, bet gan galwenâ fahrtâ ja-
peemehrojas tagadnes wajadsibâm un wifas puhles japeeleef
daschadu praktifku reformu un atweeglinajumu fasneggfchamai.
Bernsteins pats ari wairakfahrt jau iffazijis wehlejumos, lai
fozialdemokratija fawu zihnas farogu fatin un noglabâ
musejâ, lai ta turpmaf weenfahrtfchi fauzas par „fozialu
reformu“ partiju. Tagadejâ fabeedrifkâ eefahrtâ neefot fagah-
fchama zaur proletariata beedroto waru revoluzijas zelâ, bet
ta reformejama zaur parlamenta ifdoteem lifumeem un arod-
neeziffo faveenibu eeguhstameem panahkumeem. Proletariata
fpehki pahraf wahji, lai tas weens pats fpehtu fawas prajibas
iftopt, tapeh3 jazenfchas eet kopâ ar progresiwo burfchuafijas
daku un japeefopj kompromifju politika; proletariata ufwara
tà tad, neatkarotees wis no neatlaidigas fchkiru zihnas un
augofchas revoluzionaras energijas, bet gan no pafchas bur-
fchuafijas faprahtigas peefahpibas. R e f o r m a s, n e w i s
r e w o l u z i j u — tas ir remifioniftu baufliba un
ewangelijums!

Scho apmeerinafchanos ar fihku reformu uf labojumeem.
fcho faulefchanos un kopofchanos ar burfchujifkâm partijâm
mehs nowehrojam femifchki tanis femes, fur proletariats wehl
naw patftahwigi organifejees par fawas fchkiras partiju (fâ
peem., agraf Anglijâ un wehl tagad Seemel=Merikâ) waj ari
naw wehl galigi atkratijees no burfchuafifkâs demokratijas
aifbildnibas (peem. Franzijâ). Bet fawu teoretiffo ifteifkmi
fchahds oportuniſms atrada W a h z i j â. Te ftrahdneeku fchki-
rai naw tahdu leelifku revoluzijas tradiziju, fâ frantfchu pro-
letariatam; wispahrejas wehlefchanu teefibas te tifa eeguhstas
bef eelu zihnâm un barikadem un lihds ar to jau no Lafala
laikeem wahzu fozialdemokrati weenmehr pahraf leelu fwaru
peefchkihruſchi parlamentarifkai zihnai. Un naw ari leedsams,
fâ fem fozialdemokratijas teefcha waj neteefcha eefpaيدا reichs-

tagâ ir dabutas zauri daščas ņvarigas reformas ņtrahdneeku ņščķiras pazelščanai, ka parlamenta katedris noderejis wahzu ņtrahdneeku partijai par warena agitazijas tribini un ka taiņni wehlesčanu ziņnâs ta eegumuņe miljoneem baļķu. Bet waldoņčâs ņščķiras Wahzijâ (leelburņčuafija un leelgruntneeziba) newareja, protams, meerigi noluhķotees uņ to, ka pastahwigi aug un zelaņs ņtrahdneeku ņščķiras apņina; tâs ņlehdsâs ņawstarpeji zeeņči kopâ un ņtahdija wiņgarâm proletariata zenteeneem pretim ņawu organifeto un brunoto waru. Reichņtaga liķumdoņčanâs maņķina ņahķa greestees arweenu gauņaķ, waj ari teeņči ņabojaja tagad katru progrefiwaku liķuma projektu. Arweenu dķilaka top plaiņa ņtarp waldoņčâm ņščķirâm un neman-tigo tautas wairumu un lihds ar to arween klajaķ nahķ redņams, ka ņtarp ņķeem abeem naidigeem pulķeem reis jano-teef iņņķķiroņčai ziņnai! Un tagad daņķus, kas proletariata atpeņtiņčanu ņagaida tikai no parlamenta, pahraem baņčas par nahķamo katastrofu: pretineeķa wara wineem iņleeķas tiņ draudoņča, proletariata ņpehķeem tee neustizas un ņludina tadehķi taktiku, ka uņ klaju rewoluzionaru ziņnu naw ko domat un ka uņ preeņķču mehņ waram un drihķņtam tikai wirņitees ņoliti pa ņolitim. Proletariata galigâ uņwara ar to teeķ aiņbihđita neņinamâ tahlumâ un — pehķ rewifionifķu jehđseeneem — paleeķ waj gluņķi ņķaubama, tâ ka jaapmeerinas ween tikai ar reformâm, kas ņaņneedņamas tagadejos apņtahķlos ar liberalâs burņčuafijas peepalihdsibu. Waldoņčo ņščķiru wara — pehķ wiau domâm — naw ņadragajama, kâ rewoluzionarâ uņbrukumâ eenemams zeetokņnis, bet ta iņņkalojama palehnâm kâ ledus kalns remdenâ juhras ņtraumê . . .

War teiķt, ka pehđejos gadu deņmitos Ćiropas ņabeedriņķâ dņihwê walbija ņinams ņastrehgums, ka proletariata faktiņķee eekarojumi iņrahđjâs ņamehrâ deeņgan neezigi. Bet taiņni pa ņķo laiķmetu krahjâs kopâ ņtrahdneeku ņščķiras apņinas ņpehķs un, kad ņluhņčas tika atrautas wakâ, kad 1905. gadâ iņlauņâs uņ ahru Ķreewijas rewoluzija, tad it kâ diņķupes ņtraume ņakufte-

jās Eiropas flužais lihmenis. Austrijas proletariats iškaroja wišpahrejas wehleššanas teesības, wahzu sozialdemokratija usfahka kara gahjeenu pret Prufijas junkuru landtagu un atšina prinzipā generalstreiku, Anglijas strahdneeku šķīra rai-
dija pirmo reiš parlamentā šawu patstahwigu frafziju. Un tad šekoja pahrsteidsošchee notikumi — austrumtautu atmo-
ššanās: Persijas „konstituzija“, Turzijas rewoluzija, Ķīnas atjaunoššanās, nemeeru kustības Indijā un Egiptē. Kā Rautškis atšihmē, tad tagad mehš atrodamees tahdā „augošča politiška nemeera un šabeedrišku un nazionalu pretešchķibu paašinaššanās laišmetā“, tahds pehž 1848. gada Eiropā naw peeredšets.

Bet ir laudis, kuru štats nešneedjas tahlat par šawa wehleššanas eezikna robeschām, kuri dšihwo tikai šchāi deenai un azumirklī šafneedsameem labumeem, newis nahkotnes uswarai un proletariškas kustības gala mehrkim. — Pehž Breewijas rewoluzijas atšlahbššanas un wahzu sozialdemokratijas neweišmes 1907. gada reichstaga wehleššanās, rewijionišms Wahzijā šahka atkal pazelt galwu. Kā šinams, Dresdenes partijas kongrešā (1903. g.) Bernsteina un beedru usškati tika aši atraiditi un kongrešs — tā tas peenemtā resoluzijā teikts — „uš wišstingrašo nošoda rewijioništiškos zenteenus, kuri lihdsšchinejo pahrbaudito un uswarām weltito, uš šķķiru zihnu dibi-
nato taktiku grib tahdā šinā grošit, lai politiškas waras eeka-
roššanas un mušju pretineeku pahrwareššanas weetā stahjas politiška, kas peemehrojas pastahwošchāi šahrtibai. Tahlat „partijas kongrešs ir — pret rewijioništu zenteeneem — tanī pahrleezibā, ka šķķiru pretešchķības newis pamašinajas, bet pastahwigi paašinajas; tapehž ari partija atraida no šewis katru atbildibu par politiškeem un šaimneeziškeem apstahķleem, kahdi pastahw šem kapitalištiškās rašchoššanas šahrtības un išfakās pret budšcheta atwehleššanu, kas waldošchām šķķirām lihdssetu usturet winu waru“. Šcho stingro un šfaidro sozialde-
mokratiško formulu rewijioništi nu gribeja R i r n b e r g a ē

pagahjuſchà gada kongrefâ isnihžinat un uſſpeest wahzu apſinigan proletariatam ſawu „peemehroſchanàs“ taktiku.

Nirnbergas kongrefſs tifa noturets ſeptembri, bet zihna markſiſtu un rewifioniftu ſtarpâ noriſinajàs jau agraf. Gemeſlu uſ to dewa ſozialdemokratifko deputatu rihtſoſchanàs Bawarijas un Badenes landtagos, furi pehz ſawſtarpejas norunas ſchogad demonſtratiwi balſoja par budſchetu (Wirttembergâ tas jau notifa gadu agraf). Te ne tikmeen rupjâ fahrtâ tifa lauſta partijas diſziplina, te bij klaji pahrfahpti ſozialdemokratijas prinzipi, kas paſtahwoſcho walſti uſſkata par waldoſcho ſchkiru waras organiſaziju un kurai ta tapehz nekad newar naudas lihdselkus atwehlet, jo tas noſihmetu tikai ſchis waras ſtiprinaſchanu un paildſinaſchanu. Sižehlàs karſta polemika, kurâ wiſas partijas organiſazijas, wiſi partijas laifrakſti bij ſpeesti iſteiktees, waj atſiht ſchahdu ſoli waj nè, waj turetees pee lihdsſchinejeem ſchkiru zihnas prinziſpeem jeb atmeſt ar roku uſ ſozialiſtiſko gala mehrki un apmeerinatees ar paſtahwoſchàs ſabeedriſkàs eefahrtas reformàm?

Deentwidos Wahzijas rewifioniſteem nu nahzàs iſſkaidrotees un peemest eemeſluſ, kaſpehz tee rihtſojuchees pret paſtahwoſcho partijas lehmuumu. Lai kaut kà attaiſnotu ſawu balſoſchanu par walſts budſchetu, teem bij jauſſtahjas gluſchi neparaſtâ un nezeenigâ lomâ: tee ſahfa ſlawet un leelit ſawas waldibas un miniſtrus, žif daudſ tee darijuſchi un dara ſtrahdneeku ſchkiras labâ!! Tiklab Bawarijâ, kà ari Wirttembergâ un Badenê waldiba naw pretojuſes demokratifkatas wehleſchanu fahrtibas eeweſchanai preekſch weetejeem ſemes paſchwaldibas organeem (landtageem); tahlaf waldiba peekrituſe landtaga lehmuumeem paaugſtinat walſts dèeneſtâ ſtahwoſcho ſemako eerednu algas: weetejàs waldibas ruhpejotees, ka wiſi pilſoni bauda lihdsigas teeſibas, un nedarot pat nekahdus iſnehmuumus ar ſozialdemokratifkàs partijas lozekkeem. „Pee mums Badenê walda jau tahda brihwiba“ — patetiſki iſſauzas Manheimas deputats Franſks — ka „mehs pat — dſelſszeku ſtazi-

jâs drihftam pahrdot ſozialdemokratifſus laifraftus!“ —
 Te nebija budſcheta pretineekeem nekahds gruhtums aprahdit,
 zif nedibinatas un neweetâ ſchahdas ſlawas dſeefmas. Ja
 Deenwidus Wahzijas walſtinas eeguwa demokratiſkas wehle-
 ſchanas teefibas, tad galwenâ kahrtâ tapeh3, ka tâs bij ari bir-
 geliffo partiju intereſes; Bawarijâ, peem., wehleſchanu
 eezirkni ſadaliti tâ, ka zentram te uf gadu gadeem nodroſchinats
 pahrfwars un ſozialdemokrati nekad newar zeret uf balſu wai-
 rafumu landtagâ. Un ja waldiba tagad ſpeefta, peem. uſlabot
 dſelfszelu ſtrahdneeku ſtahwolli, tad tas noteef newis aif
 kahdas augſtſirdibas, bet aif bailem, ka nezelas ſtreiku kuſtiba
 un ka ſematee eeredni un kalpotaji nepahreet ſozialiſtu lehgeri.
 Pee tam nedrihft peemirſt, ka maſako eerednu algas Deenwi-
 dus Wahzijâ gan paaugſtinatas par kahdeem 10—15 proz.,
 kamehr augſtafeem birokrateem un miniftreem tâs tanî pat
 laikâ pazeltas par weſelâm 50 proz. naw it nekur Deenwidus
 Wahzijâ ſchis zildinatas pilſonu weenlihdsibas, jo waldoſchâs
 ſchkiras te ſtahw un ſtahwès proletariſkai kuſtibai tiſpat naidigi
 pretim kâ wiſur un weenmehr: walſts eettahdes neapſtiprina
 ſozialdemokratifſus ſkolotajus un eerednus un kapitaliſti tâpat
 waja apſinigakos ſtrahdneekus. Un ja ir kahdi reformu atwee-
 glinajumi panahkti, tad tatschu ne zaur klanifchanos miniſtru
 preekſchâ, ne zaur lihſchanu un peekahpſchanos no waldibas
 preekſchſtahwjeem, bet gan zaur aſu, neſaudſigu waldoſcho
 ſchkiru kritiku parlamentâ, preſe un tautas ſapulzês, zaur
 ſtrahdneeku kuſtibas ſpeedeena ſmagumu. Ja remiſionifſti
 atſauzas, ka no walſts iſdewumeem tatschu ſinama dala nahkt
 ari proletariatam par labu, tad tee nemaſ neatjehds, ka balſojot
 par wiſu budſchetu tee atwehl lihdsjekus karaſpehka un polizi-
 jas, baſnizu un zetumu uſtureſchanai, t. i. preekſch wiſeem
 waldoſcho ſchkiru ſpaidu eerotſcheem. Tâ remiſionifſti paſchi
 peegahdâ eelenktam eenaidneeka zettoſnim promijantu, tâ tee
 paſchi dod ſaweem pretineekeem lihdsjekus rokâ, ar fo apſpeeft
 un kalpinat proletariatu!

Revisjonisti raudsija wehl aibildinatees, ka budſĉeta atraidiſĉanu wehletaju maſas neſaprotot, ka taiſni par budſĉetu balſojot tee warot plaſĉam eedſihwotaju aprindam peerahdit, ziſ loti wini ruhpejotees par winau materialam intereſem un ziſ maſ tee nododotees „neaugligai, negatiwai“ politiſkai. Tee likas buht pawiſam aiſmirſuſĉi, ka naw ſozialdemokratu uſdewums peemehrotees maſu aiſſpreedumeem un maſu neſapraſĉanai, bet gan taiſni maſas pazelt lihdi ſozialdemokratiſkai aſinai, lihdi ſawa wehſturiſka ſĉĉiras uſdewuma aptwerſĉanai. Miljonuſ un atkal miljonuſ kopojuſe ap ſewi ſozialdemokratija, newiſ ar kaſdu materialu labumu kumoſeem, bet modinot winoſ nemeeru pret paſtahwoſĉo kaſrtibu, wedot toſ zihna par ſawam teeſibam, ſajuhſminot toſ par proletariata nahkotneſ idealeem . . .

Kongreſa debatēs wajaſdeja ari par to nahkt ſkaidribā, kaſdu ſtahwoſli ſozialdemokratija wiſpahr cenem pret reformam. Revisjonisti atkal uſſwehra, ka proletariſka kuſtiba ſawam mehſim warot tiſkai pamaſam tuwotees, zaur ſozialam reformam, ka tapehſ wiſeem ſpehſeem jazenſĉas peekopt „praktiſku, poſitiwu“ politiſku, pee kuras ſawa reiſe ari peederot — budſĉeta atwehleſĉana! Sawas runas wini gribeja ortodoſſajeem markſiſteem uſteekt, ka tee reformu ſwarigumu pawiſam neatſihſt, ka tee eſot parlamentariſkas darbibaſ pretineeki un ka teem ta tad peenahktos — reiſe ar anarkiſteem — pilnigi noleegt parlamenta noſihmi preeſĉ ſtrahdneeku ſĉĉiras. Naw teeſa! atbildeja markſiſti, — mehſ karojam un karoſim par reformam, kaſ ween tiſ nahk par labu ſtrahdneeku ſtahwoſka pazelſĉanai, bet mums tiſkai nekad naw nahziſ prahtā apmerrinatees ar ſaſneegteem panahkumeem ſem tagadejaſ ſabeedriſkas eefahrtas. Newar tatſĉu puhletees proletariatu peerunat, ziſ loti tagad jau war buht meerā ar kaſdeem iſweſteem likumeem, bet taiſni jarahda un japahrleezina, ziſ nepeeteekſĉas un nepilnigas wiſas ſĉiſ reformas, ziſ taſlu taſ paleek paſka ſozialdemokratiſkam praſibam. Newar waldoſĉo ſĉĉiru

preekſchſtahwjuſ noſtahdit ſtrahdneeku ažiſ par deejin kaſhdeem labdareem, bet jaiſſkaidro un jaiſleek, kaſeħz tee bijuſchi ſpeeſti peekahpteek un kaſhdi motiwi toſ wadijuſchi. Newar proleta-riatu maldinat un eedweſt tam paſahwibu, it ka waldoſchâſ ſchſkiras ar laiſu buhtu peedabujamaſ wiſaſ ſozialdemokratiſkâſ praſibaſ iſpildit! Ir ſinamaſ robeſchaſ wiſai reformu darbibaſi, kapitaliſtiſkâ ſabeedriba taſſchu newar pate ſewi iſniħzinat un labprahtigi iſbeigt proletariata iſſuħſchana un kaſpinaſchana — to panahſk weenigi galigâ uſwara. Jo taħlaſ eet uħ preekſchu kapitaliſma attiħſtibaſ gaita, jo wairaf paafiſnaſ ſchſkuru preteſchſkibaſ un liħdſ ar to ari arweenu tuwaſ naħt iſſchſkuroſchâ kataſtrofa, ap kuru neſahda prahtiſka reformu poli- tiſka muħſ apweſt apſahrt neſpeħj . . .

Rewiſioniſma uſmahſchanaſ tifa Nirnbergâſ kongreſâ atſiſta atpaſaſ. Nr 258 pret 119 baſſim tifa peenemta reſolu- zija, kura apſtiprina agrakoſ Libekâſ un Dreſdenek kongreſa leħnumuſ, ka tagadejâ walſtk ir waldoſcho ſchſkuru organſ, ka proletariata uſdewumſ ir reiſ eekarot un ſagraħbt ſawâſ rokâſ walſtk waru un ka taħeħz atraidami politiſki zenteeni, kaſ iſeet uħ peeweikſchanoſ un peemehroſchanoſ paſtaħwoſchai walſtk un ſabeedribaſ kaħrtibaſi. Pret ſcho reſoluziju baſſoja pa wiſleela- kai baſai delegati iſ Deentwiduſ Waħzijaſ, kur rewiſioniſkeek uſſkati deekgan plaſchi eeperinajuſcheek partijaſ aprindâſ. Galweneek eemeſli: tur naw weħl tiſ attiħſtita leekruħpneeziſba (ka peem., Seemel-Waħzija, Weſtfalija un Keinaſ prowinzê), ſiħkburſchuafiſija te weħl ſameħrâ ſtipra un uſſtaħjaſ ar deekgan demokratiſku programu, pee kaſm birokratijaſ un poliſzijaſ ſpaſidi te teekſham naw tiſ ſmagi ſajuħtami ka Seemel-Waħzija (Prufija). Wiſpahr ſchſkuru atteezibaſ te weħl naw noſkaidro- juſchâſ; ſchſkuru ziħna te weħl naw tiſ aſa un barga un taħeħz te ari war raſteek ſchahdaſ reformu iluſijaſ. Te meħgina par ſabeedriſkâ preteſchſkibaſ meſt paħri reformu laipaſ, bet naħk te ari laiſk, kur ſtraumeſ pluħdi taſ aiſſkaloſ prom!

Žapeeſiħmê weħl, ka kongreſa debateſ aiſwirſijaſ no gal-

wenà jautajuma šahaus un ta pehžgalà wišs grojjās ap to, waj mašakumam japadodas partijas wairakuma lehmumeem jeb nē? Deemwidneeki ušstahjās ari pret proletariata weenibas un solidaritates prinzipu, pret partijas dižiplinu un pastahweja uš to, ka wini nelaušchotees šaistitees no partijas lehmumeem un rihkošchotees uš šawu galwu! Zeelee parlamentarišma aišstahwi te stuhma tahdus pat motiwus preekščā, kà anarkisti... Pehž rezoluzijas peenemiščanas 66 delegati iš Bawarijas, Badenes, Wirtembergas un Ģesenes eesneedša parteitagam išstaidrojumu, ka wini gan atšihstot partijas kongresu par augstako instanzi wišos prinzipielos un taktiškos jautajumos, bet ka „weetejos jautajumos“ (peem., par budščeta atwehleščanu) warot špreest weenigi weetejās organizijas. Ša wahzu rewisionisti teeščām trauktos turpmak šchahdus ušstatus išwest dšihwē, tad tas buhtu draudoščs šimptoms, jo tas nošihmetu pilnigu dižiplinas išahrbiščanu un partijas dešorganizeščanu. „Šawai dižiplinai“ — šaka Kautškis — „wahzu šozialdemokratija war pateiktees par šawām špoščakām ušwarām, šči dižiplina ir bijuše par paraugu wišai starptautiškai šozialdemokratijai —, un ta lai nu išjuktu tamdehl ween, lai dašči parlamenta lozekli waretu eeguht wairak zeenibas waldibas un birgeliko partiju preekščā un teem buhtu atweeglinata eespehja nošleht ar winām parlamentariškus weikalus!“ (Neue Zeit, Nr. 50. 1908.)

Mums tomehr naw ne mašakà eemesla šchaubitees un baiditees par Wahzijas šozialdemokratijas nahkotni: partijas kopapsina te tiš zeešča un štipra paščhās mašās, ka tās gan šaturēs rewisionistus šinamās robeschās. Beš tam Wahzijas politiškā dšihwē patlaban šahšas tiš nopeetnas un šwarigas žihnas (kà peem. pret lihdiščinejo Wikuma „peršonigo politiku“ u. z.), ka turpmak wišai rewisionistiškai miglai jaiškliht. Ne tikween ka monarkišma prinzipš Wahzijā tagad štipri šatrizinats, ka wahzu štrahdneeku partija ušnehmuši neatlaidigu žihnu par pilnigu konstituzionališma šašneegščanu Wahzijā,

bet wišpahr Ēiropas starptautiskais stahwoflis draud ņazelt tiņ dašĉadus ņarešĉigijumus un konfliktus, ņa apšinigam proletariatam jabuht gatavam uš wišadàm warbuhtibàm. Lihdišĉinejais Ēiropas lihdiššwars war it aštri gahštees uš weenu waj otru puži, war iņzeltees starptautiskas ņaduršmes waj eekšĉeji nemeeri, kuri war atraišit ņaištitos tautas špehtus un žihau nowest lihdiš tahdàm katastrofàm, par kuràm waldošĉàs ņĉĉiras ņĉimbrišĉam wehl ne ņapnot neņapno. Wehš stahwam šwarigu notikumumu preekšĉà un pehdejee gadi mums rahda, žif štrauji wiršas tagad uš preekšĉu wehštures gaita. Sawà klusà pawehni ņehdot, rewisioniști puhšĉ ņawu meermihlibas štabuli un nepamana nemaš, ņa wehtras negaišà leežas jau ņoku gali un mešĉà krašt wezee, ņagahšusĉees stumburi...

Neņad Ēiropas strahdneeku partijàm natw bijis tiņ zeešĉi un ņingri janostahjas uš ņĉĉiru žihnas pamateem, neņad nar maršĉisms tiņ redjami peerahdijees par weenigi pareižo proletariško taktiku, ņà taišni tagad, kur zaur šmagu ņabeedrišku žihinu uguni zauri tàs ņagaida tiņ leelišĉas ušwaras.

Baſeles ſtarptautiſkaiſ ſozialiſtiſkaiſ kongreſſ.

Grubti nopeetnâ, atbildibas pilnâ wehſturiskâ brihdi ſa-
nahza kopâ Internazionaliſ preeſchſtahwi Baſeles kon-
greſâ. A r ſ ch wiſâ ſawâ aſinainâ ſchauſchalibâ ploſas Bal-
kanu puſſalâ: ſimttuhkſtoſchi zilweki apkauti un ſakroploti,
iſlaupiti un nodedſinati zeemi un pilſehtas, iſpoſtitas weſelas
prowinzes! Bet wehl naw deſgan aſiau ſtraumju pluhduſchas
kapitaliſmam un militariſmam par godu un ſlawu... Katru
ſtundu un katru brihdi wareja un war ſagaidit, ka Balkanu
jautajumu dehl ſadurſees ſawâ ſtarpâ kapitaliſtiſko leelwalſtju
interefeſ (wiſpirmâ fahrtâ Aultriya un Kreewiya) un ka pir-
mee eerotſchu zirteeni neatwairami eerauſ wiſas
Eiropas walſtiſ wiſpahrejâ paſauleſ karâ. Taſ buhtu tik
breeſmu un ſchauſmu pilnſ karſch, kaſhdu zilwe-
zeſ wehſture wehl nekad naw peeredſejufe, taſ iſpoſtitu
tautu labklahjibu un kulturu, kaſ zelta pa paauſchu
paauſſem, taſ atneſtu Eiropas tautâm neiſſakamu poſtu
un taſ buhtu ka welniſchſ iſſmeeſlſ diwdeſmitâ
gadufimtena ziwiliſazijai — zilwezeſ prahtam
un apſinai. Bet apſtulbuſcho waldbneeku,
diplomatu un finiſiſtu karofchanas ahrprahtu
apturet war tikai paſchu tautas maſu griba
un ſpehſ. Taſ bij un ir tapehz ſozialiſtiſkâſ
Internazionaliſ peenahfums meſt ſwaru
kauſâ wiſu ſawu moraliſko un politiſko
eeſpaidu, lai uſturet u meeru un lai
wiſeem ſpehſeem raudſitu nowehrſt
draudoſcho kara warbuhtibu. Baſeles
kongreſſam peenahzâſ ne tikween
iſteikt wiſa Eiropas apſinigâ
proletariata proteſtu pret
tautu ſlepkawoſchanu, bet tam
wajadſeja ari raſt atbildi uſ
jautajumeem: kaſ darams,
lai iſſchirtu meera zelâ
konfliktuſ un lai iſlihdſinatu
preteſchſkibaſ Eiropas
walſtju ſtarpâ? Kaſhdi
uſdewumi meera nodibinaſ
chanâ peekriht wiſai
Internazionaliſ

un sozjalistiskām strahdneeku partijām atšewišķās jemēs? Rahdi lihdsēki un kāhdas metodes proletariatam leetojami ziņā pret bruņošanos, pret karu? — Un ar pilnu teešibu var teikt, ka Bāseles kongrešs špihdošchi weizis šamu grūto ušdewumu.

Ģiropas kara breesmas jau nemitigi špošojšķās pehdejos gados un starptautiskais proletariats tapehž jau šen peegreesis wišnopeetnašo wehribu draudošchai kara warbuhtibai. Jautajums par militarismu un starptautiskēem konfliktēem bij likts jau uš Stutgartes internāzionalā kongreša (1907. g.) deenas fahrtibas; par atbruņošanos un tautu meeru tika špreešts Kopenhāgenas kongrešā (1910. g.) un Stutgartes lehmumi atfahrtoti un papildināti; kara jautajums nahzis pahrrunā wišās pehdejās Internāzionalā Sozjalistiskā Biroja šehdēs. Bet Ģiropas proletariats nebuht naw aprobešchojees tikai ar šminigām rezolūzijām ween — wišus pehdejos gadus tas bijis nomodā un zeešchi paturejis azis kapitalistisko waldbibu rihzibas planus. Sewišķki ar Marokas konfliktu šahkot, kad draudeja šaduršme starp Franziju un Wahziju, un pehž tam Itālijai eebruhšot Tripolisā, Ģiropas sozjalistiskās strahdneeku partijās neatlaidigi karojšķas par meeru gan parlamentos, gan prešē, gan tautas šapulžēs un mašu demonstrāzijās; tās išeetojušķas katru gadijumu, lai isteiktu tautas mašu gribu un lai šawalditu waldošcho šķškiru karošķanas teešmes. Bet tiklihdsē eedegās Balkanu karšch un leeshmu duhmi šahka apnemt wišu Ģiropu, tad ari Internāzionalē nekawejošchi špehra wišus šokus, lai daritu, kas ween winas špehžās šahw. 28. oktobri (j. št.) tika eesaukta Internāzionalā Sozjalistiskā Biroja šehde, kur tika nolemts wišā Ģiropā uššahkt plašchu agitāziju pret karu un starptautiskā štahwokla noskaidrošķanas un meera nodibinašķanas labā šarihkot ahrfahrtēju starptautiskū sozjalistiskū kongrešu. 17. nowembrī (j. št.) Ģiropas leelākās pilšehtās tika pret karu notureti mašu mitini, kur, kā peem. Parišē, peedalijās lihdsē 100.000 žilweku. Katrā lee-

Iekā Eiropas zemē tika tautas maņas eeustinatas pret karu un šho semju sozjalistiskās partijas (kā Bahzija, Franziija, Auztrijia, Ungariija, Bulgariija, Rumanija, Kreewijia, Polijia u. 3.) iplaida atšewišķēus manifestus pret karu. Tā ka starptautiskā kriše nebuht nemasinajas un Eiropas stahwoķlis wehl arweenu tikpat draudošķs kā Balkanu kara šahķumā, tad uš Bahzijas sozjaldemokratijas preekščlikumu tika nolemts kongresu pafteidsinat un to šašaukt jau 24. nowembrī (j. st.).

Tikai pahrs nedelu laikā wajadseja šaorganiset tik leelu pajahķumu, kahds ir starptautiskais sozjalistiskais kongress, un ja kongress tomehr išdewās tik apbrihnojami šposchi, tad tas leezina tikai par šchi momenta ahřkahřtigo šwarigumu un par Eiropas sozjalistisko partiju organisorisko gatamibu. Peewe-dišim te delegatu škaitu. Šamšam kopā bij eeradušķees 518 preekščstahwji no wišam Eiropas zemēm: no Bahzijas — 75, Auztrijas — 59, Belgijas — 32, Bohemijas — 60, Bošnijās — 1, Bulgarijas — 6, Kroatijas — 2, Danijas — 8, Franziijas — 120, Anglijas — 13, Šolandes — 9, Ungarijas — 18, Italijas — 11, Lukšemburgas — 2, Smeedrijas — 8, Norwegijas — 3, Portugales — 2, Rumanijas — 2, Somijas — 2, Polijas — 20, Kreewijas — 36 (to starpā no Latwijas sozjaldemokratijas — 2).

Kongresa kopeespaids naw wahrdeem aprašřtams un šatram, kam gabijās to peeredset, tas paliks neišdšehščamā atminā uš wišu muhšču. Wiši bij šteigušķees ščurp Internacionales šlawenakee žihnitaji: širmais Bebels no Bahzijas, kūršč drihš jau nu 50 gadus karojis sem sozjalizma šarkanā karoga, Adlers no Auztrijas, weens no gudrakām un špehji-gakām galwām Internacionālē, Keir-Hardijs no Anglijas, Wakjans, wezais Parišes komunas kareiwis, no Franziijas un lihds ar wiņu Šchorejs, Eiropas warenaķais runatajš, wezais Greulichs no Šchweizes, kūršč 43 gadus atpafal bijis par preekščšehdetaju pirmās Internacionales kongresā Baselē (1869. g.) un kiram wehl bij lemts muhšča beigās wadit taga-

dejo Internationales kongresu. Un simteem zitu no daschadâm jemem, kuri wiſus ſawus ſpehkus un ſawu dſihwi atdewuſchi leelajai ſtrahdneeku ſchkiras atſwabinaſchanas zihnai!

Schim kongreſam peeſrita tiſ ahſfahrteja noſihme wiſas Giropas kulturaſ aiſſtahweſchanâ, ka pirmo reiſ tas ſaſtapa ari ſimpatijas no pilſoniſko aprindu puſes. Baſeles kantona republikaniſkâ waldiba bij turejuſe par ſawu peenahſummu ofiziali apſweikt ſcho ſtarptautiſko ſozialiſtiſko kongreſu. „Reiſmehrojannu nelaimes poſtu nowehrſt, tautas aiſſargat no breeſmigeem upureem, ſahduſ teem uſliktu karſch, — tas ir juhſu augſtais mehrkis. Ur ſcho kongreſu juhſ gribat modinat zilwezes apſiau, lai waras ſahre un kaiſliba neſpehtu riſkotees pahr weſelu tautu liſteneem“ — tâ bij teiktſ Baſeles kantona waldibas adreſe. Baſeles garidsneeziſa atwehleja kongreſa mitinam wehſturiſki ſlawenâs Baſeles katedrales (Münſter) telpâs. Tas bij neaprakſtams brihdis, kad plaſcho, 20 tuhſt. leelo kongreſa demonſtrazijas gahjeenu ſanehma ar dimdoſcheem baſnizas ſwaneem, it kâ ſawâ lai kâ karaku waj pahweſta un kardinalu prozeſijas! Un tad, ehrgelu ſkanâm pluhſtot, baſnizas warenâs, druhmâs telpas pildijâs ar baſnizas, walſts un priwata ihpaſchuma eenaidneekem, ſw. apuſtulu un biſkapu tehli mehmi luhkojâs uſ aſins ſahrteem ſtrahdneeku organiſaziju karogeem un no kanzeles, kur gadu ſimteneem ilgi ſpredikoti wergu hauſlibas dogmati, atſkaneja tagad rewoluzionarâ ſozialiſma zihnâs wahrdi! Schini brihdi katrs teeſcham wareja redſet un juſt, ka wehſtureſ gaita eet ſtrauji uſ preekſchu un ka proletariatam lemſtſ ſcho wehſturi apſinigi darinat...

Mums naw te eeſpehjams plaſchaki atſtaſtitit kongreſa runas un tapeh3 aiſtrahdiſim tikai uſ ſwarigakeem momenteem. Wiſpirmâ ſahrtâ kongreſâ lauſâs zauri dſilſch, kwehloſchſ ſaſchutumſ pret Balkanoſ noteekoſcho tautu ſlepſawoſchannu un pret ſchi kara ihſtajeem riſkotajeem — Balkanu karaku un karaliſchu dinaſtijâm, Giropas blehdigeem diplo- mateem un Auſtrijas un Kreewijas galmu nazionalistiſkâm

kliekēm. No Bulgarijas bij kâ kongreja delegats eeradees Saka-
foms — wiņš ir weenigais Bulgarijas tautas weetneeku
šaeimas ložeklis, kas protestēja pret karu un kas par to tika
gandriņš noširts no šatrazinateem „patrioteem“ —), kas patš
bij redsejis šchi kara šchaušmas un kas kongreja mitinâ atteh-
loja, ka blakus šaplošiteem lihšeem šinti un tuhštošchi eewai-
noti beš ahrstu palihdšibas rahpo nakti un dublos apfahrt un
beidšas aij šala, iškalkuma un ašinu nopluhduma! Bet beš
barga protesta pret šcho barbariško zilweku šlaktešchanu Bal-
kanu karâ, kongreja dalibneekus nomahza šmagas b a š c h a s,
šaut Balkanu notikumi neeegruhstu wišu Ciropu wišpahrejâ
pašaules karâ. Wišwairak šchis baigâs ruhpes špeesch
A u s t r i j a s šozialdemokratiju, jo ta wištuwak štahw Bal-
kanu kaujas laufam un ta war katru brihdi šagaidit kara pee-
teikumumu no Austrijas waldibas pušes. „Wišs, šo beedrs
Sakašoms mums šahstija,“ — teiza Adlers — „wišs tas ir
tikai behrnu rotaka, šalihdšinot ar to, kas mums šagaidams, ja
šchis karšch išaughtu par pašaules karu. Balkanu karšch buhtu
wehl idile, šamehrâ ar nepahrškatamo mašu šlepkawošchanu, jo
šchis karšch tiktu wests ar wišeem breešmigeem lihšfekleem un
mechaniškeem šlaktešchanas iškudrojumeem, kahdi lihšch šchim
wehl nekur naw išeetoti!“ „Mehš šinam, ka pašaules karšch
nošihmetu i š p o š t i š c h a n u neiššakamos un nepahrredša-
mos apmehros. Bet ne tikween kritušcho lihki, ne tikween
cewainotee un šakropłotee, ne tikween poštâ eedšihštâs gimenes
un uš ilgeem laikeem iškizinatâs šaimneeziškâs mantas, —
nè, te draud bojâ aiseet wišâ garigâ un kulturelâ
p a š a u l e, kura barbariški, warmahzigi un nošeedšigi teek
tagad likta uš špehli!“

Bet waj tad waldibas un waldošchâs šchēiras pašchâs ne-
redš, kahds bešdibena atwars tām rehgojas preešchâ? Newar
jau teikt, ka wiši Ciropas ministri un diplomati buhtu glušchi
ašli, bet tee war iškahditees par beššpehžigeem kaut kâ wairš
apturet mašchinu, kas žaur wiņu weegłprahtibu un nošeedšibu

brahščas uš preešču katastrofai pretim. „Mehš tagad atrodamees tahdam stahwoflim pretim,“ šaka Udlers, „kas ir radees automatiski zaur kapitala waras mekanišmu un zaur waldoščo ščkiru nespehhibu, kuras šhini, tāpat kà wišos zitos iščškiroščos momentos un wišas iščškiroščas leetās, israhdas par nespehhibam pahrwaldit špehkus, kuras atraišijis un attihštijis kapitališms.“ Eiropas leelwalstis tagad brunojas, Austrija un Kreewija mobilijē, stahda prašibas un nem tās atpakaļ —, tās paščas nešin, ko tās ihsti grib un kahdu galu nems wiau rihziba! Draudošča tumša šedš waldoščo ščkiru nahkotni: neweens newar paredset, kahdu gaitu nemtu šchahds pašales karšč un kahdā šituazijā tas nowaditu waldoščo ščkiru waru un wišu kapitalistiško eefahrtu. Karšč neschaubami šatrizinatu lihds pašcheem pamateem Eiropas kupitalistiško šabeedribu un revoluzijas wulfans waretu drihši ween apriht waldoščo ščkiru waru un kundhibu. Kongreša runās beeschi teef atkahrtoti Udlera wahrdi: „Es nefa neparegoju, es tikai atgahdinos: pehž wahzu-frantšču kara nahža Parišes komuna, pehž kreewu-japanu kara — 1905. gada r e w o l u z i j a . . .“

— Eiropas apšinigā proletariata rokās wehl neatrodas tahdi waras lihdsekli, ka tas špehtu jau tagad galigi nowehršt kara išzelščanos: wehl šawu apšpeedeju un warmafu pawehlei klaušitu šimttuhštostochi šajarmēs šašlodšiti, uniformās šagehrbti, kara deenestā ijdrefeti šaldati un šawā apmulšuschā neapšinā tee kertos pee eerotšcheem. Bet Eiropas šozialdemokratiija juhtās jau špehhiba deesgan stahtees pretim waldoščo ščkiru rihzibai un nelaut wairs proletareešču barus išleetot par akleem šlepšawoščanas rihkeem un par leelgabalu baribu! Eiropas proletariats wairs negrib lautees šewi dšiht uš karu, wairs negrib šchaut uš šaweem brahšeem, wairs negrib peelaišt kapitalistiškām wal dibām noseedsigi špehletees ar tautu dšihwibu un labklahhibu! Bajeles kongrešs tamdehl no jauna ušwehra Stutgartes un Kopenhagenas lemmuš: „i š l e e t o t w i š u s l i h d š e k l u s, kahdi ween proletariatam rahdas

wisnoderigafi, lai nowehrstu kara ijjelſchanos, pee kam ſchee lihdſekki it dabifki teef groſiti, ſtatotees pehz ſchkiru zihnas un wiſpahrejas politiſkàs ſituazijas.“ Sem ſcheem lihdſekkeem galwenâ kahrtâ jaſaprot tautu maſu ſakufſti-naſchanu un tautas maſu gribas klaju demonſtreſchanu parla-mentoſ, preſe, tautas ſapulzês, bet ſchee „lihdſekki“ war eet ari lihdſ klajai preteſtibai waldibas riſkojumeem — lihdſ generalſtreikam un brunotai tautas ſazelſchanai (inſurekzijai). Wahzijas un Auſtrijas ſozialdemokratiſkàs partijas ſchimbriſcham atraida ſchahdas zihnas metodeſ (t. i. generalſtreiku un tautas ſazelſchanos) pret karu, tamdehl ka wiinu ſemês tagadejâ ſabee-driſki-politiſkâ ſituazijâ tâs neweſtu pee mehrka; Wahzijas un Auſtrijas ſozialdemokratiija negrib ſaiſtitees ar ſolijumeem, kuruſ pee tagadejeem apſtahkeem tâs, warbuht, neſpehtu iſweſt dſihwê. Bet ja generalſtreiks un tautas ſazelſchanas naw teeſchi mineti kongreſa reſoluzijâ, tad ari ſawukahrt tee ne-kahdâ ſinâ naw iſflehgiti no proletariata zihnas lihdſekkeem pret karu. Tâ to ſewiſchki uſſwehra Franzijas ſozialiſtiſkàs partijas wahrdâ Schoreſſ un Waljans; to paſchu ari apleezinaja Anglijas ſtrahdneeku partijas preeſchſtahwiſ Keir-Gardijs, kuſch kongreſa mitinâ uſſtahjas par to, ka „kara gadijeena ſtrahdneeku ſchkirai jaiſleeto ſawſ otraiſ warenais zihnas lihdſekliſ, — ſtarptautiſkaiſ revoluzionaraiſ ſtreiks pret karu.“ Ka Kreewijâ taiſni maſu ſtreiks ir weens no proletariata ſmageem, aſakeem eerotſcheem, par to neweenam naw ſchaubas, — wehſtis par Kreewijâ atdſimſtoſcho revoluzi-onaro maſu kuſtibu, par Kreewijas ſtrahdneeku proteſta ſtrei-keem, wiſſ kongreſſ uſnehma ar ſkalâm gawilem. Ar ſawu atkahrtoto lehmumu, ka proletariats iſleetos wiſuſ lihdſekkuſ pret karu, kongreſſ tikaſ apſtiprinaja, ka Ciropas ſtrahdneeku ſchkira ir teeſchâm gatawa aktiwi ſtahteſ pretim waldofcho ſchkiru riſzibai, ja tâs uſdroſchinatos liſt uguni klahſt wiſpah-reja Ciropas kara degleem.

Baſeles kongreſſ gahja tomehr wehl tahlaſ pahſ ſcho wiſ-

pahrejo resoluziju; kongreſs uſtahnija ſawu poſitiwo lehmumu, kà ſaſkanà ar Eiropas tautu maſu intereſem atriſinami tagadejee ſareſchgitee ſtarptautiſkas politiſkas jautajumi; kongreſs beſ wiſpahreja zihnas mehrka norahnija wehl katras walſts ſozialiſtiſkai partijai winas atſewiſchko uſdewumu. Beewediſim te atkal Adlera wahrduſ: „Birno reiſ, — un taſ paliks ſchi kongreſa wehſturiſkà noſihme —, mehſ ne tikween iſteizam ſawu noſodiſchanu, mehſ ne tikween ſauzam uſ zihnas ſparu, bet ſkaidroſ wahrdoſ un noteiktàſ formulàſ mehſ ſneedſam wirſeena linijaſ wiſu ſemju proletariſkai politiſkai, un kaſ wiſſwarigakaiſ: mehſ eſam par tà m pilnigi weenprahtigi.“ (Wehtraini applauſi.)

Œhiſ proletariſkàſ politiſkaſ wirſeena linijaſ ſkaidri un gaiſchi iſliktàſ Baſeleſ kongreſa manifeſtâ. Te wiſpirmſ teek aiſrahdiſ uſ weenmehr augoſchàm kara breeſmàm, kuraſ lihdſ ſchim tikuſchaſ ſlahpetàſ no proletariata preteſtibàſ un no waldoſcho ſchëiru bailèm par draudoſcho proletariſko rewoluziju, kaſ waretu ſekot ſchahdam paſauleſ karam. Wainu par Balkanu kara iſzeliſchanoſ kongreſs uſkrauj Eiropas leelwalſtim, kuraſ ar tiſſchu noluhku kawejuſchaſ reformu iſweſchanu Turzijà un weenmehr te tiſkojuſchaſ pehz ſawu intereſchu labuma. Un ja tagad Auſtro-Ungarijaſ monarkija grib uſklupt Serbijai un to pahrwehrt par Auſtrijaſ koloniju, tad wiſu Auſtro-Ungarijaſ ſozialiſtiſko partiju peenahkumſ ir nelaut notikt ſchahdam uſbrukumam un tiklab Auſtro-Ungariju, kà ari wiſaſ zitaſ leelwalſtiſ atturet no eejaufſchanàſ Balkanu karà. Balkanilai peeder Balkanu tautàm paſchàm! — Tapehz kongreſs atſihſt ari Albanijaſ autonomijaſ (neatkarigaſ paſchwaldibaſ) teeſibaſ, apſweiz Balkanu ſozialdemokratiſko partiju uſſtahnito praſibu pehz demokratiſkaſ federazijaſ (t. i. Balkanu walſtinu apweenibaſ uſ demokratiſkaſ eefahrtaſ (republikàſ) pamateem) un uſleek ſchim partijàm par peenahkumu: ſtahteſ pretim ſawu wal-

dibu mehginajumeem apšpeest tautu teešības un reišē ar to zenštees nodibinat meeru wišu Balkanu tautu starpā.

Starptautiskais soģialistiskais kongrešs apšuhđj *R e e w i - j a s z a r i š m u*, kurš ar šawām noseedsģigām intrigām taišni kuhda uš karu un tihko šchahđā kahrtā atdabut atpakaļ šawu šaudeto eespaidu Balkanu puššalā. Naw jau nošakams, waj *Rreewijas* zarišmam išdotos šchahđi plani, bet šawu ašinaino rošu tas jau steepj gan pehz paščas Konstantinopoles, gan pehz Armenijas (*Maš-Alģijā*). Zarišma laupiššanas un šlep-šawoššanas nodomus šatreekt war tikai *Rreewijas* apšinģigais proletariats un tapehz kongrešs leek leelas zeribas uš *r e w o - l u z i o n a r ā s m a š u k u š t i b a s* atjaunoššanas *Rreewijā*. Šo — kģ kongreša manifestģ teiktš — „zarišms ir Ģiropas reaģionaro waru zentrģ... un zarišma gahššanu wišai *Internazionalei* jaušškata par weenu no šaweem galweneem uš-šewumeem“. Tapehz ari kongrešģ ar škaleem applaušeem tģa šanemta zeturtģš w. domes soģ.-dem. deputatu apšweikuma telegrama un tģpat ari wehstis par *Rreewijas* štrahđneeku protestu streikeem pret karu. (Šchis pats nahwģigais naids pret zarišmu un karsta lihđšģuhtģba *Rreewijas* proletariata atšwabinaššanas zģhnai atbalšģjas pehz *Bašeles* kongreša ari *Wahģijas* reichstaga šehđēs — wahģu soģialdemokratiško deputatu runģš.)

Kongreša manifestģ teiktš, ka Ģiropas meeram wišleelģkģš breešmas draud no tagadeģģšš naidģgģšš preteģģibas starp *Wahģiju* un *Angģģiju*. Un taišni šchģ preteģģģba starp *Wahģiju* weenģ pušē un *Angģģiju* un *Frangģiju* otrģ pušē dod ari eespehģu zarišmam willt šawu šapurušcho dšģhwibu un, — neluhģģo-tees uš to, ka wiņa militarišģģ wara tģa šabeģģta *Japanas* karģ, — wehl arweenu kultees pa widu leelwalšģju starptautģškģ politikģ un gan Ģiropģ, gan *Alģģā* wišģš stubros šanest kopģ šprahģstģģchģš kara weelas. Ša rimtos brunģššanas šazģhšģte starp *Wahģiju* un *Angģģiju*, tad ar to buhtu eeguhtģ wišdro-šchģkģ kģhla pašaules meeram un lihđš ar to peenahktu galš

zarisma lihdſſchinejam waras ſtahwoſlim. Lapehz weens no Internationales galweneem uſdewumeem tagad ir — panahſt weenoſchanos un ſapraſchanos wahzu un angſu tautas maſu ſtarpâ. „Mehs gribam ſchinî meetâ paſludinat“ — teiza Wahzijas ſozialdemokratijas wahrâ Gaafe, — „ka wahzu proletareeſcheem naw un newar buht nekahdas naidigas juhtas pret Anglijas tautu. Mehſ tiklab tagad, kâ turpmaſ ſtrahdaſim un gahdaſim par to, ka noteef iſlihdſinaſchanâs abu walſtju ſtarpâ... Wiſeem mehginajumeem ſarihdit weenus pret otreem Anglijas, Wahzijas un Franzijas proletareeſchus jaſaſchliſt pret Internationales ſtrahdneeku maſu dſelſchaino ſolidaritati, ja ween mehſ daram ſawu peenahſumu katrs ſawâ ſemê. Anglija, Franzija un Wahzija, — par to naw nekahdu ſchaubu, — ir ziwiliſazijas un zilwezes progrefa ſtiprafâs neſejas, ja tâs ſawâ ſtarpâ apweenotos.“ Un naw ko ſchaubitees, ka Baſeles kongrefſ — wiſeem wehſturifſeem pahrpatureem, aſinainâm ſaru atmiaâm un ſchowiniſtiſkeem rihdiju-meem pahri — leelâ mehrâ wirſijis uſ preeſſchu tuwinaſchanos ſcho tautu ſtarpâ.

Maniſta beigâs kongrefſ greeſchas pee wiſu ſemju proletareeſcheem un ſozialiſteem, lai tee ſchinî iſſchkiroſchâ brihdî pazel ſawu baſi, lai tee paſludina ſawu gribu wiſados weidos un wiſâs meetâs, lai tee iſleeto wiſus lihdſekus, kahdus teem dod rofâs proletariata organifazija un proletariata ſpehſs. „Stahdat iſſuhſſchanas un maſu ſlepſawibas kapitaliſtiſkai paſaulei pretim meera un tautu brahlibas proletariſto paſauli!“ —

— — Kongrefa runas noturetas — aiſgrahbtibas ſawiknojumſ pahrnem wiſus, kad kongrefa preeſſchſehdetajſ leef reſoluziju uſ baſſoſchanu. Wiſu dalibneeku rofas pazelas kâ uſ ſmehraſtu un ſpehzigu un wareni atſkan „Internazionale“. Wet klufuma ſchalkas eet zaur wiſu ſahli, kad paſinots teef, ka wehl runâs daſchus wahrâdus wezais **W e b e l s**. Merimſtoſchu applauſu pawadits wiſſch ſtahjas tribinê (ſirdi eefogâs ſahpju iſchhlabas, ka ſchis, warbuht, pehdejais Internationales kon-

grejš, kurâ Bebel's runâ) un wina balšs ūtan ūtipri un drošči, tã weenmehr zihninu brihšchos. Bebel's min, ka ūchis kongrešs Internazionales wehsturê tiks eeshimets ūelta burteem, ka „buršchuasiskai paūalei, kura ūaškalbita trij- un tšhetrūaweenibã, te ūtahw pretim wišas paūales ūtrahdneeku weenūaweeniba un ūchi leelã Internationale brunojas ušnemt zihnu ar wišeem eenaidneekem“. Un Wahžijas ūozialdemokratijas un wišas Internazionales firmais karognešejš ušaižina ūūūirtees ar ūauzeenu: „Lai dšihwo darba Internationale!“ Neapraūstamas gawiles ūeko ūcheem wahrdeem un kongrešs teek ūlehgtš. —

Sozialistiškã Internationale paūludinajuše un apleezinajuše ūawu nelokamo lehmumu. Newar buht nekãhdu ūchaubu, ka ūchis lehmums tiks iūwestš dšihwê un ka katras ūemes ūozialistiškãš partijas — un to ūtarpã ari ūreewijas un Latwijas apūinigais proletariats — iūpildis ūawu peenãūumu. Tad ari reiū janoteek un notikš tas, ko ūãhdã runã mineja wežais ūblers: „Nãhū ūtunda, kur proletariats iūleetos atmakū, kuru tas tur ūawãš rokãš: proletariats žels ūawu apūuhdšibu un nahūš ūtunda, kur proletariata m buhš ari ūobens rokã, lai tas iūpilditu ūawas teekãš ūpreedumu!“

Par partijas weenibu.

Buhtu leeki wehl wahrduš tehret par to, ka Kreewijas strahdneeku kustiiba eet atkal uš augšču. Reatlaidigas šaimneezifkas zihnas wišās Kreewijas malās un wišabās darba nosarēs, protesta streiki daščados revoluzionari-politiškos gadījumos (9. janvārī, Lenas slaktina deenā, 1. maijā, flotes matrošču teesafšanas laikā u. z.), šozialdemokratiškas frakzijas atbalstiščana, strahdneeku prešes nodibinaščana un isplatiščana, strahdneeku apdroščinaščanas kompanija u. t. t., ka ari šimteem šihkašu faktu un notikumu rahda mums, kašdā mehrā aug un peenemas Kreewijas proletariata paščapsina un paščardarbibu un ziš stipri ta šahš atkal šakustinat waldoščā reščima pamatus. Muhsu preekščā ir špežiga mašu kustiiba, bet tikpat klaji redšami ir šchis mašu kustiibas tr u h k u m i. Wispirms atmodušēs strahdneeku kustiiba Kreewijā nebuht naw wispahreja un weenmehriga: ja gandrihš waj furā katrā brihdī ir gataws uš streikeem un demonštrazijām Peterburgas un Rigas proletariats, ka ari dašchi Deenwid-Kreewijas pilšehtu (Nijewas, Haršomas, Žekaterinošlamas) strahdneeki, tad šoti šihkus wilniščus met wehl strahdneeku kustiiba Maškawā, gurdenā wahrgumā Klusē Kreewijas zentralais ruhpnēezibas rajons, gaušchi maš kas dširdams no Wolgas pilšehtam un Urala šawodeem; šalihdšinot ar preekščerwoluzijas kustiibu, glušchi šlahbana ir proletariata zihna walšts nomalēs — Kaukašā *), „Bunda“ rajonā un pa dašai ari Šolijā. Tā tad — preekščpulkši jau aišgahjušchi deesgan tahlu, bet wiša pahreja Kreewijas strahdneeku armija wehl tiško šahš lašit un pulzet šopā kontrerwoluzijas isšlaidetos špehkus. Wehl wiša kustiiba tiško eewiršas ihštās šleedēs, wehl walba leela nešapraššana un

*) Šchis rakšts jau bija šaliktš, kad nahža šinas par streikeem Šatu naftas rajonā.

nesinašchana par preekščâ stahwošcheem usdemumeem, kâ mehs to daudjâs weetâs redsejam strahdneeku apdrošchinaschanaš. likumu kompanijâ un peem., ari starp latweešču strahdneekem legalas prešes jautajumâ. Kreewijas strahdneeku kustiba wehl šaraustita, iskaišita un neweenada: truhkst zihnas kopiba un weeniba, truhkst Kreewijas strahdneeku šķirai štipras, nešadragajamas un kopeji šaištitas organizācijas un truhkst par wišâm leetâm Kreewijas sošaldemokratiskâs strahdneeku partijas weeniba.

Naw wehrtis te wairs atfahrtoť ahbezēs pateesibu, kâ Kreewijas revoluzija war uswaret tikai kâ organizets špehks, kâ organizeta mašu kustiba. Beš šchaubâm, Kreewijas proletariats ir mantojis daudz peedšihwojumu šmagos kontrrewoluzijas gados, wina šķiras apšina ir daudz zeetať iskalbinata un wina šķiras pašdarbiba ir auguše, bet ja runajam par Kreewijas proletariata organizaciju, tad ta atrođas tagad šamehrâ daudz behdigakâ stahwošlî, nekâ preekšchrewoluzijas laikmetâ. Wežâs partijas organizācijas tika no kontrrewoluzijas un usnahkuschâs krišes gandrihš waj pilnigi šašķaiditas (mehs te runajam par pašchâs Kreewijas zentreem, newis par nomalêm) un jaunas (nelegalas) organizācijas, šamehrâ ar augošcho strahdneeku kustibu, naw wehl nebuht peeteekoščâ mehrâ stahjuschâs wina weetâ. Sinams, strahdneeku kustiba Kreewijâ jau naw rimušes ari šem kontrrewoluzijas gadu špaideem un šchahdâ waj tahdâ weidâ ta ari laušušes uš ahru; naw truhkuschâs un netruhkst ari tagad daščadas legalas organizācijas (arodneeziskâs beedribas, kooperatiwi, strahdneeku klubi), kuras wareja un war noderet strahdneeku šķirai kâ šwarigi atbalsta punkti winaš zihnâ un darbâ un kurâm jameiž šawi šinami strahdneeku kustibas usdemumi. Bet arodneeziskâs beedribas, kooperatiwi, strahdneeku kulturelâs beedribas, — zif šwarigas un nepeezeeščamas tās ari nebuhtu, — newar nekahdi tomehr ispildit strahdneeku politiskâs partijas lomû. — Mehš redšam, beš tam, pehdejâ laikâ,

ka lihdjās strahdneeku legalām organizacijām atklasti usstah-
 jas ari atfēviščkās strahdneeku grupas daščadās Kreewijas
 pilfēhtās un weetejās fabrikās un ņawodos, gan wahēdamas
 pabalstu ņumas strahdneeku legalās preņes organeem, gan pa-
 rakstidamas daščadas rezoluzijas, gan eesuhidamas materi-
 alus ņozialdemokratiskai frakzijai u. t. t. Bet ņhis „grupas“
 atkal naw neņas pastahwigs un paleekams, tās apweenojas
 ņahdā ņinamā gadijumā un tad atkal isirst, tās naw zeeščas
 partijas organizajās, ņas nepahrtraukti darbojas noteiktā
 ņozialdemokratiskā wirņeenā, ņas kopo un wada strahdneeku
 maņas wiņā winu zihnā. Materiala, ar ko — wiņām waldoščā
 reņĆima represijām par ņpihti — uszelt neisahrdamu Kreew-
 wijas ņozialdemokratiskās strahdneeku partijas o r g a n i ņ a -
 z i j u, ir tagad pahrpilnam, bet ņhis materials guņ wehl blaħki
 ņagahsts, tas neteek weidots, zelts un kopā ņaistits, — ziteem
 wahrdeem —, daščadee strahdneeku grupu un organizaciju
 elementi neteek wehl aptwertu kopā weenotā, zentralisētā ņo-
 zialdemokratiskā partijā. ņhis partiju uszeloščais darbs
 wehl ņofas koti gauņi us preekšču, jo tam stahw zelā Kreemi-
 jas ņozialdemokratijas ņĆĆelņĆanās un postigais frakziju
 ņarĆĆ...

Partijas organizajijas truhkums ņawē tagad Kreewijas
 proletariata kustiibu us ņatra ņola — mehs buhtum daudĶ
 tahlaĶ, ja tagadejais maņu ņpeedeens waretu pret waldoščo
 reņĆimu treektees ņā weenots, organizets ņpeħks. Bet wehl
 leelakas breeņmas draud mums nahkotnē: ja noteekoščās
 ņaimneeziņkās un politiskās zihnas eeguwumus mums nei-
 dodas nostiprinat ar zeeščām un paleekamām organizacijām,
 ja mehs neusmetam tagad droščus, neeenemamus aissargu
 waknus, tad usnahkoščā kriņe war weegli ween atnemt taga-
 dejos eefarojumus un revoluzionarās maņu kustiibas uspluhdi
 pa leelai daĶai issihktu ņmiltis. Mehs stahwam patlaban leelu
 notikumumu preekščwafarā: starptautiskā stahwoĶka ņareņĆgi-
 jumi war kuru ņatru briħdi Kreewiju eeraut ņarā un iad

walsts eefcheenê waretu ijzeltees lihdjiga situazija, kahda bij japanu kara laikâ 1904.—1905. gadâ. Bet waj Kreemijas sozjaldemokratija ir jau gatawa uf ņahdu zihnu? waj ta waretu uņņahtees kâ organifets ņpehks iņņkiroņhas revoluzionaras kustiņas preekņgalâ? Mehs newaram tâ wiņ atbildet ar droņhu „ja“, jo mums wehl truhtst tagad ņtipras partijas organifazijas, mums truhtst partijas weeniba.

Partijas weeniba Kreewijâ ir panahkama un ta tiks ari panahkta, lai ari nesin zif dņilu plaiņu grahwjus israktu niņnâs ņawņtarpejâs ņrakziju zihnas. Kreewijas proletariats ir weens un weenots, tas ņahw uf weeneem un teem paņcheem ņņkiras zihnas pamateem, tam ir jaatriņina weeni un tee paņņi wehņtures ņpraustee milņu uņdemumi, tam ir jaet zihnâ pret weeneem un teem paņcheem ņtrahdneeku ņņkiras eenaidneekeem, — un tas ņahw ari tagad ņem weenas sozjaldemokratifkas partijas karoga, ja ari wadoņhas grupas un winu liberi uf wiņaņako ņtrihdas ņawâ ņtarpâ, tam no wineem peekrihtas teņiba neņ ņho karogu. Strahdneeku kustiņas wehņturê ir jau peedņihwotas un peeredņetas tahdas ņņkelņņhanâs paņhu beedru ņtarpâ, ka par ņameerinaņhanos un apweenoņhanos, kâ liņas, wairs neņad newareja buht runa, — un tomehr nedaudņu gadu laikâ partijas weeniba ir tikufe ņaņneegta (kâ peem., Wahzijas sozjaldemokratijâ 70-to gadu ņahkumâ un Austrujiâ 80-to gadu otrâ puņê). Tas pats jau reiņ ir notizis Kreewijâ: kaut ko ņkarbaņu gruhti eedomatees kâ „leelineeku“ un „maņineeku“ ņawņtarpeju apkaroņhanos ihņi pirms revoluzijas, nepahrejami dņikas ņņkita toreif ari prinzipielo uņņtatu un taktiņto lehmumu ņtarpibas (revoluzijas laikâ leelineeki ņludinaja „brunoto ņazelņhanos“, kamehr maņineeku loņungs bij „revoluzionaras weetejâs paņņmaldbibas“, leelineeki ņahweja par pirmâs domes boifotu, kamehr maņineeki agiteja par peedaliņhanos walsts domes wehleņhanâs u. t. t.). Un tomehr: revoluzionaro maņu ņpeedeens bij tolaik tik ņtiprs, ka tas panahza wiņas Kreewijas sozjalde-

nostratijas apveenošanas Stokholmas kongresā, un abas naidīgās frakcijas darbojās toreiz weenas partijas robežās un nekatotees uz viņām principielām domu starpībām, it labi vareja weenotees par kopejeem lehmumeem un kopejeem praktiķeem šokeem. Tas pats notiks arī tagad, tiklīdz weens spēedeens no pašu masu puses tiks plašhats un stiprats: tas jau ir taisni tik behdīgi, ka tikdaudz laika un spēhka išķēests neaugligās frakziju kildās, ka uz mata atkal atfahrto jau reis pārdsihwoto frakziju karu ar teem pašcheem panehmeeneem (ar šawstarpejeem apmainojumeem, ar agraru rakstu zitateem, ar bargām resoluzijām u. t. t.), kur tatšhu eepreekšh jau škaidri paredšams un šinams, ka apveenošanas tikpat ir neišbegama. Un teešhām — tagadejā momentā Kreemijas šozialdemokratijā naw tahdu principielu usškātu starpību, kas jel kaut zik waretu attaišnot partijas šķelšanas!

Turu par wjadšigu te usšwehrt, ka mana raksta usdehwums naw likwidatorus nemt taišnot pret pārmetumeem un usbrukumeem, kur tee tos teešhām pelnijušhi. Jautajums te grosas pamisam ap šo zitu: ka neluhkojot uz viņām notikušhām kluhdām, ir tomehr eepšehjams apweenotees ar tā šaukteem „likwidatoreem“.

Lihds pat pehdejam laikam Kreemijas šozialdemokratiju šķehla strihdi par organizācijas jautajumu un arī tagad wehl naw išbeidšees karšh starp likwidatoreem un antilikwidatoreem. Bes runas no tā šaukto „likwidatoru“ puses tika nodaritas šmagas kluhdas: partijas krieses laikmetā (no 1908. lihds 1911. gadam) „likwidatori“ atteizās pabalstīt stipri wahjinatos partijas zentrus, kuros tanī laikā bij pāršwars leelineešeem; tee nepeeweenojās arī Bentralās Komitejas plenuma lehmumam (1910. g.), kur toreis bij eepšehjams nowehrt partijas škaldisšanas un lojalā

zekâ atrast ijeju no pehdejo gadu jušam. Ar to tee dewa eemešlu leelineešeem — lenineešeem proklamet flaju zihnu pret wianu wirseenu un lihds ar to tad ari tika noahr dits tilts, kas lihds tam wehl tureja kopâ abas kreewu beedru dakas. Tahšat. Ne masak kattiga bij pahrmehrigâ „legalisma“ propaganda no likwidatoru pušes, kur tee wainu par wišadân reafzijas gada likstâm un neweišmêm krahwa wiršû wezajai (nelegalai) organizazijas formai, kur tee par nelegalo „apafšchjemi“ runaja ar nizinoschu ihgnumu un kur tee weenigo glahbinu zereja atrast ne tikween atklahtâ strahdneeku kustibâ, bet ari — pat pee tagadejâs Kreewijas apstahškeem! — atklahtâs (t. i. legalâs) strahdneeku šchiras organizazijâs. No „likwidatoru“ toreisejeem raksteem un teizeeneem bij jafaprot, it kâ tee pilnigi noleegtû wezo (nelegalo) Kreewijas sozjaldemokratišas strahdneeku partiju un ka tee ari newehlas winas atjanoschanu uš wezeem organizatoriškeem pamateem. Tas nu dewa eemešlu wezâs partišas aisstahwjeem „likwidatorus“ uššfatit par partišas pretineešeem un leelineeki-lenineešchi pašludinaja nu pret teem karu uš dšihwibu un nahwi! Tomehr — ja gribam buht atklahti un pateeši, — tad mums jaatšihst, ka, neluhšojot uš noleedsošcho isturešchanos pret partišas nelegalo organizeschanâs weidu, „likwidatori“ neaišgahja prom no strahdneeku kustibas, ka tee šmagos reafzijas gaduš zauri daudj strahdajušchi legalâs strahdneeku organizazijâs, pazeldami pašchu strahdneeku pašchdarbibu, ka pateizotees wianu rižzibai Kreewijas strahdneeku kustiba daudj šo guwufe, ismantodama 3. junija rešchima pretrunas un šchi rešchima „legalâs eefšehjamibas“. Mums naw janoleeds darbs, kur tahds teešchâm ir tizis darits strahdneeku šchiras intereschu labâ, bet tas muhs tomehr nekawê atšihst, ka nelegalas politiškas organizazijas noleegšchana no likwidatoru pušes bij šmagâ k l u h d a.

Bet tagad šchi maldišchanâs ari jau likwideta no pašchu „likwidatoru“ pušes. Trešchâ junija rešchims ar wišeem Kreew-

wijas „konstituzijas“ jaukumeem peespeeda ari pašchus eete-
 pigakos „likwidatorus“ atsiht, ka pee tagadejeem Kreewijas
 politiskeem (un polizejiskeem) apstahkeem Kreewijas so-
 zialdem. strahdneeku partija war buht tikai nelegala, ka
 partija šawas atflahtās pastahweščhanas teesibas iskaros
 tikai šcho reschimu šagrawjot un ka sozialdem. politiskās par-
 tijas meetu nebuht newar ispilbit legalu strahdneeku organi-
 šaziju jaukts kopojums. Tiklihds „likwidatori“ neaprobeščo-
 jās wairs ar šawu kaktiu, šawu stuhriti legalās beedribās
 un šahka šawu darbibu apweenot un kopejus šakarus nodi-
 binat, tad teem zits nefas neatlikās, ka kertees pee šawu „ini-
 ziatimo grupu“ nodibinaščhanas, kuras, protams, šawā riņ-
 zibā un darbibā wareja buht tikai nelegalas*).

Tās bija weltigas, tukščas iluščjas, ka Kreewijas sozial-
 demokratija jau tagad waretu isnahkt ahrā no šawas nelegalās
 „apafščšemes“ un strahdneeku ščķiras politisko partiju dibi-
 nat us kahdeem „jauneem pamateem“ Kreewijas waldoščhā
 reschimā „legalo eespeščjamibu“ robeščhās — pašchi šuhdigatee

*) Weeschi nahkas dsirdet, ka šchis „inziatiwās grupas“ stah-
 wejuščas un stahwot „ahrpus partijas“ (stat. „Biketenu“). Faktis ir
 tas, ka tās nodibinajuščhās ahrpus wežām partijas organizacijām
 (tomehr naw jaaismirst, ka wežās organizācijas daščos zentros jau bij
 pilnigi isirusščas), un ka tās naw tikuiščas apstiprinatas no kahdas
 partijas zentralās eestahdes. Deemschehl tagadejā juku laikā mums
 naw wairs weenotas sozialdem. partijas zentraleestahdes un tamdehl
 jaunnodibinatām weetejām grupām Kreewijā jastahjas darbā pašchām
 us šawu roku, bes šasinasčanās ar kahdu partijas centru. Šchahds
 „inziatiwu grupu“ raksturs peemiht daudšām freewu sozialdem. strahd-
 neeku organizacijām, kas pehz reafzijas gadu negaišiem šahkusčas
 atjaunot šawu darbibu: tā peem. ir pehz šawa nelegalā organizācijas
 weida, ir pehz šawas darbibas aploka, ir pehz beedru šastahwa ne ar
 ko neatsķiras — pehz augusta konferenčes šinujumeem — weena no
 otras Peterburgas un Maskawas „inziatiwās grupas“, kaut gan
 pirmā ir mafineeziska („likwidatoriska“) un otrā — leelneeziska. Ši-
 namu starpibu, šinamu nokrafsu wareja atrašt tikai abu šcho organi-
 šaziju darbibas wiršeendā

„likvidatori“ bij ſpeesti nokahpt atkal tifdaudj ſmeetà un nizinatâ „apalſchjemê“ ar winas konſpiratīwo aparatu un ziteem wezâs nelegalâs partijas peederumeem.

Weenadee ſabeedriſki-politiſkee apſtahſki, ſem kureem nahkas darbotees Kreemijas ſozialdemokratijai. un weenadee ſtrahdneeku ſchſiras zihnas pamati, kâ ari ſchis zihnas weenadee mehrki un lihdsſeki — wiſs tas abus naidigos wirſeenus noweda pee weenadeem prinziſeem partijas organifazijas jautajumâ. Za mehſ ſalihdsinam abu pretejo konferentſchu lehmumus (leelineeku — lenineeſchu konferenzi 1912. gada janwarî un tâ ſaukto „organifaziju konferenzi“ auguſtâ, fur nehma dalibu ari „likvidatoru“ preeſchſtahwji) un ja mehſ pee tam katru atſewiſchku teizeenu waj wahrdu nelifſim ſem wairojamâ ſtikla, tad mums buhs janahſ pee ſlehdsena, ka ſcho lehmumu todols jautajumâ par partijas uſbuhwes organifazijas weideem isnahſ galu galâ uſ weenu un to paſchu — uſ nelegalo partijas organifaziju atjaunoſchanu. Janwara konferenzenes galwenâ teſe organifazijas uſbuhwes jautajumâ bij ta: „nelegala partija kâ partijas ſchuhniu kopiba (ſuma), apnemta no legalu un puſlegalu ſtrahdneeku beedribu tihſla“ *). Un to paſchu domu ſaſtopam mehſ ari auguſta konferenzenes rezoluzijâ „par partijas uſbuhwes organifazijas weideem“, fur teifts, ka tagadejâ laiſmetâ ſozialdemokratifkâs partijas „organifazija winas wiſumâ ſpeesta paliktees nelegala, bet ka ta ſaiſtas ar politiſki-aktiveem proletariata ſlahneem un zaur wineem ar maſam, „dibinot daſchada weida wairaf wai maſaf noteiftu formu peenehmufſchas legalas un nelegalas politiſkâs organifazijas un daſchadu ſchſiru legalas aiſfargu beedribas. Protams, ſinama ſtarpiba jau buhs atrodama eekſch tam, kâ weeni un otri ſkatâs uſ ſcho organifaziju uſbewumeem, bet no abâm puſem formu-

*) Schis lehmums no jauna atfahrtoſts un apſtiprinats leelineeku lenineeſchu „Zentr. Rom.“ apſpreeſchanâs ſapulzê, ſch. g. februari.

Iete partijas ūsbuhvēs prinzipi nahk pee weeneem un teem pašcheem praktiſkeem ſlehdſeeneem un ſozialdemokratiſko organifažiju atjaunoſšanas un noſtiprinaſšanas metode paleef weena un ta pate. Warbuht nebuhs leeki te wehl atſihmet, ka leelineeki-lenineeſchi, weenmehr pirmā weetā uſſwerot nelegalu partijas ſchuhniņu nepeezeēſhamibu, tomehr neuſſtahda weenadu organifažioriski-tehniſku planu preeſſch wiſām reiſēm un wiſām weetām, bet paſtahwigi zenſčas atgaħdinat, ka nelegalas organifažijas riħzibas weideem jabuht jo „elaſtiſkeem“ un japeemehrojās weetejeem apſtahkleeem un wajadsibām, ka nelegalo ſchuhniņu aiſſegu tiħklam japaſtahw no jo daſchadām legalām un puſlegalām ſtrahdneeku beedribām.

Tā tad — galwenais peedauſibas akmens buhtu nowelts no zekā noſt, jo nelegalas partijas organifažijas nepeezeēſhamiba teef tagad atſihata no wiſeem kreewu ſozialdemokrateem. Weena nelaimē tiħ ir ta, ka ar ſawu agrako nelegalās organifažijas noleegſchānu un noſahkſchānu „liħwidatori“ tā ſareebuſchi ſtingreem nelegalās partijas peeſritejeem un aiſſtahwjeem, ka tee tagad uſ wiau ſolijumeem un lehmumeem ſkatas ar dibinatu neuſtizibu. Beſ wezeem pahrratumeem rodas ari wehl jauni klahht, jo weens, otrs liħwidators newar wehl tiħ ahtri aiſmirſt ſawus wezos niħus un weenā waj otrā „Dutſch“ rakſtā ar eepuhtigu nezeenibu rauj atkal walā par nelegalo „apaſchſemi“. Tā peemehram neſen leelu traži ſazehla „Dutſch“ 15.(101.) num. artiķelis, kur ſahħs „liħwidatoru“ literats Sedoms noſauza par „noſchchlojamu faktu“ ſtrahdneeku augoſchās ſimpatijas pret „apaſchſemi“... Bet ja tad ſchahħdus „liħwidatorus“ nem zeeſchi pee wahrda un nopraſa teem, ko tee iħſti domā, tad atkal katreiſ dſirdam atbildi: „Bats par ſewi ſaprotams, ka no pahrrunajamā rakſta newar taiſit ſlehdſeenu, it kà wina autors tiģetu, ka jau t a g a d buhtu eepchjama atklatra ſtrahdneeku partija, jeb ka tas noleegtu nelegalas organifažijas nepeezeēſhamibu*). Bet

*) *Œt. „Raiſcha Saija“ Nr. 3., 1913. g. 52. lp.*

ja tas netiz atkļahās sozjaldem. partijas eespehjamibai pee tagadejeem Kreewijas apstahkeem, tad kamdehl mehtatees ar nepahrdomateem teizeeneem, kamdehl no jauna mandit augšchā beedru neustizibu? „Liktwidatori“ pastahwigi schehlojas par demagogisheem usbrukumeem no „Prawdas“ pušes, bet tee neeegaumē, ka pašchi tee dod materialu schahdeem usbrukumeem, un ka tee daschreis šaraktā tahdas leetas, kuras newar atstahht neatšpehktas. — Likpat daudz pahrratumu rada ari likwidatoru ustahditais losungs: „Zihna par atkļahtu strahdneeku partiju,“ jo neišbehgami ar to šaistas jehdseens, it kā „likwidatori“ zeretu, ka strahdneeku partijas pastahwešchanas teesības jau eespehjamis iszihnit un isbrihwet pat sem t a g a d e j ā waldošchā reshima Kreewijā. Melš wiši finam un juhtam, ka Kreewijas sozjald. strahdneeku partijai jadarbojas pašchilai glušchi nenormalos apstahklos: tai pehz šawa usdewuma jabuht wisstiprakai un wisplāšchakai mašu partijai un pee pastahwošcheem waldbibas špaideem ta šawās nelegalās schuhninās war eetwert tikai neleelu Kreewijas proletariata dalinu, ta pehz šawu organisetu beedru škaita newar ne tudu nahht Waš.-Giropas sozjaldem. strahdneeku partijām. Wet wispirms mums jašalaušch un drupās jašatreez Kreewijas zarišms, tad tikai Kreewijas sozjaldemokratija warēs iszeltees ahrā no upuru un breesmu pilnās „apakšchemes“, tad tikai Kreewijas proletariats warēs atkļahti organiset šawas schēiras politisko partiju un šawās organisazijās eetwert mašas ar šimttuhštošcheem beedreem. Mums tagad zits nekas neatleek, ka organisetees šlepeni, nelegali kopot apšinigašos, aktiwašos strahdneekus partijas schuhninās, organiset politiskā sozjaldem. partijā tikai proletariata preekšchpulkū (awangardi), kas ar legalu un pušlegalu organisaziju un šakarū palihdšibu šaistas ar mašām, isteiz šcho mašu zenteenus un prašibas, wada un wirša wišu Kreewijas proletariata atšwabinašchšanās kustibu. Un jo stipraka, jo zeešchaki apweenota buhs nelegalā Kreewijas sozjaldem. strahdn. partija, jo wairak ta ari špehs pulzet ma-

şas şem şawa karoga un jo tuwaka ar to tiks Kreemijas rewoluzijas uswara.

Mehs fajijam, ka tiklab leelineeki, ka masineeki (warbuht dasşus nelabojamus „likwidatorus“ atşkaitot) puslihdş weenadi tagad şaprot partijas atjaunoşšanas un masu organizšanas usdewumus. Tā, peem., tiklab weeni, ka otri atşihst atklaşto (legalo) strahdneeku şķķiras organizaciju — arodnezifko beedribu, strahdneeku isglihtibas beedribu, kooperatīwu — nosihmi un şwaru un zenşčas ismantot wişas tās atklaştās pozīcijas, kur ween eespehjams strahdneekus organizet wiņu şķķiras intereşķu aiştahweşčanai un lihdş ar şķķahdu organizetu masu şpeedeenu lauft 3. jūnija „konstituzijas“ rahmjus. Un ta atşina ari tagad weenadi şpeeduşees zauri, ka strahdneeku kustiibas şerde ir nelegalā şozialdem. partija, un ka wişsteidsamākais un wişnepeezeesķamākais darbs ir tagad — nelegalo weetejo organizaciju atjaunoşšana. Ari te tiklab leelineeku janwara konferenzes dalibneeki, ka masineeku augušta konferenzes peeķriteji zenşčas darit weenu un to paşķu darbu. Leelineeki — ka tas laşams „Sozialdemokrat“ 31. num. — nodibinajuşķi şawas organizācijas Peterburgā, Ķarkowā, Żwanowo-Wosnesenskā, Żekaterinoslawā u. 3., usnehmuşķi şķķarus ar dasķām Kaukasa grupām, usdewuşķi şawam preeķşķtahwim apbraukat Uralu. „Organ. Rom-jaş“ (t. i. augušta konferenzes iswehletā zentrā) lozekli şawuķahrt mehģina atkal atjaunot un kopā şaiştit wiņu wirseenam peeşleħjuşķās grupas, tee tāpat ranga atdşihwinat iŗuşķās partijas organizācijas un eeroşinat tās uş jaunu darbu un žihau. Tā — peħģ „Org. Rom-jaş“ şinām — beş Peterburgas „inīziatīvās grupas“, beş Kaukasa un „Bunda“ rajona, ta warot atbalstitees uş şawām grupām un şķķareem Kreemijas deentwidos (pilşehtās un fabriķu rajonos), Tulā, Nowgorodā u. 3.*). Behģigi tikai, ka partijas usbuħwes darbs

*) „Org. Rom-ja“ şen, şen şola islaişt şawu organu un tani şneegţ pahŗķatu par şawu darbību, beş lihdş şķim ta weħ naw ispił-

wehl arweenu wiršas pahraš lehni uš preešchu, ka partijas organizaziju Kreewijā wehl škaita tiš maš, pee kam daščhā pilšehtā (peem. Peterburgā, Ħarkowā) teel dibinatas paralelas grupas, un ka wišs partijas atjaunoščhanas darbs teel wests škalдитеem špehkeem.

Seelā plaiša partijas organizazijā teel tagad pamāšam aišbehrta — wišmas naw te wairš tahdu nešameerinamu pretejiibu, — bet arween wehl paleeš ašas domu starpibas taktiķas jautajumos. Man, protams, ne prahtā nenahš šchis domu starpibas noleegt un nolūšet, bet jauššwer atkal tas, ka tagadejās taktiķas nešaščkanas nebuht naw tahdas, kas jel kautkā waretu attaišnot partijas šchēlščhanos. Mašineekeem (kurus mehds pilnigi šajaukt ar „likwidatoreem“, kaut gan tas naw ihsti pareiši) jaišklauša daudš pahrmētumu, ka tee atteiķušchees no rewoluzionarās sošialdemokratijas lošungeem, ka tee peešopjot „reformištīķu“ taktiķu u. t. t. Galwenais grehšs šchinī sinā teel atrasts augusta konferenzes lehmumos un šewiščhēi peenemtā walšts domes wehleščhanu platformā. Bet lai tatščhu palašam min. platformā šekoščhu weetu:

„Walšts reščhima preeščhā, kas dibinas uš tautas mašu bešteefibu stahwoķka, sošialdemokratija šauz tautu zihnitees par demokratiķku republiku, sem kuras war wišleelakā apmehrā tiht nodroščhinata strahdneeku šchēiras organizēšanas un zihnas brihwiba, sem kuras war tiht raditi noteiķumi Kreewijas tagadejā agrarā jautajuma iščchēirščhanai semneeku un strahdneeku interešes zaur muišchneeziķko semju konfiķkaziju, sem kuras pastahwigas armijas weetā stahjees tautas apbrunoščhana un kur wišwairak demokratiķkā kahtā warēs tiht iščchēirts nazionais jautajums.

Zihnotees pehž šchi mehrķka, kuru panahšt tauta warēs

dijuse šawu šolijumu. Daščhas sinas par „Org. Rom-ķas“ riħzibu parahdijuschās Kreewijas sošialdem. strahdneeku part. ahrsemju grupu centralbiroja išlaisiā „wehstulē Nr. 53“.

tikai revoluzijas zēlā, sozialdemokratija tagadejā wehlešchanu kampanijā šauz darba laučhu mašas kopotees ap šefoščam neatleekamām prašibām“ u. t. t.

War strahdetees par to, waj wehlešchanu platformai uš 4. walšis domi aprobešchotees tikai ar mušhu wišpahrejeem revoluzionareem lošungeem (demokratiska republika — 8 stundu darbdeena — muišchneeku semju konfiskazija), jeb ari šchos lošungus darit mašām šaprotamafus, pildot tos ar konfretu šaturu un išbihdot tagadejā momentā uš deenas šahrtibas stahwoščas prašibas; war strihdetees par to, waj weena, otra prašiba šchini platformā pareiši formuleta, — bet tikai frašzionaru strihdu eekaišumā warēs apgalwot, ka te notikufe atteikšchanās no revoluzionarās sozialdemokratijas lošungeem! Der aišrahdit, ka „demokratiskas republikas“ un „aštonštundu darbdeenas“ lošungus mehš šastopam ari „Org. Kom-šas“ išlaištās šchi gada 1. maija proklamazijās. Tā tad, ja ween gribam objektivi špreest beš šahdām frašzionarām aišdomām, tad wišmaš par augušta konferenzes lehmumeem un winas peeņemto walšis domes wehlešchanu platformu mehš nedrihkštam un newaram teikt, ka te tizis grehkots pret revoluzionarās sozialdemokratijas prinzišpeem.

Šinams, reformištiskas un oportuništiskas tendenzes Šreewijas sozialdemokratijā naw noleedsamas un jašaka tas ari, ka tās parahdas tanī špahrnā, šur atrodas „liškwidatori“. Ari augušta konferenzē bija dširdamas reformištistu balšis — tās šewiškši nahza no „Bunda“ lešgera, šur reišē ar „Bunda“ organišaziju šaplakšchanu štipri šlihdejušchi uš leju ari revoluzionari = sozialdemokratiskas taktikas prinzipi. Bet patešibai par godu jaleezina, ka šchi „jaunā dšeešma“ par to, ka mehš tagad pahrbšihwojamā laišmetā wairs newarot stahdit kā zihnas lošungu „demokratišku republiku“, neatrada dširdigas aušis pee wezajeem mašineeku wadoneem, un ka Martowš un Martinowš šchini konferenzē štingri aišstahweja eekatus, ka 3. juniša rešchims Šreewijā nebuhš naw šašneedšis paleekamu

lihdsfwaru, ka revoluzionaru katastrofu laikmets Kreewijâ wehl nebuht naw garâm, un ka tamdehl „demokratiskai republikai“ joprojam wehl japaleef par Kreewijas apfinigâ proletariata zihnas losungu. Un waj mehs drihftam atstunt beedrus, kas stahw un zihnas par schahdeem usfkateem?! Teefa, scheem beedreem astê kufas ari lihds daschi, kas fahkufchi schaubitees par Kreewijas sozialdemokratijas lihdsfchinejo revoluzionaro taktiku, kas labprahht gribetu samasinat un faraukt muhsu programu, muhsu zihnas losungus, bet schee lautini, nudeen, naw tik bihstami. Mums nesaudsigi jaapfaro reformistiskas un oportunistiskas tendenzes, mums jaatklahj wijs kaitigums, fahdu strahdneeku fustibai atnes nowirfifchanâs no revoluzionarâs schkiras zihnas zela, — bet reformismam un oportunismam pahrdsihwojamâ laikmetâ wehl nesmaida nahkotne Kreewijâ: pate asiiatiska zarijma spaidu ihsteniba speesch Kreewijas proletariatu eet revoluzionarâs taktikas gruhto, afmenaino zelu, pats 3. junija reshima negantais seemelis iffalbê wifas ilufijas, ka Kreewijas pahrwehrfchanâs par kultureli = teefiku walsti waretu notikt meerigas, gaujas pahrweidoifchanâs un peemehrofchanâs un newis revoluzionaru zihniaw un katastrofu zelâ. Tamdehl wifadi reformisti un oportunisti mums nemaj naw tik bihstami, ja ari winu usstahfchanâs mums nesaudsigi jaapfaro, jo schahdi lungi drihfw ween atrod fawu ihsto zelu uf kadetu lehgeri. Bet ja nu ari ir un rastos wehl tahdi sozialdemokrati, kureem peelihp — tâ fakot — reformistiska nofrahfa, waj tad teefchâm mehs zitadi newaram galâ tikt ar teem, ka tikai tos no partijas ifraidot un ifflehdjot? Waj tad teefchâm mums ir tik maj tizibas un palahwibas uf fawa revoluzionarâ marxifjima uswaru, ka tuhliit jau wifa partija buhs breefmâs, ja tanî darbojees beedri, kuru usfkati weenâ, otrâ weetâ nefakriht ar muhsu taktikas prinzipeem? Lai paluhfojamees uf Wahzijas sozialdemokratiju: famâ laikâ Bernsteins un rewifionisti par wifu maru zentâs wahzu partiju nobihdit fahaus no winas lihdsfchinejâs programâs un taf-

tikas pamateem; rewisionistu usbrukumam tika dots stingrs atspars partijas presē un beedru šapulzēs, rewisionistu rihziba tika nosodita partijas kongresu (parteitagu) lehmumos, bet wahzu markšisti tureja par leeku un faitigu šoli — šlehgt Bernsteinu un wina peefritejus no partijas laukā! Tee negribeja škaldit un ahrdit partijas rindas dašču taktišku domstarpibu dehl, tee bija pahrleezinati, ka wianu taktika Wahzijas apšinigā proletariata zihnās paliks joprojam iščķiroščā, un ka arweenu ašaf topoščo ščķiru zihnu šfarbā ihšteniba nelaus eefuplotees rewisionistu kaišitai šehjai. Tā Wahzijā markšisms patureja wirsroku beš wišām ahrā šlehgsčanām un tamlihdšigeem nejaukeem tratščeem, pee šahdeem peeradušču muhšu kreemu beedri, un wahzu sozjaldemokratija demuši mums labu peemehru, kā taišni wišķemigafi apšarojamas rewisionistiskās, oportunistiskās u. ž. proletariškai kustiškai naidigas tendenzes.

Taktiskās domstarpibas Kreemijas sozjaldemokratijā naw ari nebuht pahrdšihwojamā laikmetā tif dšilas, kā tās uš papiira teef iškrahšotas no fratžiju literateem. Tā tas, peem., ari ir jautajumā par muhšu galejeem rewoluzionareem lošungeem un muhšu tagadejām atšewiščķām prašibām. No augusta konferenzes mehleschanas platformas mehš jau redšejām, ka mums naw peeteekošču cemeslu šaukt masineekuš par rewoluzionaru lošungu noleedšjeem un par weena waj otra „likwidatoru“ ščurnališta artikeli mehš newaram darit atbildigu wešelu partijas wiršeenu un wišas tās štrahdneeku grupas, kas ščim wirseenam peeflejas. Kaš atteežas atkal uš pahrmetumu, ka leelineeki noleedsot zihnu par proletariata „atšewiščķām prašibām“, tad ari te runa war buht tikai par pahrpratumu. Šaktiški leelineeki tāpat wed zihnu par štrahdneeku šaimneziskā štahwoķla ušlabošchanu, par prešes brihwibu, par štrahdneeku apdroščinaščanu, par koalizijas brihwibu (ja ari tee šawā laikā neatšina „petizijas šampaniju“ par noderigu zihnas weidu), pee tam šakarā ar išdeenas šihķām zihnām neaišmiršdami ari uššwehrt muhšu kusti-

has gala mehrkus. Bajchâ Kreewijas strahdneeku kustibâ mehs nepawisam newaram atschkirt „Bramdas“ peekritejus no „Lutsch“ pabalstitateem: tiklab weeni, kâ otri peerahda zeeschu proletarisku solidaritati notikuschos ekonomiskos streikos; tiklab weeni kâ otri streiko un demonstrè 9. janwarî, Denas flaktina deenâ, 1. maijâ, waj atkal usstahjas ar klajeem protesteem pret waldibas warmahzibâm un patwaribâm; tiklab weeni kâ otri kopeji nem aktiwu dalibu strahdneeku apdroščinasčanas kampanijâ, daschados šabeedriškos kongresos u. t. t. Ja lasam šawufahrt muhju sozjaldemokratisko deputatu runas walšts domê, tad atkal neatradisim nekahdas starpibas un nekahdi newaresim pateikt, kur tad ihsti te ispausčas abu partiju prinzipielâs nefasšanas! Tas mums leezina tikai to, ka praktiskâ politiskâ darbâ, pee kopeju politisku usdewumu atrisinasčanas, šchis taktiskâs domstarpibas ir tahdâ mehrâ šamasi najusčâs, ka tâs naw par šchlehrfli proletariata kopdarbibai. Dihadš ar to tad friht wišas eerunas, ka neefot eespehjamš Kreewijas sozjaldemokratijas daschados wirseenus apweenot weenâ partijâ. Šajchi wirseeni jau neisbeigsees: joprojam tiks daschadi wehrteta Kreewijas revoluzionarâ mašu kustiiba un winas dšineju špehki, daschadi buhs ari usskati par weena, otra jautajuma atrisinasčanu, daschadi zihnas lihdselki tiks eeteikti, — wišas šchahdas domu starpibas nedrihkst noslahpet un nokluset, bet tâs peenahkas klaji pahrrunat un istirjat wišu beedru preekščâ. Bes eeskatu daschadibas, bes domu ismainas un idejiskas zihnas newar dšihwot proletariata partiija — sozjaldemokratija, bet šchahdai wirseenu zihnai janoteek partijas robesčâs un tai jateek iškartoi ar lojaleem lihdselkeem. Literariška polemika, zik interesanta ta ari nebuhtu, nekad newar atšwehrt weenotâs partijas kopdarbibu un teoretiska domu ismaina nedrihkst buht par šchlehrfli šaimneeziškas un politiskas zihnas weenibai.

Kreewijas sozjaldemokratijas weeniba ir nepeezeeščama un neisbehgama, kahdas papira kaubšes ari zelâ nesa-

gahstu frafzijas literati. Ja partijas weeniba pehdejo gadu jufâs ir ſudufe un wehl arweenu naw no jauna eeguhta, tad galwenâ fahrtâ tee mainigi tâs paſčas zarifkâs Kreewijas poliitiſkee apſtahki, kur ſozialdemokratiija newar atflahti darbootes, atflahti ſawas wajadsibas pahrrunat un pahrfpreest, atflahti noturet ſawas ſapulzes un kongrejus. Tiklihds partijas wadiba un rihziba atraftos ſem klajas organifeto maſu kontroles, tiklihds partijas kongreſs ar iſwehleteem ſtrahdneeku preekſchſtahwjeem waretu notiktees paſchâ Kreewijâ, ſtrahdneeku maſam redſot un dſirdot, tad frafzijas naids ahtri ween atflahbtu un partijas weeniba buhtu ſaſneegta, warbuht, jau paſchâ pirmâ kongreſa deenâ. Wet ſchimbrihſham tas wiſs wehl ir jauſs ſapnis, jo mehs arweenu wehl eſam un paleeſam nelegala partiija, kurai jadarbojas un jaattihſtas ſem glufchi nenormaleem apſtahkleem, ſem barbariſkâm repreſijâm un wajaſchanâm. Wet jo w iraf tas mums uſleek peenahfumu wiſeem ſpehkeem un wiſeem lihdslekeem zenſtees pehz partijas weenibas.

Wet kadhâ zelâ panahkt ſcho weenibu? Deelineekeem (un lihds ar wineem muhſu „Wiletena“ waditajam) ir ihja, ſkaidra atbilde: „apweenoſchanai janahk no a p a k ſ c h a s“, t. i. wiſeem partijas beedreem kadhâ ſinamâ zentrâ jaſtahjas weenâ weetejâ organifazijâ, tahlat tad noteek apweenoſchanâs pa apgabaleem un beidsot apweenoſchanâs Wiſkreewijas partijâ*). Tas ſkan waren jauki, bet — deemschehl — tas nepawifam naw tik weenfahrfchi iſdarams! Wiſpirms neſlehpjim ſew to faktu, fa ar weetejâm organifazijâm Kreewijâ wehl ſtahw loti, loti behdigi. Daſchâs pilſehtâs (kâ, peem., Peterburgâ) paſtahw diwas paralelas organifazijas, bet par apweenoſchanos ar weetejo „iniziatimo grupu“ laikâm paſchi leelineeki ne dſirdet negrib; daſchos zentros (kâ peem. Dekaterinoſlawâ) weetejo organifaziju rauſta katra uf ſawu puſi leelineeku „Zentralâ

*) Gal. b. Seemefu rakſtu „Weefihmes par taktifu“ („Wiletens“, Ar. 2—3).

Komiteja" un majineeku „Organizācijas Komiteja"; atrašies
 beš tam grupās, kurās ihsti negribēs peeweenošanos ne weenam,
 ne otram frašziju zentram. Un tā lai isdara apweenošanos
 uš weetām, ja te wišur jauzas ar eerotšcheem eekšhā frašziju
 zentri un ja tee ar noluhku škalda katru apweenošanos meh-
 ginajumu! Leelineeku frašei par „apweenošanos no apaš-
 ūšas" war tikai buht weena nošihme: wišām weetejām orga-
 nišzijasām — pehž wiau domām — japeeweenošas leelineeku
 zentram un japadodas šhi zentra lehmumeem! Par šchahdu
 prašijumu wehl waretu runat un strihditees, ja leelineekeem
 teeshām buhtu nošpeedošchš wairakums Kreewijas organišeto
 strahdneeku kustišhā, bet tas — deemšchehl — tā naw un nebuhs
 ari uš preekšchu, ja leelineeki-lenineekšhi ween turpinās šawu
 nešameerinamo frašzijas šara politiku. Zih no „Prawdas" un
 „Lutšch" korespondenzēm, naudas pabalšteem, eeshutitām reso-
 luzijām u. t. t. war špreest, tad abu wišseenu špehki Kreewijā
 duslihdš weenadi, ja ari leelineekeem, tā man šchheet, ir wai-
 rak eeshpaida uš strahdneeku mašām leelakoš zentros. (Si-
 nams, ta atkal ir frašzionara leelišchanās un blehnošchanās, ja
 „Lutšch" nemas apgalwot, ša wina wišseenu pabalstot „ $\frac{9}{10}$ "
 no Kreewijas šozialdemokratisas!) Un tā partijas atjauno-
 ūšanas un weenibas nodibinašchanas darbs netiks nekur uš
 preekšchu, šamehr abas pušes nenahšs pee šopeja islihguma,
 šamehr frašzijas netiks „atbrunotas" (šā agrakoš laikos
 mehšsa teikt), jo newar šludināt „weenošchanos no apašchās"
 un tanī pat laikā peekoht škaldišchanu no augšchās. Partijas
 apweenošchanas darbs mums jashh ir no apašchās, ir no
 augšchās: ja ween zih nezih rintos nejaušais beedru karšch
 starp wadošcheem zentreem augšchā, tad šristu galwenee šaweeki
 ari apweenošchanai no apašchās. Sinams, ja zitadi neees, tad
 teeshām notiks ari apweenošchanās no apašchās pat pret
 frašziju zentru un wiau beedru gribas: šreewu apšinigeec
 strahdneeki nems reiš organizijas leetu šawās rošās un ru-
 šošees tad partijas weenibas interešēs, wairs nekšlaušotees uš

frakzionaro „wadonu“ direktivām un mahjeeneem. Bet ņaġis apmeenoŝanas prozeŝs war wehl wilktees loti ilgi un gauŝi — muhŝu apŝinigo ŝozialdemokratu peenahkums taiŝni ir tagad ŝġho prozeŝu paahtrināt, iŝŝkaut ŝġġelŝġġanās eemeŝlūs, tuwinaat abas naidigās partijas daŝas, ŝpeeŝt tās uŝ ŝaŝfanotu kopdarbibu weenotas partijas robeŝġġās.

Atleef wehl jautajums: ŝas darams Latwijas ŝozialdemokratijai pee ŝġis partijas kriŝes iŝbeigŝġġanas? Agraŝ, ŝamehr pehŝ ŝtokholmas kongreŝa ari muhŝu preeŝŝtaŝtawji nehma dalibu Kreemijas ŝozialdemokratikās ŝtrahdneeku partijas zentralkomitejā, tee weenmehr turejās pee prinzipa: ŝtahtwet par partijas weenibu, wiŝos lehmumos un ŝolos liŝtees waditees no partijas kopinterereem, newiŝ no ŝġġahdeem waj tahdeem tihri frakzionareem planeem. Tā Latw. ŝozialdemokratija raudŝija uŝturet lihdŝŝwaru Kreemijas partijas zentraleeŝtahtdēs, konferenzēs u. z., ziŝ par to daŝkreiŝ ari neniknojās weens, otrš partijas lideriŝ. No ŝġis — pehŝ manām domām — weenigi pareiŝās liniyas notika atŝahpŝġġanās Kreemijas ŝozialdemokratijai. Ahrŝemju Birojā (1911. g.), ŝur netika wiŝis iŝmehginatš un darits, lai ŝatrā ŝinā glahtbu un uŝturetu partijas formalo weenibu. 1911. g. Kreemijas ŝozialdemokratijas ŝġġelŝġġanās ir notizis ŝakts un leelineekilenineeŝġġi (ŝahkumā kopā ar polu ŝozialdemokratiju) organiŝeja uŝ ŝawu roŝu partijas konferenzēs ŝaŝauŝġġanu. Latwijas ŝozialdemokratijas wadoŝġġās eeŝtahtdes atteizās ŝġho konferenzipabalŝtit un noŝtahtjās aŝi atraidoŝġġi pret leelineekelenineeŝġġem *). ŝinams, tur jau war daudŝ ko peewest muhŝu toreiŝejo zentraleeŝtahtŝġġu attaiŝnoŝġġanai: Latwijas ŝozialdemokratija pate bija eekuŝtinajuŝe jautajumu par Wiŝkreemijas konferenzēs ŝaŝauŝġġanu, lenineeŝġġi pa paraŝtai modei bija

*) Tā peem. muhŝu Zentr. Kom. pret ŝahdu „ŝozialdemokratā“ eeweetotu netaktiŝku „wehtuli iŝ Rigas“ tureja par wajadŝigu peenemt ŝewiŝġġu rezoluziju, ŝur ta iŝŝaŝa pret „ŝozialdemokrata“ redakziju „ŝawu wiŝdŝiŝako ihgnumu un proteŝtu“. ŝf. „Z“ 121. num.

rihkojušchees wišai frakzionari un t. t., bet mums nu weentreiš ir jarehkinajas ar Kreewijas sošialdemokratijas konkreteem apstahkeem, nemiš ar formaleem taišnibas eemešleem, ja mehš teešchām no šawas pušes gribejām weizinat un šekmet nelegālās Kreewijas sošialdemokratiskās strahdneeku partijas atjau-nošchānu. Mums wajadseja toreiš, neluhkojot uš wišām frakziju kildām, šuhtit šawus preekšstahwjuš uš lenineešchu šašau-zamo konferenzi, un proti, nemiš tanī noluhkā, lai mehmi pee-balšotu Lenina zentra lehmumeem, bet lai aišstahwetu tur šawu partijas šameerinašchānos un apweenošchānos politiku, lai wiršitu konferenzes dalibneekuš uš frakziju tuwinašchānās un išlihgšchānās zeku (kā to peem darija muhšu preekšstahwiš Bentralās Komitejas plenuma šehdē 1910. g.). Bet Latwijas sošialdemokratija palika toreiš mahjās un no weena frakzijas (leelineeku-lenineešchu) zentra behgdama ta ušduhrās uš otru frakzijas zentru, kas stahw šem mafineeču „likwidatoru“ wadibas.

Latwijas sošialdemokratija dewa šawu firmas wahrdū „Org. Komitejas“ konferenzes rihkotajeem, kaut gan eepreekšch jau škaidri bija redšams un šinams, ka ta nebuhš Wiškreewijas konference, ka ta neapweenoš wišas Kreewijas sošialdemokratijas grupas un wiršeenuš, žif to ari toreiš nepuhlejās Trozkis eestahsttit. Latw. sošialdemokratija šuhtija šawus balšsteefigos delegatus uš „Org. Komitejas“ konferenzi (pag. gada auguštā) un tee pehž šawas labakās apšinas zentās išpildit teem ušdotos peenahšumus. Nebuhš leeki te pašinot, kahdus prinzipus pehž eepreekšchejas norunas muhšu delegati zentās aišstahwet. Šchee prinzipi bija šchahdi: 1) konference nedrihkšt šauktees par *w i š p a r t i j a s* konferenzi, tamdehš ka tanī nenem dalibu wišu Kreewijas sošialdemokratijas wiršeenu un organizaciju preekšstahwji; 2) konferenzes protofo-los jabuht škaidri un noteikti atšihmetam, ka Polu Sošialistu Partijas (P.S.P.) preekšstahwji peedalas tišai kā *w e e š i*, lai netiktu pahrkahpti partijas štatuti un lai netiktu eeenenta

naidīga pozīcija pret Polijas un Beļģijas Sociāldemokrātiju (P. S. D.); 3) pieņemamā vēlēšanu platformā jāstāvē demokrātiskas republikas lozungam, tamdeļ, ka šīs lozungi — pēc Latvijas Sociāldemokrātijas biedru cēlājiem — ir Krievijas proletariāta masu pārkārtošanas vēsturiskās zīmes uzturums; 4) konferencē jāpieņem rezolūcija par partijas uzturēšanas organizācijas veidam un pēc tam zēstī un nepārprotami jānosaka nelegālas partijas organizācijas nepārkārtošana. — Ja mēs palūkosimies konferencē lemt, tad mēs redzēsim, ka šāda Latvijas Sociāldemokrātijas delegātu princīpi ir tikpat īpaši. Bet tam pašai konferencē darbos Latvijas Sociāldemokrātijas pārkārtošanas nolūkosināt frakcionārus atņemt ar lenīniskā konferencē rezolūcijām (pēc vēlēšanu taktikas un strādnieku apdrošināšanas jautājumos), lai Krievijas apvienotais proletariāts varetu vienoties ar vēlēšanu zīmi un vienoties šādos stāvētos pēc šādu politisko uzturumu īstenošanas. Partijas vienības jautājumā mūsu delegāti balsoja par to, ka nācēns mums nav īstenojams un atņemams no partijas kopvērtības, ka apvienojami visi partijas dzīvnieki, „pārkārto un paplašinot partijas politisko darbību, pastāvēt proletariāta šķirās zīmes apvienojos uzturums, pēc tam pašam partijai pašai jāatstājas no partijas jūru laimēta paradūmā, pārkārto un atņemam.”

Augusta konferencē nepārkārto partijas apvienošanu, ta norādīja tikai zēst, ka šādu buktu jāatņem partijas apvienošanas darbam. Pārkārto Krievijas sociāldemokrātijas mums un grupas nepārkārto konferencē īstenojami „Organizācijas Komitejai” un ta gribot negribot palika darbojamies tā vienā frakcijas jeb — pārkārto šādi — veidā partijas pārkārto zēst (masīvi, Bunds, Kaukāsa organizācijas). Arī Latvijas Sociāldemokrātijas valdības mums tureja par vajadzīgu pārkārto „Organizācijas Komitejas” zēst un

ar to organisatoriski jāstīdzes, kaut gan pret to protestēja ļoti prahva beedru daka. Tagad nu drihši buhs gads apfahrt no augusta konferenzes un mums jājautā, ko mums dewuše šchi kopā eeshana ar „Org. Komiteju“ un — zif tahlu ta wispahrim weizinajuse wišas Kreewijas sozjaldemokratijas apweenošanos? Par „Org. Komitejas“ eeshchejo darbibu gandrīhš nefa naw sinams atklatibā, bet ja mehs par „Org. Komitejas“ organu usskatam „Lutšch“ waj „Našcha Sarja“, tad, šcho laifrakstu nosihmi nekahdi nenoleedsot, mums tomehr jāfata, ka tee ir sinama frakzionara wirseena organi, ka tee eecturejušchi frakzionaras politikas liniju un naw issargajušchees no frakzionareem panehmeeneem un usbrufumeem. Un tas behdigafais ir tas, ka mehs, latweeshchu sozjaldemokrati, teefam dariti lihdsatbildigi par šcho frakzionaro politiku, ka mehs ar šawas organizijas wahrdu lihdsam segt šchi wirseena nodaritās kluhdas, ka us mums pastahwigi atfauzas frakzionaras polemikas ifkarojot, un ka mehs teefam kà pretineeki nostahditi partijas otrajam špahnam (leelineešem=lenineeshcheem). Man šchheet, ka šchahds stahwoklis ir *n e n o r m a l s* un ka šchahda politika no Latwijas Sozjaldemokratijas puses ir *n e p a r e i š a*: mums naw jānaidojas ne ar weenu wirseenu, mums naw jāweizina nekahda frakzionara politika (weenalga, waj tur buhtu „likwidatori“ waj lenineeshchi), mums jāpatur brijwas rokas un jāpabalsta tikai wiši tahdi lehmumi un šoli, kas teesham nahf par labu wišas partijas interesēm un kas lihds ar to šekmē ari partijas weenibu.

Kreewu frakziju karā eeshchā jauzotees un weenā waj otrā pusē nostahjotees mehs pašchi pahrsenam frakziju kildas šawās mahjās. Patlaban mehs šahkam jau isbaudit šchahdu kildu šaukumus: beedri apkarojas šawā starpā ar wisniknakeem polemiku artikeem, friht apwainojumi un teizeenu šagrosijumi, muhsu beedru šapulzēm un organizaciju konferenzēm naw laika isnemt zauri neatleefamus politiskus jautajumus, jo jāpecnem resoluzijas par waj pret sinamu wirseenu, rodas

muhfu pašču starpâ frakzionari aisspreedumi un mašu darbiba drihs ween war tift un teef jau skalbita no ņahdeem frakzionareem strihdeem. Mehš newaram laut pee mums eeperinatees frakzionariŝma ņehrgai un mums ta jaiŝkaufŝ pee laika. To, ŝinams, iŝdaris Kongreŝ, kurŝ iŝklaufis un iŝtirŝas wiŝas muhfu eefŝhejâs juŝas un strihbus, iŝkleedês daschadus pahrapratumus, noŝpraudis kopeji ejamu taktikas liniju un teiŝ ari ŝawu pahrliftu un pahrdomatu wahrdu Arewijas ŝozialdemokratijas partijas leetâs. Rahds buhs ŝhis kongreŝa lehmums, to, protams, newar wehl paregot, jo tur nahŝtees ŝho jautajumu wiŝpuŝigi apŝwehrt. Tomehr gribu te wehl beigâs iŝteikt ŝawas domas: man ŝheet, ŝa no Latwijas ŝozialdemokratijas puŝes tagad wiŝpareiŝaks buhtu neutralŝ ŝtahtwoklis, t. i. organifatorifki neŝaiŝtitees ne ar weenu frakzijas zentru, bet pehz eefpehjas uŝturet draudŝigas atteezibas ar wiŝeem partijas wirŝeeneem un organifazijâm. Tas nenofihmê, ŝa mehŝ, latweeŝču ŝozialdemokrati, nu nolihdiŝim ŝawâ faktâ un nelifŝimees wairŝ nemas ŝinam gar Arewijas ŝozialdemokratiju, nè, mehŝ pabalŝtiŝim wiŝus ŝokus, ŝas wed pee partijas weenibas, mehŝ zentiŝimees pehz eefpehjas ŝlahpet frakziju naidu, mehŝ atkal un atkal ŝauŝŝim uŝ weenoŝchanos! Un warbuht, ŝa ŝhi ŝameerinataja loma mums ari iŝdoŝees, jo naw tagad Arewijas partijâ zitu organifaziju, ŝas ŝchahdu widutajibu waretu uŝnemtees.

Bet par wiŝâm leetâm mums jagahdâ par meeru, par weenotu, ŝaŝkanotu kopdarbibu pašču mahjâs. To, zerams, mehŝ ari ŝaŝneegŝim un — wiŝeem Latwijas ŝozialdemokratijas naidneefkeem par ŝpihti — ŝti-proti un weenoti eefim no jauna zihnâ!

Saturs.

Lpp.

Dewinšimti peektā gada rewoluzija.

1. Janwara deenas (Zihna, 1905. 10.)	3
2. Angļu-japāņu lihgums (D. L., 1905. 211.)	19
3. Wahzeeschu agrafā taktika un tagadejee nemeeri (1905. 213.)	24
4. Baltijas wahzeeschu petizija (D. L., 1905. 220.)	27
5. Portšmutas meera lihguma ratifikazija (D. L., 1905. 224.)	30
6. Programa waj persona? (D. L., 1905. 229.)	33
7. Brihwiba! (D. L., 1905. 230.)	36
8. Muhsu tuwafee usdewumi. (D. L., 1905. 231.)	39
9. Tautas brihwiba un balteeschu gaudas. (D. L., 1905. 232.)	42
10. Sikai drošmi! (D. L., 1905. 233.)	44
11. Mehš esam špehš! (D. L., 1905. 234.)	48
12. Atklahts wahršs U. Armitšteda fungam (D. L., 1905. 235.)	51
13. „Düna Zeit“ turpmakee plāni. (D. L., 1905. 235.)	54
14. Ko grib wahzu „birgeku gwardes“? (D. L., 1905. 238.)	55
15. Ko tašlaf darit? (D. L., 1905. 239.)	57
16. Ko ihsti grib Rigas wahzu birgeki? (D. L., 1905. 241.)	61
17. Špāidi un brihwais wahršs. (D. L., 1905. 241.)	63
18. Baltijas jautajums. (D. L., 1905. 245.)	66
19. Alopeetns jautajums. (D. L., 1905. 246.)	68
20. Wahzu birgeku gwardes leetā. (D. L., 1905. 245.)	72
21. Atbilde Rigas birščas komitejai. (D. L., 1905. 248.)	74
22. Rā muhsu reakzionaree laifraksti fabrizē šawas melu šinas. (D. L., 1905. 248.)	78
23. Wairaf saldatus! (D. L., 1905. 251.)	79
24. Ras wainigs? (D. L., 1905. 257.)	81
25. Pagastu delegatu kongrešs. (D. L., 1905. 258.)	84
26. Ko esam panahkušchi? (D. L., 1905. 262.)	91
27. Tagadejais kritiskais brihdis Widšemē. (D. L., 1905. 263.)	93
28. Rara stahwoklis un generalštreiks. (D. L., 1905. 263.)	95
29. Rara stahwoklis Widšemē. (D. L., 1905. 264.)	97
30. Widšemes muišneeziba tagadejā kritiskā brihdi. (1905. 265.)	101
31. Widšemes muišneeku behgšana. (D. L., 1905. 266.)	104
32. Šcherfeš un baroni. (D. L., 1905. 269.)	109
33. Baltijas generalgubernatora eezelšana. (D. L., 1905. 274.)	110
34. Zeeschi un drošchi! (D. L., 1905. 274.)	113
35. Širdšineeku un meesneeku štreiks. (D. L., 1905. 276.)	116
36. Waj ir eespehjama šaprašchanas? (D. L., 1905. 272.)	120
Rewiſionisms un marksiſms Wahzijā (1909.)	125
Bāseles starptautiskais ſozialistiſkais kongrešs (1913.)	136
Par partijas weenibu (1913.)	147

[1,50]

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0303073522

